

AVEREA GUTMEYER

virtual-project.eu

Alain Berenboom

ALAIN BERENBOOM

AVEREA GUTMEYER

**O anchetă a lui Michel Van Loo,
detectiv particular**

Original: *La Fortune Gutmeyer* (2015)

Traducere din limba franceză de:
ILEANA CANTUNIARI

virtual-project.eu

CRIME
SCENE
PRESS

2015

1.

PRIN CETURILE INSOMNIEI

Până la momentul în care Irène de Terrenoir a pătruns în viața mea, zeii îmi dăruiseră un somn de bebeluș. De atunci însă, mă trezeam la două dimineăta, fix la două, cu punctualitatea unui tren din timpul lui Mussolini. La început, încercasem orice ar fi putut să m-ajute să scap de această belea. Un pahar cu lapte, o raită pe la toaletă, lectura unei pagini sau poate chiar două dintr-o Biblie șterpelită Dumnezeu știe din ce hotel. Cu unicul efect de a mă face încă și mai nervos. Pilulele de culoare mocirloasă pe care mi le plasase amicul meu Hubert n-au avut mai mult succes. După câteva zile, m-am resemnat. Și am schimbat metoda. De cum deschideam ochii, o porneam la plimbare în toiul nopții. Rezultat neașteptat, am ajuns să resimt o intensă plăcere străbătând străzile și piețele pustii ale cartierului, luminate de o frântură de lună. Și să îl blestem pe trecătorul rătăcit sau pe tipul în pijama care își scotea câinele afară și cuteza să încalce solitudinea domeniului meu.

Itinerariul meu era trasat o dată pentru totdeauna, precum cel al paznicului unui parc sau al lampagiului. Îmi începeam preumblarea dând ocol parcului Josaphat până la strada Fontaine d'Amour, pe drept numită Fântâna Dragostei, care mă ducea până în dreptul casei lui Anne, logodnica mea, apoi prin fața apartamentului lui Federico, frizerul care îmi închiria un minuscul birou deasupra salonului său, după care o luam în sus spre Piața Binefăcătorilor unde mă lăsam să cad pe o bancă, sub castanii maiestuoși care străjuiau fântâna monumentală. Acolo, adăstam să vină somnul, contemplând obloanele care acopereau farmacia lui Hubert și ferestrele întunecate ale

apartamentului său situat deasupra laboratorului. În fine, legănat de liniștea locurilor, mă reîntorceam în pat ca să gust cu ușurare două-trei ceasuri de odihnă.

Afurisita de Irène! Nu făcusem imediat legătura între ea și necazurile mele cu somnul. În plus, am mai avut nevoie și de o grămadă de timp ca să-i descopăr adevăratul nume. Și încă și mai mult ca să pricep ce voia de la mine. Când mi-am dat seama că fusesem tras pe sfoară, era prea târziu. Tot ce îmi povestise până atunci, iar eu înghițisem la fel de cuminte cum luam siropul calmant al lui Hubert – părinții deportați, familia dispărută în lagăre, averea evaporată – toate astea nu erau decât minciuni. Iar ancheta pe care mi-o încredințase, o înșelătorie. O perdea de fum. Nu-mi dădusem seama de nimic. Detectivul lui pește!

Irène își făcuse pentru prima dată apariția într-o dimineată la salonul de coafură al lui Federico, în vreme ce eu moțăiam în biroul meu de la etaj. «Telefon pentru tine, Michele!» zbierase Federico. Împărțeam același aparat așezat la intrarea în salon și aceeași linie. Era economic, de acord, dar încercați dumneavoastră să duceți o conversație confidențială într-o încăpere ticsită de babe flecare și cârâitoare care tac de cum ridic eu receptorul! Dar, având drept unic client o companie de asigurări care îmi plătea te miri ce, cum mi-aș fi putut eu oferi luxul unei linii separate?

Doamna care mă suna invocă numele de Celtic, compania care îmi asigura subzistența. Voce răgușită, accent de origine incertă, ton decis și sec. Un comisar al poporului, venit din cealaltă parte a cortinei de fier special spre a mă întâlni pe mine? Surpriză: am văzut intrând o jună, ale cărei plete lungi și buclate îi cădeau pe umeri cu o neglijență studiată. În timp ce se așeza pe fotoliu cu grația unui star, nu mi-am putut împiedica privirea să-i mângâie sânii puși în valoare de un bolero micuț și să-i apreciez năsucul obraznic, împodobit cu o

drăgălașă aluniță. O ușoară mișcare a capului a făcut să-i unduiască pletele. Ce chestie, nici comisarii poporului nu mai seamănă deloc cu clișeele propagandei americane!

Dintr-o singură privire a estimat capitalul social al agenției Van Loo și valoarea sa bursieră pe piața internațională. Nimic nu i-a scăpat, nici biroul meu amărât, nici impermeabilul pătat, nici ochii mei încercănați și nici expresia de surpriză iscată de apariția ei. Și toate astea fără ca nimic s-o descurajeze.

— Domnul Van Loo?

Era vocea care îmi solicitase întâlnirea. Nu puteam să mă înșel.

— Domnul Tongerloo mi-a recomandat călduros serviciile dumneavoastră. Se pare că ați condus o anchetă foarte dificilă pentru compania sa.

Mi-am amintit de omul gras și chel care reprezenta compania Celtic în Congo belgian unde fusesem în misiune cu câțiva ani mai înainte^[1].

— Tongerloo s-a reîntors în țară?

Când îl întâlnisem la Leopoldville, ghicisem că trecerea prin Africa reprezenta pentru el un adevărat calvar. Îl suporta cu speranța că-și va vedea sacrificiul răsplătit cu o avansare în organigrama companiei sale din Belgia.

— Nu. Trăiește tot la Leopoldville. Din păcate pentru el, șeful cel mare și-a plasat doi nepoți în posturile la care râvnea la Anvers.

Dădu din umeri și sfârși cu un oftat care îi înălță un pic partea de sus a boleroului:

— Năravurile bune de dinainte de război și-au revenit la normal. Numirea amicilor și promovarea pe canapea...

Imaginea unui detectiv, a clienței sale și a unei canapele m-a făcut să uit s-o întreb unde îl întâlnise pe Tongerloo.

— Aveți un pic de timp pentru mine?

Am mișcat de colo-colo câteva hârtii care zăceau pe birou de luni de zile (facturi neplătite și

reclame).

— Dacă îmi dați un imbold, aş putea avea. Doar să duc la bun sfârşit două-trei dosare şi aş putea să-mi fac timp.

Uşurarea pe care am citit-o în ochii ei a făcut să-mi bată mai vioi inima.

Ăsta era şi scopul operaţiei. Am avut nevoie de ceva timp ca să pricep. Mult mai mult decât avea nevoie Anne, care se ivi în biroul meu imediat după plecarea lui Irène, abandonându-şi clienta în plină operaţiune de vopsit părul în mov.

— Cine era creatura?

Ca s-o potolesc, am fluturat cele trei bancnote pe care Irène de Terrenoir mi le înmânase cu stăruinţă cu titlul de avans. Fără să izbutesc s-o înseninez.

— Şi parfumul ăsta ce e? Cadou de la un şeic arab?

Nu remarcasem dâra pe care o lăsase în urma ei. O aromă neobişnuită, cam picantă.

— ...care evocă dorinţele lascive şi perverse ale Orientului misterios, mârâi Anne, deschizând ambele părţi ale ferestrei, înainte să coboare ca să salveze ce mai rămăsese din părul clientei.

Ceva mai târziu, aşezat la terasa cafenelei din Piaţa Binefăcătorilor, i-am oferit lui Anne detaliile afacerii pe care mi-o încredinţase Irène de Terrenoir. În timp ce mă asculta, îşi sorbea ceaiul cu înghiţituri mici de parcă mi-ar fi disecat fiecare cuvîntel, pândind minciunile pe care le-ar fi putut ascunde.

— Născută la Praga, într-o familie burgheză evreiască, familia Gutmeyer. Tată medic, mamă artistă. Părinţii ei au înţeles prea târziu că evenimente cumplite riscau să-i răpună. Nemţii au intrat în Praga în martie 1939, când încă nu se uscase cerneala acordului de la München, care îl lega în scris pe Hitler să cruţe Cehoslovacia. Încă de la începutul vânătorii de evrei, părinţii i-au fost deportaţi, mai întâi în lagărul de la Terezin, apoi nu

se mai știe unde, fără îndoială la Auschwitz. Oricum, aceștia au dispărut.

— Dar nu și apetisanta ta clientă pe care războiul nu pare s-o fi atins. Nu îndrăznesc să-mi imaginez micul sacrificiu pe care l-a acceptat atunci când un frumos arian a venit s-o aresteze...

— Anne, îmi este rușine pentru tine! Biata fată nu putea avea atunci mai mult de cincisprezece ani. A scăpat ca prin minune de soarta familiei sale. În momentul în care nemții au dat buzna în apartamentul ei, se afla în vizită la o prietenă ai cărei părinți cunoșteau un fermier în Moravia, un om de încredere, care i-a oferit adăpost până la sosirea trupelor rusești.

— Și pe șeful arab unde l-a întâlnit?

— Nu e arab. E francez. Un diplomat care s-a îndrăgostit de ea, a luat-o de soție și a dus-o la Paris.

— De unde ea și-a luat zborul spre Bruxelles cu economiile casei și cu bijuteriile de familie? Ghicesc urmarea. Soțul i-a dat de urmă, iar ea te plătește ca s-o ajuți să scape de el...

— Soțul ei, Charles-Henri de Terrenoir, e de trei luni la post la ambasada Franței în Belgia. Îl iubește și nu are de gând să-l părăsească.

Anne nu se dădu bătută.

— În basme, când eroina își găsește făt-frumosul, povestea se încheie. De ce să apeleze la cel mai talentat detectiv din regat după *happy end*? Cum te cunosc eu, ai să strici petrecerea și ai să transformi basmul în coșmar.

— E cam greu să te bucuri cu adevărat de o viață bună când ți-ai pierdut părinții în fumul lagărelor morții cu cinci ani în urmă. De la sfârșitul războiului, tot încearcă să dea de urmele lor. Înainte de a părăsi Praga, a hărțuit toate organismele care se ocupă de refugiați, Crucea Roșie, organizațiile evreiești. Soțul ei a tras toate sforile diplomatice, dar fără niciun rezultat. Soții Gutmeyer pur și simplu s-au evaporat, odată cu

averea lor. Casa le-a fost jefuită de nemți. Tablouri, bijuterii, seif, totul a dispărut, conturile din bancă le-au fost confiscate. În afară de un cont din Elveția pe care tatăl și-a luat precauția să-l deschidă înainte de război.

— Uf! Onorariile tale sunt asigurate!

— Când Irène de Terrenoir s-a prezentat la bancă, la Basel, luna trecută, a avut surpriza să afle că respectivul cont tocmai fusese închis cu câteva zile mai înainte.

— Și cine este fericitul beneficiar al moștenirii?

— Documentul de retragere purta semnătura plină de curbe și de volute a tatălui ei.

— Păi, e o veste bună, nu? Contrar celor de care se temea, tatăl ei a supraviețuit.

— Fără să fi încercat să ia niciodată legătura cu ea?

— Poate că și el credea că întreaga sa familie fusese spulberată de Holocaust?

— Irène e convinsă că un escroc s-a dat drept tatăl ei.

— Tu vezi vreun bancher înmânând fonduri fără să verifice identitatea și actele unui om pe care toată lumea îl crede mort? Dacă băncile elvețiene încep să distribuie banii evreilor dispăruți în timpul războiului, nu le mai rămâne decât să tragă obloanele...

— Totul era în ordine. Potrivit documentului acestui abil falsificator, un pașaport eliberat de organizația internațională a refugiaților, doctorul Gutmeyer este în viață. Locuiește la Bruxelles, în Piața Binefăcătorilor la numărul 29.

— La o sută de metri de aici? A! Ghicesc urmarea. Nu există niciun doctor la adresa asta?

— Nu există niciun doctor, într-adevăr. Doar un farmacist.

— Fir-ar să fie! Numărul 29... este adresa lui Hubert!

•

Câteva nopți mai târziu, după ce îmi încheiasem obișnuita mea raită prin cartier, tocmai eram gata să mă reîntorc acasă când am zărit o lumină timidă strecurându-se printre stinghiile oblonului farmaciei. Lumânare, lampă de birou, lanternă? *Nom di djosse!*^[2] Cineva se furișase în locuința lui Hubert.

Să mă năpustesc asupra răufăcătorilor? Fără arme, fără să am nici măcar bâta rămasă în buzunarul impermeabilului? Cel mai cuminte era să le telefonez polițailor. Când eram gata să strecor moneda în fanta aparatului, m-am răzgândit. Mai bine era să-l avertizez în primul rând pe Hubert, cu siguranță cufundat într-un vis în care născocea un nou leac șarlatanesc menit să-mi readucă somnul. Spre marea mea surpriză, ridică receptorul de la primul apel.

— A, Hubert! Ești treaz? Te-au trezit hoții?

— Hoții? zbieră el. Care hoți?

Să fi fost încă adormit?

— E lumină în laboratorul tău! Cineva încearcă să-ți jefuiască dulapul cu somnifere!

Reacția lui mă lăsă fără grai.

— Șterge-o, Michel! Vezi-ți de treburile tale!

Și poc! Trânti receptorul.

Cu aparatul în mână, șovăiam neștiind ce atitudine să adopt, când o camionetă întunecată, fără niciun semn de identificare, opri în fața casei lui. Hubert avea dreptate. Era cumva treaba mea? Curiozitatea se dovedi însă mai puternică. Nemișcat în umbra cabinei telefonice, am văzut ușa farmaciei deschizându-se, pe Hubert scoțând capul afară, apoi făcând un semn peste umăr. Două fantome scoaseră o ladă grea din laborator și o băgară, nu fără bătaie de cap, în partea din spate a vehiculului, care demară imediat. Înainte de a trage zăvorul la ușă, Hubert mai cercetă o dată piața ca să se asigure că nimeni nu îi remarcase manevrele. Apoi, liniștit, stinse luminile și urcă alăturându-se ca orice burghez micii sale familii.

În noaptea aceea, nu am mai izbutit să adorm. După ce am aruncat la gunoi medicamentele lui Hubert, mi-am preparat o cafea tare. A doua zi, l-am reîntâlnit la terasa noastră obișnuită.

— Pare să fie încă și mai obosit decât de obicei, spuse Hubert adresându-se cu ostentație lui Anne, care ridică din umeri, modul ei de a refuza orice responsabilitate.

Hubert se întoarse spre mine.

— Cine te plătește să-mi supraveghezi farmacia?

Era inutil să-i vorbesc despre hazard. Nu credea în așa ceva, după cum nu credea în existența lui Dumnezeu.

— Ce anchetă e asta, care te ține treaz toată noaptea?

Anne râse strâmb.

— «Désirs d'Orient», asta îi tulbură somnul!

— Cunoști cumva un anume Gutmeyer?

Își răsuca îndelung lingurița în ceașcă înainte să mormăie:

— Îmi pare rău, Michel. Numele ăsta nu îmi spune nimic.

Simțindu-l că șovăie, am stăruit.

— Majoritatea evreilor veniți să se stabilească în Belgia de la sfârșitul războiului încoace și-au schimbat numele, reluă el. Numele de familie cu consonanță germanică au fost flamandizate, numele complicate au fost simplificate, sunetele z, w, y au fost suprimate. Mulți au purtat un nume fals în timpul Ocupației. Alții au adoptat o nouă identitate, odată cu Eliberarea, pentru a șterge orice urmă a vieții lor precedente. Gutmeyer al tău, e cumva numele de origine, numele de împrumut, cel de dinainte de război sau noua sa identitate?

— Este numele sub care își exercita cândva profesia la Praga, unde era medic. Naziștii l-au dus în lagărul de la Terezin.

— Locul favorit de vilegiatură al intelectualilor evrei din Cehoslovacia începând din 1941...

— Potrivit spuselor fiicei, tatăl i-a murit într-un lagăr. Or, tocmai a reapărut la Bruxelles.

— La Bruxelles?

— La fel ca și tine. Ce-i de mirare?

— E o afurisit de mare diferență. După Eliberare, compatrioții mei polonezi au făcut totul pentru a evita să se reîntoarcă în țara lor, pe când cehii s-au grăbit să revină în blânda lor patrie, fiind siguri că, după oribila paranteză a războiului, viața își va relua cursul de mai înainte, fericită și lipsită de griji. Nu bănuiau că venirea comuniștilor la putere avea să dea peste cap ceea ce trecerea naziștilor lăsase intact. De când cu lovitura de la Praga, iată-i prinși în cursă ca șobolanii. Faptul că Gutmeyer ăsta al tău a izbutit să se strecoare pe sub Cortina de fier mă miră foarte mult.

— Ai să fii încă și mai surprins să afli unde anume s-a refugiat...

Am arătat cu degetul spre farmacia a cărei fațadă se zărea de cealaltă parte a pieții prin frunzișul castanilor.

— Conform pașaportului, locuiește în imobilul tău, împreună cu paralele pe care le-a recuperat-o la trecerea prin Elveția.

Văzând ce ochi mari a făcut Hubert, mi-a fost clar că nu economiile lui Gutmeyer le evacuasă noaptea precedentă, într-o camionetă anonimă.

— Falsul doctor Gutmeyer cunoștea secretele celuilalt, adevăratul, numărul contului acestuia, adresa băncii din Basel. Documentele sale erau atât de bine făcute încât au reușit să-l înșele pe bancher.

Hubert avu nevoie de ceva timp să digere informațiile astea. Cât să golesc eu două pahare de *gueuze grenadine*^[3].

— Nu știu mare lucru în legătură cu evreii cehi, însă cea mai bună prietenă a soției mele vine de la Praga. Una dintre puținele persoane care a avut flerul să aleagă calea exilului. În timpul săptămânii, Lily e chelneriță într-un restaurant.

Duminica, Rebecca este cea care o servește la masă.

Se întoarce spre Anne.

— Veniți amândoi la noi la prânz, duminica viitoare. O veți întâlni. Cu puțin noroc, o fi făcut poate apel cândva la serviciile doctorului Gutmeyer, cine știe?

2.

CORRESPONDENTUL BELGIAN

Lily era o femeie micuță și osoasă, cu chip emaciat și pielea diafană. Ghiceai pe obrazul ei urmele discrete ale încercărilor prin care trecuse, avea cearcăne sub ochi, câteva dâre albe la rădăcina părului, o cicatrice pe gât. Între felurile de mâncare, scotea o țigară dintr-un frumos etui din argint, singura ei bijuterie, și trăgea din chiștoc cu nerăbdarea îngrijorată a unui scufundător care trage din furtunul de alimentare, trezind privirea reprobatoare a Rebeccăi. Auzi, să îndrăznească cineva să fumeze în prezența fiului ei, copilul-rege! Lily se făcea că nu bagă de seamă întorcând capul spre mine. Iar eu mă străduiam să nu tușesc.

— Sper că nu ești alergic la puiul cu garnitură de compot de mere? întrebă Hubert. Am uitat să vă avertizez. În familia noastră, ăsta e felul ritual de mâncare duminica.

— În ziua în care am vrut să schimb rețeta, a intrat în grevă! oftă Rebecca.

— Detest revoluția! mormăi spițerul meu favorit.

— De ce puiul cu garnitură de compot de mere? întrebă Anne. Din deprindere religioasă sau din nostalgie pentru bucătăria poloneză?

Hubert izbucni în râs.

— Detest religia la fel de mult cât detest Polonia!

Rebecca interveni, mai înainte ca Hubert să se lanseze într-unul dintre discursurile lui despre antisemitismul visceral al polonezilor care îl

alungaseră din țara sa natală și contribuiseră la eliminarea întregii sale familii de către naziști.

— Ni s-a povestit că toți belgienii mănâncă pui cu garnitură de compot de mere duminica, chiar și vegetarienii. Hubert crede că dacă le respectă

tradițiile, au să-i răsară în stomac rădăcini care îl vor transforma într-un belgian get-beget!

— Ca să grăbim asimilarea în cultura locală, adăugă Hubert, punem lângă pui cartofi prăjiți și maioneză. Să nu-mi spuneți că am fost păcăliți, pentru că mie a-nceput să-mi placă!

— Merge! Împreună cu o *goueze grenadine*, tot ce mâncăm seamănă cu bucătăria belgiană! am conchis eu, destupând sticla pe care Hubert avusese delicatețea s-o așeze pe masă.

— Doctorul Gutmeyer? Regret, n-am auzit niciodată vorbindu-se despre el, declară Lily lansând, în chip de concluzie, un rotocol de fum perfect. Fratele meu trăiește la Praga. Vreți să se informeze pe lângă foștii săi vecini și comercianții din cartier?

— Fii prudentă! interveni Hubert. În climatul care domnește acolo, a pune întrebări e o chestie care e luată imediat drept spionaj.

Lily lăsă capul în jos.

— Nu pricep cum i-au lăsat americanii pe comuniști să pună mâna pe putere la noi în țară. Nici nu s-a terminat bine războiul că începe altul!

Am întrerupt-o imediat. Cunoscându-l bine pe Hubert, eram numai buni să începem o întrunire politică pe care aveam s-o continuăm toată noaptea.

— Dacă doctorul ăsta Gutmeyer a practicat la Praga înainte de război, este cu putință ca numele său să îți fie necunoscut?

Lily își goli ceașca, strivi țigara și aprinse una nouă din care trase primul fum cu atâta sete încât două gropițe îi apărură în obraji. Rebecca se uită urât la ea.

— Înțeleg. Ești genul care își închipuie că evreii se cunosc toți între ei...

M-am simțit stingherit. Era exact ceea ce gândisem când îi adresasem întrebarea.

— La vremea aceea, continuă ea, lucram într-un mic magazin, iar fratele meu în aceeași uzină ca

tata. Falia care îi despărțea pe proletari de burghezi era mult mai adâncă decât cea dintre evrei și creștini. Părinții mei erau militanți socialiști. Nu frecventau nici sinagoga, nici comunitatea. Nu aveau nicio legătură cu notabilitățile, evrei sau nu. Dacă se îmbolnăvea cineva, îl chemau pe medicul săracilor. Doctorul Gutmeyer al dumitale trăia într-o lume diferită de a noastră.

În timp ce eu mă scărpinam în creștet, Hubert se întoarse cu lichiorurile, votca, șlibovița și alte delicii fabricate în Polonia. M-am abținut să mai fac vreo remarcă ironică privitoare la ura sa cu geometrie variabilă față de țara natală.

— Ei, nu-i așa c-aveam dreptate să nu mă încred în Irène? conchise Anne, în timp ce își scotea cheia din poșetă.

O însoțisem la ea acasă. Excelentul meu spirit de replică se văzu luat pe nepregătite. Până să-i dau eu un răspuns pe cinste, Anne închisese deja ușa, fără să-mi dea nici măcar un pupic.

În ciuda invitației la prânz, Hubert continua să mă trateze cu răceală. Eu, cel mai bun prieten pe care-l avea, cutezasem să-l spionez? Degeaba îi explicam prezența mea pe sub ferestrele lui la ceas de noapte prin ineficacitatea pilulelor pe care mi le dăduse – nu obțineam nimic. În fața acuzațiilor lui, mă simțeam la fel de descumpănit ca un bătrân bolșevic silit să le mărturisească tovarășilor să-i crimele pe care nu le-a înfăptuit. Nu mă mai poftea să vin după el în micul său laborator, nu se mai așeza la masă cu mine la terasa bistroului nostru favorit. Ba chiar pretindea că nu mai avea chef de șah, când, în urmă cu ceva vreme, mă implora să-i servesc drept *sparring-partner*^[4]. Când i-am propus să lămurim chestiunea o dată pentru totdeauna, chiar cu riscul să ne încăierăm, a dat din umeri.

— Despre ce vrei să vorbești? N-am nevoie să-ți aud balivernele.

Subtilă eschivare pentru a evita să-mi explice ciudatele sale activități nocturne. Atitudinea lui mă

făcea atât de nefericit că mi-am deschis sufletul în fața Rebeccăi, care mi-a răs în nas. M-a făcut paranoic, în vreme ce mucosul ei scuipa pe impermeabilul meu un amestec roz-verzuliu, fără îndoială vreun nou produs pe care șarlatanul de taică-său i-l dăduse să-l înghită în eventualitatea vizitei mele! Cum până și Anne dădea din umeri în fața văicărelilor mele, nu-mi mai rămânea decât să-mi țin nervii în frâu, ceea ce, în mod evident, nu mi-a ameliorat somnul.

Chiar dacă voiam să evit să-l scot din minți pe spițerul meu favorit, tot am continuat să țin noaptea sub observație numărul 29 din Piața Binefăcătorilor. Orice ar zice Anne, mi se părea logic ca Irène de Terrenoir să dorească să înțeleagă de ce, dintre toate orașele Europei, escrocul care șterpелise economiile tatălui ei alesese să se ascundă taman la Bruxelles, în casa prietenului meu Hubert.

În zorii acelei zile, Mihran, băcanul armean din Piața Binefăcătorilor, se trezise mai devreme decât de obicei. Sătul să tot aștept de unul singur răsăritul soarelui, m-am dus să dau pe gât două-trei beri în compania sa, înainte să plece la piață. În timp ce învârteam manivela anticului său camion, am zărit iarăși camioneta anonimă din noaptea trecută venind să gareze în fața farmaciei. Ascuns de capota camionului băcanului, am scăpat neobservat de privirea lui Hubert, care cerceta scrupulos împrejurimile înainte de a face semn, la fel ca seara trecută, către doi bărbați să scoată din laborator patru lăzi grele și să le ridice în camion. Totul nu a durat mai mult de cinci minute. Ar fi trebuit să închid ochii, să pun scena respectivă pe seama unui miraj, însă am reacționat instinctiv. Doar sunt detectiv, ce naiba!

— Vrei să câștigi ceva bani, Mihran? Ține-te după camioneta aia. Iute, înainte să dispară!

Armeanul își scărpină mustața.

— Și clienților mei ce le vând azi?

— Acordă-mi o jumătate de ceas, nu mai mult. Piața are să fie încă deschisă. Ai să mă lași pe drum. O să mă descurc să mă întorc cu mijloace proprii.

Câteva bancnote îl convinseseră și camionul care hurducăia ca naiba o luă din loc. O adevărată grămadă de fiare vechi camionul ăla, făcând un asemenea zgomot că aveai impresia, la trecerea lui, că tancurile germane ocupau din nou orașul Bruxelles. M-am liniștit gândindu-mă că ocupanții camionetei nu vor bănuși în vecii vecilor că o asemenea hodoară se ținea după ei. Socoteală greșită! Se dovediră mai isteți decât credeam. În timp ce noi ne apropiam de misteriosul vehicul, o mână se ivi la fereastra din față dreapta. Și un revolver începu să scuie gloanțe în direcția noastră, fără somație.

— Oprește, Mihran! am urlat eu. Gloanțele la micul dejun sunt foarte neindicate pentru digestie! mai ales după bere!

Să ne oprim ca să scăpăm de o încăierare? Nu-i poți cere așa ceva unui armean care a supraviețuit violenței turcești, apoi celei naziste. Fortându-și ia maximum motorul astmatic, Mihran se ținu și mai abitir pe urmele camionetei. E adevărat că la viteza cu care mergeam și, ținând cont de pietrele grele din caldarâmul Bruxelles-ului, care ne făceau să înaintăm în zigzag, doar un afurisit de ghinion ar fi putut face să fim nimeriți de trăgător. Doamne, Hubert, dacă ai vedea una ca asta! Vizitatorii tăi împușcându-l pe cel mai bun prieten al tău! Cele două vehicule se năpusteau înainte cu furia unui pilot de circuit de curse. Fangio^[5] împotriva lui Wimille^[6]! Noroc că străzile erau pustii. Asta până ce un autobuz a răsărit brusc în fața noastră și ne-a tăiat calea. Cu o îndemânare diabolică, Mihran a reușit să frâneze fără să-și răstoarne hârbul. Până să pornim din nou, camioneta se făcuse nevăzută.

— Și acum ce facem? întrebă el întorcându-se spre mine.

I-am făcut semn să meargă mai departe.

— În direcția pieții. Dacă stau să mă gândesc, vin cu tine. La ora asta, e singurul loc unde pot găsi un suflet milostiv, gata să-mi ofere o *gueuze grenadine*.

Irène de Terrenoir îmi dădu telefon câteva ceasuri mai târziu:

— Ei, ai pus mâna pe bandiții din Piața Binefăcătorilor?

Oare cum prinsese de veste despre împușcăturile din cursul nopții? În salonul de coafură, conversațiile se opriră instantaneu. Văzându-mi mutra lungă, clientele își frecau mâinile de încântare. Urma să se lase cu sânge, cu jertfe. Doamna Delporte, căreia Federico tocmai îi termina permanentul, scoase capul de sub cască. Până și oribilul cățelandru care îi tremura din încheieturi în poală își închise botul. Anne mă salvă dând drumul mai tare la radio. «Cu aerele ei, cu aerele ei, făcea să se întoarcă toate capetele...» urlă Suzy Delair, oferindu-mi prilejul să-i fixez discret întâlnire clientei mele, înainte de a o șterge.

Irène debarcă în biroul meu îmbrăcată într-o rochie *gris perle* ultimul răcnet.

— Ia zi, cum e ancheta despre locatarii de la numărul 29?

În aparență, părea că nu are habar de toate evenimentele din zori. Iar eu nu aveam de gând să i le menționez dându-i raportul. Nu înainte de a fi avut cu Hubert o explicație sinceră. Dacă misterioasele afaceri ale lui Hubert nu erau legate de acelea ale falsului doctor Gutmeyer, nu exista niciun motiv ca să i le împărtășesc lui Irène.

— Nu are nicio legătură cu escrocul dumitale. Îl cunosc pe farmacist de mult timp, am spus eu silindu-mă să afixez un zâmbet ce se voia liniștitor. Din punct de vedere medical, e un șarlatan, dar în afara laboratorului său, e un cetățean respectabil. Garantez pentru el.

— Dar cei care locuiesc deasupra laboratorului?

— Păi, sunt farmacistul, nevastă-sa și fiul. Restul casei e gol.

— S-ar putea cumva ca fiul lui...

— Are doar șase ani. E foarte avansat pentru vârsta lui, dar nu chiar în măsură să facă schimb de corespondență cu o bancă elvețiană.

— Etajul doi este neocupat, ești sigur?

Ar fi trebui să arunc o privire.

— Mă voi duce să explorez în după-amiaza asta. Oricum, nu există decât o singură cutie de scrisori în imobil și este pe numele farmacistului. Cine și-ar asuma riscul să-i trimită extrase de cont ale tatălui dumitale?

Descurajarea pe care am citit-o pe chipul ei m-a emoționat mai mult decât era firesc. Să fi fost efectul aluniței care îi împodobește frumosul năsuc? Privește-l bine, mi-am spus, este pentru ultima oară. Dacă nu survenea nimic, urma să-mi mulțumească pentru strădanii – sterile, de altfel – și să-mi ceară rambursarea restului din avans. Am încercat să-mi salvez pâinea cea de toate zilele.

— Știi cumva dacă tatăl dumitale cunoștea pe cineva la Bruxelles? Vreun confrate sau vreun prieten instalat aici?

După un scurt moment de reflecție, pocni din degete.

— Într-adevăr, domnule Van Loo! Unul dintre foștii săi profesori s-a instalat la Bruxelles. Uitasem cu totul de el. (Pletele ei îmi făcură o senzuală reverență.) Tata l-a regăsit cu prilejul unei călătorii, cu puțin timp înainte de război. În Belgia, îi explicase el, străinii din Europa centrală erau bine primiți.

— Cunoști numele lui?

— Nu mi-l mai amintesc, dar am recuperat agenda tatii. Cu puțin noroc, l-o fi notat acolo. Cum de nu m-am gândit mai înainte?

Asta era întrebarea pe care mi-o puneam și eu. Reacția lui Anne fu evident lipsită de nuanțe.

— Povestea ei nu stă în picioare. De îndată ce a aflat că omul care a furat economiile tatălui ei trăia la Bruxelles, este de necrezut că nu a cercetat imediat lista relațiilor lui în Belgia, fără mai aștepte ca strălucitul ei detectiv să-i sufle ideea la ureche.

Am dat din umeri.

— Ce te deranjează, de fapt, la doamna de Terrenoir, rochia sau fermecătoarea ei aluniță?

— Nu fi idiot! Ai încredere în intuiția mea. Te-a scos adesea din încurcătură până acum.

Reflecțiile lui Anne îmi tropăiau prin minte când Irène îmi dădu din nou telefon. Scotocind prin arhivele tatălui ei, regăsise numele corespondentului său belgian, profesor onorific de medicină legală de la Universitatea Liberă din Bruxelles, un anume Camille-Jean Okren. Am verificat. Numărul său figura în cartea de telefon.

Spre marea mea surpriză, numele lui Okren o făcu pe Anne să sară în sus.

— Îl cunoști?

— Din copilărie. Pe atunci, locuia în casa vecină cu aceea a părinților mei.

Își amintea mai cu seamă de pisicile sale, pe care îi plăcea să le mângâie (spre marea supărare a mamei) și de gentilețea sa. Niciodată nu uita de ziua ei de naștere.

— Și eu te-aș fi răsfățat cu dulciuri dacă te-aș fi cunoscut când erai fetiță. Cred că erai deja tare strengărită!

— Reacționezi la fel ca maică-mea! Ferește-te de profesorii bătrâni, zicea ea, sunt adesea niște perversi.

— Probabil că exact asta și era, dacă îți mai amintești de el după atâția ani!

— La drept vorbind, l-am revăzut de curând. Și în mai multe rânduri.

Eram tot mai uluit.

— La sfârșitul anului trecut, m-am întâlnit cu el în tramvai. Vederea îi scăzuse mult. Purta niște

lentile enorme. Totuși, m-a recunoscut. «Vocea ta frumoasă mi-a rămas întipărită în minte», mi-a mărturisit el.

— Și lingușelile lui idioate te-au determinat să-l revezi? Ești o femeie-n toată firea acum!

Izbucni în râs.

— Nu. Am făcut-o pentru bani!

— Din ce în ce mai bine...

— Când a aflat că sunt coafeză, Okren m-a rugat să-l tund la domiciliu. O fac deja pentru câteva clienți de-ale lui Federico. Salută-l din partea mea. Te previn, casa lui trăsnește a miros de pisică!

Mi-am făgăduit să-mi amintesc și ce gândea mama ei despre bătrânul și scumpul profesor.

3.

EXILUL RATAT

Locuința era una frumoasă și burgheză, din zona aflată de-a lungul iazurilor din Ixelles, un cartier elegant și romantic, situat nu foarte departe de universitate. Bărbatul care îmi deschise ușa trebuie să fi avut mai bine de optzeci de ani. Niște lentile enorme, susținute de o montură din corn, îi dădeau înfățișarea unei fosile vii de pește din Pliocen, însă părul lui frumos abia dacă era brăzdat de câteva şuvițe cărunte. Îndărătul lui, o armată de pisici mă fixă cu un aer bănuitor, înainte de a-mi întoarce dosul cu coada băț, spre a se duce să-și împrăștie mai departe mirosul piperat prin restul casei. Okren îmi făcu semn să-l urmez. Văzându-l cum mergea mărunț în fața mea în direcția biroului, am fost impresionat de energia pe care o degaja, în pofida vârstei și a corpolenței.

Scuzându-se pentru dezordine, îmi arătă un fotoliu ponosit. Pereții erau îmbrăcați până în tacan cu rafturi și dulapuri care dădeau pe dinafară de cărți. Mă năpădi un miros de praf. Îmi amintea de biblioteca școlară care îi provoca loazei care eram eu pe-atunci un cumplit sentiment de neliniște. Era mirosul științei pe care eram incapabil s-o descifrez, al cunoașterii la care nu voi avea niciodată acces. Mirosul arborelui de care Dumnezeu îi interzisese lui Adam să se atingă în grădina Raiului.

Bătrânul profesor dădea impresia că trăiește ca un celibatar în mijlocul cărților lui, precum paznicul infernului. Cu toate astea, pieptănătura sa, pe care cu deosebită atenție am examinat-o, era perfect îngrijită. Frumosul său păr începea să fie totuși cam lung pe la ceafă. Mi-am notat în minte chestiunea, ca să i-o pot semnala frizeriței sale favorite. La telefon, îl avertizasem că fiica

doctorului Gutmeyer mă însărcinase să dau de urma tatălui ei – fără să evoc legăturile mele cu Anne. Se arată surprins de demersul meu.

— Credeam că Gutmeyer a murit deportat.

Fără să povestesc ce anume o adusese pe fiica acestuia în biroul meu, am evocat recenta călătorie în Elveția a unui bărbat care semăna cu Gutmeyer și sosirea sa probabilă în Belgia. Okren rămase perplex. Lui nu-i mai dăduse vreun semn de viață de la sfârșitul războiului.

— Unde l-ați cunoscut? am întrebat eu ca să retez orice presupuneri inutile.

— La Praga, unde era studentul meu. Nu se poate uita o inteligență atât de sclipitoare. Și un băiat atât de studios. Aproape maladiv de serios! Nu ieșea, nu bea, muncea ca un ocnaș. Când l-am întâlnit, din întâmplare, cu douăzeci și cinci de ani în urmă la Bruxelles, l-am recunoscut imediat. Nimeni nu avea ochi de un negru atât de intens și o privire atât de hipnotică.

— De ce ați părăsit Cehoslovacia, domnule profesor?

Chipul i se luminează de zâmbet. Deschise larg brațele, pe care le lăsă apoi în jos cu un oftat.

— Dragă domnule, dumneata îmi ceri să-ți istorisesc întreaga istorie a primei jumătăți de veac. Uită-te la mine cât mai e timp. Îl ai în fața ta pe unul dintre ultimii reprezentanți ai imperiului austro-ungar. Un imperiu care ocupa aproape jumătate din Europa, centrul lumii intelectuale, unde coexistau mai multe zeci de popoare, de origini, religii, limbi și culturi diferite. M-am născut la Viena, am predat la Praga, orașe care își disputau pe atunci întâietatea intelectuală cu Parisul și Berlinul. Totuși, pe sub poleială și în spatele aerului solemn, se iveau primele fisuri, vizibile cui avea ochi să vadă. Mișcările naționaliste își începeau funesta lor acțiune, ca niște șobolani care rod palatul în care își aleseseră sălașul. Lumea căreia îi aparțineam avea să fie în

curând înghițită. Civilizația se deplasa în mod inexorabil spre cealaltă parte a Atlanticului. Decât să mă scufund cu Titanicul sau să plâng printre ruine, am decis să plec în Statele Unite. Cum unul dintre prietenii mei belgieni îl cunoștea pe consulul american, am debarcat la Bruxelles. În așteptarea actelor, am obținut un loc de asistent la universitate, nu foarte bine plătit, pe care îl completam cu consultații de medicină legală pentru poliția judiciară. Războiul – marele război – m-a ajuns din urmă înainte să-mi capăt viza. Patru ani mai târziu, eram căsătorit, aveam doi copii, prietenii, o carieră asigurată. Atunci, am rămas, oarecum la mijlocul drumului, adăugă el, lăsând în fraza neterminată povestea vieții pe care ar fi putut-o duce.

— Ați mai auzit vorbindu-se de Gutmeyer de la plecarea sa din universitate? De cariera sa la Praga?

Un motan mare roșcat i se cocoță în poală. Îl dezmiardă mașinal, ridicându-și înapoi pe nas oribilii ochelari.

— Taiasem toate punțile cu Cehoslovacia. Praga devenise capitala unui stat nou, cu care eu nu aveam nicio legătură, a cărui limbă nu o vorbeam. Războiul desăvârșise dislocarea lumii tinereții mele. Ceea ce mai rămăsese din familia mea, câțiva veri cu care nu aveam prea multe afinități, trăiau la Viena. M-am dus să-i vizitez de vreo două-trei ori, dar fără să ajung până la Praga.

— Așadar, l-ați pierdut din vedere pe doctorul Gutmeyer?

— Până l-am reîntâlnit în piața Brouckere, într-o frumoasă zi din primăvara anului 1936 sau 1937, nu mai știu precis. Fără îndoială că a fost în 1937.

— Spuneți că l-ați recunoscut imediat?

— Ca să fiu cinstit, el a fost cel care m-a abordat. Faptul că a văzut un bărbat citind un cotidian vienez la terasa unei cafenele din Bruxelles i-a stârnit curiozitatea. Când am ridicat

capul, nu am avut nicio clipă de ezitare. Era Gutmeyer! Mi se părea că văd debarcând un marțian. Un supraviețuitor din imperiul lui Franz-Iosif sau un marțian, era cam același lucru!

— Vă mai amintiți conversația de atunci?

— Gutmeyer a fost mereu un ins secretos și închis în sine. Și nu aveam nici eu prea mult timp la dispoziție. Chiar în aceeași seară se întorcea la Praga cu trenul. Oprirea la Bruxelles nu era decât o etapă dintr-o călătorie pe care tocmai o făcuse în Franța. (Prin minte mi-a trecut o întrebare pe care, pe moment, am lăsat-o să dispară.) Voia să emigreze cât mai repede (spunea: *să se exileze*), dar trecerea prin Paris îl descurajase. Obținerea unei vize de ședere în Franța devenise ceva cvasi-imposibil pentru un ceh. Am încercat să-i ridic moralul și l-am încurajat în proiectul său de a părăsi Europa centrală. Politica dusă de cancelarul Hitler în Germania anunța un cataclism iminent. Din moment ce Franța era inaccesibilă, de ce nu Belgia? Datorită câtorva relații la poliția judiciară puteam interveni pe lângă niște funcționari și politicieni care frecventau aceeași lojă ca și mine. Presupun că știți că eram francmasoni?

Cam descumpănit de întrebarea sa, am îngăimat că nu. Fiica sa nu amintise despre acest aspect al vieții lui.

— Poate că ea nu știa, mormăi ei. Gustul nostru pentru secret poate părea cam neverosimil. Dar s-a dovedit util pentru mulți frați în cursul războiului.

— Fiica sa își amintește de corespondența pe care ați purtat-o cu tatăl ei după reîntoarcerea sa la Praga.

Cu degetul lui arătător solid scărpină o bucată de piele dindărătul urechii motanului, care încep să toarcă zgomotos ținând ochii închiși.

— L-am ținut la curent cu demersurile mele pentru obținerea actelor de ședere pentru el și familia sa. Din păcate, dată fiind tensiunea internațională, formalitățile s-au dovedit mult mai

complicate decât credeam. Războiul mi-a zădărnicit toate eforturile.

O mai fi păstrat scrisorile de la fostul lui student? Îmi arată cu mâna spre talmeș-balmeșul peste care am zărit o lupă.

— Cine știe? Or fi zăcând pe undeva.

Îmi făgădui să mă anunțe de îndată ce le regăsea. Și se ridică în picioare. Era un fel de a-mi da de înțeles că venise clipa ceaiului de mușetel și a serialului radiofonic. În acel moment, un zgomot de pași grăbiți într-o încăpere la etaj ne făcu să înălțăm capetele.

— Ah! Blestematele astea de pisici! Am devenit sclavul lor, dragă prietene!

O nouă hărmălaie îi întrerupse vorbele.

— Scuză-mă o clipă! exclamă el precipitându-se mai apoi pe scări cu suplețea lui Zatopek^[2].

Rămas singur, nu m-am putut împiedica să arunc o privire peste impozantul său birou încărcat de cărți, cămăși în dezordine și hârtii. Chiar lângă lupă, o bucată de carton alb-lucios îmi atrase atenția. Era o carte de vizită cu înscrisul elegant «Irène de Terrenoir – Ambasada Franței».

Așadar, clienta mea îl întâlnise pe bătrânul profesor al tatălui ei iar mie îmi spunea că nici măcar nu-și amintește de numele lui? Dacă așa stăteau lucrurile, atitudinea ei era de neînțeles. De ce să mă îndemne să-i cer acestuia să mă întâlnească asumându-și riscul ca eu să-i descopăr minciuna? Ce însemna farsa asta și ce rol voia să mă pună să joc, de fapt?

4.

CLIEŢI ANONIMI

Dacă farmacistul meu nu ar fi înconjurat cu atâta mister expedițiile sale nocturne, dacă Morfeu^[8] nu mi-ar fi jucat niște renghiuri atât de urâte, dacă aş fi înțeles de ce Irène de Terrenoir se folosea de mine, toate dramele care s-au succedat mai apoi nu s-ar fi produs. Dacă, dacă, dacă... Eu care i-am disprețuit mereu pe mistici și supărătoarea lor convingere că destinul nu ne aparține, că totul este dinainte scris, nu pot jura la capătul acestei afaceri că desfășurarea ei ar fi fost diferită dacă aş fi priceput mai iute în ce șerpărie eram vârat. Degeaba aş fi rezistat, m-aș fi agitat, aş fi pus frână din toate puterile, o dată lucrurile pornite mi-ar fi fost extrem de greu să le stăvilesc. Și totuși, ce de stricăciuni...

Nu sunt decât o ființă umană, fragilă și limitată. Este ușor pentru cineva să pretindă mai târziu că fusesem orb și surd. Aș fi vrut să vă văd în locul meu, chiar așa! Iată, de pildă, povestea asta cu cartea de vizită. Descoperirea ei mă luase pe moment atât de mult prin surprindere încât uitasem să-i pun lui Okren câteva întrebări importante. De pildă, aceasta: de ce făcuse Gutmeyer ocolul prin Bruxelles, după călătoria la Paris, în loc să se întoarcă direct în Cehoslovacia? Răspunsul m-ar fi făcut să câștig mult timp.

— Iată încă una: câte bancnote o fi strecurat frumoasa Irène în bătrâna mână durdulie a lui Okren ca el să-ți istorisească toate poveștile alea simpatice? adăugă Anne pe un ton acid, înfigându-și unghiile în scalpul meu.

Reîntors acasă după întrevederea cu bătrânul profesor, avusesem nevoie de o bună frecție pe cap cu șampon și cu tot tacâmul, frecție pe care

mâinile ei senzuale o practica până când tembătai de-a dreptul. Dar nu de o ședință de tortură!

— Ei, drăcie! Îmi curge sânge!

— Doar n-o să leșini acum? Vrei să te badijonez pe cap cu mercurcrom? O să ai o înfățișare atât de virilă, că frumoasa Irène nu va putea rezista și îți va mărturisi, în sfârșit, ce înseamnă tot teatrul ăsta...

— Clienții mei nu îmi încredințează întotdeauna secretele lor cele mai ascunse. Îmi livrează doar detalii pe care le cred utile anchetei, nimic esențial.

— Nu te lăsa dus de nas. Frumoasa ta Irène nu e o clientă obișnuită. Te minte pe toată linia și asta din clipa în care piciorușele ei grațioase au pășit pe solul ingrat al biroului tău.

— La ce bun să mă mintă?

— Poate că așa e firea ei. Sau poate că te manevrează.

— Atunci de ce să mă plătește?

Avusesem ultimul cuvânt. M-am crezut șmecher. Pur și simplu nu pricepusem nimic. După ce văzusem cartea de vizită cu numele ei pe biroul lui Okren, dovadă că mă precedase acolo, îndoiala începuse să-mi dea târcoale. Era vorba de faptul că Irène îmi ascunsese o parte din povestea ei, iar acum ideea asta începea să-și facă loc. Nu-mi imaginam în ce măsură.

•

După o scurtă vizită făcută armeanului care ronțăia un măr în pragul prăvăliei, aparent revenit la normal după cursa noastră de urmărire, am deschis ușa farmaciei lui Hubert.

— A, tu ești! oftă el ivindu-se din laborator, cu halatul acoperit de o pulbere galbenă. În timp ce se răsucea pe călcâie, l-am înșfăcat de braț. Mă săturasem de misterele și de subterfugiile lui.

— Stai! Trebuie neapărat să te pun la curent cu ce s-a petrecut noaptea asta.

L-am văzut cedând. Fusesse, fără doar și poate, avertizat de împușcături. Mă delectam la gândul de

a-i dezvălui asupra cui trăsese amicii lui, când o doamnă intră în farmacie urmată de un câine astmatic.

— La terasă, la orele șapte? propuse el.

— Nu, în biroul meu.

•

Hubert se așază pe fotoliul rezervat vizitatorilor, cu fruntea îngândurată. Faptul că refuzam să iau apetitivul cu ei indica gravitatea situației. Mă așteptam să-mi sară la beregată la aflarea veștii că eram răspunzător de împușcăturile în care îl trăsese după mine pe băcanul vecin. Dar el mă ascultă fără să mă întrerupă.

— Uf! spuse el, cu mâinile pe brațele fotoliului, gata de plecare. Nu s-a lăsat cu cafteală! Crede-mă că m-am temut de ce e mai rău când mi-ai refuzat invitația la o bere.

Își bătea cumva joc de mine? Am făcut haz de necaz cu prețul unui efort considerabil. Nu voiam să-i dau pretextul s-o șteargă înainte de a-mi răspunde.

— Înțelege bine, Hubert, că nu caut să-mi vârnasul în secretele tale, chiar dacă mă intrigă. Țin doar să mă asigur că nu au legătură cu Gutmeyer. În rest, dacă ai chef să faci comerț clandestin cu nu știu ce grup comunist, e treaba ta!

L-am atins unde trebuia. Remarca mea îl făcu să-și iasă din pepeni.

— Eu, să-i ajut eu pe comuniști? Te-ai uitat bine la mine?

Cu obraji roșii, cu ochii aruncând flăcări, cu pumnul ridicat, era gata să mă strângă de gât. A, îl regăseam pe vechiul meu prieten Hubert.

— De ce nu? Nu pretindeai tu că ești de stânga?

— Eu, da! Dar nu și Stalin! Nu citești ziarele? Tătuțul popoarelor i-a luat iarăși pe evrei în vizor. După ce a încercat să-i deplaseze în masă lângă frontiera chineză, izolându-i în fundul provinciei pierdute Birobidjan, iată că acum a pus să fie arestați membrii evrei ai comitetului antifascist și

cei mai eminenți doctori evrei din Moscova, inclusiv medicii săi personali! Acuzându-i că vor să-l otrăvească! La fel ca pe vremea țarului când falsele *Protocoale ale înțelepților Sionului*, tipărite la tipografia imperială, îi acuzau pe evrei că ucid copiii creștini. Se pregătesc noi destituiri. După ce i-a decimat pe toți foștii săi camarazi bolșevici, vampirul ăsta are din nou nevoie de sânge.

— De acord, de acord, prietenii tăi nu sunt comuniști, scuză-mă...

Am lăsat sfârșitul frazei în suspensie, ca un semn de întrebare. Dar fără să izbutesc să-l surprind. Își puse degetul arătător pe buze.

— Îmi pare rău, Michel. Prea mulți oameni își riscă viața. E o chestiune care ne depășește.

Stingherit de atitudinea sa față de mine, se strădui să zâmbească.

— Poți dormi liniștit...

— Dacă produsele tale ar avea cel mai mic efect...

— ...Nu este vorba decât de o mână de ajutor întinsă câtorva prieteni care au nevoie de așa ceva. Crede-mă! Nu-ți mai pierde vremea pândindu-mi ferestrele. Datorită ție am înțeles că farmacia mea a devenit un loc mult prea fierbinte pentru continuarea tranzacțiilor noastre.

— Sunt dezolat că ți-am stricat combinațiile...

Fără să mă lase să continui, își puse mâna pe brațul meu, într-un gest afectuos.

— Dimpotrivă. Fapta ta bună merită răsplată. I-am sfătuit pe prietenii mei să apeleze la serviciile tale, încheie el cu un zâmbet larg.

— Tocmai tu, care spui în dreapta și-n stânga că mi-am ales taman munca asta la care sunt cel mai prost? Cum numești tu asta în jargonul tău științific de două parale?

— Sindromul eșecului. Reziști rareori ispitei de a te implica exact acolo unde, în mod inconștient, simți că ești cel mai slab. Într-un fel, atracția vidului.

— Nu crezi că doctorul Freud a făcut și așa destul rău? Uită-te în ce hal l-a adus pe bietul Hitler...

Hubert flutură din mână ca pentru a-și declina orice responsabilitate în eșecurile ilustrului său coreligionar.

— În ciuda avertismentelor mele, amicii mei își închipuie că ești cel mai în măsură să anchetezi afacerea Gutmeyer.

— Regret. Lucrez deja pentru fiica sa.

— Doar n-ai să te plângi că facturezi aceleași servicii către doi clienți diferiți? Și ei vor să înțeleagă de ce acest Gutmeyer s-a instalat deasupra farmaciei mele.

— Ce știi amicii tăi despre Gutmeyer?

Dădu din cap.

— Nimic. Eu sunt cel care le-a dezvăluit existența sa și adresa pe care și-a ales-o la Bruxelles, după reapariție. Nimeni nu crede într-o coincidență. Ba chiar iau această afacere foarte în serios. Relațiile lor din Elveția, Germania și Cehoslovacia au pornit să cerceteze arhivele. Până acum, fără rezultat. Din cauza războiului, majoritatea dosarelor au fost împrăștiate atunci când nu au fost arse.

Oare ce organizație are mijloacele de a întreprinde o asemenea investigație în toată Europa? Am păstrat pentru mine reflecția asta și am pus apă la fiert. Aveam nevoie de un nes tare.

— Ești sigur că prietenii tăi, vreau să spun noii mei clienți, nu au nicio legătură cu Gutmeyer? Tăcerea ta în ceea ce-i privește mă poate face, cine știe, să ratez începutul unei piste.

Tăgădui dând din cap și închizând ochii.

— Nu-ți pierde vremea. Cercetează mai degrabă în direcția Irène de Terrenoir. Cu siguranță nu a spus tot ce știe.

— Amuzant. Și Anne crede la fel ca și tine.

Își înalță ceașca de cafea în sănătatea mea.

— Atunci, îndoiala nu-și are locul!

Când dădeam să plec, îmi apucă mâna și o ținuu îndelung strânsă într-ale sale.

— Secretul ăsta nu-mi aparține, Michel.

Hubert odată plecat, am constatat că mă aflam în fața unei dileme. Cei doi clienți ai mei și-l disputau pe doctorul Gutmeyer sau moștenirea acestuia. Irène voia să-și regăsească tatăl sau pe cel care îi furase identitatea. Iar prietenii lui Hubert nu aveau încredere în acest supraviețuitor reapărut brusc și care se folosea de adresa la care ei se dedau la un știu ce trafic. Pe mâna cui trebuia să-l dau pe adevăratul sau falsul Gutmeyer dacă, printr-o minune, izbuteam să-l reperez? Eram în postura de a nu mă încrede în prietenii lui Hubert. Aveau un fel cam expeditiv de a se comporta cu aceia care le deranjau planurile...

Când am coborât în salonul de coafură, am găsit-o pe Anne cufundată în lectura unei reviste.

— L-am zărit pe Hubert când pleca de la biroul tău. Părea ciudat de zguduit. Ce metode folosești? Ulei de ricin sau altceva mai tare?

Am recunoscut că nu reușisem să-i smulg nici cea mai mărunță informație privind activitățile sale nocturne.

— Și de ce te privește asta pe tine?

Sărutul pe care l-am dat frumoaselor ei buze o lăsa de gheață.

— Mă simt îngrozitor de stingherit că îl bănuiesc. Mi-e teamă că voi face scrum prietenia noastră.

— Îmi dai impresia că vrei să te distrugi pe tine însuși, trase ea concluzia în timp ce își răsfoia revista cu indiferență.

Nu am izbutit să-i trezesc interesul decât propunându-i să dăm o fugă până la *fritkot*-ul^[9] de la poarta Schaerbeek. Cartofii prăjiți nu sunt poate la fel de crocanți ca aceia de la Antoine, din Piața Jourdan, dar suplimentul de maioneză este gratis.

Ca să fiu cu conștiința împăcată, am petrecut mai întâi o jumătate de oră explorând etajul

neocupat de deasupra apartamentului lui Hubert. Locurile erau la fel de pustii cum mă asigurase spițerul meu. Dacă era să mă iau după stratul gros de praf cenușiu, nimeni nu mai pusese piciorul pe acolo de ani buni. Cât despre pod, niște lucrări stângace de zugrăveală îi blocaseră trapa de acces.

Oare de ce falsul Gutmeyer își alesese domiciliul acasă la Hubert? Era absurd. Așezat pe ultima treaptă a scării, am privit îndelung cutia de scrisori. Nu era decât una singură, prevăzută cu o broască. Cum spera cineva să recupereze corespondența trimisă lui Gutmeyer când doar Hubert avea cheia? În pofida ciudatelor sale uneltiri, nu-l vedeam nici măcar o clipă amestecat în deturnarea moștenirii Gutmeyer. Nu el. Sau, atunci, toate lucrurile în care credeam erau false. Pământul era plat. Dumnezeu nu avea barbă. Monștrilor care hălăduiau odinioară pe planeta noastră le crescuseră aripi și își luaseră zborul. Factorul poștal îmi întrerupse meditația.

— Bună ziua, domnule Van Loo! Domnul Hubert este acasă?

M-am uitat la ceas.

— Presupun că este încă la masă. Vreți să îl chem?

Factorul scoase un pachet din voluminoasa lui geantă de piele.

— Nu-l deranjați. Poftim, asta este corespondența sa.

Prin ușa deschisă, l-am privit continuându-și cursele. În timp ce strecura un ziar în cutia poștală a vecinului, mi-a venit ideea că el era poate complicele falsului Gutmeyer, că era plătit să-i rețină corespondența. Ridicol! Dacă surveneau un accident, o boală, modificarea itinerariului curselor lui, scrisorile adresate lui Gutmeyer ar fi nimerit în mâinile lui Hubert. Ideea asta făcând să se nască una nouă, am făcut un ocol pe la biroul poștei. Și am înțeles atunci cum procedaseră *ei*. Era o metodă de o simplitate copilărească. Un pretins

Gutmeyer depusese cu câteva săptămâni mai înainte un formular de schimbare de adresă. În loc să sosească în Piața Binefăcătorilor, corespondența era vârată în cutia poștală pe care o deschisese la Poșta Mare din Bruxelles. O clădire enormă, în stil victorian, plină de unghere, prin care se perindau mii de oameni, cu neputință de supravegheat. Oricum, corespondența se acumula, poate, în cușca ei metalică, fără ca nimeni să vină să o ridice din moment ce banii erau la adăpost.

După ce i-am raportat lui Irène descoperirea mea, i-am sugerat să verifice documentele titularului cutiei poștale. Și de data asta formularul avea scrisul și semnătura afectată ale tatălui ei, la fel de perfect imitate ca și la Basel.

— Dacă reapariția bruscă a tatălui meu nu ar fi atât de absurdă, aş jura că el este cel care mi-a luat-o înainte cu câteva zile la Basel, apoi la Bruxelles. S-ar zice că umbra sa mă urmărește sau, mai curând, mă precedă.

— Și dacă ar fi cu adevărat el? am stăruit eu. S-au mai văzut reveniri neașteptate din război, oameni îngropați de familie și reîntorși din uitare, din tăcere, din lagăre. Prizonieri luați, apoi eliberați de ruși, amnezici redobândindu-și treptat memoria, grav răniți ieșiți din spitale după ani de îngrijiri. Ați luat în calcul toate aceste ipoteze?

Ochii ei îmi aruncară o privire disperată. Așadar, și eu o abandonam?

— Firește că nu, doamnă de Terrenoir. Atâta timp cât aveți încredere în mine, puteți conta pe ajutorul meu!

Am rezistat dorinței de a o lua în brațe și de a pune un sărut de consolare pe drăgălașa aluniță care îi făcea atât de dezirabil vârful năsucului.

— Datorită poziției sale la ambasadă, soțul meu a avut acces la toate listele de salvați, răniți, persoane mutate, prizonieri eliberați de sovietici. La cea mai mică urmă referitoare la tatăl meu, aş fi răscolit cerul și pământul. Credeți-mă, nu există

nimic. Un impostor a pus mâna pe averea noastră. Un cinic care nu ezită să mă sfideze mergând la Basel chiar înaintea mea, apoi la Bruxelles de îndată ce soțul meu a fost numit aici.

Am clătinat din cap. Povestea lui Irène era plină de lacune și aproximări. Fără farmecul ei irezistibil, aş fi renunţat cu siguranţă la anchetă. Dar erau în joc năsul ei, pielea ei mată şi accentul magic.

După plecarea clienţei mele, farmecul ei se risipi la fel ca entuziasmul meu. A pune mâna pe o fantomă este o încercare disperată, chiar dacă aceasta bântuie noaptea prin cartierul meu atunci când ies să mă plimb. Amintindu-mi că alt client din numerosul meu portofoliu se interesa de soarta lui Gutmeyer, m-am dus să-i raporteze lui Hubert rezultatele vizitei lui Irène la poştă.

— Poate că prietenii tăi au vreo idee cum să ieşim din impas. Totul indică faptul că acela care i-a furat identitatea lui Gutmeyer se află la Bruxelles. Dar cum să-l reperăm într-un oraş de aproape un milion de locuitori?

În loc să-mi răspundă, Hubert îmi întinse o mică fiolă umplută cu un lichid chihlimbariu.

— Poftim, ia şi gustă chestia asta. Şi dă-mi părerea ta de expert.

Am scuturat recipientul care nu făcu explozie.

— Eşti sigur că e inofensiv?

Îşi ridică braţele la cer.

— Păi tocmai ca să mă asigur de asta am nevoie de un cobai.

Am pus o picătură din mixtura respectivă pe vârful limbii.

— E coniac?

Nu m-am putut împiedica să mă strâmb. Era un coniac foarte prost.

— De ce te duce cu gândul la o mediocră băutură franţuzească?

— Să înţeleg că nu am nimerit-o. De fapt, ce încerci să produci?

— O tărie poloneză a-ntâia.

Am luat o altă înghițitură și am plescăit din limbă.

— Cu timpul te obișnuiești și, până la urmă, chiar îți place.

Îmi luă fiola din mână înainte s-o golesc cu totul.

— Bănuiesc ce ingredient lipsește, spuse el cu un aer absorbit. Și care face toată diferența între Franța și Polonia.

— Talentele tale de falsificator îmi dau o idee, Hubert. Prietenii tăi, vreau să zic clienții mei, trebuie să știe cui anume să se adreseze pentru a cumpăra un pașaport fals al organizației internaționale a refugiaților, sau pentru a-l imita la perfecție. Cel care a fabricat documentele noului Gutmeyer este un artist.

Înainte ca el să apuce să protesteze în legătură cu respectabilitatea amicilor lui, i-am precizat că niște oameni care dispuneau de o rețea internațională aveau și mijloacele de a obține informații mai rapid decât amărâtul de detectiv particular al unei companii de asigurări belgiene. Apoi, m-am întors acasă la Okren ca să-i mai pun câteva întrebări suplimentare.

Imobilul acestuia era la fel de liniștit. Degeaba am sunat, nu mi-a răspuns nimeni. La ultima tentativă, brațul mi-a alunecat pe ușa care se deschise fără nicio rezistență. O închisese cumva prost? Am făcut câțiva pași șovăielnici în hol, în timp ce îl strigam pe nume. Vocea îmi răsună lovindu-se de marmura albă care acoperea scara și zidul, la fel de lugubru ca într-un cavou. Eram gata să renunț când am auzit pași pe scară. Se trezise totuși, până la urmă? Se iviră patru feline care mă fixară cu o anume condescendență după care se cocoțară la loc pe perne. Una dintre ele, o frumoasă pisică argintie, întoarse capul spre mine înainte de a-și urma neamurile, de parcă m-ar fi poftit s-o urmez. Strada era pustie. Nici urmă de

Okren la orizont, care să revină cu punga de provizii.

Când am pătruns în biblioteca unde mă primise, am înțeles că profesorul nu avea să se simtă vexat de intruziunea mea. Corpul său zăcea pe jos, cam strâmb, cu gambele îndoite ca și cum ar fi încercat într-un ultim efort să regăsească drumul înapoi spre pântecul mamei sale. Covorul pe care zăcea absorbise o parte din sângele care curgea dintr-o rană adâncă din piept. Ucigașul nu-și dăduse osteneala să scoată cuțitul fin de tăiat hârtie cu care-i făcuse felul. Se înverșunase mai degrabă asupra cărților și hârtiilor. Cea mai mare parte a bibliotecii era răsturnată, cărțile erau deschise pe podea, legăturile lor erau sfâșiate. Pe birou, hârtiile așezate grămadă fuseseră tratate cu aceeași furie. Un uragan devastase încăperea. Pisica cenușie îmi aruncă o privire lungă. Oare îmi cerea să-i salvez stăpânul sau să-i pun câteva crochete în strachină? «Regret, am zis. Polițaii nu ar aprecia că m-am atins de ceva, fie și niște crochete.» Trebuia, de altfel, să-i avertizez neîntârziat. Se putea ca un vecin să mă fi văzut intrând. Am mai aruncat o ultimă privire înainte ca poliția să dea năvală în încăpere. Cum aș fi putut ghici ce anume fusese subtilizat? Până și un observator distrat ar fi remarcat înverșunarea cu care fusese devastată biblioteca. Viața unui om contra câtorva cărți? Totul fusese făcut harcea-parcea. O fi găsit ucigașul ce căuta? Doar Okren ar fi fost în stare să dibuie ce dispăruse. În orice caz, cartea de vizită a lui Irène strălucea prin absență. Dacă era tentant să cuget la oareșce consecințe, ele rămâneau pure speculații. Micul dreptunghi de carton alb se poate să fi fost mișcat din loc chiar după plecarea mea, aruncat într-un sertar sau la coșul de gunoi. Sau poate pus în buzunarul lui? Nimic mai lesne de verificat, numai că nimeni nu m-ar fi putut face să-mi strecur mâna între *coupe-papier*-ul care îi ieșea din piept și interiorul hainei. În schimb, am avut

mai puține scrupule în a pune mâna pe portofelul
care îi umfla buzunarul de la spate al pantalonului.

5.

ÎN CĂUTAREA PĂSĂRII RARE

Poliția judiciară avu nevoie de mai puțin de douăzeci de minute ca să pună stăpânire pe casa lui Okren. În timp ce bocancii grei ai polițiștilor treceau peste podelele ce scârțâiau, inspectorul Gravenage mă trase spre bucătărie, urmat de pisicile care scoteau miorlăieli sfâșietoare. În ciuda inimii sale de polițai, inspectorul nu rezistă în fața nefericirii lor. Mă lăsă să cotrobăi prin dulapuri în căutare de crochete, dar, după ce animalele fură servite, veni și rândul meu.

De fapt, nu aveam mare lucru de ascuns. Numele clientei mele (protejată de orice inițiativă polițienească prin statutul diplomatic al soțului ei), căutarea tatălui ei (am omis călătoria la Basel, dispariția averii familiale și adresa poștală de la Bruxelles). Relațiile pe care doctorul Gutmeyer le întreținuse odinioară cu profesorul Okren explicau prezența mea acolo. Niciuna dintre aceste informații nu era confidențială. Mai mult decât atât, niciuna nu o compromitea pe Irène.

Și portofelul lui Okren? Inutil să vorbesc despre el. Îi pusesem la loc.

— Fără să iei nimic? întrebă Anne, albă la față și încă sub șocul emoției.

— Să fur din buzunarele unui mort îmi știrbește și ultima rămășiță de moralitate.

— Dar cine vorbește de bani?

Oftând adânc, i-am întins isteței mele logodnice o scurtă scrisoare parțial ruptă. Oare cum de mă ghicea Anne atât de ușor? Norocul meu că inspectorul Gravenage era bărbat...

«Mi-ar face cu adevărat plăcere să reînnodăm firul prieteniei noastre atât de dramatic întreruptă de evenimentele

unei lumi care a înnebunit. Dacă nimic nu survine ca să-mi strice proiectele, mă voi afla în trecere prin Bruxelles timp de câteva zile. Vom avea atâtea să ne povestim! Până atunci, pentru a sărbători deja reîntâlnirea noastră, binevoiți să acceptați acest modest cadou care, cred eu, ar trebui să vă satisfacă!»

Scrisoarea era semnată Gutmeyer. Cu toate rotunjimile și volutele pe care începeam să le recunosc. Starea hârtiei, șifonată, de mai multe ori despăturită, reîmpăturită și strecurată fără precauții în portofel, nu-mi permitea să stabilesc dacă mesajul era recent sau dacă el data din perioada când cei doi oameni întrețineau o corespondență regulată.

— Dacă îmi amintesc eu bine, Okren pretinde că nu l-a mai revăzut pe fostul lui elev de la întâlnirea neașteptată la terasa unei cafenele bruxelleze în 1937, îmi atrase atenția Anne. Crezi că nu a fost chiar cinstit?

— Habar n-am. Onorabilul său corespondent îi anunță trecerea sa prin Bruxelles. Este imposibil de ghicit când s-a petrecut călătoria asta și nici dacă s-a înfățișat în oraș, cum făgăduise.

— Poate că războiul le-a împiedicat întâlnirea.
Am clătinat din cap.

— Pun prinsoare că mesajul e mai recent. Ce alt eveniment mai dramatic decât războiul ar fi putut întrerupe firul prieteniei lor?

— Atunci, asta ar fi dovada că doctorul G. a supraviețuit lagărului de la Terezin.

Această ipoteză mai însemna și că profesorul Okren mă mințise, deschizând noi perspective asupra relațiilor cu tatăl clientei mele. Hotărât lucru, de fiecare dată când credeam că fac un pas înainte în afacerea asta, adevărul se eschiva.

— Scrisoarea asta ar putea fi în mod evident opera falsificatorului care i-a înșelat deja pe bancherii elvețieni și care a semnat închirierea cutiei poștale.

— Dacă întâlnirea anunțată a avut loc, Okren, fie și orb ca o cârțiță, tot i-ar fi putut demasca identitatea.

— Atunci de ce a păstrat biletul ăsta și l-a pus la loc sigur în portofel, ca pe un document prețios? Din cauza ultimului paragraf: «modestul cadou»?

— Tu dacă ar trebui să faci un dar unui profesor ia pensie, ceai alege?

— O pipă? O cravată?

— Lasă pipa. N-am simțit nici cel mai mic miros de tutun în casă. Și cum să alegi o cravată pentru un om bătrân, pe care nu l-ai mai văzut de patruzeci de ani?

— Atunci niște bomboane de ciocolată cehești?

— Aș socoti așa ceva drept o tentativă de asasinat.

— Atunci ce?

— Având în vedere starea în care a lăsat biblioteca, ucigașul căuta cu orice preț o carte.

— Crezi cumva că suferă de insomnie ca tine?

— Cred, mai degrabă, că a aflat că adevăratul Gutmeyer i-a încredințat acelui bătrân inofensiv un colet la care ținea mult. Ce ascunzătoare putea fi mai sigură decât acea onorabilă casă?

— Ne întoarcem la teoria mea: autorul acestui bilet nu este Gutmeyer, ci dublul său venit să recupereze faimosul colet.

— Și cum spera să-l înșele pe Okren, când acesta îl recunoscuse de la prima privire pe fostul său student, atunci când îl întâlnise din întâmplare în Piața Brouckere?

— După douăzeci de ani, aproape orb, Okren m-ar fi luat și pe mine drept Gutmeyer dacă l-aș fi pregătit să mă revadă. Dacă ar fi avut vreo îndoială, fostul său elev i-ar fi putut explica noua

sa fizionomie prin cumplitele încercări prin care trecuse.

— Atunci de ce l-a ucis?

— Poate că Okren era mai perspicace decât credem noi.

— Sau poate că falsul Gutmeyer s-a speriat, văzându-te că îi dai târcoale lui Okren. Începeai să te apropii periculos de mult de el...

Era taman reflecția pe care nu aveam chef s-o aud. Anne mai afundă un pic cuțitul în rană:

— Acest om de treabă a fost cuprins de remușcări pentru că te mințise. Ucigașul trebuia să-l reducă la tăcere înainte să apuce să-ți vorbească din nou.

Avea dreptate. Acționasem precum un elefant într-un magazin de porțelanuri.

— Să nu te simți responsabil de moartea sa, Michel, reluă Anne cu voce blândă, sărutându-mă pe frunte. Autorii acestei uneltiri sunt niște profesioniști redutabili.

M-am ridicat brusc în picioare și, în grabă, am călcat peste amărâta mea de pălărie.

— Fir-ar să fie de treabă! Trebuie s-o înștiințez pe Irène de moartea lui Okren mai înainte s-o afle din ziare.

•

În fața reticenței ei de a urca iarăși în jalnica mea chichineată, i-am propus clienței mele s-o întâlnesc sub castanii din Piața Binefăcătorilor. Era o vreme splendidă. Primăvara făcea să înflorească florile în întreg orașul, pe balcoane, în grădini. Niște copii jucau șotron în timp ce doi ștrengari încercau să-l împingă pe un al treilea în fântână, profitând de faptul că mamele lor, lansate într-o pasionantă conversație, o lăsaseră mai moale cu supravegherea. În jurul nostru, totul părea calm, în afara timpului. Niciun eveniment supărător nu tulburase pacea aceluia loc de la începutul veacului, când piața fusese împodobită cu frumoase clădiri din piatră albăstruie și cu o fântână sculptată cu

niște forme exagerate. Până și scrâșnetul tramvaielor pe șine când începeau coborârea părea ciudat de liniștitor. Niciun loc nu era mai puțin adaptat să evoce uciderea profesorului Okren.

Când află în ce circumstanțe îl găsisem pe fostul prieten al tatălui ei, Irène se făcu lividă. Am crezut că i se va face rău. Reuși să-și vină în fire și își puse blând mâna pe brațul meu.

— Ai dat dovadă de o mare diplomatie. Îți mulțumesc. Am avut dreptate să mă încred în dumneata, adăugă ea cu o privire tulburătoare.

— Să nu credeți că am isprăvit cu poliția.

Îmi adresa un zâmbet chiar mai frumos decât cel al Ritei Hayworth când a primit cererea în căsătorie a lui Orson Welles.

— Îți respect obligațiile de cetățean, dar ce le-ai mai putea spune în plus față de mine?

Am început să mă bâlbâi de surprindere.

— Cum ați spus? V-a interogat deja poliția?

Evitându-mi privirea, ca și cum m-ar fi abandonat în voia tristei mele soarte, îmi răspunse fără să-și miște mâna care îmi ardea pielea.

— Un anume inspector Gras nu știu cum...

— Gravenage?

— Un bărbat iute și isteț. Mi-a telefonat de îndată ce ai părăsit casa profesorului Okren.

Am înjurat în sinea mea. Ar fi trebui s-o înștiințez imediat pe Irène în loc să fac ocolul pe la Anne. Dacă le povestise polițiștilor o istorie chiar și ușor diferită de a mea, eram numai bun de tras la răspundere.

— Ce voia să știe?

Își puse mâna pe poșetă și lăsă capul în jos.

— Totul s-a petrecut în mod foarte amabil. Soțul meu i-a sugerat să ne întâlnim la ambasadă.

A! Am priceput manevra. În localul ambasadei Franței, inspectorul nu putea întocmi proces verbal. Înainte de a-l interoga pe un membru al corpului diplomatic, trebuia să treacă prin niște formalități interminabile.

— Polițistul ăsta mi-a citit mai întâi depoziția dumitale. Soțul meu a insistat asupra acestui punct. (Ce om de treabă!) Sunt perfecte declarațiile dumitale. Le-am confirmat pe de-a-ntregul. Ce mai puteam adăuga? mă întrebă ea cu o privire încărcată de o inocență atât de totală, încât am înțeles cum se lăsase dus de nas Gravenage, oricât de șiret ar fi fost.

— Ați reținut, sper, că nu am socotit util să amintesc de trecerea așa-zisului dumneavoastră tată prin Elveția?

Își alungă cu mâna câteva firimituri imaginare de pe rochie.

— Ai procedat bine. Cum ar fi putut afacerile mele particulare să-i ajute pe anchetatori să dea de urma asasinului acelui sărman Okren? Era inutil să-i pun pe piste greșite.

— Totuși, cine știe dacă nu cumva, în cursul anchetei, inspectorul va nimeri tocmai peste impostorul pe care îl căutăm?

Mă întrerupse.

— Păstrează legătura cu poliția. În dumneata am încredere, spuse ea privindu-mă ținută în ochi, făcând să-i zboare pletele în timp ce se ridica de pe scaun. Mai făcu vreo câțiva pași înainte de a se răzgândi.

— Ce idei mai ai ca să îl dibui pe nenorocitul ăsta? întrebă ea.

I-am întins scrisoarea falsului Gutmeyer pândindu-i reacția. O citi cu atenție, fără să manifeste nici cea mai mică emoție.

— Recunoașteți scrisul tatălui dumneavoastră?

Dădu afirmativ din cap, în continuare la fel de senină.

— Ca și semnătura sa, la fel de bine imitată atât la Basel cât și la poșta centrală. Oamenii ăștia lucrează cu un artist.

— Tocmai. Falsificatorul, acesta este punctul lor slab! Dacă izbutim să-l identificăm, atunci nu ar

trebui să mai avem vreo problemă ca să ajungem la escrocul nostru.

— Dacă nu cumva îl elimină așa cum s-a procedat cu Okren, observă ea în mod foarte corect. Cum să-l reperăm pe falsificatorul ăsta? Pe indivizii care au un astfel de talent nu-i găsești la tot pasul.

— Am început să umblu după informații, am adăugat eu, destul de mândru de mine. În lupta împotriva germanilor, rezistența a apelat la serviciile unor adevărați artiști. Unul dintre ei ar putea fi această pasăre rară, care mânuiește condeiul tatălui dumneavoastră.

— Un fost partizan din rezistență gata să fure bunurile unui om scăpat teafăr din lagăr?

Ea dădu din cap cu o admirabilă candoare.

— La ce fel de civilizație a dat naștere războiul ăsta?

Naivul eram însă eu, care nu pricepusem că tocmai clienta mea constituia cel mai frumos exemplu al acestei noi generații barbare, al cărei cinism îl denunța cu atâta calm.

6.

INFLUENȚE DINSPRE PĂMÂNTUL FĂGĂDUINȚEI

Când m-a văzut intrând în apartamentul lui Hubert, fiul său, un băiețel rotofei cu păr ciufulit, scoase un îngrozitor oftat. Prăvălit pe canapea lângă taică-său, cei doi răsfoiau împreună un album de fotografii.

— Îmi pare rău că întrerup acest idilic portret de familie, Hubert. Am nevoie urgentă de sfaturile tale.

Farmacistul îi promise fiului său care se îmbufnase continuarea istoriei de îndată ce va fi reușit să scape de mine. Oare cu ce carte anume izbutise să-i trezească mucosului o asemenea pasiune pentru literatură? *Frankenstein*? *Contele de Monte-Cristo*?

— N-ai nimerit prea departe, Michel. Îi trasez principalele etape ale creării statului Israel. Nașterea acestuia seamănă cu aceea a creaturii doctorului Frankenstein, iar violența pe care o suscită independența sa printre vecini reamintește de furia ucigașă a lui Edmond Dantes.

De când oare se arăta Hubert interesat de tânărul stat evreu? Așa cum îl cunoșteam, el respingea orice legătură cu religia strămoșilor săi, evitând sinagogile și asociațiile evreiești, bânuite, zicea el, de aceleași capre bătrâne și de aceiași fățarnici care dau buzna la seratele de binefacere. Nu suporta nici măcar omagiile publice aduse victimelor lagărelor morții, când cea mai mare parte a familiei sale tocmai acolo pierise.

— Refuz să pun pe umerii fiului meu povara acestei cumplite memorii sau să-l amestec în suferințele istoriei noastre. Trebuie ca el să se construiască pe sine pornind de la o pagină albă, cu o minte nouă, fără să fie copleșit de povara

durerii și nici minat de un sentiment de răzbunare care să riște să-l paralizeze.

— Atunci, pentru ce să-i inculci dragostea pentru Israel?

Deschise brațele cu un zâmbet larg.

— Crearea statului evreu corespunde întru totul regulilor mele de educație. Este o republică clădită de laici împotriva poverii copleșitoare a religiei părinților lor. Sunt pionieri și pioniere, pe picior de egalitate, deveniți fermieri, în vreme ce buncii lor își petreceau zilele închiși în săli infecte, stând să întoarcă pe toate fețele fiecare cuvânt din Cartea Sfântă, și asta în timp ce nevestele lor trudeau ca lucrurile să meargă, câștigau banii necesari în gospodărie și ștergeau copiii la fund, în același timp onorându-i pe soții lor, ca pe niște adevărați stăpâni. Acești evrei de tip nou își făuresc propriul destin, cel al unui stat complet nou, fără trecut, ai cărui locuitori, veniți din peste o sută de țări, și-au pus la păstrare tradițiile și culturile locurilor de unde provin.

M-am uitat la el uluit. Discursul lui dezvăluia un aspect atât de neașteptat al personalității sale, încât tot ce credeam eu că știu despre ei părea brusc incert: dragostea lui pentru Bruxelles, dorința sa extrem de puternică de a se asimila, încât părea, adesea, mai belgian decât mine – lucru care îl trăda – și patriotismul, un sentiment necunoscut unui belgian de baștină.

— Ai de gând să emigrezi, Hubert? Ai putea fi un desăvârșit politician israelian: flecar, plin de contradicții și mereu convins că are dreptate chiar dacă părerea ta se schimbă în fiecare săptămână.

Hubert își flutură degetul arătător pe sub nasul meu făcându-mi cu ochiul.

— Ai văzut corect, domnule detectiv. Am să-ți destăinui un secret. La eliberare, când am descoperit proporțiile crimelor naziste și dispariția întregii mele familii în Polonia, am depus o cerere de emigrare pe lângă Agenția Evreiască.

— După care ai dat înapoi? De vină era remuşcarea, presupun eu, că îţi abandonezi vechiul prieten, pe Michel Van Loo, care, fără tine, nu ar mai fi avut niciun chef de *gueuze grenadine*?

— Pe atunci, englezii exercitau mandatul asupra Palestinei. Nu-i lăsau pe evrei să intre decât cu pipeta. Aminteşte-ţi episodul *Exodus*, vaporul acela supra-încărcat cu supravieţuitorii de la Auschwitz şi Buchenwald pe care numiţii Tommies, soldaţii britanici, i-au împiedicat să debarce, după care i-au expediat înapoi în Germania unde i-au găzduit îndărătul sârmei ghimpate...

— Dar, doi ani mai târziu, tu ar fi trebuit să fii primit cu braţele deschise de noile autorităţi, nu?

— Despre asta vorbeşte cu Rebecca! S-a dovedit încă şi mai intratabilă decât englezii! Am petrecut nopţi întregi certându-ne! Băiatul tocmai se născuse. Ea nu se vedea absolut deloc în rolul fetei de la fermă care dă de mâncare la găini sau taie banane, căzând mai apoi lată de oboseală ca să doarmă într-o baracă putredă sub ameninţarea bombelor şi tirurilor arabe. Şi se mai temea şi de faptul că fiul ei va fi obligat să-şi piardă tinereţea sub drapel, poate că şi viaţa. După cinci ani de ocupaţie nazistă, tânjea după pace şi voia să guste libertatea redobândită şi confortul modern. O sală de baie, apă curentă, un frigider.

— Nu credeam că are aceleaşi gusturi mic-burgheze ca mine.

— Pune-te în starea noastră de spirit la ieşirea din război. Trăiserăm ca nişte şobolani ca să scăpăm de raziile germane, în vreme ce prietenii şi rudele noastre se mistuiau în fum.

Nu ştiam nimic despre rănilor lui. Până să descopăr, din întâmplare, misterioasele sale activităţi nocturne, îl socotisem mereu pe Hubert drept cei mai puţin secretos dintre prietenii mei, un spiţer paşnic, prudent, care nu trăia decât pentru soţia sa, fiul său şi sănătatea scumpilor să-i

pacienți. Și care avea drept unică pasiune dorința de a învinge tusea și bătăturile. Eu, care aveam nevoie de înțelepciunea sa ca să descâlcesc firul labirintului în care mă trăgea Irène, descopeream în realitate un militant pătimaș, dar și cu o mică doză de candoare. Văzându-mi surpriza, puse capăt avântului liric.

— Eu tot dau din gură, când tu erai cel care voia să stea de vorbă.

Am rămas în cumpănă. În vreme ce el îmi dezvăluia secretele sale, firul roșu care lega între ele diversele episoade ale afacerii Gutmeyer tocmai îmi sărise în ochi la fel de evident ca nasul în mijlocul feței: evreii. Prigoana împotriva familiei Gutmeyer din cauza originilor ei, tentativa tatălui lui Irène de a părăsi Cehoslovacia înainte de expansiunea antisemitismului, deportarea sa în lagărul de la Terezin. Până și precauțiile pe care și le luase depunând o parte din avere la Basel. Masca sa de burghez intelectual german căzuse în fața naziștilor, dând la iveală evreul pe care încercase din răspuț să-l ascundă.

Dacă crezusem cumva că îl voi șoca pe Hubert, mă înșelam. Îmi acceptă reflecția cu multă seninătate.

— Ai dreptate, Michel. Mai rămâne să înțelegem de ce tipul ăsta persecutat din cauza originii și-a ales domiciliul la cel mai nepotrivit evreu din Bruxelles!

Îmi dădu un pumn peste braț. Unul zdravăn. Genul care provoacă vânătăi ce impresionează fetele.

— Înțeleg unde vrei să ajungi, Michel. După tine, afacerea Gutmeyer este o istorie evreiască. De asta tragi nădejde să mă amestec și s-o rezolv în locul tău?

— Hubert...

— Nu te scuza. E o chestie pe care-o știe toată lumea. Doar un evreu poate povesti o istorie evreiască fără să treacă drept antisemit. Biziue-te

pe mine. Sunt gata să te ajut. Cu condiția să guști mai întâi noua mea specialitate și să-mi spui ce părere ai. Da' sincer, da?

Dintr-un flacon de sticlă, îmi turnă un lichid cam tulbure într-o ceașcă, dar nici asta nu mi se păru prea curată.

— Aspectul nu mi se pare prea reușit, dar gustul contează...

Mai înainte ca el să apuce să-și termine fraza, am scuipat înapoi în ceașcă înghițitura pe care o ingurgitasem cu mult curaj. Hubert clătină din cap.

— Bănuiam eu. Formula nu e încă bine pusă la punct. Mai vino și mâine.

Luam în calcul să renunț la colaborarea cu el când îmi propuse să-mi recompenseze sacrificiul de cobai cu o *gueuze grenadine* la terasa din piață. Am avut nevoie de două până să redescopăr gustul berii. Și de o a treia ca să redevin o ființă umană.

— Singurul nostru indiciu rămâne Gutmeyer.

M-am întrerupt când a trecut chelnerul pe lângă noi.

— Gaston, ne mai aduci un rând?

Nu l-am lăsat pe Hubert să protesteze.

— Mi-aduc aminte de ce spunea Lily, prietena soției tale. La Praga, între evreii proletari și cei burghezi era o distanță la fel de mare precum cea dintre cele două maluri ale fluviului Moldau.

— De la plecarea austriecilor și germanilor, fluviul se numește Vltava, îmi atrase atenția Hubert.

— Că bine zici, să vorbim despre invazia germană. Ea a făcut să se spargă vechea lume evreiască din Praga. Printre cehii refugiați în Belgia nu putem noi descoperi, oare, vreo fostă notabilitate care a auzit vorbindu-se despre doctorul Gutmeyer?

— Poți să-mi ceri orice, dar nu să frecventez comunitatea evreiască. E împotriva religiei mele...

Își goli paharul cu apă minerală, își luă pălăria și se ridică.

— Te previn. Sacrificiul meu te va costa mai mult decât apetitivul din dimineața asta!

— Nu cred că doamna de Terrenoir va face tărăboi pentru două pahare de apă gazoasă însoțite de o mână de alune...

Trei zile mai târziu, am primit un bilețel de la Hubert prin care mă sfătuia să iau legătură cu o anume Martha Topolinek, a cărei adresă mi-o și dădea. «Grăbește-te, adăuga el. Dacă vrei să eviți un drum la Haifa ca s-o iei la întrebări.»

Mi-au trebuit patru zile până să-mi răspundă doamna Topolinek la sonerie. De fiecare dată când ciocăneam la ușa ei, vecina ieșea pe palier ca să-mi precizeze că doamna Topolinek plecase la cumpărături.

Ce cantitate de produse se credea ea obligată să care după sine în Israel? Conserve de hrană belgiană ca să nu sufere de depeizare? Cartofi prăjiți la cutie? Waterzooi^[10] praf?

— Nu plec în călătorie, domnule Van Loo. Îmi fac doar *Aliyah*-ul^[11].

În fața aerului meu perplex, preciză, oftând:

— Mă întorc în Israel.

— Probabil că nu l-am înțeles eu bine pe prietenul meu Hubert. Credeam că ați locuit cândva la Praga.

Mă privi cu enervare nedisimulată.

— Familia mea trăia, într-adevăr, în Cehoslovacia, dar venea din Palestina, unde se instalase până la exil.

— Exil?

Eram din ce în ce mai pierdut.

— Vorbiți de invazia nazistă?

Își închise ochii precum o învățătoare resemnată în fața unei loaze ajunsă din greșeală în clasa ei.

— Vorbesc despre exilul care a urmat după invazia romană.

Am renunțat să mai discut despre dreptul ei de a se întoarce pe pământul strămoșilor unde evreii tocmai reînființaseră un stat după douăzeci de

veacuri de când fuseseră alungați de-acolo de împăratul Vespasian, inventatorul toaletelor publice, și de fiul acestuia, Titus, distrugătorul ultimului templu din Ierusalim – să nu mă întrebați pe mine de legătura dintre toate aceste evenimente istorice.

— Este adevărat, adăugă ea, că dacă nemții nu ar fi distrus comunitatea evreiască din Praga, eu aș mai trăi încă acolo, iar statul Israel ar fi rămas doar un vis menit să se transmită din generație în generație până la venirea lui Mesia.

La acest moment al conversației noastre sau, mai degrabă, al monologului doamnei Topolinek, am început să bănuiesc că Hubert îmi jucase o festă aruncându-mă în brațele unei militante sioniste complet țicnite. Dar înlătură ea însăși stinghereala.

— Nu mi-am făcut deloc datoria. Iertați-mă. De vină trebuie să fie această *reisefieber*, febra călătoriei. Veniți cu mine, cred că au mai rămas pe undeva un ceainic și două cești pe care nu le-am ambalat încă. Simțiți-vă ca acasă în timp ce eu am să vă vorbesc despre doctorul Gutmeyer.

În jurul meu, cufere și lăzi ocupau apartamentul. Dând la o parte un teanc de haine, am izbutit să mă așez strâmb pe o canapea. Doamna Topolinek mi se alătură câteva minute mai târziu, aducând o tavă cu ceai, biscuiți și un vechi album cu fotografii a cărui învelitoare din pai se destrăma.

Oare ce voia să-mi arate? Fotografii ale strămoșilor ei împinși în mare de legionarii lui Titus, având pe fundal trei evrei tineri răstigniți pe cruce? În mintea mea, Hubert se uită urât la mine. De acord, de acord, Hubert. Istoriile evreiești sunt un monopol al evreilor.

— Spuneți-mi, domnule Van Loo. De ce vă interesează doctorul Gutmeyer?

Mi-am golit alene ceașca și am așezat-o cu delicatețe pe farfurioara al cărei porțelan părea la fel de fragil și diafan ca și proprietara lui.

— Fiica sa trăiește acum la Bruxelles. Încearcă să adune amintiri de familie. Ca să reconstituie detaliile și să îi perpetueze memoria.

Bătrâna doamnă închise o clipă ochii mângâind ceașca pe care o ținea în mâini.

— Doctorul Gutmeyer nu era propriu-zis un *mensch*. Cum să traduc asta?... Un om respectabil dacă preferați.

— Mi-a fost totuși descris ca un medic recunoscut, capul unei familii onorabile.

Martha Topolinek dădu din mână, țuguindu-și buzele stafidite, în timp ce lăsa pe masă ceașca de teamă ca nu cumva calomniile ei să spargă fragilul porțelan.

— Dulapurile familiilor onorabile sunt pline de afaceri urât mirositoare.

— Ăsta-i cumva un exemplu de înțelepciune cehă?

— Nu vreau să-i vorbesc de rău pe dispăruți, dar nu-mi puneți prea multe întrebări despre doctorul Gutmeyer dacă scopul dumneavoastră este acela de a ridica un monument memoriei lui.

— Nu, țin cu adevărat să știu cine era. Bineînțeles, și latura întunecată.

Păru să cântărească răspunsul meu înainte de a ridica din umeri.

— Nu mai contează acum. Cei răi au pierit carbonizați odată cu cei buni. Fără ca cineva să fie în stare să-i deosebească pe unii de ceilalți. Și tatăl meu, cel mai bun om pe care l-a cunoscut pământul (fie ca Dumnezeu să aibă grijă de sufletul lui!), și tatăl clientei dumneavoastră. Rămășițele unui înțelept amestecate pe veci cu acelea ale unui asasin.

Doctorul Gutmeyer, asasin?

UN EVREU ABSENT

— Asasin? izbucni Irène. Așa l-a numit vrăjitoarea aia bătrână pe tatăl meu?

Am dat din cap.

— Mă voi adresa tribunalelor!

Am încercat s-o potolesc.

— Nu sunt sigur că afirmațiile astea trebuie luate literal.

Irène era prea enervată ca să stea jos dar, în mizerabilul meu birou, era cu neputință să faci trei pași fără să te izbești de perete. Sau se așeza pe genunchii mei sau își relua locul în fotoliu. Alese fotoliul, firește: asta e povestea vieții mele.

— Doamna asta Topolinek e croită din același material ca militanții comuniști, am reluat eu. Pe de-o parte zeii neprihăniți, demni de a fi venerați. Pe de altă parte trădătorii... numai buni să fie împușcați.

— Și cine este eroul ei? Stalin?

— Nici vorbă. A fugit din Cehoslovacia de îndată ce au luat puterea comuniștii, ca să se refugieze la Bruxelles.

Sprâncenele lui Irène se înălțară cu câțiva centimetri.

— Adică o atrăseseră eroii belgieni?

Am clătinat din cap.

— Bruxelles nu era decât o etapă a călătoriei. Se pregătește pentru *Aliyah*.

Cum Irène nu îmi ceru explicația cuvântului, am continuat.

— Zeii ei se numesc Theodor Herzl, părintele proiectului sionist, și David Ben Gurion, cel care i-a dat, ca să zic așa, naștere. Când am ajuns la tatăl dumneavoastră, mi-a vorbit mai degrabă de avort...

Irène nu se lăsă luată prin surprindere.

— Mereu se spun astfel de lucruri despre un chirurg atunci când cineva vrea să-l mânjească cu noroi, nu-i așa?

După o pauză, își nuanță un pic afirmația:

— Faptul că a ajutat uneori vreo biată fată îi face cinste, nu crezi?

— Bărbatul care a lăsat-o pe Martha Topolinek însărcinată nu ducea lipsă de bani. Dacă e să-i dai crezare Marthei, mai bine ar fi plătit ca să-l evite pe tatăl dumneavoastră. După ce a încasat o sumă frumoasă ca să elimine copilul, tatăl dumneavoastră, pretinde ea, a încredințat operația unui alt tip care a provocat avortul, fiind cât pe ce s-o omoare. Hemoragie, septicemie, trec peste alte detalii. A scăpat de moarte printr-un miracol, dar nu a mai putut avea copii.

Irène frământa între degete mânerul poșetei străduindu-se să-și păstreze calmul. Voind cu orice preț să dea o replică, își îngădui chiar și un ușor zâmbet, pe care îl știa irezistibil.

— Excelentul detectiv care sunteți, domnule Van Loo, a reținut, sper, că măcelarul căruia această doamnă i-a căzut victimă nu era tatăl meu...

— Era un complice. După părerea sa, tatăl dumneavoastră era cunoscut ca practicant ai acestui gen de operație, foarte în vogă într-o clasă burgheză aflată în plin proces de emancipare. Iar această stare de fapt, după câteva accidente, ar fi determinat Consiliul Ordinului medicilor să-l suspende. Știați acest lucru?

Râsul ei păru uimitor de firesc. Pe moment, m-am lăsat păcălit.

— Biată nebună! Ce mai roman! În ziua în care tatăl meu și mama mea au fost luați de naziști, tocmai împlinisem cincisprezece ani. Nu știu nimic despre activitățile sale de medic. În schimb, îmi amintesc perfect de frumoasa placă din bronz agățată de fațadă, pe care servitoarea o lustruia în fiecare dimineață, și de cabinetul său de

consultații, unde se înghesuiau pacienții. De asemenea, îmi amintesc de seratele la care se ducea cu mama, amândoi minunat îmbrăcați. Și de oamenii șic pe care îi primeam, colegi, ziariști, avocați, oameni politici, șefi de întreprindere. Dacă tata ar fi fost exclus din Ordin, crezi că ar mai fi fost primit de toți acei oameni onorabili? Ne-am fi schimbat domiciliul alegând anonimatul unui orașel de provincie. Ceea ce, în mod paradoxal, ar fi putut salva viața părinților mei.

— După părerea dumneavoastră, de ce minte doamna Topolinek?

— O cred sinceră. Poate că doamna Topolinek chiar a fost trimisă de tatăl meu la un coleg care practica acest tip de intervenție. Sau, poate că amantul ei, pus la zid, a invocat numele tatălui meu ca s-o asigure asupra calităților colegului său și s-o convingă să se descotorosească de acel copil pe care cu niciun preț el nu și-l dorea. Tot restul este ficțiune. Ai fi putut să-mi pui mie întrebarea asta în loc să pierdem timpul pentru care eu te plătesc ca dumneata să te lași dus de nas.

Mai bine tăceam. Martha Topolinek se dovedise atât de exaltată că nici eu nu eram prea departe de a împărtăși opinia clienței mele. Ca să-mi păstrez sursa de venit am încercat să mă justific.

— Tatăl dumneavoastră este personajul-cheie al dosarului. Dacă un fals doctor Gutmeyer se preumblă pe străzile din Bruxelles, eu țin să aflu ce anume a furat din identitatea sa, ce anume cunoștea despre el. Erați prea tânără la momentul dispariției sale și prea apropiată de el ca să-mi faceți un portret obiectiv. Caut să-l cunosc prin ochii persoanelor din generația sa. Or, nu prea am de ales, dat fiind numărul limitat al supraviețuitorilor cehi imigrați la Bruxelles.

Fără să reacționeze la explicația mea, își deschise poșeta și îmi întinse câteva fotografii.

— Iată cum arăta tatăl meu.

Prima fotografie era vagă. Se putea ghici un bărbat destul de corpulent, încotoșmănat într-un palton și având pe cap o pălărie cu boruri mari, trasă peste ochi. A doua fotografie îl arăta într-un *gros-plan* atât de apropiat, încât nu i se distingea părul. Un chip ca de piatră, cu ochii pe jumătate ascunși de pleoape grele, o mustață cărunță, deasă și îngrijită, care îi acoperea partea de jos a feței. Am remarcat, evident, alunița de pe nas. Fără să îndrăznesc s-o privesc pe Irène, am trecut la cea de-a treia fotografie, făcută de data asta de departe. Îmbrăcat într-un halat alb, ținea un curs pe o estradă în fața unei table. Un trup alungit sub o cuvertură cenușie îl separa de studenți. Cumva un cadavru?

În pofida proastei calități a pozelor, simțeau că era un bărbat impozant fără să poți totuși percepe magnetismul care îl impresionase atât de mult pe Okren.

— Dezamăgit? întrebă Irène.

N-am răspuns. Ce îmi putea aduce contemplarea acelor fotografii? Dacă seara asta Gutmeyer s-ar așeza în fața mea în tramvai, aș fi incapabil să-l identific.

— Toți cei care au venit în contact cu el recunosc că tatăl meu avea o personalitate puternică, o adevărată carismă. Îi plăcea să fie înconjurat, recunoscut, onorat. Deși nu fugea de mondenități, detesta, totuși, să fie fotografiat.

— La fel ca sălbaticii care sparg aparatele de fotografiat ale exploratorilor pe care îi bănuiesc că le fură sufletele?

Comparația o făcu să zâmbească.

— Era un om drept, dar dur și rece, asta pretindeau cei care îl cunoșteau insuficient. Eu îmi aduc aminte de gentilețea și de blândețea lui. Mă lua în brațe, mă săruta pe vârful nasului. (A, da, pe tulburătoarea aluniță...) și mă zgâria pe gât cu mustața. Îmi mai amintesc și de râsul lui de fiecare

dată când îi povesteam vreo întâmplare. Chiar și când era una stupidă.

Portretul doctorului Gutmeyer întocmit de Irène nu coincidea deloc cu acela făcut de doamna Topolinek. Întrebați-o pe fiica unui gardian de lagăr de concentrare despre amintirile ei din copilărie. Pun prinsoare că nu ar vorbi într-un mod diferit despre tatăl ei, despre viața de familie în fermecătoarea lor căsuță, cuibărită în verdeață, aceasta din urmă cu rolul de a ascunde sârma ghimpată. Revin însă la ideea care mă intrigă.

— Ce anume v-a învățat din cultura evreiască?

Întrebarea mea a luat-o pe Irène prin surprindere și a făcut-o să se simtă stingherită. Am avut impresia că era gata să se ridice și să plece. Se mulțumi doar să-și strângă poșeta lângă ea.

— Ciudat mod de a-ți face ancheta...

Mă privi ținând în ochi.

— De ce te-ar privi pe dumneata acest lucru? Încerci să vezi dacă era un evreu rău?

— Era cumva cazul?

— Nu era nici bun, nici rău. Era un evreu absent. Nu se vorbea despre religie acasă. Tata se considera un intelectual laic. Venera cultura germană, pentru că aceasta îl alungase pe Dumnezeu și sumedenia lui de barbarii spre a ne duce spre civilizație.

— A, da! Am putut vedea civilizația germană în acțiune...

— Când eram doar o fetiță, mă obliga să-i citesc pe Goethe, Schiller, Heine. De fiecare dată când izbuteam să recit unul dintre poemele lor la masă fără să greșesc, primeam o monedă de aur.

— Chiar dacă era Heine?

— *Das war ein Vorspiel nur, dort wo man Bücher verbrennt, verbrennt man auch am Ende Menschen*⁽¹²⁾.

— Frumoasă premoniție...

— Eu habar n-aveam că Heine era evreu. Când am declamat unul dintre poemele sale în clasă,

profesoara mea s-a înroșit toată. Mi-a poruncit imediat să tac, sfătuindu-mă să-i pun cărțile pe foc. În Germania, numele lui era șters din manuale, iar cărțile îi erau arse. Ea nu părea să regrete acest lucru. Nu am îndrăznit să-i povestesc tatei incidentul. Acasă, Heine rămânea un idol. Dar, de fiecare dată când luam una dintre cărțile lui de poezie din bibliotecă, îmi ardeau obrazii de parcă m-aș fi cufundat într-un roman pornografic!

— Dar în casă aveți obiecte care să evoce religia iudaică?

— Niciunul! Nici *mezouza*⁽¹³⁾, nici sfeșnic, nimic. Rostirea numelui de «evreu» îl înfură pe tata. Imaginează-ți că nu mi-a vorbit niciodată de bunicul meu, un rabin faimos și respectat. Am aflat despre existența lui printr-unul din verii mei. Când am vrut să-l întreb pe tata, s-a făcut alb la față de furie. Preț de câteva minute, l-am putut contempla pe omul neîmblânzit de care se temeau cei care nu îl cunoșteau. De atunci, nu am mai cutezat să fac nici cea mai mică aluzie la acest bunic blestemat, propriul său părinte.

— Totul s-a schimbat, îmi închipui, odată cu începutul persecuțiilor? L-a împăcat Hitler cu strămoșii săi?

Irène negă din cap. Am stăruit. Nu puteam crede că armura nu se fisurase.

— Chiar și atunci când naziștii le-au interzis medicilor evrei să-și practice meseria?

Răscolirea tuturor acestor amintiri dureroase o tulbura mai mult decât voia să recunoască. Doar glasul răgușit și un ușor tremur al mâinilor trădau efortul pe care-l făcea spre a-și masca acel calm aparent.

— Până la intrarea naziștilor în Praga, tatăl meu nu a evocat niciodată situația politică din Germania. Am descoperit prăpădul făcut de *Noaptea de Cristal* citind ziarele care se găseau în salon și ascultând radioul. Mama m-a pus în gardă cu severitate atunci când i-am arătat articolul

respectiv și a azvârlit imediat ziarul la gunoi. În ciuda anexării Regiunii Sudete, tata continua să afirme că noi nu riscam nimic.

Era cu adevărat singurul din Praga care apăra acordul de la München și care credea că Franța și Marea Britanie își vor ține promisiunile de a proteja ce mai rămăsese din Cehoslovacia după amputarea țării de provinciile de limbă germană. După părerea sa, Hitler nu era pregătit să se confrunte cu armatele aliaților.

— Cu toate astea, profesorul Okren mi-a afirmat că tatăl dumneavoastră căuta o țară în care să emigreze. Ba chiar s-a străduit să obțină vize de sedere pentru întreaga familie.

Irène lăsă capul în jos.

— Tatăl meu a organizat totul în cel mai mare secret. Acasă a păstrat până la sfârșit tăcerea în privința demersurilor sale.

După tonul vocii ei, aveam impresia că pune sub semnul îndoielii călătoriile tatălui ei în Franța și Belgia și chiar și întâlnirea cu Okren. Pe de altă parte, prezența cărții ei de vizită dovedea că bătrânul profesor îi povestise prin viu grai, la fel ca și mie, că Gutmeyer încercase să emigreze. I-o fi înmânat scrisorile pe care le primise de la tatăl ei? Ar fi trebuit să profit de ocazie ca s-o întreb pe Irène de ce îmi ascunsese întâlnirea lor. Oare ce m-a reținut? Teama că îmi voi pierde clienta? Încântătoarea aluniță care dădea atâta farmec nasului ei? Glasul bubuitor al lui Federico puse capăt încurcăturii mele.

— Michele! Telefonul!

Irène profită ca s-o șteargă din vizuina mea cu evidentă ușurare.

— Continuă-ți cercetările, domnule Van Loo! îmi strigă ea coborând scara în urma mea. Te sun din nou peste două zile.

Bun. Îmi păstrasem clientela. Deocamdată. Nu era totul pierdut. Măcar voi avea mijloacele să-i ofer lui Anne câte un cornet cu cartofi prăjiți până

la sfârșitul săptămânii. Și chiar și câte un supliment de maioneză.

•

Hubert nu păru surprins de povestea lui Irène. Intelectualii evrei, chiar și cei care se convertiseră la creștinism, nu fuseseră mai bine tratați de nemți decât rabinii. Ba poate că și suferiseră mai multe persecuții când credeau că tocmai făcuseră totul ca să scape de soarta blestemată ce lovea poporul pe care îl renegaseră.

Să fie cumva cu puțință ca Okren să-mi fi povestit gogoși? Povestirea lui Irène mă cam zdruncinase. Dacă Okren păruse sincer atunci când îmi descriesese eforturile lui Gutmeyer de a fugi din Cehoslovacia, descoperindu-i ulterior toate minciunile și tăcerile mă făcea să-i judec cu alți ochi toate declarațiile. Pe de altă parte, cum s-o cred pe Irène când ea îmi ascunsese vizita acasă la bătrânul profesor al tatălui ei?

— Este lesne de verificat, interveni Hubert în timp ce amesteca niște lichide dense, care aveau niște culori improbabile, verde ca menta sau roșu ca rodia, în niște fiole de alchimist, agitându-le cu infinite precauții ca și cum mixtura risca să ne explodeze în față.

— Dă-mi voie să ghicesc ultima ta născocire. E cumva un produs care face morții să vorbească?

— Drept cine mă iei? Pe mine nu mă interesează decât viii, răspunse el sec. Verifică la ce dată și-a deschis doctorul Gutmeyer faimosul cont din Elveția. Dacă Okren a spus adevărul, înseamnă că a fost nevoit să se ducă la Basel la puțin timp de la întâlnirea lor de la Bruxelles.

Irène îmi dădu fără reticențe o copie a extraselor de cont ale tatălui ei. Contul fusese deschis la 16 noiembrie 1938, fix la o săptămână de la Noaptea de Cristal. Mai apoi, Gutmeyer îl alimentase regulat prin vârsăminte în bani lichizi. Fără nicio retragere. Ca să nu atragă atenția asupra operațiunilor sale, o parte din bani rămăseseră în

conturile cehe și fuseseră, mai târziu, confiscați de invadatori. Când nemții îl arestaseră, avea strânsă o mică avere. Asta nu l-a împiedicat să-și termine zilele la fel ca ultimul nenorocit dintre cerșetorii țigani de pe podul Carol. Dacă nu cumva o fi supraviețuit? În pofida tăgăduielilor vehemente ale lui Irène, ipoteza, oricât de improbabilă ar fi fost, stătea cuminte la adăpost într-un ungher din capul meu. Trebuia să păstrez în minte ambele posibilități: căutarea unui impostor sau a unei fantome.

Ultimul vărsământ la banca din Basel data din 14 februarie 1939, cu ceva mai mult de o lună înainte de intrarea trupelor germane în ce mai rămăsese din Cehoslovacia. Hubert văzuse corect. Cercetarea contului elvețian al lui Gutmeyer confirma mărturia profesorului Okren. În ciuda vorbelor rostite în familie, tatăl lui Irène nu-și vârâse capul în nisip. Dimpotrivă, mirosise pericolul și își pregătise fuga. Dar führer-ul se dovedise mai rapid.

— Nu ți se pare ciudată duplicitatea doctorului Gutmeyer, Hubert? l-am întrebat eu, fascinat de mișcarea degetelor lui care rula niște pilule mici cu grația unui sculptor care modelează piciorul unei dansatoare.

Spîterul meu favorit își întrerupse treaba.

— Duplicitate?

— Pe de-o parte rupe orice legătură cu iudaismul și își educă în așa fel copiii încât să facă din ei niște *goyim*⁽¹⁴⁾ la fel de buni ca mine. Pe de altă parte, la primul semn de primejdie reacționează ca și cum s-ar fi simțit la fel de amenințat ca marele rabin al Berlinului.

Hubert reîncepu să-și modeleze pilulele.

— De două mii de ani, evreii trebuie să negocieze cu mediul ostil în care trăiesc. Uită-te la exemplul pe care-l oferă *marranes*, evreii spanioli.

— Există evrei în Spania? Îi credeam pe toți expulzați sau convertiți la ordinul minunatei

Isabela Catolică și al fermecătorului ei soț, Ferdinand de Aragon.

— Cei care au rămas după cucerirea Andaluziei, cel puțin cei rămași în viață, s-au convertit oficial la religia noilor suverani catolici, dar au continuat să-și celebreze religia în mare taină. Duminica, se duceau la liturghie ca niște buni spanioli ce erau. Dar sâmbăta, cu ușile și ferestrele bine zăvorâte, sărbătoreau sabatul.

— Și astăzi? La mai bine de patru sute cincizeci de ani de la dispariția lor oficială?

— Unii pretind că până și generalul Franco era *marran*. Oricum, numeroși evrei spanioli poartă același nume ca el. Înțelegi, duplicitatea este întrucâtva a doua noastră natură...

Am tăcut, abținându-mă să-l întreb în aceeași ordine de idei dacă numeroasele sale expediții misterioase de noaptea trecută se explicau tot prin cunoscuta duplicitate a poporului său. Iar Irène? Și ea făcea un joc dublu? Venise momentul să-l iau la întrebări pe soțul ei. Dar, ușor, mergând în vârful degetelor. Că doar nu găsești clienți pe toate drumurile.

8.

NU IESE FUM FĂRĂ FOC

Domnul de Terrenoir afișa toate atributele diplomatului francez: piele palidă de vampir prost hrănit, buze fine și înțepate, inel cu șevalieră pe degetul inelar, limbaj bombastic, lehamite studiată. Și chiar și acea discretă condescendență care mă determina, fără să vreau, să-i mulțumesc neconținut. Mulțumesc că mă primiți, mulțumesc pentru fotoliul pe care mi-l oferiți. Doriți cumva o băutură răcoritoare? O, mulțumesc! Mulțumesc și pentru faptul că îmi consacrați câteva minute din prețiosul dumneavoastră timp. Am stopat circul de îndată ce am priceput că nu mi-o va oferi și pe nevastă-sa – după ce mă întâmpinase la ușa biroului soțului ei, Irène se făcuse nevăzută ca să ne lase să discutăm «între bărbați».

Încă de la începutul discuției, de Terrenoir adoptă modul diplomatic: nu dădu la iveală decât vorbe goale. Ghicisem că discuția noastră avea să se desfășoare în acest mod dacă ne întâlneam pe terenul său. De aceea sugerasem să ne întâlnim «fără farafastăcuri» într-o cafenea «tipică» din Bruxelles. Fie *La Moartea subită*, fie la *Moeder Lambic* sau la *Floarea din poleială* (unde îi întâlneai pe Magritte și pe Scutenaire). După o bere bună, *gueuze*, Kriek sau Faro, însoțită de *cervelas*⁽¹⁵⁾ și de *bodding*⁽¹⁶⁾, eram sigur că îl voi face să se dezghețe. Dar îmi izgonise propunerea cu un simplu sughiț de indignare. Un de Terrenor nu se rătăcește prin tripourile frecventate de proletariat sau de amărății de artiști locali.

Pe un ton sec, mă convocă la biroul său a doua zi la orele unsprezece, fără să-mi dea răgazul să-mi consult agenda sau să-mi întreb secretarele în legătură cu disponibilitățile pe care le aveam.

Grilaj din fier forjat la intrare, soldat în uniformă de gală în hol, drapel tricolor fluturând în vânt, scară amplă din marmură menită să-și dea gata vizitatorii, birou stil Empire (ciudată, totuși, mania asta de a lăuda stilul unui împărat zdrobit de restul Europei), totul te ducea cu gândul că trebuia să te aștepți la limbă de lemn și minciună. N-am fost dezamăgit. Pe perete, poza președintelui Vincent Auriol mă fixa pieziș. Dar cei mai rău a fost cu băutura. Prieteni, ce mai primire! Că tipului nu-i place berea, asta li se poate întâmpla și celor mai buni și muribunzilor. Că nu are nici curiozitatea, nici politețea să guste din produsele locale în ciuda calității sale de diplomat, treacă și asta. Dar să-mi servească drept unică băutură pe toată durata conversației noastre doar un pahar de apă «naturală», asta era deja o palmă, un incident diplomatic, dar ce spun eu? o declarație de război. După o jumătate de oră, văzând că nu m-am atins de pahar, m-a întrebat dacă nu preferam «apa cu bule»?

Am dat din umeri. La ce bun să vorbesc despre *groupe grenadine*, cea mai frumoasă cucerire a lui *homo belgicus*, în fața unui reprezentant al unei țări aflate pe punctul de a-și pierde coloniile?

Conversația se termină așa cum începuse. Ambasadorul îmi făcu rezumatul demersurilor sale de a da de urma socrului său pe lângă colegii săi diplomați, organizațiile internaționale sau caritabile și asociațiile «israelite» însărcinate cu problemele refugiaților. În plus, consultase mai multe liste de victime ale naziștilor. Totul fără niciun rezultat. Dacă intrarea doctorului Gutmeyer și a soției sale fuseseră înregistrate în registrele lagărului de la Terezin, meticuloș ținute de funcționarii germani, în schimb nu se știa nimic de soarta lor ulterioară. Muriseră de boală sau de foame în ghetoul ceh sau fuseseră exterminați la fel ca majoritatea ocupanților săi în vreun lagăr din Polonia sau din Germania? Cu toate strădaniile

sale, nu căpătase nici cea mai mărunță informație privind eventualul loc al transferului. Oricum, soții Gutmeyer nu făceau parte din cei câțiva supraviețuitori ai lagărului eliberat de Armata Roșie la 8 mai 1945.

— Cercetările mele continuă, conchise el ridicându-se din fotoliu. Pentru ca Irène să se lase păgubașă, trebuie să știe unde au dispărut părinții ei.

— Adică, nu vă îndoiiți de loc că au murit?

Sprâncenele i se înălțară cu câțiva centimetri.

— Unii își imaginează și că Hitler a reușit să scape din buncăr și să părăsească Berlinul ca să-și trăiască viața liniștit, pe undeva prin vreun paradis tropical...

— E o diferență. Un om care reproduce perfect semnătura socrului dumneavoastră a reapărut într-adevăr la Basel ca să golească un cont bancar al cărui număr și secret le cunoștea.

— Este sarcina dumneavoastră să ne explicați acest lucru, domnule Van Loo, spuse el, cu ochii pe jumătate închiși.

Se îndreptă cu pas ferm spre ușă. Abuzasem destul de bunăvoința sa. Oare de ce era atât de dezagreabil cu mine când eu lucram în serviciul său (în serviciul soției sale) încercând să-l ajut să pătrundă secretele unei afaceri pe care ținea morțiș s-o dezlege? Nu urmăreau amândoi același scop? Atitudinea sa m-a determinat să-l zgâlțâi un pic.

— Și cu Okren cum rămâne? Ați însoțit-o pe soția dumneavoastră atunci când l-a vizitat?

În loc să se arate tulburat, își continuă mișcarea spre ieșire. Când e vorba de încasat lovituri, e bine să pariați întotdeauna pe un diplomat, mai degrabă decât pe un boxer!

— Vă referiți la acel bătrân profesor găsit mort acum câteva zile?

— Înjunghiat imediat după ce mi-a povestit despre relațiile pe care le avea cu socrul dumneavoastră.

— O crimă îngrozitoare, comentă el închizând din nou ochii, la fel de perfect cum o făcuseră majoritatea colegilor săi în timpul războiului.

— Ați avut ocazia să-i puneți întrebări? am stăruit eu.

Grosolănia mea nu l-ar fi șocat mai mult dacă întâmplător câinele meu ar fi făcut pipi pe piciorul lui.

— Ei, haideți, domnule Van Loo, spuse el cu mâna pe inimă. Habar n-aveam de bătrânelul ăsta înainte ca Irène să-mi spună că a fost asasinat într-un mod atât de abominabil.

În timp ce deschidea ușa, spuse pe un ton ceva mai blând:

— Irène își pune toată încrederea în dumneavoastră. Cei care v-au recomandat au insistat asupra discreției dumneavoastră. Asta mi-a plăcut atunci când v-au făcut portretul. Așa că, lăsați-mă să vă dau un sfat. Feriți-vă de farmacistul acela de origine străină în casa căruia escrocul și-a ales să domicilieze. Credeți că a ales adresa aceea la întâmplare?

— Hubert?

Extravaganta sa acuzație mă lăsă fără grai. Profită de moment ca să mai bage o ștangă.

— Mi se pare că este unul dintre prietenii dumneavoastră, stăruie el. Nu-l amestecați în anchetă. Sunteți obligat să respectați secretul profesional, nu-i așa?

— Vorbiți serios?

— Serviciile noastre dispun de informații confidențiale...

Ridică brațele înlăturând imediat orice formă de protest din partea mea.

— Recunosc că ele se bazează adesea pe simple zvonuri, dar cunoașteți expresia populară «nu iese fum fără foc».

Aristocratul ăsta pretențios invoca înțelepciunea populară? Nerevenindu-mi încă din surpriză, în loc

să-i expediez un pumn în mutră m-am străduit să iau, prostește, apărarea spițerului meu:

— Ei, haide-haide! Îl cunosc pe Hubert de ani buni. Nu există mai bun...

— Nu-i pun la îndoială talentele de farmacist. Îmi voi aminti de el la viitoarea epidemie de gripă.

Aruncând o privire neliniștită jur-împrejurul lui, închise la loc ușa și mă readuse în vizuina sa aurită.

— Afacerea pe care v-a încredințat-o soția mea este foarte delicată. După cum ați înțeles, ea aduce atingere și unor interese politice internaționale. A le tulbura echilibrul poate atrage complicații grave.

— Ce vrea să însemne intrigăraia asta, Doamne sfinte?

De Terrenoir se duse să se refugieze în spatele mesei, aranjându-și batista de la piept. Își trecu o mână preocupată prin părul blond ca să verifice dacă nu fusese cumva deranjat vreun fir de păr.

— Asta nu are desigur nicio legătură cu problemele noastre, de aceea noi evităm să băgăm totul în aceeași oală. Farmacistul ăsta de origine străină – venit dintr-o țară din blocul sovietic, nu-i așa? – este bănuیت că lucrează pentru cercurile sioniste.

De data asta, chiar am izbucnit în râs.

— Este cumva o știre exclusivă a serviciilor dumneavoastră străine? Ei bine, dacă dau dovadă de același talent în spionarea musulmanilor francezi cum o fac pentru evreii din Belgia, promit țării dumneavoastră niște plăcute surprize în viitor!

— Domnule Van Loo, reluă el cu un aer stingherit, nu știu mai mult. Am primit doar un mesaj de alertă. Așa cum primim multe. În cazul de față, pentru a evita orice risc de interferență, am preferat să vă avertizez...

Oare tipul ăsta credea că mă impresionează dându-mi de înțeles că lucra mână-n mână cu serviciile secrete franceze? Nimic din atitudinea sa nu amintea de acei minunați aventurieri care

izbutiseră, în timpul războiului, să-i sfideze pe naziști și să le smulgă cele mai bine păzite secrete. Le citisem isprăvile în reviste, dar trebuia oare să crezi tot ce povestea presa? Asta dacă nu cumva diplomatul ăsta afectat era ca atâția alții, un fost funcționar al guvernului de la Vichy relocat în administrația celei de-a IV-a Republici. Oricare ar fi fost calculele sale, procedase foarte prost dacă trăgea nădejde să-mi închidă astfel pliscul.

— Cu siguranță eu nu sunt la fel de bine informat ca dumneavoastră, dar vă pot asigura că dacă îmi aduceți dovada unei legături între Hubert și statul Israel, nu mai beau în veci *gueuze grenadine*. Pe cuvânt de bețiv! Spițerul meu e cel mai puțin evreu dintre toți evreii din Bruxelles. Și, de altfel, ce contează? Investigațiile mele se desfășoară în jurul Pieții Binefăcătorilor la Schaerbeek, nu la poalele Zidului Plângerii, nu e așa?

După mutra pe care o făcea, de Terrenoir tocmai descoperise că biata sa soție nimerise peste cel mai jalnic dintre detectivii belgieni.

— Ați înțeles totuși, domnule Van Loo, avu el condescendența să-mi explice, că soția mea este victima unei bande bine organizate de *israeliți*?

— Nu prea înțeleg de unde aveți certitudinea asta, dar să admitem o clipă că aveți dreptate: care este legătura între Israel și derbedeii care au pus mâna pe moștenirea socrului dumneavoastră?

9.

IDOLUL LUI HUBERT

— Și eu care l-am făcut pe tipul ăsta *pétainist*! Fir-ar să fie, era așadar adevărat, Hubert? Lucrezi cu adevărat pentru israelieni? Nu-mi cred urechilor! De Terrenoir avea dreptate! Of! Am fost un idiot să te apăr cu ghearele și cu dinții!

Anne se întoarse de la bucătărie aducând cafeaua. Puse ceștile aburinde pe masă venind apoi să se așeze, cam țeapănă, alături de noi. Mai bine l-aș fi dat pe Hubert afară și aș fi tras-o pe Anne în pat. Ideea nici măcar nu-mi trecuse prin minte, nici eu nu știu de ce. Eram tulburat de descoperirea vieții ascunse a celui mai bun prieten al meu.

— Când mă gândesc că n-ai suflat o vorbă despre traficul ăsta, în vreme ce camarazii tăi au fost cât pe ce să mă doboare noaptea trecută...

Hubert își dresе glasul.

— Nu vreau să minimalizez primejdia prin care ai trecut, Michel, dar gândește-te. Oamenii pe urmele cărora te-ai lansat prosteste sunt trăgători de elită. Dacă ei ar fi decis să te suprime, nu te-ai afla acum în fața mea plângându-ți de milă.

— Presupun că armeanului îi datorez faptul că am scăpat nevătămat? Între martiri, ne susținem reciproc...

Hubert își ridică brațele oftând adânc.

— Ce aștepti de la mine? Regrete? De acord, te rog să mă scuzi.

Omul cel mai cinstit din afurisita asta de țară mă mințise. Iar acum, își bătea joc de mine. Care din cei doi era adevăratul impostor? Cel care o înșelase pe Irène sau cel care se pretindea a fi cel mai bun prieten al meu?

— Nu aveam dreptul să-ți spun nimic, adăugă el. Ți-o repet: secretele aste nu îmi aparțin.

Mâna lui Anne mi se așeză pe gât.

— Hubert s-a abținut să-ți povestească o istorie care nu te privește. De ce insiști? Cu ce drept te amesteci în afacerile sale private?

Farmacistul profită de intervenția lui Anne (de trădarea ei) ca să-și bea cafeaua – cafeaua mea! Mi-am scuturat umerii. Brațul lui Anne mă apăsa.

— OK. Mă retrag.

— Tipul ăsta mă aduce la disperare, oftă Anne luându-și paltonul din cuier. Ca toți bărbații, decide de unul singur regulile jocului. Celorlalți, femeilor, prietenilor, nu le rămâne decât să se supună sau să se ridice de la masă.

Văzând-o pe Anne că deschide ușa, Hubert își drese glasul.

— Stai un pic, Anne. Vă datorez amândurora câteva lămuriri.

Anne arată spre mine cu un grațios semn cu capul.

— El este detectivul, îți amintești? Eu sunt doar coafeza care îi servește drept telefonistă. Și, uneori, drept distracție.

— Irène crede că eu sunt cel care face ancheta, am zis. Hubert cunoaște adevărul. El știe cum funcționează agenția Van Loo și cine e adevăratul patron.

Anne nu băgă în seamă stângacea mea tentativă de împăcare dar, cedând stăruințelor lui Hubert, binevoi să se așeze cu un sfert din frumoasele ei fese pe un scaun – fără să-și lase paltonul din mână.

— E inutil să mă transformi în spion! zise el schițând un zâmbet. Te-ai uitat bine la mine?

— Soțul lui Irène a răsturnat imaginea pe care mi-o făcusem despre un agent secret. Datorită lui, îmi imaginez un mărunț farmacist bruxellez aproape chel, în halat alb, ocupat să fotografieze planurile bombei atomice în beciurile Pentagonului.

Hubert clătină din cap.

— Adevărul e mai puțin romantic.

— Ce vrei să spui?

Își scutură capul de parcă l-ar fi năpădit brusc o colonie de păduchi.

— Nu sunt chel. Și mă bizui pe produsul miraculos la care lucrez ca să mă salvez. E o cursă contra cronometru, recunosc.

— A! Țăsta era teribilul secret pe care l-ai livrat serviciilor israeliene în loc să-l oferi belgienilor cheli?

— În ciuda sarcasmelor tale, nu ești departe de adevăr, Michel. Livrările care ți-au stârnit atât de mult curiozitatea se refereau la produse chimice. Statul Israel întâmpină probleme în procurarea lor din cauza boicotului dus de țările arabe cu ajutorul URSS. Unele întreprinderi europene se tem că își vor pierde piețele dacă vor continua să lucreze oficial cu israelienii. De aceea, au recurs la intermediari.

— Cum ar fi, de pildă, onestul farmacist Hubert?

— E vorba doar de o mică mână de ajutor ca să ajut o națiune tânără, amenințată de vecini că va fi ștearsă de pe hartă.

— Stop! Să nu discutăm politică, Hubert, că ajungem să ne încăierăm!

Îmi aminteam de ciudatul balet nocturn pe care-l executaseră Hubert și amicii săi – amici înarmați care nu ezitau să tragă pentru a mă împiedica să le interceptez încărcătura de cutii cu aspirină și de tratamente împotriva căderii părului...

— Așa deci, te pui în slujba statului Israel în ciuda marilor tale discursuri. «Niciun partid, nicio organizație nu va reuși să mă înroleze! Libertatea mea individuală înainte de toate!» Te citez cuvânt cu cuvânt.

— A te înrola e un lucru. A da un ajutor ocazional, caritabil, e un altul.

— Cum numești tu genul ăsta de nuanțe, de contrazicere talmudică? *Pilpul*^[12], nu-i așa?

Hubert oftă, ceru o altă cafea. Anne se sacrifică așa cum o făcea mereu. Apoi, rămase în contemplarea ceștii. Părea să aștepte ca lichidul să se retragă precum marea Roșie, iar Moise să țâșnească din recipient agitând în mână o versiune revizuită a Tablelor Legii.

— Mereu am spus că mă țin la o parte de comunitatea evreiască. Nu că îmi reneg originile. Nu mă confunda cu doctorul Gutmeyer.

— Tocmai voiam să-ți vorbesc despre el. Anne avea dreptate să spună...

— Nț, nț, nț, murmură ea din bucătărie, în timp ce apa începea din nou să fiarbă. Te servești de mine ca să deturnez conversația?

— Activitățile tale nocturne nu te priveau decât pe tine până în clipa în care te-ai trezit amestecat în ancheta mea. Vreau să înțeleg de ce micul tău ajutor dat prietenilor tăi israelieni lipsiți de produse chimice a dat alarma în birourile serviciilor secrete franceze?

Hubert se închise în sine ca o scoică. După o lungă pauză și cu prețul unui considerabil efort, își părăsi mutismul.

— M-am născut într-un sătuc polonez, încremenit în timp, undeva între ieșirea din Egipt și începutul Evului Mediu. În fiecare zi, rugăciunea începea cu făgăduiala reîntoarcerii din exil: anul viitor la Ierusalim... Un Ierusalim care nu avea nimic în comun cu satul ăla prăpădit, ridicat din pietre prăfuite, care atrage atâta pizmă în Palestina. Era o cetate imaginară, mitică, aurită, capitala regelui David, orașul Templului, descris în culori minunate de Biblie, de exegeți și de poeți.

— E oare nevoie să ne întoarcem până la regele David ca să-i întâlnim pe Irène de Terrenoir, pe tatăl ei și pe asasinul lui Okren?

Anne reveni ducând o cafetieră plină. Hubert îi mulțumi și ne umplu din nou ceștile fără ca vreo picătură să păteze masa. Admirația mea pentru iscusința lui creștea neconținut. Doar izbutise să

mă înșele fără să-mi fi dat de bănuir. Continuă, nedând atenție nerăbdării mele.

— Habar n-am ce caută francezii și de ce se arată interesați de mine, dar trebuie să mă întorc în timp dacă vrei să știi de ce anume mi-am ajutat niște prieteni israelieni.

— Michel este incapabil să rămână așezat mai mult de trei minute ca să asculte pe altcineva decât pe sine însuși, făcu Anne remarcă în timp ce mângâia cu limba marginea ceștii.

— Bun. Îi dau bătaie. Numele de Theodor Herzl vă spune ceva?

— Fondatorul mișcării sioniste? interveni Anne care devora ziarele cu aceeași pasiune ca patronul ei, Federico, ceea ce regulat îi aducea la dispute homerice în deslușirea celor buni de cei răi.

— Eroul tinereții mele, spuse Hubert.

— L-ai întâlnit? am întrebat eu. Reflex instinctiv de detectiv.

— Hubert l-a îngrijit și pe Moise de durere de gâlci, ricană Anne.

Spîterul meu se grăbi să-mi sară în ajutor.

— Dacă Herzl nu ar fi murit atât de tânăr, l-aș fi putut întâlni și i-aș fi putut cere să-mi scrie o dedicație pe cartea sa. Când m-am născut eu, el ar fi avut cincizeci de ani.

— Trăia în Palestina?

— Nu. La Viena, într-o înstărită familie burgheză din imperiul austro-ungar, care, la fel ca aceea a lui Gutmeyer, se descotorosise de toate tinichelele iudaismului. Herzl lucra ca ziarist specializat în politica austriacă. Milita chiar pentru ca Austria să fie atașată Germaniei!

— Așadar, câțiva ani mai târziu, ar fi aplaudat *Anschluss*-ul^[18] realizat de compatriotul său Hitler?

— Numai că viața lui s-a schimbat între timp. A descoperit antisemitismul la Paris, de unde transmisea despre afacerea Dreyfus pentru ziarul său. Modul de gândire i-a fost bulversat. El, intelectualul pangermanic, și-a renegat

convingerile, a denunțat asimilarea pe care o întruchipa, totuși, chiar prin frumosul exemplu propriu. Și a militat ca evreii să părăsească Europa. Isteria antisemită din Franța va pune stăpânire pe întregul continent, profetiza el într-o carte care s-a bucurat de mare răsunet, *Statul evreu*. În acest manifest, lansa chemarea de întemeia în Palestina o țară modernă, occidentală și laică.

— Laic și evreu, nu ți se pare un pic contradictoriu?

— Vei binevoi să remarci că este singura democrație din Orientul Mijlociu, replică cu vioiciune Hubert aruncându-mi o privire înfocată.

— O democrație în care toți cetățenii sunt egali, în afară de evrei, care sunt ceva mai egali decât alții...

Anne îl trase pe Hubert de mânecă pentru a-l împiedica să se năpustească asupra mea. Și îi întinse o ceașcă de cafea. M-am dat instinctiv îndărăt înainte ca el să mi-o azvârle în obraz. În cele din urmă se așeză la loc și își reluă povestirea, încurajat de Anne.

— Continuă, Hubert. Ne vorbeai de succesul literar al lui Herzl.

— Fără doar și poate că apăruse la momentul potrivit. Proiectul plutea în aer odată cu răspândirea naționalismului. Grupuri mici de tineri au început să-și părăsească satele din Rusia, Polonia, Ungaria, țări năpădite de antisemitism, ca să se stabilească în Palestina ca pionieri. În schimb, a dat peste ostilitatea evreilor burghezi din marile orașe, care aspirau să se asimileze. Dar și a comunităților evreiești tradiționale, care nu aveau încredere în acei tineri necredincioși și socialiști. Reîntoarcerea la *Pământul Făgăduinței* înainte de a doua venire a lui Mesia era în ochii lor un păcat.

— Și tu ai devenit sionist, Hubert?

— Cu toată opoziția puternică a tatălui meu, un om foarte credincios, devoram în secret cărțile și revistele sioniste.

— Liniștește-mă, te rog: ascundeai cumva sub saltea și o poză cu Pola Negri, superba vampă poloneză devenită star la Hollywood?

— Ascundeam mai degrabă poza lui Herzl...

— Rebecca, să nu te încrezi în moravurile bărbatului tău. Nu e atât de *kasher*⁽¹⁹⁾ cum zice.

— A rosti numele acestuia în casă era la fel de scandalos precum a rosti numele lui Iisus. Tata m-ar fi alungat din familie dacă aş fi amintit ideile lui Herzl la masă. Înțelegi acum mai bine pe ce drum am pornit eu când mi-am luat drept cel mai bun prieten un *goy* din Bruxelles!

În fața aerului meu perplex, Hubert mă întreabă dacă eram dezamăgit.

— Credeai că viața mea este mai aventuroasă?

— Dimpotrivă. Dar cu siguranță mi-a scăpat un episod. Unde anume începe destinul micului chimist clandestin?

Dintr-un gest cu mâna, Hubert mătură câteva firimituri de pâine de pe masă înainte de a se întoarce spre Anne.

— Nu era limpede?

— Eu una am înțeles, spuse Anne înainte de a-și goli ceașca.

— În cazul ăsta... am adăugat eu îndreptându-mă spre fereastră.

Afară, viața își avea înfățișarea ei obișnuită. O doamnă îl ocăra pe un ciclist care fusese pe punctul s-o răstoarne. Un preot traversa strada ridicându-și sutana ca să nu și-o ude în băltoacele cu noroi dintre pietrele dislocate ale caldarâmului. Vatmanul zbiera la șoferul unui camion cu bere care își descărca liniștit lăzile fără să arate nici cea mai mică intenție de a-și da la o parte vehiculul de pe șine. Un polițai cu un aer furios alerga după doi ștregari, ținându-și cu mâna casca albă. Trăiam într-un oraș pașnic, unde nu se petrecea nimic. Ceea ce explica trista condiție a profesiei mele.

— Pe vremea când militam în Polonia pentru întemeierea unui stat evreu, reluă Hubert firul

discuției, nu speram să văd ziua cu pricina pe durata vieții mele. Războiul mi-a distrus definitiv iluziile. Eram sigur că și dacă Hitler avea să fie învins, nu va mai rămâne vreun evreu în viață ca să-i sărbătorească înfrângerea. Când am auzit la radio, acum șase ani, rezultatul surpriză al votului de la ONU, care a aprobat planul de împărțire a Palestinei, incredibilul se înfăptuise. Am renunțat să mai plec din cauza Rebeccăi, dar nu am renunțat să-i ajut pe cei care s-au instalat în *Eretz*⁽²⁰⁾ Israel.

— Furnizarea de medicamente sau de produse chimice nu are nimic rușinos. Numai să nu fie utilizate ca să-i alunge pe arabii ce trăiau pașnic acolo unde camarazii tăi vor să vadă curgând lapte și miere. Asta nu ți-ar provoca nicio stare de spirit?

Anne se interpuse înainte să ajungem din nou la încăierare.

— Voiai o explicație asupra comportamentului lui Hubert sau voiai s-o faci pe procurorul? mă certă ea.

— Mă gândesc la ancheta mea, am protestat. Și tot nu văd ce anume din povestea ta l-a neliniștit atât de mult pe de Terrenoir.

— Nici eu! exclamă Hubert. Sunt la fel de surprins ca și tine de reacția sa. Faptul că tipul ăsta pe care nu-l cunosc se arată atât de interesat de activitățile mele îmi dă fiori.

— După părerea mea, s-a întâmplat exact ceea ce și-a dorit individul, spuse Anne. Bănuia că Michel se va grăbi să-ți vorbească de amenințările lui.

Hubert își scărpină țeasta.

— Da' cine sunt eu? Nimeni. Nu dețin niciun secret de stat, poate doar mijlocul de a evita căderea părului. Sunt gata să le ofer formula. Să zicem: să le-o vând, se corectă el.

I-am retezat elanul.

— Îmi pare rău, Hubert, dar asta nu-i chiar adevărat. Există o legătură între tine și soția sa. Oare de ce escrocul care a tras-o pe sfoară (și care

cu siguranță l-a ucis pe Okren) și-a ales domiciliul taman la tine acasă?

Hubert își înalță brațele.

— Habar n-am, habar n-am.

Anne bătu din palme.

— Și dacă tu deții un secret fără să știi?

Hubert holbă ochii. Ideea lui Anne i se părea absurdă. Cu toate astea, ea se încăpățână s-o susțină.

— Să ne imaginăm că ai cunoaște adresa unei persoane pe care «ei» vor neapărat să pună mâna.

— N-au decât să mă supravegheze cât vor, oftă Hubert. Nu vor descoperi decât numele bolnavilor mei.

— Dar dacă ar vrea să-i conduci la amicii tăi israelieni?

— Ca să recupereze câteva lăzi cu produse chimice? Un francez le poate achiziționa legal fără niciun ocol.

— Eu nu vorbesc de produse, ci de cei cărora le-ai livrat. Viața ta e transparentă în toate privințele în afară de *business-ul* tău nocturn cu israelienii. Soții de Terrenoir și-ar fi putut imagina că traficul ăsta constituie veriga lipsă între farmacia ta și averea Gutmeyer.

— Ce raționament anapoda! exclamă Hubert.

Anne, cufundată în gânduri, reveni la ideea ei fixă.

— Misterioasele tale uneltiri i-au făcut probabil pe francezi să creadă că tu cunoști adresa cuiva pe care ei îl caută în zadar.

— De la nașterea fiului meu, noi nu mai ieșim prea mult și nu mai vedem aproape pe nimeni.

— În afară de bolnavii cărora le aduci medicamente...

— Și dacă unul dintre ei l-ar interesa pe de Terrenoir?

Hubert izbucni în râs. Clienții pe care îi aproviziona la domiciliu erau toți niște bătrâni incapabili să-și părăsească patul.

— Adică să-ți închipui că unul dintre ei s-a dus la Basel, a imitat cu mână sigură semnătura doctorului Gutmeyer și a luat cu el o valiză plină de bancnote ca s-o ascundă sub plapumă taman înainte să vin eu... Or fi poțiunile mele miraculoase, dar nu chiar în măsură să transforme niște bolnavi la pat în Superman!

La stăruințele lui Anne, Hubert consimți să întocmească o listă a scumpilor săi pacienți. De fiecare dată când mai scria un nume, exclamă: «Ridicol! Joseph (sau André sau Gilberte) este invalid de ani de zile! Dacă s-ar ridica, s-ar face praf!» Sau: «Marie-Jeanne? Să nu ne pierdem vremea! Are picioarele atât de umflate că nu se poate duce singură la toaletă!» sau: «Gustave, moșulică de la colțul străzii? Mă faci să râd. A căzut la pat în ziua în care Hitler a devenit cancelar. De-atunci nu s-a mai ridicat, nici măcar când Aliații au intrat în Bruxelles. Iar Lipski? Mă bate el la șah, dar n-a mai trecut de colțul străzii de când cu chestia de la Praga.»

După două cafele și câteva bucățele de ciocolată, a întocmit până la urmă o listă cu vreo douăzeci de nume, cu toții locuitori ai cartierului.

— Îi poți identifica pe pacienții tăi evrei?

Șovăisem înainte de a-i pune întrebarea. Mai bine aș fi tăcut. Reacția lui Hubert a fost imediată. Bunul, pașnicul Hubert, îmi trase un pumn în față. Nu un bobârnac, ci o lovitură zdravănă, o scatoalcă de derbedeu. Un reflex fericit mă făcu să întorc capul, salvându-mi astfel nasul de la dezastru. Obrazul drept încasă lovitura. Mi-am auzit dinții scrâșnind sub șoc.

În timp ce Anne îmi aplica o cârpă udă peste obraz, am încercat să mă explic.

— Taci din gură! zise ea. Mai vrei una? Oricum, tot nu se-nțelege nimic din ce mormăi.

— E din pricina dinților. S-au mișcat din loc!

— Iar începi? strigă Hubert, strângând brațul scaunului cu atâta violență că i se albiră

încheieturile degetelor.

— Nu, domnule! Asta nu e o remarcă antisemită! De îndată ce un *goy* folosește cuvântul «evreu», explodezi!

— Pentru că ție ți s-o fi părând normal să identifice bolnavii după cum sunt sau nu evrei!

— A acapara identitatea unui evreu ceh mort într-un lagăr de concentrare și care și-a plasat averea într-o bancă elvețiană ca să scape de naziști, presupune câteva cunoștințe care îi scapă unui vechi belgian ai cărui strămoși au fost botezați la Sainte Alice și care nu și-a părăsit niciodată parohia.

Cedă, până la urmă, în fața argumentelor mele bombănind și începând să-și cizeleze lista.

— Mulțumesc, am zis eu, băgând-o în buzunar. Îmi dai voie să mă folosesc de numele tău când vorbesc cu bolnavii tăi?

— Ei, nici vorbă! Secret profesional! Oricum, oamenii ăștia nu te cunosc. Nu vor sta de vorbă cu tine. Dacă îți vor vedea mutra de boxer îmbătrânit, unii vor risca să cheme poliția, convinși că ai venit să le șterpelești economiile.

Anne interveni.

— Cum ți s-ar părea că arăt deghizată în infirmieră?

— N-aș putea să-ți rezist.

— Imbecilule! Nu cu tine am s-o fac pe infirmiera. Îl însoțesc pe Hubert. Doar el e în stare să scoată ceva de la amărății ăia!

Din moment ce Hubert mă înlăturase din turneul său de vizite, am sunat-o pe Irène. Eram curios să aflu cum îi relatase soțul ei convorbirea noastră. Și clientele lui Federico așijderea. Se instalară ca la spectacol și toată suflarea amuți de cum am ridicat receptorul. Până și câinele bătrânei doamne Delporte ciuli o ureche.

O POVESTE TRASĂ DE PĂR

De îndată ce am reîntâlnit-o pe Irène la terasa hotelului Metropole, ea a și comandat două cupe cu șampanie. («Da, da, insist! Ce impresie am să fac dacă nu ciocnești cu mine? Doar văduvele beau singure!») În așteptarea apetitivului, începu să sporovăiască fără să facă vreo aluzie la convorbirea mea între patru ochi cu soțul ei. Individul s-o fi plâns, totuși, de grosolănia mea, o fi sfătuit-o să se descotorosească de mine – eu așa aș fi făcut în locul lui. Când am vrut să abordez subiectul, se grăbi să-mi reteze avântul.

— După părerea soțului meu, prezența cărții mele de vizită pe masa bietului profesor Okren te-a descumpănit, nu-i așa domnule Van Loo? Ar fi trebuit să-mi spui. Te-ar fi scutit de insomnii.

Văzându-mi aerul încurcat, își apropie capul ca să-mi susure la ureche:

— Confirmi temerile mele. Nu-i nimic mai ușor decât să tipărești niște cărți de vizită, n-am dreptate? Ai mai văzut dumneata vreun tipograf cerându-i actele de identitate unui client?

Ipoteza era atât de simplă, că nici măcar nu-mi trecuse prin minte.

— Asasinul s-a folosit de o carte de vizită pe numele dumneavoastră ca să se strecoare în casa profesorului Okren? am îngăimat eu, prostește de ușurat.

— Avem de-a face cu oameni bine organizați. Doar te-am prevenit. Altfel, de ce aș fi făcut apel la cineva de competența dumată, nu crezi? Bărbatul care l-a ucis pe domnul Okren știa foarte bine că, făcând uz de numele meu, va fi primit cu toată încrederea.

— Ce nu-nțeleg eu este de ce Okren nu a făcut aluzie la vizita respectivului când eu m-am

prezentat la el ca venind tot din partea dumneavoastră.

Irène ezită câteva secunde, câteva secunde în plus, înainte de a-mi servi o gogoasă, de parcă ar fi vrut să evalueze mai întâi ce anume eram gata să înghit. Acest scurt moment de șovăială făcu să-mi răsună o mică sonerie în cap.

— Escrocul nostru știa că pornisem pe urmele lui, explică ea. Bănuia că, o dată ajunsă la Bruxelles, aveam să iau legătura cu profesorul Okren. Acordându-mi, astfel, o mai mare putere de clarviziune decât meritam! adăugă ea cu un răs fermecător care îi încreți frumosul năsuc. Întinse spre mine un deget malițios, bombându-și ușor pieptul, foarte ușor, cât să mă silească să poposesc cu privirea pe locul unde sânii i se reliefa prin corsaj. Am avut, totuși, prezența de spirit de a-i atrage atenția că escrocul se comporta într-un mod bizar. Dacă avusese cutezanța de a se da drept Gutmeyer în fața bancherului elvețian, de ce nu ar fi făcut-o și în fața lui Okren?

— La Basel cine i-ar fi putut contesta identitatea? Nici măcar vreun funcționar care lucra deja acolo înainte de război. Cum și-ar fi putut el aminti mutra unui client pe care nu-l mai văzuse de zece ani? În fața profesorului Okren, partida se juca mai strâns. Acesta îl cunoștea pe tatăl meu de vreme îndelungată și se revăzuseră la Bruxelles. Un bătrân domn solitar, care nu vede trecând pe dinaintea lui sute de persoane așa cum văd bancherii din Basel, risca să nu se încreadă în acest strigoi. Dacă Okren mirosea înșelătoria, tot planul se ducea pe apa sâmbetei. Or, diavolul ăsta de om știa, nici eu nu știu cum, că tatăl meu îi încredințase lui Okren ceva ce el voia cu orice preț să recupereze. Prezентându-se ca prieten al familiei, a putut observa locurile, a putut constata că bătrânul profesor, miop ca o cârțiță, trăia singur și că va fi lesne să-l tragă pe sfoară. Știindu-mă

pornită în căutarea lui, omul l-a avertizat că un impostor va veni să-i sune la ușă.

— Ipoteza dumneavoastră pare cam trasă de păr. Okren putea refuza să intre în joc. La urma urmei, individul acela nu-i oferea mai multe garanții decât i-am oferit eu însumi că reprezintă familia Gutmeyer. Doar o carte de vizită pe care era tipărit numele dumneavoastră.

— Avea un atu: Okren aștepta de ani buni un mesager din partea tatălui meu. Era atât de pregătit să-l primească încât și-a pus încrederea în prima persoană care i-a sunat la ușă.

Argumentele ei nu mă convinseseră încă. Am stăruit:

— Între impostor și mine, doar dumneavoastră puteați să-i risipiți incertitudinea lui Okren. De ce nu m-ați însoțit?

— Ai dreptate, oftă ea. Cât de mult o regret astăzi! Dar nu-mi dădeam seama de importanța întrevederii duminică cu el. Uitasem de existența lui Okren, chiar și de numele său. Era doar o însemnare printre atâtea altele în carnetul tatălui meu, un bătrân profesor cu care schimbase câteva scrisori înainte de război.

Am lăsat capul în jos. Raționamentul ei părea corect. Totuși, mi-am amintit că Anne se întrebase de ce oare Irène așteptase sugestia mea spre a scotoci în carnetul tatălui ei în loc să o facă din proprie inițiativă. Mica sonerie reîncepu să sune în capul meu.

— Când mi-ați povestit despre conversația dumneavoastră cu el...

— Murise deja. Știu. Eu ți-am adus la cunoștință acest lucru.

Era adevărat. O dată mai mult. Nu părea să existe vreo hibă în povestea ei. Ba chiar și-a permis să întoarcă împotriva mea propriile mele îndoieli.

— Păcat că nu mi-ai telefonat mai devreme, domnule Van Loo. Aș fi venit și eu cu dumneata

acasă la Okren, continuă ea cu un superb surâs, menit să șteargă orice urmă de reproș. Mie Okren cu siguranță nu mi-ar fi ascuns vizita acestui om care pretindea că mă reprezintă. Dacă lucrurile s-ar fi desfășurat astfel, poate că el ar mai fi încă în viață astăzi, Doamne Sfinte...

Cum își mai bătea ea joc cu iscusința de stângăciile mele! Abia la reîntoarcerea de la întrevederea mea cu bătrânul profesor cugetasem la întrebările pe care omisesem să i le pun. Până să mă întorc în casa acestuia, asasinul trecuse deja pe acolo pentru a face curățenie. Un asasin cu reacții diabolic de iuți!

•

— Stai în pat cu mine și tot de Irène vorbești! exclamă Anne trăgându-și cearceaful peste sâni. M-am aplecat spre noptieră și am scos o țigară din pachet.

— Asasinarea lui Okren reprezintă cotitura acestei afaceri, am zis scăpărând un chibrit. Îmi dau acum seama de ambiguitatea explicațiilor lui Irène în legătură cu vizita falsului Gutmeyer.

— Nu-ți spusesem eu la vremea respectivă că...

— Știu, știu, aveai dreptate.

Când am încercat s-o sărut pe umăr, se trase înapoi cu o mlădiere dezolantă.

— Vrei mai degrabă să vorbești decât să...? Bine, atunci dă-i drumul. Sfânta Anne te ascultă. Iar dacă ești sincer și te căiești, îți va da poate absolvirea de păcate. Dar, mă tem că doar cu condiția să faci totuși penitență.

Văzând frumoasa piele a lui Anne de culoarea mierii sub lumina lămpii de la căpătâi, simțind căldura trupului ei, fantoma lui Okren își făcu rapid bagajele. Anne îmi stopă net elanul. Înfășurată cuminte în cearceaf, părăsi patul nostru mult prea cast și se duse la bucătărie să pregătească niște cafea.

— Hai! Continuă-ți spovedania, îmi strigă ea din partea cealaltă a casei, ești abia la începutul

încercărilor!

— Vezi tu, dacă repun în discuție o parte din povestea spusă de Irène, întreg dosarul meu dispare precum cearceaful din patul ăsta. Grăbește-te să te întorci, mi-e frig!

Anne aduse cafetiera fierbinte și îmi turnă o ceașcă strecurându-se apoi din nou lângă mine.

— Dacă clienta ta nu aleargă după impostorul atât greu de prins al tatălui ei, atunci de ce te-a consultat? Doar pentru ochii tăi frumoși?

— Explicația asta nu îți ajunge?

Anne izbucni în râs.

— Mi-o închipuiam pe Irène mult mai dificilă decât mine în privința bărbaților.

— Ce te face să spui asta?

— Parfumul ei.

M-a întors spre ea, cu sprâncenele ridicate a uimire.

— O femeie care folosește un parfum atât de tare este mult prea sofisticată ca să se mulțumească doar cu ochii.

— O, ghicesc ce insinuezi. Îți jur că...

Anne își puse mâna peste pieptul meu murmurând ușor «sst» la urechea mea, iar camera căzu în întuneric, apoi în fierbințeală. Nu văd ce ar mai fi putut adăuga un parfum exotic.

A doua zi, am încercat să iau contact cu birourile companiei *Celtic* de la Anvers. Domnul Tongerlo, reprezentantul în Congo al acestei companii, fusese cel care mă recomandase lui Irène.

Am avut noroc! Am aflat că domnul Tongerlo tocmai se afla în trecere prin metropolă. Am fixat o întâlnire pentru după-amiaza respectivă și am sărit în primul tren spre Anvers.

11.

UN ORĂȘEL DIN ELVEȚIA

Tongerloo nu se schimbase deloc de la ultima noastră întâlnire la Leopoldville. Dacă recunoștea cumva în persoana mea pe talentatul detectiv care reușise să evite pentru compania sa debursarea unor mii de franci, nimic nu dădea de înțeles că așa stăteau lucrurile. Am fost la fel de bine primit ca un asigurat venit să reclame plata capitalului său. Nu m-am ales nici măcar cu o cafea în pofida temperaturii glaciale care domnea în biroul său – dacă nu cumva senzația de frig emana chiar de la el. Abia la auzul numelui de Terrenoir reacționează. În timp ce eu îi mulțumeam că-i șoptise lui Irène numele meu, el îmi întrerupse fluxul politeturilor ca să-mi precizeze că îl întâlnise pe soțul ei la o recepție la Leopoldville. Diplomatul tocmai își intra în funcție la ambasada Franței la Bruxelles.

— Așadar cu prilejul ăsta ați făcut cunoștință cu soția sa?

Tongerloo mă fixă cu privirea de parcă aș fi rostit o obscenitate.

— De Terrenoir era în misiune, spuse el.

Și, cum eu nu lăsam impresia că pricep, adăugă:

— Fără soție, dar în compania unuia dintre colegii săi pe nume Lambert.

— Doi diplomați francezi debarcând la Léo... Asta înseamnă că misiunea lor trebuie să fi fost tare importantă?

Tongerloo făcu un gest evaziv. Politica nu-l interesa.

— Dacă e să te iei după zvonuri, răspunse el în cele din urmă cu evidentă neplăcere, întocmeau lista evreilor francezi veniți să se refugieze în Congo în timpul războiului și a celor care se stabiliseră acolo după Eliberare.

— Înțeleg. Și v-a cerut să-l ajutați deschizându-i fișierul asiguraților.

După mutra lui Tongerloo, tipul ăsta de anchetă nu era chiar activitatea sa preferată.

— Mda. Iar eu i-am explicat că un asigurator belgian nu-și cataloghează clienții în funcție de rasă, așa cum se-ntâmpla, să zicem în urmă cu niște ani. Sau, în orice caz, nu atunci când e vorba de albi. Pentru soiul ăsta de informații, e mai bine să vă adresați unui detectiv. Am fost foarte surprins că m-a luat în serios și că mă întreabă dacă nu cunosc vreunul.

Iată, așadar, prin ce straniu ocol se ivise numele meu.

— Asta înseamnă că sunteți cu siguranță uimit să mă revedeți în biroul din Anvers mai degrabă decât făcând lista evreilor din Congo?

De data asta, consimți să zâmbească, dar nu prea mult, ca să nu-și obosească mușchii zigomatici. Când i-am povestit în mare ancheta pe care mi-o încredințase doamna de Terrenoir, păru năucit. Mă rugă să am răbdare câteva clipe, apoi reveni flancat de sosia sa. Un tip mic și gras la fel de impenetrabil ca și el, un anume Camille Biederman care m-a pus să-i repet povestea mea.

Biederman se întoarse spre Tongerloo care îl asigură că putea avea încredere în mine.

— Domnul Van Loo a intervenit la Leopoldville pentru serviciile secrete belgiene, îi preciză el colegului său. În ochii lor, asta era o garanție pentru onorabilitatea mea.

— Conform celor spuse de domnul de Terrenoir, socrul său, doctorul Arnold Gutmeyer, a murit deportat. Cu câțiva ani înainte de război, făcuse o asigurare la filiala companiei noastre de la Praga. Fiica sa ne pretinde acum plata capitalului.

Știrea asta părea să confirme povestea lui Irène.

— Ce este anormal?

Biederman întoarse spre mine ochii de pește apoși.

— Domnul Gutmeyer se asigurase și împotriva riscurilor de pierdere a capitalului depus în Elveția. Semnând o completare de asigurare în 1938.

Am admirat prudența tatălui lui Irène și am înțeles mai bine agitația pe care o isca numele clienților mei.

— Altfel spus, doamna de Terrenoir vă pretinde să fie despăgubită în urma escrocheriei comise pe spezele ei de către omul care s-a dat drept taică-să la Basel?

Cei doi reprezentanți ai companiei *Celtic* dădură triști din cap, într-o armonie perfectă. Ceea ce doamna de Terrenoir pierduse într-o parte (și îmi cerea mie să regăsesc), urma să recupereze de cealaltă parte, prin asigurătorul tatălui ei. Asta dădea de gândit. Trebuie să precizez aici că dacă vreo câteva fisuri începeau să șubrezească edificiul cu grijă clădit de Irène, încă nu-mi închipuiam în ce măsură mă înșelase. Pe mine, dar și compania de asigurări din Anvers.

Tongerloo îl mai aduse și pe un al treilea ins, care îmi fu prezentat drept director juridic. Cu aprobarea colegilor săi, el îmi propuse să conduc ancheta pentru Celtic.

— Colaborarea cu noi nu vă aduce în conflict de interese cu doamna de Terrenoir? se arătă el preocupat.

Nu am avut nevoie de mult timp ca să răspund. A colecta aceleași informații pentru ea și pentru companie nu mi se părea ceva contradictoriu.

— Cel puțin atâta timp cât clienta mea nu este în cauză. Și nu îmi imaginez că ar fi, am adăugat eu imprudent.

Am păstrat pentru mine existența celui de-al treilea mandant. Voi avea timp să decid pe care dintre clienții mei îl voi servi cu fidelitate și pe care urma să-l trădez.

— În acest caz, reluă Biederman, este inutil să-i relați conversația noastră.

— Contați pe mine!

Eram pe cale să descopăr virtuțile capitalismului: un serviciu, trei facturi. Muncă mai puțină pentru un câștig mai mare. Oare de ce denunță socialiștii acest minunat sistem ca fiind opera diavolului?

— Ați întreprins deja diferite verificări, semnături, debite etc, pe lângă bancherul elvețian?

De îndată ce doamna de Terrenoir își introdusese cererea, îmi explică Biederman, compania *Celtic* își însărcinase corespondentul din Basel să adune întreaga documentație utilă. Bănuiam că agentul lor nu lăsase nimic neclar și că va răsuci pe toate fețele fiecare detaliu mai înainte ca respectiva companie să consimtă să-și deschidă baierile pungii. Lucru pe care nu avea să-l facă decât constrânsă și silită. De aceea nu mi-a fost deloc greu să-mi conving interlocutorii să-mi ofere un bilet dus-întors la Basel spre a le întâlni corespondentul, un anume Roger Schmitz.

Nu-mi place să călătoresc. Bruxelles, marile sale bulevarde, acele *fritkots* și mai cu seamă celebra *gueuze grenadine* îmi lipsesc de cum absentez mai mult de trei zile. Totuși, ca să nu-mi pierd tripla sursă de venituri, un ocol prin Elveția părea inevitabil. Ancheta mea nu progresase nici măcar un centimetru de când Irène de Terrenoir îmi dăduse primul cec. Toate piste pe care le explorasem la Bruxelles nimeriseră într-un impas. Era timpul să ajung la intrarea în labirint: la ghișeul la care Gutmeyer – adevărat sau fals – se prezentase pentru a goli contul pe care îl deschisese chiar înainte de intrarea naziștilor în Praga.

•

«Important port fluvial» scrie micul Larousse. Degeaba căscam ochii la ieșirea din gara din Basel, nu vedeam decât niște căsuțe care se strângeau zgribulite unele în altele, pitulate sub grămezi de flori. Totul părea incredibil de imaculat: străzi, trotuare, straturi de flori, ținuta și

înfățișarea locuitorilor. Un loc atât de curat încât mă simțeam rușinat că debarcam acolo nici ras, nici spălat, după o noapte petrecută într-un vagon supra-încălzit. Puteam la fel ca un *zinneke*⁽²¹⁾ care tocmai a dat iama prin pubelele de pe strada înaltă într-o seară după târg.

Ca să evit să fiu expulzat, uns cu catran și tăvălit prin fulgi, am făcut un ocol pe la hotel și m-am vârat într-o baie fierbinte înainte de a mă aventura pe străzile din Basel, îmbrăcat proaspăt, curat, și arborând uniforma indigenilor, adică un costum închis la culoare și o cravată modestă.

Reprezentantul companiei *Celtic* mă măsură din creștet până-n tălpi înainte de a-mi face semn către fotoliul menit vizitatorilor. Cu mustața sa perfect ajustată, costumul negru cu vestă și pantofii solizi, lustruiți oglindă, semăna cu directorul unei întreprinderi de pompe funebre care tocmai a fost cotată la bursă. Când îmi dezvălui rezultatul investigațiilor sale, se dovedi mult mai puțin adormit decât părea.

Schmitz făcea de trei săptămâni cercetări pe lângă banca *Kreutzer & Fiii*. Concluziile sale erau categorice: doar Gutmeyer putea fi cel care închisese contul. Gutmeyer în persoană, nu un impostor.

Am clătinat din cap. Teoria asta nu stătea deloc în picioare. I-am repetat lui Schmitz istoria lui Irène. Și excelentele ei argumente spre a îndepărta orice speculație privitoare la o miraculoasă reapariție a tatălui ei, după atâția ani de la sfârșitul războiului. Dată fiind situația, soțul clientei mele avusese mijloacele de a mobiliza toate serviciile diplomatice ale Europei.

Schmitz știa acest lucru. Îmi aduse la cunoștință că soții de Terrenoir debarcaseră la Basel cu câteva săptămâni în urmă (încă unul din micile lor secrete...), unde îl întâlniseră pe președintele băncii, domnul Kreutzer. («Strănepotul fondatorului», îmi preciză el ca pe o dovadă de

onorabilitate a așezământului.) Ideea că banca s-ar fi lăsat luată prin surprindere de un răufăcător, cum pretindeau clienții mei, zguduise în mod evident venerabila instituție cât și întreaga lume bancară elvețiană care nu mai cunoscuse un astfel de *incident* grav de o sută de ani. (Într-o bancă elvețiană, se vorbește de *incidente*, niciodată de escrocherie sau de deturnare de fonduri.)

I-am atras atenția că, după calculul probabilităților, un astfel de *incident* nu era imposibil. Nicio întreprindere nu se poate crede la adăpost de răufăcători.

Schmitz nu negă riscul – regulă de aur în meseria sa – dar rămase categoric. Banca primise cu adevărat vizita lui Gutmeyer. Scrisul și semnătura sa erau atestate de către cel mai bun expert grafolog elvețian. Și, mai cu seamă, omul venit să lichideze contul fusese categoric recunoscut de unul dintre funcționari, Jan Weiss, un om de încredere care servea banca de peste douăzeci de ani.

— Cel mai bine ar fi să vă întâlniți cu el, sugeră Schmitz.

M-am întâlnit cu cei doi spre sfârșitul după-amiezii într-o cafenea burgheză din centrul orașului. Pretutindeni erau lambriuri admirabil ceruite, vase din alamă sclipitoare conținând plante carnoase și flori în fiecare colțișor disponibil. Sala mirosea ademenitor a cafea proaspătă și a ciocolată caldă. Lista de oferte propunea și vreo douăzeci de sortimente de bere – din păcate, nici *gueuze*, nici *Kriek*, ceea ce scădea întrucâtva reputația localului.

Domnul Weiss era așezat la masă în compania reprezentantului societății *Celtic*. Am reținut că bea ceai. Încă un semn prost.

După prezentări și schimburi de politețuri, în așteptarea consumațiilor, Weiss îmi confirmă fără ezitare declarațiile făcute lui Schmitz. Bărbatul venit să lichideze contul doctorului Gutmeyer cu

câteva săptămâni mai înainte era Gutmeyer în persoană. Weiss îl cunoștea bine. El fusese cel care îl primise când doctorul sosise la Basel la puțin timp după Noaptea de Cristal. Banca avea ca regulă să-i primească pe clienții care reapăreau după război cu ajutorul funcționarilor care se ocupaseră de aceștia înainte de ostilități.

— Să recapitulăm, domnule Weiss. Ultima dumneavoastră întâlnire cu doctorul Gutmeyer datează de acum aproape cincisprezece ani, nu-i așa? Câte persoane s-au perindat prin biroul dumneavoastră de când a fost invadată Cehoslovaciei? Sute, mii? Chiar dacă bărbatul care s-a prezentat la bancă semăna cu cel care, în amintirea dumneavoastră, deschisese contul, cum puteți să fiți atât de categoric?

— Aș fi avut îndoieli în legătură cu identitatea majorității depunătorilor, recunosc Weiss. Dar nu și în privința doctorului Gutmeyer. Relațiile noastre ieșeau din sfera obișnuitului.

Weiss trăise și el la Praga înainte de a părăsi Cehoslovacia în direcția Elveției, la începutul anilor treizeci. Locuise pe aceeași stradă ca Gutmeyer, cu care își încrucișa pașii regulat. Frecventase și el cabinetul acestuia vreme de câteva luni, însoțindu-l pe unul dintre verii săi care fusese pacientul doctorului. Weiss fusese cel care îl primise pe Gutmeyer prima dată când el se prezentase la bancă. Nu chiar din întâmplare. În climatul epocii, Kreutzer prefera ca clienții evrei veniți din Germania sau din Europa centrală să fie primiți de către un coreligionar. Weiss îl ajutase pe Gutmeyer să completeze diferitele formulare, îi încasase personal diversele vărsăminte, înregistrase operațiunile acestuia. Profitase de moment ca să-i încurajeze să-și pună familia la adăpost, nu doar averea.

— Gutmeyer și-a deschis contul în noiembrie 1938, nu e așa?

— Mai precis pe 23 noiembrie 1938.

Weiss scoase din servietă fișa de deschidere a contului.

— Fix la o săptămână de la Noaptea de Cristal...

— Momentul în care național-socialismul a decis să-și arate adevăratul chip. Foarte repede, mișcarea a sedus o mare parte din Europa. Printre care numeroși elvețieni, mai cu seamă aici, în regiunea germanică. Mai mulți dintre colegii mei nu-și ascundeau admirația pentru cancelarul Hitler. Majoritatea, ca să fiu cinstit, murmură Weiss, după o lungă tăcere.

La o vizită ulterioară, Gutmeyer m-a invitat la cină. Nu mai era același om. Burghezul arogant se transformase într-un fugar încolțit, agitat, vorbind cu glas scăzut, aruncând priviri neliniștite jur-împrejur. «Hitler are să pună mâna fără rezistență pe întreaga Europă, șoptise el cu glas tremurat. La fel de ușor cum a procedat cu Regiunea Sudetă... având binecuvântarea englezilor și a francezilor. Toți cei care îi înghit gogoșile și își vâra capul în nisip sunt complicii acestui asasin!».

În timpul cinei, m-a întrebat îndelung despre consecințele unei anexări a Cehoslovaciei, ale confiscării pașaportului, ale pierderii naționalității, ale arestării lui. Care avea să fie soarta economiilor sale dacă nu mai dădea niciun semn de viață? Și-a notat într-un carnet detaliile formalităților de transmitere a contului către moștenitori. În mod evident reflectase la toate consecințele, chiar și la cele mai funeste, ale politiciii *Führer*-ului. Un medic nu închide ochii în fața unei plăgi purulente. La sfatul meu, a semnat o procură în favoarea soției și fiicei sale.

Îmi întinse cele două documente, unul pe numele Ana Gutmeyer, celălalt pe numele de Irène. Fiecare din ele își pusese semnătura pe act.

— Ați întâlnit-o pe fiica sa la vremea aceea?

Weiss clătină din cap.

— Doctorul Gutmeyer luase procurile cu el la Praga. Mi le-a înapoiat semnate la următoarea sa călătorie.

Am mai luat o bere, iar interlocutorii mei ceai. Mă intriga apropierea dintre Weiss și Gutmeyer.

— Cum de știați că Gutmeyer era evreu? După spusele fiicei sale, făcea totul ca să-și ascundă originea.

— Nu știu cum se comporta doctorul Gutmeyer cu fiica sa, dar mi-a mărturisit fără reticențe, încă de la prima noastră întâlnire, motivele care îl determinau să deschidă un cont la noi. Voia să-și pună economiile la adăpost spre a-și finanța exilul cât mai departe cu puțință de ghearele lui Hitler. «În ziua în care naziștii vor pune piciorul în Praga, vom fi cu toții morți», mi-a spus el privindu-mă ținută în ochi. Și, ca să nu fie nici cel mai mic echivoc, a adăugat: «Mai ales nu te întoarce la Praga, domnule Weiss, și insistă pe lângă membrii familiei duminale care trăiesc acolo să ți se alăture în Elveția neîntârziat.»

— L-ați mai revăzut cu prilejul venirilor sale ulterioare la bancă?

— La fiecare din călătoriile sale. Doar eu mă ocupam de afacerile lui. Ultima noastră întâlnire era fixată pe 19 martie 1939. (Weiss îmi întinse agenda băncii.) Nu a mai venit niciodată. Nemții i-au luat-o înainte intrând prin surprindere cu patru zile mai devreme în Praga unde el a rămas blocat în timp ce se pregătea să emigreze în Franța.

— Sunteți sigur?

— Mi-a spus-o la ultima sa trecere prin Basel.

— A mai evocat și Belgia ca țară de refugiu?

Weiss a clătinat din cap.

— Nu-mi amintesc. După război, am rămas fără vești de la Gutmeyer. Părea să fi dispărut, ca atâția alți clienți, în prăpăd.

— Sunt convins că reapariția sa v-a surprins.

— După ce am descoperit ororile războiului, ce ne mai poate surprinde, domnule Van Loo?

— Povestiți-mi în amănunt circumstanțele întoarcerii sale.

Schmitz interveni.

— Ați adus domnului Van Loo copia corespondenței pe care mi-ați arătat-o?

Weiss scoase din servietă o scurtă scrisoare scrisă de mână pe hârtie galbenă fără antet. Gutmeyer își anunța sosirea în cursul săptămânii următoare și intenția de a-și închide contul. Insista să fie primit de domnul Weiss în persoană «dacă-acesta, după cum sper, este încă în serviciul băncii».

Grafologul, care comparase această notă cu documentele de dinainte de război păstrate la bancă, dăduse asigurări că, după părerea sa, scrisoarea era «aproape sigur scrisă de mâna aceleiași persoane». Asta însemna, după părerea lui Weiss, că expertul nu avea nici cea mai mică îndoială asupra identității sale. Dacă și grafologii folosesc același stil bombastic precum avocații, ce-o să se aleagă de noi? În timp ce eu citeam scrisoarea, Schmitz făcu observația că un impostor ar fi procedat în așa fel încât să-l evite pe domnul Weiss, singura persoană din bancă în stare să-l dea de gol.

— Ar fi profitat de vacanța acestuia.

— Sau l-ar fi eliminat, așa cum a făcut-o cu Okren, am adăugat eu.

Această declarație sinistră avu meritul de a-i determina pe cei doi convivi ai mei să mi se alăture. Și tustrei am ciocnit în cinstea berii la butoi, dar și în sănătatea lui Gutmeyer. Ora ceaiului trecuse. Intram de acum în miezul subiectului.

Medicul praghez îmbătrânise, firește, recunosc Weiss. Purta urmele unor încercări greu de imaginat prin care trecuse. Pe trăsături, în întreaga sa fizionomie. Mai cu seamă în ochi. Avea privirea unui om care, după o viață pioasă, îl aude pe Dumnezeu șoptindu-i la ureche că El nu există.

— Dar era el, în mod incontestabil, continuă Weiss. Când l-am invitat cu bună știință la restaurantul la care cinaserăm la prima noastră întâlnire, mi-a spus în timp ce străbăteam sala: «Știți ce mă șochează cel mai mult, domnule Weiss? Faptul de a vedea că aici nu s-a clintit nimic. De parcă războiul nu ar fi avut loc. Că el apare doar în coșmarurile mele. Decorațiunile din sală, vesela, florile, meniul, chipurile clienților, bonomia lor veselă. Până și chelnerii. Totul este întocmai ca la prima noastră cină.» S-a întors apoi către mine: «Invitația dumneavoastră era un test, nu e așa?» Amărăciunea din tonul său m-a făcut să mă simt stingherit. «Nu vă necăjiți, domnule Weiss. De la Eliberare încoace, sunt deprins să trebuiască să îmi justific mereu existența, de ce am supraviețuit. Nu mă mai simt la locul meu în această nouă lume. Sunt în plus. Ar fi cu atât mai bine pentru mine să fiu la fel ca toți ceilalți, o grămăjoară de cenușă. Și, pentru că veni vorba, a adăugat el întorcându-se spre *maître d'hotel*, la prima dumneavoastră invitație, dragă domnule Weiss, am refuzat prosteste minunatele havane pe care mi le-ați oferit la cafea. De data asta, a sosit timpul să le degust. Înainte de a fi iarăși prea târziu.» A fost singura sa aluzie la trecerea sa prin lagăre.

— De episodul havanelor vă mai amintiți?

— Desigur! L-a reamintit cu bună știință. Ca să evite orice echivoc. Cum ar fi putut un impostor să evoce acest detaliu al întâlnirilor noastre de dinainte de război pe care doar eu îl cunoșteam?

— A vorbit cumva de soarta familiei sale?

Weiss clătină din cap. Nu se pun astfel de întrebări cuiva care revine din infern.

— Despre motivele care l-au determinat să se instaleze la Bruxelles?

— Am descoperit noua sa adresă în pașaport. Motivele instalării în Belgia nu mă priveau.

— Totuși, nu vi s-a părut straniu că un om bătrân și slăbit de puteri se preumblă prin toată Europa cu buzunarele pline de bani?

Schmitz, rămas până atunci tăcut, interveni.

— Am făcut aceeași reflecție, domnule Van Loo. Ceea ce m-a determinat să adresez niște întrebări celorlalte bănci din Basel. Potrivit celor aflate, Gutmeyer nu și-a cărat prea departe teancurile de bancnote. De cum a părăsit banca Kreutzer, s-a dus cu taxiul la un alt așezământ din Basel unde și-a depus averea.

— De ce a părăsit banca Kreutzer, care veghease cu grijă asupra avutului său în timpul dezastrului și unde lucra un funcționar de încredere, ca să-l plaseze într-un așezământ concurent în același oraș? Nu are nicio noimă! Știți unde și-a deschis noul cont?

— Secret bancar! exclamă Weiss și mai comandă încă un rând de consumații.

Adăugă apoi cu un zâmbet larg:

— O valoare sacră ce ne-a prezervat neutralitatea când toți vecinii noștri erau devastați de război.

— Operațiunea asta nu trebuie să vă surprindă, domnule Van Loo, reluă Schmitz. Am mai văzut și altele de acest gen de la sfârșitul războiului. Mereu efectuate de persoane scăpate cu viață din Holocaust și care voiau să șteargă orice legătură cu propriul trecut.

— De ce să-și transforme fondurile în bani lichizi ca să le depună câteva ore mai târziu într-o bancă din același oraș? am stăruit eu.

Weiss clătină din cap.

— Nu e un lucru comun, recunosc. Se întâmplă rar ca cineva să preschimbe o asemenea avere în bani lichizi. Atunci când un client sau moștenitorii săi aleg să schimbe banca, ei își virează în mod obișnuit averea într-o instituție financiară din orașul unde au decis să-și reînceapă viața. Adesea în Statele Unite.

— Am reușit să reconstitui o parte din urmare, continuă Schmitz făcând cu ochiul spre Weiss. Eu nu sunt ținut să respect sacrosanctele reguli ale secretului bancar! Averele lui Gutmeyer nu mai doarme la Basel. Și-a continuat călătoria.

Văzând că nu pricep, preciză:

— Noul său cont din Basel a fost închis douăzeci și patru de ore mai târziu, timpul necesar ca activul să fie transferat la Geneva.

— Și acolo se află acum peștera sa demnă de Ali Baba?

Schmitz clătină din cap.

— Este vorba iarăși de un cont de tranzit. Bani au părăsit din nou banca, fără ca eu să reușesc de data asta să le cunosc destinația. Cât despre Gutmeyer, el ar fi luat un tren de noapte spre Bruxelles. Am dat de urma hotelului unde a petrecut câteva nopți la Geneva și de recepționarul care îi rezervase cușeta.

— Bruxelles? De ce Bruxelles?

12.

BANCHERUL DIN PRAGA

Anne mă întâmpină pe peronul gării afișând un zâmbet larg și o rochie înflorată. *Nom di djosse!* Stând cu nasul vârât în anchetă, uitasem să-i aduc un cadou. Îmi pare rău, frumoaso! Nici ciocolată, nici ceas cu cuc. Ca să mă ierți, îți ofer o *gueuze grenadine* la terasa noastră favorită. Surpriză: de îndată ce ne văzu coborând din tramvai, Hubert a fost cel care ne-a invitat să bem ceva. Nici nu se așezase bine când comandă trei *gueuze grenadine*. Trei?

— Și pentru dumneavoastră, domnule Hubert, un ceai ca de obicei? întrebă chelnerul.

— Trei *gueuze* îți spun!

L-am privit cu un aer de-a dreptul aiurit.

— Visez cumva? Ciupiți-mă!

— Astăzi e ceva special! exclamă Hubert ridicându-și halba. Dar, de cum sorbi o înghițitură din nectar, se strâmbă îngrozitor.

— Ce se întâmplă? Ai dat de vreo coadă de șobolan în pahar?

Se uită în interiorul halbei.

— De șoricioaică, da. Chiar așa.

— Tot nu ne-ai spus ce sărbătorim, Hubert, am zis eu golindu-i halba. Și-a plătit cumva Gutmeyer chiria?

— Vestea nu a ajuns până în Elveția? În timp ce tu te plimbai pe la capitaliști, a murit Stalin! E mort! El, care părea la fel de veșnic precum bolșevismul.

Am întors capul spre farmacia lui Hubert.

— Vrei să zici că Gutmeyer va pleca din casa ta și se va întoarce în sfârșit în Praga eliberată?

Hubert se întunecă la față.

— S-o crezi tu! Am încredere în succesorii săi că vor împiedica imperiul să se destrame. Totuși,

ar trebui ca lucrurile să se schimbe un pic pentru ruși.

— Dar în Elveția? interveni Anne.

După ce am comandat încă un rând (ceai pentru spițer), am rezumat investigațiile lui Schmitz și mărturia lui Weiss. Dar și certitudinea reprezentantului băncii Kreutzer că Gutmeyer era în viață. Pentru asta puneam mâna în foc.

— Și dacă acest Weiss era complicele lui Gutmeyer sau mai degrabă al celui care i-a luat locul? spuse Anne.

Am clătinat din cap. Schmitz era plătit de compania *Celtic* pentru a descoperi cea mai mică incoerență, cel mai mărunț indiciu care să permită companiei să nu o plătească pe fiica acestuia. Încrederea sa în Weiss era rezultatul unei anchete aprofundate. Iar celelalte investigații pe care le făcuse confirmau afirmațiile bancherului. Scrisoarea lui Gutmeyer, prin care anunța că venea să-și retragă fondurile, era scrisă de mâna lui, potrivit spuselor grafologului. Omul cunoștea codul de acces. Iar banii nu i-au fost înmânați decât după o nouă cercetare a semnăturii de către casier și expertul grafolog.

Această concluzie nu avea s-o satisfacă deloc pe clienta mea (de Terrenoir). În schimb, îi convenea perfect companiei *Celtic* (cealaltă clientă a mea): dacă tatăl lui Irène își încasase el însuși economiile înainte de a dispărea în peisaj, compania nu trebuia s-o mai despăgubească pe fiica sa.

Mai rămânea de înțeles de ce, având averea în buzunar, Gutmeyer își ștersese urmele, transferându-și conturile de la o bancă la alta, apoi la încă una, fără să dea nici cel mai mic semn de viață singurei supraviețuitoare din familie, unica sa fiică.

Domnul și doamna de Terrenoir își făcură împreună apariția în biroul meu și mă ascultară fără să li se clinească vreun mușchi.

— Ce planuri aveți acum ca să-i dați de urmă impostorului? Întrebă domnul de Terrenoir.

— Ce vreți să spuneți?

La auzul tonului dulceag al lui de Terrenoir, avusesem probabil un aer cam tâmp.

— Pentru a înlătura cererea noastră, compania *Celtic* nu dispune decât de mărturia lui Weiss. O veți demola, domnule Van Loo! Omul acesta minte. E un complice. Presupun că v-ați gândit să-l demascați? Să organizați un filaj? O verificare a conturilor sale? A relațiilor pe care le are?

După Schmitz, reprezentantul prea-serioasei companii *Celtic*, Weiss era curat la zăpada. Cum ar fi putut un mărunț bruxellez să descopere puncte slabe în viața unui locuitor din Basel pe care un anchetator local, avizat și serios, nu le-a reperat? Am adăugat că Weiss îmi păruse la fel de sincer ca și lui Schmitz.

Soții de Terrenoir îmi înlăturară certitudinile cu o simplă mișcare cu dosul mâinii.

— Cât valorează afirmațiile acestui Schmitz? Compania *Celtic* are tot interesul să acrediteze povestea asta!

— Nu într-atât încât să devină complice la o escrocherie, am făcut remarcă un pic enervat.

Nu fusese nevoie de prea mult timp ca să se iște un conflict de interese între cele două cliente ale mele. Doar cât dura o călătorie dus-întors de la Bruxelles la Basel. În disperare de cauză, m-am întors către cel de-al treilea client. Hubert tocmai își încuia oblonul din fier care îi proteja vitrina.

— Ai venit la țanc, voiam să vorbesc cu tine, spuse el, dând drumul în buzunar legăturii de chei. Hai să ne plimbăm. Am nevoie de oxigen.

— Ești sigur că dacă respiri aer proaspăt după ce tocmai ai ieșit din laborator nu e primejdios pentru sănătatea ta?

Hubert mă trase spre parcul Josaphat. Am dat ocol lacului invadat de rațe și de găște, după care alergau copiii, cu pâine veche în mâini.

— Mi-ai cerut să îți caut o sosie a lui Gutmeyer printre clienții mei țintuiți la pat.

În situația în care mă aflu, nu mai știam de ce truc să mă folosesc pentru a mai scoate un ultim cec de la clienta mea înainte ca ea să renunțe la serviciile mele.

— Ideea ta era mai puțin bizară decât am crezut, continuă Hubert

— Ce-ai spus?

— Nu te ambala! Nu am dat de vreun Gutmeyer care să stea la pat cerându-mi pilule. Dar, punând întrebări unuia sau altuia dintre clienții mei evrei, așa cum mi-ai sugerat (făcu o mutră elocventă), numele de Gutmeyer a atras atenția unui bătrânel, un anume Lipski. Te previn, bietul de el nu mai are mintea întreagă. Când îi pui o întrebare, îți răspunde la alta. Și își aduce aminte de ce l-ai întrebat un sfert de oră mai târziu, când tu îi vorbești deja de altceva. Cu multă răbdare, am înțeles mai mult sau mai puțin că l-a cunoscut pe doctorul Gutmeyer la Praga. Coincidența are să-ți placă: la vremea aceea, era bancherul său. Și, la fel ca el, a fost dus la Terezin. A păstrat, în mod fâțiș, o foarte proastă amintire despre Gutmeyer. Nu am priceput prea bine de ce. Când am evocat numele lui, s-a arătat atât de vehement încât i-a căzut proteza pe jos și s-a spart în două. Inutil să-ți spun că, după episodul ăsta, vorbele i-au devenit în mod definitiv de neînțeles.

— Cum a supraviețuit lagărului de la Terezin?

— Datorită norocului și unei mari îndrăzneli. Convoiul care îl ducea spre lagărul morții a fost oprit de un viscol. Câțiva dintre prizonieri au izbutit să deschidă ușa vagonului în care erau închiși, lucru care i-a permis să fugă. După incredibile peregrinări, a fost cules și salvat de un țăran neamț care îi detesta pe naziști.

L-am întrerupt.

— În fine, o pistă!

— Nu-ți face prea multe iluzii, mă potoli Hubert, care mă vedea deja năpustindu-mă spre patul de suferință al pacientului său. Tipul e senil.

Nu asta avea să mă oprească. La stăruințele mele, Hubert obținut pentru mine o întrevedere cu Lipski pentru a doua zi, la ceasul gustării.

Văzându-mă că apar cu o prăjitură în mână, Hubert, care mă aștepta la ușa pacientului său, făcu o mutră ciudată.

— Ce mai așteptăm? Nu urcăm?

Hubert dădu din umeri.

— Tocmai l-ai pierdut, Michel.

— Credeam că pacientul tău nu se dă jos din pat.

— Într-adevăr, tocmai l-a ridicat ambulanța.

— Felicitări pentru eficacitatea medicamentelor tale! Sper că o spălătură zdravănă a stomacului îl va ajuta să-și revină după drogurile pe care i le-ai prescris.

Hubert se îmbătoșă, așa cum o făcea de fiecare dată când cineva cuteza să pună la îndoială eficacitatea remediilor lui.

— Lipski a murit perfect sănătos!

— A murit?

— Sufocat sub o pernă. Nici măcar drogurile mele nu izbutesc să îngrijească așa ceva!

M-am lăsat să cad pe marginea ferestrei.

— Fir-ar să fie!

— Doamna care se ocupă de menaj l-a găsit azi dimineață când a intrat în apartament. Ea m-a înștiințat. Părăsea clădirea taman când am sosit eu. Poliția e tot sus.

— Încă o crimă? Nu-mi vine să cred!

Hubert șovăi.

— Stai calm. Trebuie să așteptăm raportul medicului legist. Un om bătrân de aproape optzeci de ani, neputincios și astmatic, moare în somn... Poate că nu trebuie chiar să căutăm nod în papură.

— Moare fix după ce și-a amintit de relațiile cu Gutmeyer? Preferi să-i pui sfârșitul pe seama

tonicului pe care i l-ai dat ieri ca să-i accelerezi memoria deficitară? Pun prinsoare că l-ai dopat ca pe un ciclist sau un porumbel călător în ajunul unei competiții!

Înainte ca Hubert să ajungă să mă strângă de gât, se deschise ușa. Comisarul Stengel, pe care îl cunoșteam vag, ieși cu pas grăbit, urmat de câțiva oameni în civil și de un polițist care își punea pelerina. Văzându-l pe Hubert, Stengel se opri în prag.

— Ai nimerit la țanc. Tocmai urma să trec pe la laboratorul dumatăle. Se pare că ești ultimul care l-a văzut pe Lipski în viață.

Văzându-l pe Hubert stingherit, Stengel ricană:

— Știi, e o simplă formalitate. Hai, vino.

Fără să arunce vreo privire spre mine, îi făcu semn lui Hubert să-l însoțească. Toată lumea o luă din loc, lăsându-mă singur și ținând în mână cutia cu prăjituri. Strada era pustie. Văzând ușa deschisă, am intrat în clădire și am urcat până la apartamentul defunctului. Polițiștii nu încuiaseră ușa, mizând pe sigiliile puse pentru a-i descuraja pe intruși. Nimeni pe scară și nici pe palier. M-am strecurat în holul de la intrare. Mă năpădi un miros sufocant. Asemănător cu acela care domnea în laboratorul lui Hubert și, cu siguranță, în bârlogul vrăjitoarelor din Evul Mediu. Un amestec de produse chimice nesănătoase, înțepător pentru ochi și iritant pentru nas. Respirând pe gură, am început să scotocesc prin dormitor fără să ating urmele de cretă lăsate pe podea de polițiști. Așternuturile și pernele fuseseră luate la laborator. Cu siguranță nu în cearceafuri își ascundea bătrânul documentele. Dulapul, sertarele noptierei și cele alte câteva piese de mobilier mici și scunde nu conțineau decât îmbrăcăminte și fleacuri vechi. Mă simțeam îngrozitor de jenat să pipăi lucrurile bătrânului care abia fusese luat de acolo, dar era singura ocazie de a dibui un indiciu în stare să explice de

ce bietul om fusese eliminat chiar înainte de a vorbi cu mine.

Vizitarea livingului nu îmi aduse nimic în plus. Cineva mi-o luase înainte. Poliția? Două albume de fotografii zăceau deschise pe o măsuță de servit. Cine le frunzărise? Era, fără îndoială, prea târziu ca să mai descopăr vreun element interesant, dar parcă poți să știi? Zeci de poze de dinainte de război (ale căror date erau scrise cu penița) arătau un băiat tânăr, apoi un adolescent musculos la niște competiții sportive, mai ales natație. Două fotografii ale aceluiași tânăr în fața podului Carol la Praga. Unele pagini erau incomplete. Niște poze fuseseră desprinse. Se mai vedea încă urma de lipici. Dar era cu neputință să ghicesc dacă dispărușeră de mult timp sau dacă cineva le luase noaptea trecută...

Mai rămânea bucătăria. Atmosfera otrăvită îmi producea o sete îngrozitoare. După trei pahare cu apă, am decis să arunc o ultimă privire prin dulapuri. Acestea dădeau pe dinafară de provizii adunate ca prevedere pentru viitorul război, toate perimate încă de pe vremea acordurilor de la München. Sub pachetele de zahăr și făină, se găsea o cutie metalică un pic deformată, genul de cutie în care de obicei se păstrează cuie, siguranțe sau alte lucruri de soiul ăsta. Asta trebuie să fi gândit cei care mă precedaseră. Polițiștii sau asasinii. De ce să ascundă cineva siguranțe sau cuie sub pachete cu hrană perimată?

Cutia nu conținea nici cuie, nici siguranțe. Era plină cu hârtii, câteva vechi bancnote cehe. Și trei chei.

13.

UN GUTMEYER POATE ASCUNDE UN ALTUL

Anne își pusese o rochie verde care îi sublinia în chip ipocrit sânii. O rochie fals cuminte, care nu dezvăluia niciun centimetru de piele, dar reușea să-l facă pe un mascul primitiv ca mine să saliveze mai mult decât un decolteu abisal. Croitorul, un artist evident îndrăgostit de model, izbutise să sublinieze formele cele mai remarcabile ale personalității ei. Era mai impresionantă decât miticele etape de munte din Turul Franței. Am cuprins-o în brațe și mi-am apăsât buzele pe ale ei în vreme ce mâna mea nerăbdătoare îi cobora de-a lungul spatelui, în căutarea fermoarului. Rochia era prea frumoasă ca să fie șifonată. Mai bine s-o scot cât mai repede înainte de producerea vreunui regretabil accident.

— Nici fermoar, nici nasturi, șușoti Anne văzându-mi confuzia. În fața stângăciei mele, își scoase până la urmă singură rochia.

— E făcută pe comandă de Christian Dior? am întrebat eu strecurându-mă în așternuturi.

Anne izbucni în râs.

— E fabricată în serie și vândută la *Bon Marché*! Nu-ți închipui la cât urcă bacșișurile pe care mi le lasă cățele bătrâne de la salonul lui Federico! Astea își numără bănuții pe baza prețurilor de dinainte de război.

Mâna lui Anne mi se așeză pe coapsă. Am închis ochii. Nu mai era vorba de acum nici de bani, nici de război, poate doar de acela între bărbat și femeie. Care au sărbătorit împreună Armistițiul întinzând iarăși și iarăși flacăra soldatului necunoscut.

Sânii ei, fesele ei, pielea ei. Peste tot mă aștepta dulceața mizeriei. Unele unghere neașteptate

ascundeau mai multă voluptate decât un cuib de puf. Colțuri inaccesibile care nu se deschideau decât după o îndelungă așteptare. Preț de o clipă, Anne deschise ochii. Un fulger argintiu se produse în încăpere înainte ca pleoapele ei să se închidă.

Când mi-am ridicat pantalonii, s-a auzit un mic clinchet metalic. Alunecând din buzunar, ceva căzuse pe jos.

— Îmi lași mărunțișul? Ce elegant din partea ta!

Am înălțat una dintre cheile pe care le găsisem acasă la Lipski. De o formă neobișnuită, scurtă, cu un cilindru gros care se termina cu trei vârfuri.

— O cheie de seif? Hotărât lucru, nu mi-am pierdut ziua când te-am lăsat în patul meu.

— *Podferdeke!* Drăcia dracului! Un seif! Ai dreptate, Anne! Cum de nu m-am gândit?

•

Hubert cercetă cele trei chei sub lampa puternică de la laborator, cu un aer concentrat de parcă aveau să-i ofere accesul la medicamentul Miracol suprem pe care-l căuta dintotdeauna.

— O mică *gueuze* ca să vă dezmoștiți creierul? am sugerat eu celor din jur fără țință precisă. Hubert se strâmbă. Anne bătut din palme. Iar Federico dădu din cap.

— Un ceai, nu-i așa? întrebă chelnerul aruncându-i lui Hubert o privire nesigură.

— M-ai văzut să bea altceva, Gaston? răspunse farmacistul.

— Un porto pentru domnișoara, am adăugat eu. Dar tu, Federico?

— Un Fernet-Branca!

Rebecca ni se alătură în momentul când chelnerul pleca de la masă.

— Un porto! comandă ea sub privirea înciudată a lui Hubert.

Am rezumat starea cercetărilor mele sau mai degrabă haosul în care mă cufunda afacerea asta. Nu mai știam dincotro s-o apuc. De fiecare dată când urmăream o pistă, aceasta se termina în coadă

de pește sau la cimitir. Lipski ucis, la fel ca și profesorul Okren. Și tare deștept ar fi fost ăla care putea spune cu siguranță dacă Gutmeyer mai trăia au ba. Sau de ce își alesese domiciliul deasupra farmaciei lui Hubert.

— Nu mai știu nici unde, nici ce anume să caut, am mărturisit eu descurajat.

— Ceea ce mă frapează, interveni Rebecca, de obicei tăcută, este numărul de bancheri cu care te-ai încrucișat de la începutul anchetei.

— Era inevitabil. Când cauți o avere...

— Și totuși. Mai mulți bancheri elvețieni. Un bătrân bancher din Praga. De fiecare dată când Michel se apropie de o bancă, dosarul său o ia razna. După ce trece pe la ghișeele din Basel, unde Gutmeyer apăruse în mod miraculos direct din lagăr, acesta din urmă se evaporă din nou. Apoi deschide un cont la Geneva, dar dispare încă o dată. Și, de îndată ce i se vorbește despre el lui Lipski, fostul său bancher ceh dă ortul popii în mod brutal.

— Lăsând în urma sa trei chei de seif, adăugă Anne.

— Banca și evreii, a intervenit Hubert. Chiar dacă Michel e furios pe mine, recunosc că avea dreptate să sublinieze că afacerea asta aduce a poveste evreiască. Gutmeyer, care cică face totul pentru a-și șterge originea, nu se adresează decât unor bancheri evrei. Lipski, Weiss. Nemții îl arestează, pentru că e evreu și, ca atare, se trezește la Terezin, la fel ca și ceilalți.

— Nu mă pot împiedica să constat că tot evrei sunt și cei pe care îi aprovizionezi clandestin, Hubert, am făcut eu remarcă. Chiar dacă n-am găsit nicio legătură între prietenii tăi și Gutmeyer.

— Sunt israelieni, mormăi Hubert, făcând un gest larg cu mâna, ca și cum ar fi gonit o insectă. E o nuanță.

— Sunt dezolat să adaug că mai există un al treilea element care revine neconținut în afacerea

asta, acela ești tu, dragă Hubert.

— Eu?

— Doar la tine acasă și-a ales *noul* Gutmeyer domiciliul. E o întâmplare?

Cum să legi între ele aceste trei elemente: băncile, evreii și Hubert?

— Care e legătura ta cu băncile, Hubert?

Izbucni în râs.

— La fel de subțire ca și portofelul meu! Mi-ar plăcea mie să mă dedau la sportul favorit al oricărui bun belgian, evaziunea fiscală, dar, la ce câștig eu, nu mă pot înscrie nici măcar la categoria amatori. Seara, depun la bancă încasările zilnice. Iar dimineața umblu după mărunțiș pentru a putea da restul. Asta-i tot. Dacă m-ar întâlni pe stradă, funcționara de la ghișeu nici măcar nu m-ar recunoaște.

— N-ai avut nicio moștenire? Ca Gutmeyer?

Mârâitul care ieși din gâtul lui Hubert aducea mai degrabă a batjocură decât a exclamație de mânie.

— Crezi cumva că un notar stătea să facă testamente la intrarea în lagăr? Din familia mea, nu a supraviețuit nimeni.

O dată în plus comisesem o gafă. Lăsând de-o parte orice rușine, mi-am golit paharul și am mai comandat o *gueuze grenadine*.

— Celulele mele cenușii sunt prea uscate pentru a descâlci ghemul ăsta, am explicat eu cu stângăcie în încercarea de a mă face iertat. Și am oferit eu consumațiile.

Noul rând de consumații nu avu mai mult efect decât primul asupra creierelor noastre. Mai tăcut decât de obicei, Federico își învârti paharul între degetele lui groase.

— Atâta timp cât ai să te înverșunezi să pui mâna pe falsul Gutmeyer, ai să-ți frângi gâtul, *caro Michele*, nu crezi?

Am dat din cap în silă.

— Călătoria ta la Basel te-a convins că Gutmeyer e în viață, față de ce pretind fiica sa și *il suo marito*. Și că doar el, și nimeni altcineva, a golit contul din *Svizzera*. Așa e?

— Unde vrei să ajungi, Federico?

— Dacă Gutmeyer e *veramente* Gutmeyer, de ce n-a încercat să ia legătura cu fiica sa? După toate căutările lansate de domnul de Terrenoir și diplomații săi, este imposibil ca Gutmeyer să nu știe că fiica sa îl caută cu disperare.

— Poate că a murit după ce a deschis ultimul cont la Geneva? se încumetă Anne.

— Sau poate că nu-și iubește nici fiica, nici ginerele, observă Rebecca.

— Nu sunt de acord cu tine, Federico. Nu e sigur că Gutmeyer știe că fiica sa trăiește, ne atrase atenția Hubert. Dacă și-a pierdut memoria la ieșirea din lagăr? Nu ar fi singurul.

— Ar fi un amnezic ciudat care a uitat totul în afară de numele băncii lui din Basel și de codul de acces...

— Eu văd un motiv pentru tăcerea sa, reluă Federico. Dacă Gutmeyer e *veramente* Gutmeyer, cine te asigură că clienta ta e *veramente* o Gutmeyer? I-ai cercetat actele? De exemplu, certificatul de naștere?

Făcându-i semn lui Gaston să umple din nou paharele, am recunoscut că ipoteza asta nu-mi trecuse prin minte.

— Okren și Lipski, care au fost uciși când ai început să te interesezi tu de ei, sunt singurii martori care l-ar fi putut recunoaște pe adevăratul Gutmeyer, observă Anne.

— Și mai e și Weiss, funcționarul de la banca Kreutzer.

— Pe acesta nu-l putea elimina. Legătura cu Gutmeyer este mult prea evidentă. În plus, și alte persoane din Basel îl identificaseră pe doctor înainte de a-i înmâna conținutul contului.

Grafologul, colegii lui Weiss, casierul, până și domnul Kreutzer în persoană.

Am clătinat din cap. Este întotdeauna revigorant pentru creier să-și imagineze cele mai nebunești speculații, dar de aici până la a le adopta *ad litteram*...

— Ipotezele tale trăsните cu privire la doamna de Terrenoir nu stau în picioare, Federico. Te lași influențat de Anne. Dacă clienta mea ar fi o falsificatoare, de ce să mă însărcinez cu ancheta asta?

— Pentru a convinge societatea de asigurări că moștenirea ei a fost deturnată, ea trebuie să aducă dovada, replică Anne. Soții de Terrenoir știu că șefii de la companie au încredere în tine. Și, până aici, ți-ai îndeplinit perfect misiunea. Ai stabilit că adresa lui Gutmeyer era falsă și că misteriosul personaj care pretinde că trăiește la Bruxelles, nu l-a întâlnit aici nici pe fostul său profesor, singura sa legătură cu orașul nostru, și nici pe fiica sa, așa-zisa fiică.

Am lovit ușurel paharul, din nou gol, cu vârful unghiei.

— Treziți-vă, prieteni! Vă ambalați, ca întotdeauna când Federico începe să bată câmpii. Și vă lăsați cuprinși de deliciile imaginației lui uitând de principala enigmă a acestei afaceri, pe care teoria lui Federico nu o rezolvă: dacă adevăratul Gutmeyer a supraviețuit lagărelor și s-a întors la Basel după opt ani de la sfârșitul războiului – să uităm deocamdată că ar trebui să ne întrebăm unde a trăit și ce a făcut în tot acest timp – de ce s-a stabilit în piața asta unde se servește cea mai bună *gueuze grenadine* din lume, deasupra farmaciei acestui tip care se uită la mine cu ochi de crap la cuptor și care bea o băutură nedemnă de un bruxellez?

Hubert puse jos ceașca cu un aer constipat.

— Du-ți ideea până la capăt, Michel. Mă bănuiești pe mine, care nu sunt decât un fals

bruxellez, la fel ca Gutmeyer, că am montat toată această operațiune cu ajutorul prietenilor mei israelieni?

Federico izbucni în râs.

— Farmacia ta e un ciudat *teatro*, Hubert!

— Dacă imigrații italieni încep să-i înjure pe imigrații polonezi...

Hubert, furios, își înșfăcă pălăria și se pregăti să se ridice. Federico îl reținu cu o mână fermă.

— Acceptă-mi scuzele, *mio farmacista favorito*, am supraestimat umorul evreiesc.

— Nu trebuie confundat umorul evreiesc cu umorul evreilor, ne atrase atenția Rebecca. Este o confuzie care se face des.

— Da' instalarea fantomei lui Gutmeyer în casa ta, am zis eu, în care din cele două categorii o pui?

Hubert se așeză la loc oftând și ne privi cu un aer mâhnit.

— Ghicesc ce vă trece prin minte. Dacă Gutmeyer a ales să domicilieze la mine acasă, a făcut-o cu acordul meu. Mă cunoașteți cu toții de vreme îndelungată. Vă jur că nu vă ascund nimic. Adevăratul sau falsul Gutmeyer mi-a utilizat adresa fără știrea mea, adăugă el cu voce tunătoare bătându-se cu pumnul în piept.

— Cine i-a sugerat casa noastră, murmură Rebecca, turnând astfel nițel gaz pe foc, dacă nu o persoană care ne cunoaște?

Hubert își fixă nevasta în tăcere. Își dădea seama că are dreptate.

— Lasă-mă pe mine să acționez, Michel. Nu te amesteca. Ai încredere în mine.

În acel moment, patroana cafenelei strigă tare, să se audă:

— Domnul Van Loo! La telefon!

ÎN PIELEA OMULUI CU MASCA DE FIER

Doar un anchetator mai viclean decât mine putea să mă găsească în acel bistrOU.

— Gravenage, domnule Van Loo, spuse o voce joasă și scârțâită care te silea să ciulești urechea. Era inspectorul care mă interogase după moartea profesorului Okren.

— Cum m-ai dibuit, domnule inspector? Are cumva poliția o listă a tuturor cafenelelor din Bruxelles dimpreună cu numele obișnuiților? E înspăimântător să gândești că cei de acolo îi fișează pe cetățenii acestei țări în funcție de berea favorită.

— Regret că te întrerup în timpul ședinței dumitale de meditație. Nu te afli niciodată în jalnicul dumitale birou. Reține, te rog, că te înțeleg. Eu personal nu m-aș fi lăsat tras pe sfoară de macaronarul care îți închiriază grajdul ăla!

— Acu', dumneata te porți natural sau faci un număr pentru galerie?

— Ne întâlnim în fața chițimiei dumitale peste zece minute, de acord? Recunoaște că sunt mărinimos. Ți las timp să-ți iei medicamentul.

— Promit să nu mai vorbesc de rău jandarmeria, i-am răspuns eu. Dar el deja închisese.

Așezat în fotoliul rezervat vizitatorilor care plăteau, Gravenage mă aștepta cu țigara în mână. Cele zece minute îi serviseră ca să cotrobăie prin lucrurile mele. Eram liniștit. Ceea ce l-ar fi putut interesa era bine pus la adăpost. Scurta scrisoare șterpelită din portofelul lui Okren zăcea pe fundul unui dulap în salonul de coafură al lui Federico, sub o stivă de prosoape. Iar copia hârtiilor pe care mi le dăduseră Weiss și Schmitz la Basel era

camuflată în apartamentul lui Anne. Dimpreună cu cele trei cheițe ale lui Lipski.

— Ancheta dumitale face progrese, domnule inspector? Ai vreun suspect la orizont?

— Să vorbim despre Lipski, domnule Van Loo. Ce căutai la el acasă în ziua în care a fost asasinat?

Legistul îi dăduse așadar raportul.

Când fusese interogat, Hubert îi explicase comisarului Stengel motivele vizitei noastre la bătrân acasă. Adevărul era cel mai bun alibi pentru mine.

— Anchetez dispariția unui medic ceh care se poate să fi trecut prin Bruxelles după ieșirea din lagăr, doctorul Gutmeyer. Lipski l-a cunoscut cândva la Praga.

— Gutmeyer? zise el consultându-și însemnările. Din nou! I-ai menționat deja numele după asasinarea profesorului Okren. De fiecare dată când te încolțesc la locul unei crime, îmi servești aceeași poveste.

Cum nu reacționam la provocările lui, continuă:

— Care e legătura între Okren și Lipski?

Am dat din umeri. Putea oare un mărunț detectiv să priceapă arcanele destinului?

— Îl cunoștea Lipski pe profesorul Okren, domnule Van Loo? stăruia Gravenage.

— Habar n-am, domnule inspector. N-am avut prilejul să-i pun vreo întrebare.

— Okren, Lipski... Singurul punct comun între cele două crime ești dumneata.

Am înălțat ochii spre cer. Nu filosofam cu oricine și nici fără să am o bere în fața mea.

— Ei, hai, golește-ți tolba, Van Loo! adăugă el, pe un ton nerăbdător, strivindu-și țigara.

— Regret. Nu știu nimic mai mult. Cum vrei să fac o anchetă ai cărei martori sunt eliminați de cum îmi vâr eu nasul?

Gravenage se ridică greoi sprijinindu-se de biroul meu ca și cum eu aș fi fost responsabil de greaua sarcină ce-l aștepta.

— Nu ne ajuți prea mult, domnule Van Loo, oftă el. Singurul suspect pe care-l văd se află în fața mea și mă ia peste picior. Hai, mârâi el, la drum! Dacă folosești cumva o periută de dinți, îți sugerez s-o strecoți în buzunarul pardesiului. Mai ia și o haină groasă. Noaptea riscă să fie reci în celulele de la Forest. Gândește-te că închisoarea asta exista deja pe vremea omului cu masca de fier. Fascinant, nu crezi?

•

Închisoarea din Forest fusese construită la începutul secolului XX, dar nu era mai puțin rea decât Bastilia. Dacă ar fi fost închis aici ilustrul prizonier, masca i-ar fi ruginit după o singură noapte, într-atât șiroia umezeala pe ziduri. În pofida puloverului meu gros și a păturii, tremuram din toate încheieturile. Ca să fiu cinstit, nu doar din cauza frigului sau a infiltrațiilor. Aveam aceea teamă irațională că-mi voi sfârși zilele în acel loc unde puteai muri, uitat de toți, precum nefericitul frate al lui Ludovic al XIV-lea. Îmi veți spune că, între timp, Revoluția franceză a trecut și pe aici. Codul lui Napoleon, convenția Drepturilor Omului și tot restul îl autorizau pe Gravenage să se distreze pe seama mea timp de douăzeci și patru de ore. Niciun minut în plus. Apoi, judecătorul de instrucție trebuia să mă elibereze și să mă lase să mă reîntorc la masa de la terasa din Piața Binefăcătorilor, regăsindu-mi logodnica, farmacistul și băcanul. Atunci, de-a ce se juca Gravenage? De ce oare mă hărțuia pe mine lăsându-l pe adevăratul asasin să se preumbe liniștit pe străzile din Bruxelles? Înfășurat într-o pătură imputită, degeaba îmi tot repetam că nu exista nici cel mai mic element, nici cel mai mărunț indiciu care să justifice neînțelegerea (să numim astfel punerea mea în detenție), frica de a fi blocat în văgăuna aia m-a făcut să petrec o noapte albă. Doar una în plus și aș fi fost gata să semnez

mărturisiri fără să le citesc, numai să ies din blestemata aia de celulă.

Un trosnet metalic în fața ușii mele mi-a redat speranța. Se deschise un oblon. O mână îmi întinse o ceașcă plină cu un lichid calduț și scârbos. O singură înghițitură a fost suficientă pentru a mă cufunda din nou în cele mai negre gânduri. Era momentul pe care îl pândea Gravenage ca să-și facă apariția.

— Hei! Nu arăți prea bine, Van Loo, spuse el, trăgându-se puțin înapoi de parcă s-ar fi temut de vreo boală contagioasă.

— Ieri seară, m-ai privat de apetitivul pe care trebuie să-l înghit cu sfințenie înainte de cină, potrivit recomandărilor medicului meu. Asta m-a împiedicat să dorm.

Își frecă bărbia ca un medic aflat în fața unui caz dificil.

— Ar trebui să te ferești. Dacă lipsa de alcool te aduce într-o astfel de stare după numai câteva ore, înseamnă că te afli pe un drum greșit.

— Mulțumesc, doctore. Trimite-mi nota de plată. În ceea ce mă privește, am să dau o fugă până la bistroul meu favorit dacă s-a terminat consultația.

Îmi întoarse spatele și ieși, lăsând deschisă ușa celei. L-am urmat, mai întâi la grefă unde mi-am luat înapoi ceasul și portofelul. Apoi la mașina sa. Până la comisariat unde ne aștepta comisarul Stengel. Încă n-o terminasem cu ei. După două cești de cafea, de data asta acceptabilă, am fost nevoit să îndur tirul încrucișat al întrebărilor pe care mi le adresau. Cu toată punerea lor în scenă și noaptea mea albă în celulă, n-am deschis gura. Chiar nu pricepeau că, în starea mea, aș fi împărțit cu ei fără nicio dificultate toate bănuielile mele sau un vag portret al omului care trăgea sforile afacerii, dacă aș fi avut cel mai mic indiciu? Stengel dădu cu pumnul în birou.

— De ce persiști să pui crimele astea pe seama acelui doctor Gutmeyer? E ușor să crezi o fantomă. Fără nicio dovadă, fără niciun fapt material, povestea dumitale nu stă în picioare...

Am păstrat tăcerea. Dacă aș fi dezvăluit ce șterpelisem de la cele două scene ale crimei, eram numai bun să mă întorc în celulă. Singurul lucru pe care l-aș fi putut spune era adresa din Bruxelles care figura pe pașaportul lui Gutmeyer, ceea ce i-ar fi condus direct acasă la Hubert. Cu mintea lor întortocheată, polițaii l-ar fi acuzat pe spițerul meu favorit la fel de ușor cum mă suspectaseră pe mine. În cele din urmă i-am pus pe pista care ducea spre Irène de Terrenoir. La urna urmei, ea îmi adusese la cunoștință că așa-zisul ei tată făcuse o oprire în Belgia, după ocolul pe la Basel.

Răspunsul meu nu avu darul să le placă. Știau la fel ca și mine că domnul de Terrenoir era îndreptățit să se opună oricărui interogatoriu al soției sale. Cu regret, îmi dădură în cele din urmă drumul. Gravenage propuse chiar să mă ducă acasă cu mașina. Am refuzat invitația. La dracu' cu surprinzătoarea sa amabilitate! Mă săturasem până peste cap de vocea, de întrebările și de prezența lui. Eram mort de oboseală. Aveam nevoie de o baie, de logodnica mea și de o doză bună de *gueuze* (în această ordine).

Coborând din tramvai, aveam impresia că revin la suprafață dintr-o pivniță după patru ani de război! Ce fericire să regăsesc Piața Binefăcătorilor! Solizii săi castani centenari, cerul cenușiu și vast de care fusesem lipsit. Fiecare înghițitură de aer proaspăt îmi curăța plămânii de atmosfera otrăvită a celulei. De cum am deschis ușa cu geam a salonului de coafură, Anne se aruncă în brațele mele.

— Eram atât de îngrijorată, Michel. Ieri seară, nevăzându-te, am telefonat pe la toate spitalele și comisariatele din oraș, până ce un polițist mi-a

spus că îți petreci noaptea la Forest. Știu că suferi de insomnie, dar găsesc tratamentul cam radical.

— Tentativă de intimidare. Cum polițiștii nu au nici cea mai mică pistă, își imaginau că după un sevrăj serios în fundul unei celule împruțite, le voi destăinui secretele mele. Refuză să creadă că nu știu mai multe ca ei.

— Mă întreb de ce parte lucrau în timpul războiului.

— S-a văzut după Eliberare că au existat ticăloși în toate taberele.

Din fundul salonului, în timp ce își vâra o clientă cu capul într-o mască de fier, Federico urla că-i împiedică personalul să lucreze.

— Bine, bine, plec!

Nici nu ațipisem eu bine că la ușă bătu cineva. Ghici cine venea la cină? Inspectorul Gravenage, care mă dădu la o parte fără să-mi lase timp să protestez și se puse să-mi cotrobăie prin apartament.

— Nu am prea mult timp pentru dumneata, inspectore.

Fără să mă asculte, Gravenage continua să scotocească. Mișcă din loc câteva hârtii, facturi neachitate, deschise ușile bufetului.

— Dacă totuși cauți ceva de băut, e mai simplu să-mi ceri.

Străbătu dormitorul, ridică așternuturile, după care cercetă dulapul cu haine din care scoase două cutii cu arhive prin care scotoci, apoi le dădu la o parte, evident dezamăgit. Întorcându-se spre mine, exclamă pe un ton iritat:

— Tot nu te-ai înțolit? Preferi să te plimbi în maieu?

Am înșfăcat o cămașă curată, mi-am legat cravata și am îmbrăcat haina. În mașină, în timp ce conducea, îmi flutură pe la nas o hârtie cu aer vag oficial înainte de a demara.

— Semnată de judecătorul de instrucție, sublinie el cu voce posacă readucându-mă înapoi... în

biroul meu. O nouă percheziție prin hârtiile mele, prin dulap, prin sertarele biroului, în timp ce, la parter, Federico lăsa în jos cu zgomot oblonul metalic. Anne probabil plecase, poate că se afla deja în fața ușii mele de acasă. Până aici, oboseala și surprinderea mă împiedicaseră să-mi manifest proasta dispoziție. Când am vrut să protestez, îmi tăie cuvântul printr-o exclamație. Flutură cu un aer triumfător o scrisoare scrisă de mână care conținea aceste câteva cuvinte: «Okren: ai jucat bine! Procedează la fel cu Lipski. Înainte de ziua de luni. Pentru recompensa promisă, întâlnirea obișnuită la *Moartea subită-ce* nume bine găsit! L. Orele 17.» Semnat: Gutmeyer!

De unde venea mesajul ăsta absurd? Cine îl scrisese? Cine îl strecurase în dosarul meu? Întrebările defilau una după alta prin mintea mea. Uitasem de soții de Terrenoir și chiar de Gutmeyer, fie el adevărat sau fals. Complet copleșit de acuzația aceea ridicolă, de dovada aceea fabricată. O scurtă sclipire îmi întrerupse caruselul gândurilor. Cum știuse Gravenage unde să caute?

— Mai există încă destui cetățeni care au grijă să ajute justiția, domnule Van Loo.

— A, o scrisoare anonimă?

După o clipă de șovăială, dădu din cap.

— Credeam că moda asta a trecut odată cu sfârșitul războiului. Și-au reluat corbii slujba?

— Din punct de vedere moral, sunt de acord cu dumneata, dar pe planul eficacității, fără colaborarea tuturor acestor scribălăi, poliția ar rămâne adesea în ceață.

Scoțând o altă scrisoare din buzunar mi-o citi fără să mi-o arate (de teamă ca nu cumva să recunosc scrisul?):

«Dacă vă preocupă soarta profesorului Okren, interesați-vă atunci de Michel Van Loo, un mărunț șmecheraș care se crede mare detectiv. Percheziția biroului

său v-ar putea lămuri în privința rolului său în această crimă. Și într-o alta, în treacăt. Dosarul poartă numele clienței sale. Încă o persoană ce s-a lăsat amăgită de acest vânzător de iluzii care trebuie să treacă el însuși la fapte pentru a-și justifica onorariile.»

— Ce capcană grosolană! Până și dumneata poți simți mirosul de lipici proaspăt de pe această făcătură fără cap și coadă!

Vocea mea urca prea sus.

— Totuși scrisoarea se găsea exact acolo unde a indicat informatorul.

— Cred și eu! Doar el a plasat-o!

— Cine mai are cheia chițimiei dumitale?

— Ieri mă așteptai în biroul meu. Ai fost cumva silit să spargi ușa ca să intri?

În ziua aceea, crezusem că Gravenage mă lăsa să-mi termin paharul ca să aibă timp să-mi cerceteze hârtiile. Oare nu cumva mai degrabă profitase de absența mea ca să strecoare nota aia într-unul dintre dosarele mele? Istoria asta mă aducea în pragul nebuniei. Eram gata să-i suspectez pe toți cei care mă înconjurau. Cine ținea morțiș să mă îndepărteze de afacerea asta? Și de ce, când eu nu progresasem nici măcar un centimetru și eram pe punctul de a mă lăsa păgubaș?

În zadar îi explicam toate astea lui Gravenage, el socotea că ancheta lui se încheiase. O dată ce mașinăria birocratică se pusese în mișcare, nimic nu avea s-o mai oprească. Cunoșteam refrenul. Și eu fusesem funcționar. De ce ar fi avut polițaiul ăsta scrupule când îi era oferit pe tavă și gata pregătit mijlocul de a-și închide dosarul și a se întoarce acasă? Vociferatul, apelul la rațiune și inteligență – asta ca să vedeți ce jos căzusem – nimic nu l-a clintit. Nu mă mai asculta. Cufundat în carnetul lui de însemnări, își termina

conștiincios raportul înainte de a mă readuce în celulă. Cum putea fi atât de obtuz? Nu-și dădea seama că îi fusese fabricat un asasin pentru ca să nu se lanseze în urmărirea celui adevărat? Nu-și dădea seama că nu aveam nici cel mai mic motiv de a-i ucide pe cei doi oameni – asta presupunând că eram în stare de așa ceva? Am tăcut în cele din urmă. La ce bun să mă agită?

În loc să mă istovesc să-i zdruncin în van certitudinile, mai bine era să cuget la cel mai bun mijloc de a ieși din capcana aceea. Fără martori, fără alibi pentru moartea lui Okren și chiar și pentru cea a lui Lipski (pe care chipurile l-aș fi ucis înainte de a reveni mai târziu însoțit de Hubert), fără vreun alt suspect pe care să i-l dau la schimb, ofeream în mod evident imaginea unui ucigaș mult mai credibil decât Gutmeyer cel-greu-de-prins, acel misterios mort-viu care nu ieșea din mormânt decât pentru a-și goli contul din Elveția. Chiar dacă ar fi revenit la viață, de ce și-ar fi asumat doctorul Gutmeyer acele două crime? Iar dacă exista un impostor care îi furase averea, la ce bun să-i ucidă pe cei doi bătrâni? Nu, nu vedeam cum puteam evita să mă pomenesc din nou în celula omului cu masca de fier.

— Unde este telefonul? întrebă Gravenage pe un ton vesel.

I-am indicat salonul de coafură. Înainte de a coborî la Federico, am grijă să studieze cu atenție configurația biroului meu. Nu exista vreo altă ușă sau ieșire decât scara care ducea drept la salonul spre care se îndrepta. Doar că a uitat de fereastra îngustă, care dădea direct pe acoperiș.

Cu prețul unei escalade acrobatice, am izbutit să ajung la streășină, apoi să mă târăsc până la casa vecină. Luminatorul de la podul care îmi putea asigura ieșirea spre libertate rezistă un pic. Umiditatea, care făcuse atâta rău șederii mele în închisoarea din Forest, a fost de data asta aliata mea. Cerceveaua, mâncată de anii de *drache*⁽²²⁾,

cedă la prima apăsare. Un pod abandonat, scara și hop! m-am trezit pe stradă în timp ce Gravenage își povestea isprăvile colegilor sau judecătorului de instrucție spre marea plăcere a clientelor lui Federico. Fără să mai stau pe gânduri, am prins cel dintâi tramvai care opri în Piața Binefăcătorilor fără să mă preocupe destinația. De îndată ce vagonul se puse în mișcare, am înțeles, suflând din greu, că nu voi ajunge prea departe. Peste câteva ceasuri, edițiile speciale ale ziarelor din capitală vor publica poza mea, care se va afla de asemenea în buzunarul tuturor polițiștilor din regat. Tramvaiul gonia spre Gara de Nord ale cărei lumini le-am zărit în depărtare. Să părăsesc orașul? Să mă refugiez în străinătate? Nu aveam la mine nici măcar un sfanț. Și nici cea mai mică șansă să scap de un mandat internațional. Fugind, le ofeream polițiștilor pretextul ideal de a-și închide ancheta și a opri cercetările, din moment ce aveau antamat deja un asasin. În ciuda primejdiei, nu aveam altă opțiune decât să rămân la Bruxelles. Numai eu puteam pune mâna pe ticălosul care fusese cât pe ce să mă elimine după ce le făcuse felul lui Okren și lui Lipski. Unde să mă pun la adăpost de polițai? Unde să găsesc un loc sigur, de unde să-mi reiau ancheta? *Nom di djosse!* Din fericire, tramvaiul mă ducea drept într-acolo. La ambasada Franței.

LEGEA REÎNTOARCERII

Știu, știu. Voi cei care cunoașteți urmarea poveștii, exclamați: ce dobitoc, Van Loo ăsta! De ce să se arunce cu capul înainte...? Dar puneți-vă și-n locui meu. Pe punctul de a fi întemnițat pe viață, nu aveam de ales. Iepurele se strecoară în prima vizuină care îi iese în cale. În Evul Mediu, când te-alerga Satana, te refugiai într-o biserică. În 1953, într-o ambasadă.

De cum am pătruns în clădire, scurta seninătate regăsită după escapada mea cu tramvaiul începu să se fisureze. Nu cumva îmi vor refuza accesul? Nu cumva vor preveni poliția punând să fiu reținut de gardieni? Mă năpustisem spre biroul lui de Terrenoir fără să gândesc. Oare îi primea ambasada pe toți solicitanții de azil? Cu două crime nu mă puteam bucura de vreun privilegiu. Dar ce altă soluție aveam? Cu o voce îngrozitor de behăită, am cerut să vorbesc cu domnul de Terrenoir. În timp ce așteptam, priveam strada prin fereastră, pregătit în orice moment să văd ivindu-se mașini încărcate cu polițiști. Recepționarul mă fixa cu privirea atât de ciudat de fiecare dată când ridica receptorul, încât eram cât pe ce să părăsesc ambasada, când domnul de Terrenoir înaintă spre mine cu zâmbetul pe buze. Și, aparent, deloc surprins să mă vadă. Ba chiar am avut impresia că mă aștepta. Îmi scutură mâna ca și cum am fi avut aceeași camarazi de cazarmă în Legiunea Străină și mă trase în biroul său. Încă odată nu m-am putut împiedica să-i mulțumesc.

De data asta, eram sincer. Credeam cu adevărat că tocmai mă salvase de la o condamnare pentru crimă. Când am vrut să-i explic situația mea, m-a întrerupt. Știa totul, uciderea lui Lipski, bănuielile care apăsau asupra mea. Gravenage tocmai îi

telefonase. În aceeași ordine de idei, cu siguranță îi amenințase pe Hubert, Rebecca, Federico și Anne cu acuzația de complicitate dacă îndrăzneau să mă ajute.

— Aici sunteți în siguranță, domnule Van Loo. Nimeni nu va veni să vă aresteze în incinta ambasadei.

— Țin să evit orice echivoc, domnule de Terrenoir. Vă jur că nu l-am ucis pe acel Lipski. Și nici pe profesorul Okren, firește.

— Bănuiala asta nici măcar nu mi-a trecut prin minte.

Intră Irène, la fel de zâmbitoare ca și cum ar fi descins într-o sală de cocktail.

— Îmi pare rău că te-am atras în acest vârtej, domnule Van Loo. Mă simt răspunzătoare de catastrofa asta.

Afișa un aer atât de încurcat că aș fi vrut s-o cuprind în brațe ca s-o liniștesc.

— Necazurile mă stimulează, am răspuns eu. Ele dovedesc că mă apropii mai mult decât credeam de miezul complotului.

— De ce toate aceste oribile crime?

Pletele ei, pe care le scutura printr-o mișcare ce părea minunat de firească, îi dădeau înfățișarea unui star în fața Palatului Festivalurilor din Cannes. Am făcut un considerabil efort să par liniștit.

— Fără doar și poate Okren și Lipski dețineau informații care ar fi putut conduce la identificarea escrocului dumneavoastră.

— Credeți că erau conștienți de acest aspect?

Nimeni pe lume nu mai putea să dea răspunsul la această întrebare.

— Doar dacă nu cumva secretul lor era un obiect care nu trebuia sub nicio formă să ajungă în mâinile duminale, deci într-ale mele, observă Irène, ducând degetul la buze.

Scrisoarea din portofelul lui Okren, biblioteca sa devastată care sugera că fuseseră luate din ea niște

cărți, cheițele găsite în fundul dulapului din bucătăria lui Lipski... nenumărate *obiecte* care îi dădeau dreptate clienței mele. Bănuia ea, oare, că eu adunasem câteva piese din acel puzzle? Oricum, ele nu însemnau nimic atâta timp cât nu fuseseră asamblate. La ce serveau cheile lui Lipski, de pildă, ce seif deschideau? Chestia asta semăna la fel de bine cu a căuta acul în carul cu fân.

— Ați observat? Lipski ăsta, era tot un *israelit*, spuse de Terrenoir, cu același ton înțepat cu care îi întreba pe cei care încercau să obțină viza franceză dacă erau comuniști.

— *La fel ca și...*?

— Ultima dată când ne-am văzut, v-am pus în gardă împotriva prietenului dumneavoastră, farmacistul, și a legăturilor lui cu activități sioniste. Presupun că între timp ați verificat?

La ce bun să protestez din moment ce Hubert confirmase, spre marea mea surprindere, că de Terrenoir nu mințea-nu chiar cu totul. A-i repeta explicațiile lui Hubert mi se păru o treabă mult prea complicată.

— Apartenența religioasă a prietenului meu, farmacistul, nu aruncă nici cea mai mică lumină asupra acestei afaceri, domnule de Terrenoir.

— Totuși, stăruie el, nu vi se pare ciudat că atâtea israeliți gravitează în jurul insesizabilului nostru Gutmeyer? Nu reușesc să cred că acest escroc de mare anvergură a ales adresa prietenului dumneavoastră Hubert din întâmplare.

— Să nu ne îndepărtăm de la subiect. Deși Hubert nu-și ascunde simpatiile pentru tânărul stat Israel, el nu are, în schimb, nicio legătură cu comunitatea evreiască și nici cu Cehoslovacia. Încă și mai puțin cu băncile elvețiene, asta vă pot garanta!

— Dar pacientul lui, acel Lipski?

— Un biet bătrân bolnav care nu se mai mișcă din apartamentul său de ani de zile. Cândva, a trăit

la Praga unde a fost în relație cu socrul dumneavoastră, dar asta e deja o poveste veche. Credeți-mă, ne-am pierde vremea focalizându-ne pe religia unuia sau altuia dintre protagoniști. Asta nu ne va duce nicăieri. Hubert, Lipski, Gutmeyer, acești trei evrei sunt la fel de diferiți unii de alții cât pot fi un georgian, un ucrainean și un kazah.

— Mai adăugați-l pe un al patrulea, reluă de Terrenoir în timp ce Irène mă observa cu bunăvoință, un zâmbet ușor fluturându-i pe frumosele ei buze. Weiss, bancherul elvețian. Se-adună, totuși, un număr destul de mare. Nu vi se pare?

— Dar Kreutzer? Dar Okren? Nu au nimic de-a face cu evreii, nici cu statul Israel, după câte știu! am replicat eu cu o perfectă rea credință, din moment ce Rebecca remarcase cea dintâi că trebuia să fiu atent la numărul de evrei pe care îl întâlneam la fiecare nou episod al acestei anchete.

Obişnuit cu dezbaterile tip floretă, de Terrenoir se mulțumi să-și strângă gura punga fără să binevoiască să răspundă. În situația în care mă aflam, total tributar bunăvoinței sale, ar fi fost sinucidere curată din partea mea să mă arăt agresiv la adresa lui.

— Să lăsăm, deocamdată, originea acestei lumi de elită, continuă el. Ce altă legătură mai vedeți între acești oameni?

— V-aș atrage atenția că nimic nu dovedește că bărbatul care a luat identitatea socrului dumneavoastră este evreu.

Dacă aş fi crezut, cumva, că marcasem un punct decisiv, mă înșelam. Nimic nu-l putea distrage de la ideea sa fixă.

— Pentru a cunoaște atât de bine moravurile israelienilor din Praga de dinainte de război, suficient de bine încât să-l poată înșela pe Weiss – presupunând că acest om este de bună credință – trebuie să-i fi frecventat asiduu pe membrii acestei comunități. Or, în cine altcineva s-ar încrede niște

supraviețuitori, dacă nu în unul dintre coreligionari? Cui altcuiva ar povesti ei secretele vieții lor trecute?

Fixă sau nu, ideea nu era lipsită de logică. Îmi simțeam mintea goală. Și mă simțeam și îngrozitor de singur. Când dădusem năvală în incinta ambasadei, crezusem că voi obține un răgaz. La ce bun? Clausturat în clădirea aceea, nu aveam mijloacele de a-mi relua ancheta mai mult decât din fundul unei celule la Forest. Încă o dată clienta mea păru că-mi citește gândurile.

— Atâta timp cât vei fi căutat de poliție, nu te văd deloc aventurându-te pe străzile din Bruxelles în căutarea omului care ne-a furat...

Era cumva un mod delicat de a mă anunța că aveam să fiu izgonit din ambasadă? Nu puteam să nu-i dau dreptate. Blocat în birourile ambasadei, nu mai eram de niciun folos nici pentru ea, nici pentru soțul ei, dacă totuși strădaniile mele serviseră la ceva în afară de provocarea morții a doi bătrâni inofensivi.

— Poate că soluția nu se află la Bruxelles, adăugă ea. Altfel, ai fi găsit-o deja.

Am dat din cap. Avea dreptate. Mă poticnisem, obsedat de coincidența între adresa care figura pe pașaportul lui Gutmeyer la trecerea sa prin Basel, și farmacia lui Hubert. Îmi consacrasem întreaga anchetă încercând să înțeleg motivul. Și pierzând astfel din vedere toate celelalte aspecte ale dosarului. Căci, dacă falsul Gutmeyer și-ar fi ales un alt domiciliu fictiv la Bruxelles, aş fi neglijat povestea cu adresa și aş fi explorat alte piste.

— Poate că Bruxelles a constituit o capcană pe care escrocul ne-a întins-o, am recunoscut eu.

— Omul ăsta știa că banca ne va oferi toate informațiile aflate în posesia ei, mai cu seamă copia pașaportului de care el s-a servit pentru a pune mâna pe moștenirea mea. Dacă a presărat pietricelele astea care duceau în Belgia, înseamnă că el a șters-o în altă parte.

Am înălțat brațele oftând.

— În acest caz, se poate plimba oriunde și pe orice continent!

De Terrenoir îmi adresa un zâmbet prefăcut. Izbutise cumva să dibuiască în ce colț al planetei se refugiase Gutmeyer? Înseamnă că era puternic!

— Sunt convins că adresa prietenului dumneavoastră Hubert nu a fost aleasă la întâmplare. El îi ajută pe sioniști. Uitați-vă unde ne conduce lucrul ăsta. Direct în Israel.

Am clătinat din cap. Mă adusesese la marginea răbdării.

— Ar trebui să consultați un medic, domnule de Terrenoir. Obsesiile se îngrijesc în zilele noastre.

În pofida tuturor intențiilor mele bune, nu m-am putut împiedica să deschid gura aia mare pe care-o am. De data asta, avea să se descotorosească de mine și să mă dea pe mâna polițiștilor. Direcția: la închisoare. O judecată din care a rezultat cât de puțin îi cunoșteam pe diplomații francezi. Înainte de a-i lansa de capul lor în lume, indivizii ăștia sunt învățați să înghită bobârnace cu aceeași seninătate ca mâncarea de măruntaie *à la Lyonnaise* și ținând degetul mic ridicat.

— Să ne închipuim că așa-zisul meu socru pretinde că e israelit, continuă el ignorându-mi grosolănia, atunci Israelul este cel mai bun refugiu pentru el. Dacă actele sale false l-au putut păcăli pe un bancher din Basel, eu unul am mare încredere în el. Același artist i-a putut fabrica dovada originii sale, certificatul de căsătorie în fața rabinului, certificatul de circumcizie și alte atestări ale unor reprezentanți – cu toții dispăruți în timpul războiului – ai comunității evreiești din Praga. La urma urmei, doctorul Gutmeyer era o notabilitate foarte cunoscută. În virtutea legii reîntoarcerii, statul Israel acordă cetățenia oricărui israelit care pune piciorul pe Pământul Făgăduinței. Iar asta înseamnă că scapi de orice cerere de extrădare adresată de vreun judecător belgian sau elvețian.

Irène continua să zâmbească. Jos pălăria! Soții de Terrenoir ar fi trebuit să se facă detectivi. Făcuseră un raționament strălucit în reședința lor de lux, în vreme ce eu goneam după o umbră pe străzile din Bruxelles. Misiunea mea se încheiase. Un detectiv israelian urma să preia cazul, în timp ce eu urma să mă odihnesc, după osteneala anchetei, în fundul unei celule.

De Terrenoir se sculă în picioare. Căuta ceva în sertarul biroului. Telefonul poliției cumva? Un ultim pahar înainte de regimul cu pâine uscată? Degetele mele se agățară de brațele fotoliului parcă spre a convinge mobila stil Empire să mă protejeze. În fond, îi supraviețuise lui Napoleon. Surpriză! În loc să-mi întindă paharul condamnatului, de Terrenoir flutură un plic gros de culoare închisă pe care mi-l aruncă pe genunchi. O mică amintire sortită să-mi ușureze lungile nopți de iarnă în celulă? Am rupt plicul. Conținea un pașaport eliberat de Republica franceză și valabil un an. Pe numele unui anume Michel Gutmeyer, născut la Bruxelles, în ziua de... Ca să vezi! În aceeași zi cu mine! Nu lipsea decât poza.

— Veniți, zise el conducându-mă spre etajul doi. Când am intrat, un bărbat s-a ridicat de la biroul unde clasa niște negative și s-a dus să ia aparatul fotografic. Indicându-mi un taburet, aprinse două lămpi puternice și începu să mă fotografieze.

— Peste două ore? îl întrebă el pe diplomatul care se uita la ceas și care încuviință, dând din cap.

— Felicitări, spuse Irène la revenirea în biroul soțului ei. Iată-ne veri!

După aerul meu aiurit, pricepu că soțul ei nu-mi explicase nimic.

— Pleci mâine la Marsilia unde te vei îmbarca pe un vapor spre Haifa.

— Mă trimiteți în Israel?

De Terrenoir afișă un zâmbet ironic care nu-mi plăcu în mod deosebit.

— Da' ce, vizitarea statului evreu vă jignește convingerile?

Începeam să înțeleg, dar nu-mi veneam în fire.

— Ce idee ciudată să mă trimiteți într-o țară despre care nu știu nimic, nici măcar limba! N-ar fi mai de folos un detectiv local?

— Liniștiți-vă. Nu veți fi singur. Vă va însoți un specialist de încredere.

Credea, cumva, că prezența unui agent al serviciilor secrete franceze îmi va stimula zelul ca să-l regăsesc pe Gutmeyer pe Pământul Făgăduinței?

— Ar trebui să ni se alătore până la sfârșitul după-amiezii, domnule Gutmeyer, adăugă Irène, ceea ce mă făcu să tresar.

— Obişnuiește-te cu noul dumitale nume, dragă vere. Altfel, primul vameș te va da de gol.

— Schimbarea identității vă era necesară supraviețuirii, preciză soțul ei. Autoritățile franceze sunt avertizate de mandatul de arestare emis împotriva dumneavoastră.

— O păsărică îmi șoptește că inspectorul Gravenage este supărat de modul în care i te-ai strecurat printre degete, reluă Irène cu un zâmbet delicios care, cu siguranță, i-ar fi topit pe judecător și pe membrii (masculini) juriului, dacă ea ar fi fost cea care să-mi ia apărarea în fața curții cu juri.

— Bine, dar numele...? am protestat eu.

— Ți-l împrumut cu dragă inimă, vere, cât să-l dibuiești pe cel care m-a furat.

— Utilizarea numelui de Gutmeyer este cel mai bun mod de a da de urma acelui escroc, interveni de Terrenoir care mai adăugă:

— Vă mai dau încă o șansă să dovediți că am avut dreptate să ne încredem în dumneata.

Am simțit amenințarea. A-i refuza aranjamentul ar fi însemnat să pun mâna pe un bilet doar dus, cu destinația închisoare. Aceeași direcție și dacă nu-i ascultam orbește, pe el sau pe spionul însărcinat să mă supravegheze. În orice moment avea puterea să

mă denunțe și, odată cu asta, să-mi asigure o sedere prelungită în celulă. Degeaba aș fi pretins că un diplomat francez fusese cel care îmi înmânase adevărat-falsul meu pașaport în localul ambasadei. Cine ar da crezare unei explicații atât de trăsnite? Soții de Terrenoir îmi puseseră funia în jurul gâtului și o puteau strânge după bunul lor plac. Pe de altă parte, s-ar fi putut debarasa cu ușurință de mine, mai degrabă decât să-mi finanțeze ancheta. De ce dracu' țineau atâta la mine? Având în vedere limitele talentului meu, mi-am pus întrebări în legătură cu adevăratele lor motive. De asemenea, de ce să mă trimită în Israel când dădusem greș pe toată linia la Bruxelles, singurul teritoriu pe care îl cunoșteam?

— Numele de Gutmeyer, continuă el cu o voce mai blândă, îți va îngădui să obții cu ușurință sprijinul autorităților israeliene. Sunteți în căutarea unchiului dumneavoastră, celebrul medic praghez, dispărut după război, dar care ar fi debarcat teafăr și nevătămat pe Pământul Făgăduinței. Aveți cel mai bun motiv să lansați mijloacele forte pe urmele celui care s-a dat drept socrul meu. Împreună cu soția mea, sunteți ultimii Gutmeyer în viață...

— Mă tem că mă voi pierde rapid și voi fi dat de gol. Nu știu nimic despre evreii cehi. Nu le cunosc limba. Nici măcar gustul băuturii lor preferate.

Telefonul îmi întrerupse văicărelile. De Terrenoir ascultă, apoi, după ce închise, se întoarse spre mine.

— A sosit ghidul dumneavoastră, dragul meu Gutmeyer. Datorită lui, nu vă veți simți prea înstrăinat debarcând în Israel. Sunt sigur de asta.

După aceste ciudate vorbe, ușa se deschise și îl lăsa să intre pe... Hubert însoțit de Anne!

EXPLICAȚIILE LUI MOSHE

De cum mă văzu, Anne se aruncă în brațele mele. Scaunul a fost cât pe ce să cadă ca Napoleon la Waterloo. Irène tuși ușor.

— Doamna de Terrenoir? spuse Anne adulmecând aerul. Desigur, am simțit eu! *Nuit d'Orient*, nu-i așa?

Irène zâmbi, în timp ce soțul ei pune la punct împreună cu Hubert ultimele detalii practice. În mod evident, discutaseră deja îndelung la telefon. De atunci, spițerul meu preferat se dăduse peste cap organizând plecarea.

— Ambasada Israelului mi-a promis vizele pentru mâine dimineață înainte de plecarea trenului spre Marsilia. Cu condiția să intre în posesia pașaportului lui Michel astă seară.

— Doar să lipim poza și va fi gata, asigură de Terrenoir.

Spre marea mea surpriză, Anne mă anunță că valiza ei era deja gata.

Punând brusc capăt protestelor mele, mă preveni că aveam de ales între ea și Federico. Hotărâseră *în unanimitate* că nici nu se pune problema să mă lase să cutreier Țara Sfântă fără ajutorul măcar al unui membru al echipei de salvare.

— În jurul lui Iisus erau doisprezece. Asta nu l-a ferit să fie prins, am atras eu atenția.

— A greșit înconjurându-se doar de bărbați.

— Aici ai marcat un punct. Ca să scap de trista mea soartă, îi dau pe toți apostolii Iudeii pe o coafeză-șamponeză din Bruxelles!

— Dar, oare, va fi Anne în siguranță într-o țară unde oamenii se dau în vânt să despice firu în patru? se neliniști Hubert.

Hubert avea dreptate. Călătoria asta era mult prea primejdioasă pentru Anne. În epoca romană,

teroriștii nu erau decât o bandă de iluminați care mergeau pe apă dar nu aveau arme. În zilele noastre, atentatele sângeroase se înmulțeau, pe măsură ce armatele țărilor vecine așteptau pe picior de război momentul potrivit spre a-i arunca pe intrușii israelieni în mare. Iată destinația explozivă spre care călătoream, cu un pașaport contrafăcut în buzunar și un mandat de arestare internațional pe urmele mele. Bașca, lăsând doi morți în urma mea. Oricum, nici Anne, nici eu nu aveam cum să ne finanțăm biletele. Și nu vedeam cum puteam smulge un avans suplimentar doamnei de Terrenoir.

Își lăsă brațele în jos:

— *Inch Allah!* După cum se spune prin partea locului...

— Nu e chiar o expresie la modă în Israel, interveni de Terrenoir. Nu îi dați lui Michel Van Loo-Gutmeyer informații greșite.

Anne încercă să zâmbească, dar ochii îi erau umezi. Întoarse capul și căută o batistă în poșetă. Ea, care detesta să se dea în spectacol, avea cu siguranță chef să mă strângă de gât. Iar eu nu puteam nici măcar s-o cuprind în brațe.

•

A fost nevoie de o minune ca să nu ratăm plecarea vaporului. Ajutat de Duhul Sfânt care ținea morțiș să ne vadă ajungând pe Pământul Făgăduinței, am izbutit să ne imbarcăm, Hubert și cu mine, în timp ce docherii demontau deja pasarela de acces.

După ce ne-am lăsat bagajele în minuscula cabină pe care urma s-o împărțim cu încă cinci călători, am urcat iarăși pe punte, fugind de mirosul amestecat de păcură, umezeală și putregai ce nu se dădea dus din hainele mele. Portul și orașul Marsilia, îngrămădeala dezordonată a clădirilor sale, bazilica Notre-Dame-de-la-Garde se văzură curând doar ca niște vagi tușe de culoare, simple desene în puncte din care minuscule oglinzi

reflectau strălucirea orbitoare a soarelui în amurg. O lumină de un roșu sângerieu se revărsă peste întreaga suprafață a vaporului, apoi peste mare, abandonându-ne mai apoi sub un lințoliu de gheață.

Disparația uscatului îmi lăsă un nod în gât. Nu am înțeles niciodată încântarea unora în fața valurilor mării, când știm că Dumnezeu a creat berea *gueuze grenadine*. Mie unuia, marea mi s-a apărut dintotdeauna o capcană inumană, un hău negru, drumul cel mai direct spre infern și monștrii săi cu dinții ca fierăstrăul. Singura traversare pe care o suportam era la bordul bacului care lega în doar două minute pontonul din Bois de la Cambre de insulița din mijlocul lacului artificial unde o duceam pe Anne duminica, spre a devora gofre umplute cu cremă.

— O bere rece, domnule Gutmeyer?

M-am întors brutal.

— Ești cu nervii la pământ, prietene, diagnostică Hubert. Încearcă să te streкори în pielea noului tău personaj. Uită-l pe Van Loo. A rămas în Piața Binefăcătorilor.

— Are baftă!

Hubert avea dreptate. Debarasat de numele meu, trebuia să mă metamorfozez. Să-mi schimb personalitatea. Înainte să mă lase să plec, de Terrenoir își pusese cartea mea belgiană de identitate în portofelul său.

— N-ai fi într-o postură prea bună dacă vreun vameș sau jandarm ar da peste acte pe numele de Van Loo.

Adevărat-falsul meu pașaport mă transformase oare cu totul? Singurul mod de a mă testa era să-mi pun sub nas o doză zdravănă de *gueuze grenadine* la temperatură de pivniță și să-mi cercetez reacția. Dar, vai! Băutura zeilor era necunoscută pe lista barului de pe *Exodus III*.

— Cum de ai izbutit să ne obții atât de repede vizele, Hubert?

Spițerul meu, care tocmai sorbea dintr-un ceai aproape negru, îmi făcu cu ochiul.

— Ai să regreti reproșurile pe care mi le-ai făcut când furnizam discret medicamente camarazilor sioniști aflați în dificultate...

— Însoțite de câteva alte produse încă și mai chimice, am adăugat eu ca să subliniez că nu mă lăsam dus de nas.

— Mă rog! Lor le datorezi faptul că ai scăpat de justiția belgiană. Relațiilor lor de la ambasadă, mai mult chiar, unul dintre amicii mei ni s-a alăturat, în caz de nevoie.

Un bărbat tânăr se apropie afișând un zâmbet cuceritor. Cu părul negru ca pana corbului și buclat, ochii de un verde intens, cămașa pe jumătate descheiată peste un piept păros și gabaritul lui de jucător de rugby, omul oferea un amestec descumpănitor de adolescent debordând de testosteron, și de bărbat matur.

— Spune-mi Moshe, zise el strângându-mi mâna. Strânsoarea ca de menghină fu cât pe ce să-mi disloce umărul. Ești Michel, nu e așa?

— Michel Gutmeyer, preciză Hubert, întorcându-se spre mine. Soții de Terrenoir nu sunt singurii interesați de doctorul Gutmeyer. Ți-l prezint pe cei de-al treilea client.

— Să zicem că eu reprezint un grup care a cotizat ca să-și asigure serviciile duminale, preciză Moshe cu un zâmbet larg, trăgându-ne spre punte.

Cu toată răcoarea, am scos un suspin de ușurare. În spațiul închis al barului, începeam să simt primele simptome ale răului de mare. Cunoscând promptitudinea lui Hubert de a scoate din buzunar o poțiune magică, am strâns din dinți. Hubert nu se lăsă înșelat.

— Un adevărat aventurier, comentă el.

Rezemați în coate la pupă, contemplam siajul alburii pe care îl lăsa în urmă nava, luminată de lună. Am profitat de prezența lui Moshe ca să

încerc să înțeleg de ce voiau amicii lui să anchetez cazul Gutmeyer.

— Când Gutmeyer sau dublul său a ales farmacia lui Hubert drept adresă oficială, ne-am îngrijorat, spuse el. Suntem neîncrezători față de toți necunoscuții care se apropie fără motiv de Piața Binefăcătorilor.

— Mi-am dat seama, am ricanat eu. Curiozitatea mea a fost pe punctul să mă coste scump!

Moshe îmi aruncă o privire ciudată. El să fi tras asupra mea?

— Hubert mi-a povestit că ați căutat urmele trecerii lui Gutmeyer prin toată Europa.

— Fără rezultat, recunosc Moshe, contemplând largul mării. Potrivit informațiilor noastre, el nu s-a întors în Cehoslovacia după Eliberare. De la instalarea comuniștilor, intrarea sau ieșirea din țară sunt cvasi-imposibile. Iar noi suntem aproape siguri că a părăsit Elveția după mica raită pe care a dat-o pe la băncile elvețiene.

— Cu banii asupra lui?

— Nu am izbutit să scoatem la lumină decât o parte a conturilor lui. De la banca Kreutzer, activul a fost transferat la o altă bancă din Basel înainte de porni din nou, de data asta spre Zürich și Geneva. Acolo, și-a închis contul și se pare că și-a luat averea cu el în bani lichizi.

— Ce risc să se plimbe cu atâția bani prin toată Europa! Între Elveția și Belgia, a trebuit să treacă prin cel puțin trei controale vamale.

— Asta doar dacă nu cumva a reușit să-și ia cu el comoara în Israel. Autoritățile israeliene nu se vor plânde văzând că debarcă un nou imigrant care mai are și buzunarele pline...

Un zâmbet larg luminează din nou chipul lui Moshe.

— De îndată ce Hubert ne-a împărtășit bănuielile lui de Terrenoir, am întrebat la oficiul pentru imigranți despre intrarea lui Gutmeyer în Israel. Vom ști mai multe la sosirea noastră la

Haifa. Dacă a ales să se instaleze în Israel, trecerea sa prin Bruxelles se vedește a fi încă și mai îngrijorătoare. Voia oare să indice farmacia lui Hubert cuiva anume?

— În timpul anchetei dumitale, ai aflat cumva dacă mai are și alți copii decât Irène?

Moshe se întoarce spre Hubert și îl întreabă dacă eram întotdeauna la fel de suspicios sau dacă asta nu era, totuși, consecința răului de mare.

— Prietenul meu Michel începe să cam amestece borcanele. E pentru prima dată că are atâția clienți.

Numără pe degete:

— Un diplomat francez, un reprezentant israelian și una dintre cele mai venerabile companii de asigurări belgiene. Suficient cât să-l facă pe un biet detectiv să-și piardă capul...

— Compania *Celtic*! Am uitat s-o înștiințez despre călătorie! Ar fi bine să-i trimit o telegramă lui Tongerlo. Există cumva un serviciu de mesaje telefonice la bord pentru pasageri?

Moshe mă privi cu un aer visător.

— Așadar ai izbutit să faci ca o singură anchetă să fie finanțată de către trei persoane? Hubert greșește luându-te peste picior. Pari să te descurci admirabil, amice. Aproape la fel de bine ca omonimul dumitale!

— Uită de *Celtic*! exclamă Hubert. Lasă-l pe Michel Gutmeyer în anonimat cât mai mult timp cu putință.

Asta însemna tăcere și față de Anne. Probabil că era moartă de îngrijorare, dar Gravenage organizase cu siguranță o supraveghere a corespondenței ei. Am contemplat marea ce se întindea cât vedeai cu ochii. Să-i expediez un mesaj într-o sticlă?

Moshe mă privi țintă în ochi.

— Îmi dau seama că am lăsat întrebarea dumitale fără răspuns. Am să-ți răspund deschis. Patrimoniul doctorului Gutmeyer nu ne privește, și

nici numărul moștenitorilor săi. Soții de Terrenoir sunt cei care ne interesează. Ascund ceva, iar noi vrem să știm ce.

MATA HARI

Prima noapte la bord a fost grea, după cum mă temeam. Legănat de zgomotul motoarelor și de tușea bronșitică a vecinului meu, nu reușeam să respir în mijlocul mirosurilor de petrol, umiditate și sudoare.

— Fire nevolnică! murmură Hubert de pe cușeta vecină.

— A, nici tu nu dormi?

— E șapte și jumătate, ora la care se merge la muncă! zise el înăbușindu-și un căscat.

M-am uitat la ceas.

— Nu se poate! Nici n-am închis ochii.

— Păstrează-i odihniți pentru noaptea următoare! mă sfătui în timp ce își trăgea pe el un pulover și pantalonii.

Câțiva litri de ceva ce aducea a zeamă de tutun de mestecat nu izbutiră să mă scoată din somnolență și nici să mă vindece de chef de vomă. După ce morfolisem o tartină, am ieșit pe punte și m-am lăsat să cad pe un șezlong. Era de preferat vântul rece mirosului cantinei de la bord, care îmi amintea de cel al închisorii din Forest. Hubert mi se alătură după ce ciugulise cu un apetit îngrijorător din fiecare fel de mâncare pe care-l oferea bufetul de la bordul vasului. Oamenii ăștia care dorm, mănâncă și își duc traiul pe o coajă de nucă fără alt orizont decât apă cât vezi cu ochii ori fi aparținând unei alte rase umane? Eram cumva ultimul reprezentant sapiens al lui *Homo sapiens*?

— Reprezentant sapiens? Hubert izbucni în râs. Poate că marea te-a făcut să abandonezi stadiul de *Homo erectus*. De aici până la *sapiens*, bietul meu Michel... Ți-au trebuit explicațiile lui Moshe ca să-ți dai seama că frumoasa Irène este mai puțin limpede decât o crezi. Obsedat de drăgălașa aluniță

care îi împodobește vârful nasului, creierul tău se blochează de îndată ce efluviile parfumului ei îți ating celulele cenușii.

Am dat din umeri. Hubert era contaminat de Anne care o detestase pe Irène de la prima ei vizită, fără să mă îndemne totuși să renunț la onorariile ei care să ne rotunjească veniturile la sfârșit de lună și să ne ajute să-i plătim chiria lui Federico. Banii nu au mireasma Orientului...

— Înainte de conversația noastră de ieri seară cu Moshe, nu luasem în calcul ideea că doamna de Terrenoir ar putea să nu fie fata doctorului Gutmeyer, recunosc Hubert.

Am protestat de formă, fără mare convingere.

— Federico evocase deja această ipoteză fără niciun element concret care s-o justifice. Îndoielile lui Moshe și ale prietenilor săi sunt pure speculații. A subliniat el însuși acest lucru.

— Și totuși te-au cam zdruncinat, așa e?

Greu de negat că discuția noastră din ajun aruncase asupra trecutului clienței mele o lumină ciudată, care îmi alimentase insomniile la fel de mult ca ruliul și zgomotul motoarelor. Am încercat să-mi pun ideile în ordine, trecând în revistă împreună cu Hubert principalele dezvăluiri ale lui Moshe.

— Tu ești cel care le-ai dat de gândit prietenilor mei israelieni, aminti Hubert, atunci când mi-ai adus la cunoștință instalarea fantomă a unui anume doctor Gutmeyer deasupra farmaciei mele și ancheta cu care fiica sa te-a însărcinat. Dar, în loc să se lanseze la fel ca tine în căutarea lui Gutmeyer, pe ei i-a interesat personalitatea frumoasei tale cliente.

Ironia lui Hubert mă făcu să trec în defensivă.

— Preocupările mele nu sunt aceleași cu ale lor. Lucrul de care se tem israelienii este că li se poate descoperi traficul.

— În vreme ce tu ascuți de ordinele doamnei de Terrenoir fără nicio implicare...

Am ridicat ochii la cer, lucru care mi-a permis să zăresc sute de pescăruși învârtindu-se pe deasupra vechiturii noastre de vapor precum niște kamikaze japonezi.

— Ne apropiem de Napoli, explică Hubert urmărindu-mi privirea. Prima escală din croaziera noastră.

— Irène mă plătește ca să dau de urma tatălui ei, nu ca să o anchetez pe ea.

Hubert îmi respinse răspunsul și continuă pe aceeași temă:

— Dacă ai fi avut aceeași curiozitate ca Moshe, ai fi citit pe actul de căsătorie al soților de Terrenoir de la primăria din Vincennes că numele de fată al clienței tale era Margaretha Zelle...

— Și nu Irène Gutmeyer, de acord...

— ...fiica unui anume Joseph Zelle și a unei anume Ana Hobema.

— Coincidență surprinzătoare, Margaretha Zelle este și adevăratul nume al celebrei spioane olandeze Mata Hari, împușcată în 1917.

— Împușcată la Vincennes, nu foarte departe de primăria la care Charles-Henri și frumoasa Irène au schimbat primul sărut!

— Primul lor sărut *oficial*...

— Să nu căutăm nod în papură!

— Irène de Terrenoir transformată în Mata Hari, deghizarea cam sare-n ochi, dar înțeleg că Moshe a fost intrigat și că și-a continuat investigațiile cu ajutorul unor prieteni bine plasați în administrația franceză...

— ...prieteni care au puteri de investigație mult mai mari decât un biet detectiv belgian!

— O nouă surpriză: pe certificatul de domiciliu al tinerilor soți, instalați la Vincennes, numele de Margaretha Zelle a fost oficial bifat câteva luni mai târziu pentru a fi înlocuit cu acela de Irène Gutmeyer.

— Adevăratul său nume de data asta...

— Explicația pe care a dat-o a convins autoritățile franceze. Zelle era numele de împrumut al domnișoarei Gutmeyer în timpul războiului.

— Ce e mai nostim e că Irène nu și-a luat numele din prăvălia cu accesorii a lui Mata Hari. Numele ăsta, destul de răspândit în Olanda, era cel al cuplului care a primit-o în timpul războiului când părinții ei erau arestați. Figurează și pe pașaportul de refugiată a Națiunilor Unite pe care l-a primit la Eliberare. Așadar, sub acest nume a sosit ea în Franța.

— După toată urzeala asta, Irène a obținut un pașaport francez, de data asta pe numele de Irène Gutmeyer. Un document autentic, tot ce poate fi mai oficial.

— Poate că Moshe s-a arătat mai minuțios ca mine, dar unde l-au dus toate aceste investigații dacă nu la a stabili că Irène Gutmeyer este cu adevărat Gutmeyer Irène? O demonstrează faptul că și-a continuat ancheta în Cehoslovacia. Arnold Zelle, venit din Olanda în anii '20 spre a deschide un comerț cu blănuri la Praga, a devenit funcționar după ce magazinul său a dat faliment. În plus, a fost și erou în timpul războiului. El și soția sa au primit vreo zece copii evrei, pe care i-au pus la adăpost de germani în familii protestante, în ferme sau mănăstiri. Totul se potrivește perfect cu povestea spusă de Irène.

— Cu condiția ca Irène să fie una dintre micuțele salvate și ascunse de Zelle, așa cum pretinde, reluă Hubert. Ocupația, apoi Eliberarea și luarea puterii de către comuniști au dat naștere unui asemenea haos că este cu neputință de verificat. Zelle însuși nu cunoștea întotdeauna identitatea reală a copiilor pe care i-a salvat.

— În schimb, potrivit lui Moshe, utilizarea de către copiii ascunși a numelui familiei care i-a primit era o practică deja curentă. Totul indică așadar faptul că Irène era cu adevărat fiica

doctorului Gutmeyer, devenită Zelle în timpul Ocupației.

— Și totuși, replică Hubert, Anne are dreptate să creadă că seducătoarea soție a domnului de Terrenoir are cel puțin două personalități, Gutmeyer și Zelle, și poate și o a treia, de când trăiește sub numele soțului ei. Ceea ce îl face pe Moshe să suspecteze că individa duce mai multe vieți paralele.

— Supoziții și nimic altceva... Vezi bine că investigațiile lui nu au dus la nimic.

Hubert izbucni în râs. Picături mari începură să cadă tocmai când se iveau primele reliefuri ale coastei italiene. Nimic în comun cu acea *drache* reconfortantă care face să strălucească pavajul din Bruxelles în cursul sărbătorilor de sfârșit de an, ploaie îmblânzită de felinare, vitrine și mulțimea veselă care se înghesuie. Furtuna și rafalele îi alungară pe cei câțiva pasageri de pe covertă spre baruri. Curând, nu am mai rămas decât Hubert și cu mine să contemplăm intrarea lui *Exodus III* în cel mai frumos golf din lume – dacă dădeam crezare oficiului local de turism.

— Pământ! am urlat eu în timp ce apa îmi biciuia obrazii, mi se scurgea pe gât și se strecura în veșmintele mele. Pământ!

— Aveți grijă, exclamă o voce sinistră în urma mea. Amintiți-vă de reclama: «Să vezi Napoli și apoi să mori!»

La câțiva pași de noi înainta o siluetă impozantă, ascunsă sub o pelerină neagră de ploaie și un capișon amplu.

— Dacă buletinul meteo nu te sperie, vino să vizităm orașul, spuse Moshe.

— Avertismentul dumitale îmi retează entuziasmul! Iar dumneata ai face mai bine să fii atent. Pretutindenii unde debarc, las cadavre în urma mea!

— Păcat! Cunosco o mică *trattoria* unde patronul fabrică paste proaspete și succulente conform rețetei

originale, continuă el făcându-i cu ochiul lui Hubert.

— Ce idee bună! Ce părere ai, Michel? Din ce-am citit, Napoli se făleşte că a inventat pasteale făinoase.

— Chinezii pretind că ei au făcut-o, declară Moshe. Iar potrivit lui taică-meu, evreii. Dacă stai să-l asculți, evreii au inventat aproape tot ce e bun...

— Nu-ți bate joc de el, interveni Hubert. Biblia ne povăţuieşte să ne respectăm tatăl şi mama.

— Asta îl înveţi tu pe fiul tău, Hubert?

Am oftat adânc şi m-am rezemat de pasarelă. Unul face jocuri de cuvinte pe care nu le pricep. Pe celălalt îl apucă să-mi citeze din Biblie, când la Bruxelles dă cu rabinii de pământ. În apropierea Țării Sfinte, voiajul ăsta devine tot mai penibil pentru un amărât de *goy* ca mine.

Hubert îmi puse mâna pe umăr.

— Asta e latura mea cameleonică. În Belgia, sunt mai belgian ca vecinii mei. În Israel, dacă mă las în voia firii mele, risc să fiu mai israelian decât un *Sabra*^[23]...

— Promiţătoare perspectivă... am oftat, în timp ce Hubert şi Moshe coborau în cabină ca să se pregătească să coboare pe uscat.

Rămas singur pe punte, am privit vaporul care se poziţiona cuminte de-a lungul cheiului. Am şovăit dacă să mă alătur lor. În pofida insomniilor mele şi a stărilor de greaţă, călătoria mă împăcase treptat cu marea. Înconjurat de apă de zile întregi, fără niciun poliţai la orizont, încetasem să mă mai simt în pielea unui fugar. Dar de când motoarele se opriseră cu un ultim zgomot sec, în loc să gust, în sfârşit, liniştea după care tânjisem atât de mult în timpul nopţilor petrecute la bord, am simţit furnicături pe spinare şi mâna musculoasă a unui *carabinier* lăsându-se grea pe umărul meu. Ruliul îmi provocase greţuri, imobilitatea vaporului îmi dădea ameţală.

— În fond, tu nu ești în starea ta normală decât așezat la o terasă din Piața Binefăcătorilor în fața unei *gueuze grenadine*! diagnostică Hubert trăgându-mă spre pasarelă.

Din exterior, *trattoria* de trei stele atât de lăudată de Moshe era o cocioabă jalnică, după chipul și asemănarea cartierelor pe care le bătusem cu piciorul începând din port. Barăci mizerabile, fațade decrepite, ruine rămase din vremea războiului năpădite de vegetație sălbatică și de cârduri de copii ce se jucau în mijlocul molozului. Rufe colorate și cearșafurile atârinate la uscat pe deasupra străzilor, ca niște drapele, stăteau singure drept mărturie că viața își urmase cursul. Nu vedeai decât femei, aproape deloc bărbați, și erau mai active decât furnicile. Să fi fost ele singurele supraviețuitoare de după cumplita bătălie care se dăduse aici la sfârșitul războiului? Ruinele păreau totuși mai vechi. Hotărât lucru, nimeni nu se gândise să investească în imobiliare la Napoli încă de la prăbușirea Regatului Celor-Două-Sicilii. Se mai zăreau și câțiva soldați americani, mai ales marinari, care rătăceau, blajini, în căutare de fete și de bere. Majoritatea păreau deja bine abțiguiți deși era abia amiaza.

Trattoria dădea într-o piață. Niște muncitori instalau o estradă și stâlpi de care atârnavă megafoane, în timp ce alții împodobeau fațadele cu drapele roșii, cu secera și ciocanul. Poze mari ale papilor comunismului internațional, Marx, Lenin, Stalin, se învecinau cu cele ale unor necunoscuți, desigur conducători comuniști locali. De-o parte, militanți ai partidului comunist, de cealaltă parte soldați americani chercheliți, care se încrucișau, indiferenți unii față de alții, fiecare urmărindu-și propriul adevăr...

— Asta e Italia, comentă Moshe împingând ușa faimoasei lui cârciumi.

De-afară se vedea un zid murdar cu tencuiala căzută, dar, după ce treceai pragul, simțeai o aromă

fermecată de mirodenii, sosuri și miros de mezeluri proaspete. Îți venea doar să închizi ochii și să savurezi neîntârziat tot ce forfotea în bucătărie. Decorul era la fel de sobru ca o capelă din Evul Mediu. Pereți groși din piatră goală, înnegriți de fum, susținuți de coloane, un tavan jos și întunecat, câteva mese din lemn negeluit luminate de niște lumânări înfipite în gâtul unor sticle. Obișnuiții casei, cu șapca sau pălăria pe cap, prânzeau la o masă comună. Doar bărbați. Așadar aici se ascundeau în timp ce nevestele lor munceau? Patronul, un grăsan mustăcios și cărunt, îl salută pe Moshe și ne instalează nu departe de bucătărie. Paste cu tomate, ce poate fi mai banal, dar asta până să ajungeți să le gustați pe acelea. *Mamma mia!* După câteva pahare dintr-un vin tare din zonă, neliniștea mea se potoli în sfârșit și discuția începută la bord putu continua – ce-i drept, într-un ritm mai lent.

— Nu văd de ce acorzi atâta importanță schimbărilor de identitate ale lui Irène, i-am zis lui Moshe. Tinerețea ei în timpul războiului, așa cum ai reconstituit-o, corespunde în mare cu cea pe care ea mi-a povestit-o. Un tată silit de naziști să redevină evreu, cu toată dorința sa de asimilare, salvarea ei de către un vecin, timpul petrecut într-o fermă undeva prin Moravia, fuga ei în Franța după intrarea Armatei Roșii. În cursul războiului, mii de oameni și-au schimbat identitatea. Ba unii chiar au păstrat-o pe cea pe care o adoptaseră în Rezistență.

— Pentru noi, evreii, interveni Hubert, numele nu este o simplă haină. Biblia ne arată că Dumnezeu este Cel care numește lucrurile și oamenii.

Am plonjat spre mâncare ca să-mi servesc cea de-a treia porție. O să fie destul timp după desert să vorbim iarăși de Dumnezeu și de ceea ce ne ducea în Israel. Totul ar fi putut fi perfect datorită bucătăriei suculente, vinului îmbătător, atmosferei pitorești a locului, dacă discuția nu ar fi luat în cele

din urmă, din cauza mea, o întorsătură neprevăzută, în timp ce mă îndopam, am început, nici eu nu știu de ce, să evoc soarta arabilor, alungați de compatrioții lui Moshe, și care rățăceau acum prin țările învecinate. Tipul mă enervase după ce derulase toate clișeele precum un ghid turistic în fața unui cârd de turiști: supraviețuitorii Holocaustului, niște zombi deveniți vajnici agricultori, zâmbitori la lumina soarelui, cu o săpăligă într-o mână și o pușcă în cealaltă. O generație de oameni noi, adevărați *Sabra*, născuți la fel ca el pe acel pământ unde curge lapte cu miere. Acea exaltare copilărească a spiritului de pionierat mă împiedica să-mi savurez prânzul. Mai și băusem destul de mult, trebuie să recunosc, iar vinul din Campagna este tare. Ce mai încoace și-ncolo, am fi sfârșit prin a ne ucide unul pe celălalt dacă Hubert, cu ajutorul patronului, nu s-ar fi interpus ca să ne despartă, potrivit celor istorisite de spițerul meu când m-am trezit. Eu unul nu-mi aminteam de nimic. Pe post de dovadă rămăseseră pometele vânăt ca pruna al unui obraz și un ochi pe jumătate închis, pe care le-am descoperit când m-am ras a doua zi. Toată scena, pe care Hubert cu mare plăcere mi-o înfățișă redându-mi-o în amănunt, se ștersese din mintea mea.

— Crezi că a te bate cu un israelian este un bun mod de a te familiariza cu cultura locală? Ți-ai ales prost *sparring partner*-ul.

— Aroganța tipului mă calcă pe nervi. Mă ia drept un nevolnic.

— Un concurs de bicepsi nu va aranja deloc lucrurile. Este interesul tău să-l menajezi pe Moshe. Când vei debarca în Israel, câte parale va mai face pașaportul tău francez dacă el va trăda complotul? Michel Gutmeyer va redeveni Michel Van Loo la fel de repede precum caleașca Cenușăresei când s-a transformat la loc în dovleac.

Am ridicat mâinile în semn că mă predau. Avea dreptate. Chiar atunci Moshe își făcu apariția în

cabină. «Am dat de urma lui Gutmeyer», exclamă el.

EXODUS

Moshe flutură o telegramă pe deasupra capetelor noastre.

— Serviciile noastre l-au localizat. Vom ști mai multe peste trei zile când vom debarca la Haifa.

Am înșfăcat telegrama. Textul era în ebraică.

— «Confirmăm prezența lui Gutmeyer în Israel», traduse Moshe fără vreun alt amănunt.

Întorcându-ne pe punte, am remarcat o mare agitație la pupa. Vreo cincisprezece pasageri tineri făceau cerc în jurul unui marinar ocupat să înalțe un drapel cu steaua albastră a lui David fluturând în vânt. Una dintre fete începu să cânte, pe dată urmată de restul grupului care se lansă într-o horă ținându-se de mâini.

Căpitanul așteptase să ajungă în apele internaționale ca să înalțe drapelul israelian, îmi explică Moshe.

— Asta îi aduce într-o asemenea stare de exaltare? Pavilionul belgian nu produce niciodată un astfel de efect, nici măcar asupra tinerilor boy scout atunci când regele reaprinde flacăra soldatului necunoscut...

Mai bine mi-aș fi ținut limba. Moshe nu așteptă decât semnalul ăsta ca să se lanseze într-un nou curs despre sionism.

— În loc s-o faci pe cinicul, mai bine încearcă să le înțelegi emoția când văd pentru prima dată drapelul statul evreu fluturând deasupra unui vas oficial. Majoritatea lor vin din Europa centrală. Cu toții sunt salvați din lagăre. Vreme de veacuri, familiile lor au fost tratate ca niște cetățeni de mână a doua. Cei care au scăpat de naziști s-au trezit prinși în lațurile noilor dictaturi comuniste. S-au săturat și au preferat să plece lăsând totul în urmă. Drapelul ăsta este răsplata lor, graalul lor.

Văzându-l cum flutură mândru, au sentimentul că în sfârșit gustă din Pământul Făgăduinței.

În ciuda tonului și privirii lui sfidătoare, am renunțat să mă mai bat. Nu băusem destul pentru asta.

— Dacă ești atât de mândru de stindardul vostru, de ce-ai călătorit până aici sub pavilion panamez? am întrebat.

În loc să-mi răspundă, Moshe se alătură grupului de tineri agitați și începu să cânte împreună cu ei. Mâna lui Hubert se așază pe umărul meu.

— Vaporul nostru a fost închiriat de *Zim*, compania israeliană, însă Haifa nu este singura sa destinație. Mai călătorește spre Alger, Tripoli sau Aden. Duce și pelerinii la Meca, în hagioalâc.

— Așadar până și israelienii negociază înțelegeri cu Domnul?

— Desigur. Iar Biblia ne arată exemplul. Dumnezeu își petrece timpul discutând cu poporul ales.

— Nu-mi spune că musulmanii acceptă să călătorească pe un vapor care se numește *Exodus*?

— După cum te-a învățat povestea clienței tale, schimbarea identității este mai ușoară decât schimbarea tipului de bere. În funcție de traversare, vaporul ăsta este botezat «Providența» sau «Anne-Marie». Înmatriculat ca mai toate vasele vechi din lume în Panama, ceea ce evită orice neînțelegere sau riscuri de atentat. Abia în apropiere de coastele Israelului își dezvăluie adevăratele culori.

— Crezi că doctorul Gutmeyer a cântat și a dansat și el când a ajuns la Haifa? Cine știe dacă nu a devenit sionist la bătrânețe?

Hubert nu păru foarte convins. Îmi atrase atenția asupra unui alt punct comun între Gutmeyer și noii imigranți.

— Mulți dintre ei își abandonează patronimul de origine atunci când ajung în Israel pentru că îi

leagă de un trecut cu care vor să o rupă o dată pentru totdeauna și cu o țară care nu i-a mai dorit. Instalându-se în noul stat evreiesc, își reîncep viața fără să se mai încurce cu un arbore genealogic care își afundă rădăcinile în nenorocire. Îți mai amintești de vărul meu Samuel Biederman care zăbovea adesea în farmacie? De când s-a instalat ia Ra'anana, acum cinci ani, se numește Dov Landau. Copiii lui nu vor ști că strămoșii lor purtau un alt nume și trăiau într-un alt colț al globului.

— Landau? Un nume frumos pentru a reîncepe viața de la zero!

Hubert avea un aer visător. Regreta oare că Rebecca se opusese plecării lor spre Țara Sfântă?

Moshe veni lângă noi la bar ceva mai târziu. Ca să evit o nouă conferință, am pretextat o durere de cap și i-am lăsat între patru ochi. Îmi ajunsese porția de discurs și de propagandă pentru tot restul zilei. Pe punte, m-am lăsat să cad într-un șezlong unde am gustat în sfârșit dulceața somnului.

Când am deschis ochii, o lună enormă strălucea deasupra capului meu. Era pentru prima oară când vedeam satelitul nostru atât de aproape. Să se fi mișcat cumva Terra din axul ei în timp ce eu dormeam? Fața mea roșie ca racul lumina noaptea cu o strălucire tot atât de puternică precum farul din Alexandria. Doborât de oboseală și de căldură, mă expusesem prea mult suflării Domnului. Uitasem cât de tare lovea în regiunea aceea. Reîntors la bar, am dat peste Hubert. În pofida mulțimii, am izbutit să smulg două pahare la tejghea și chiar și două scaune neocupate. Culmea fericirii, nici urmă de dascălul Moshe la orizont!

— Îți lucesc ochii de plăcere, dragă Hubert. Ai descoperit cumva secretul unui nou leac care îi va împiedica pe arabi să-i măture pe prietenii tăi?

Izbucni în râs.

— Dacă m-ai fi urmat în cală, nu ți-ai fi făcut rost de insolația asta. Eu mi-am petrecut ziua sub nivelul mării, la clasa treia sau a zecea – nici nu

mai contează la nivelul ăsta de lipsă de confort – unde se înghesuie o sută de imigrați yemeniți. Bărbați și femei care nu au drept bunuri personale decât djellabaua^[24].

— În ce limbă vorbești?

— Câteva cuvinte în ebraică, dar mai ales în limbajul ochilor și al mâinilor. Dacă îl privești pe celălalt cu intensitate, ajungi să te înțelegi cu el. Pe vasul ăsta, se întâlnesc mai multe lumi. Un adevărat simbol.

— Dacă viitorii cetățeni ai Israelului se evită unii pe alții într-un spațiu atât de strâmt precum coaja asta de nucă, îți imaginezi ce va fi la debarcare... Iată cât fac discursurile egalitare ale lui Moshe! Yemeniții tăi vor construi drumuri și vor servi drept carne de tun în Haganah^[25] atunci când imigrații veniți din Europa vor deveni ingineri, ofițeri sau farmaciști.

— Dacă tot a venit vorba... Nu mișca! zise el privindu-mi chipul. Cred că am o cremă miraculoasă în geantă.

•

Când am ajuns în portul Haifa, la bord domnea o atmosferă stranie, un amestec de emoție și de reculegere. Contemplând Pământul atât de fângăduit, călătorii nu-și credeau ochilor. Pe clădirile din beton flutura drapelul cu steaua lui David. Tot ea împodobește și uniforme vameșilor, îndărătul instalațiilor portuare, orașul alb urca pe pantele muntelui Carmel. Exista Israelul cu adevărat? Majoritatea pasagerilor abandonaseră totul, străbătuseră Europa și își cheltuiseră ultimii bani pentru această traversare. Dar, ajunși atât de aproape de țintă, păreau că se pleoștesc brusc, de parcă s-ar fi temut de un miraj. Cântecele amuțiseră. Rezemați de bastingaj, cu toții urmăreau în tăcere activitatea de la baza vasului, de-acum imobilizat la chei. Nu se auzea decât zgomotul motoarelor la relenti și glasurile câtorva bărbați, foarte puțini, care se rugau cu voce

scăzută, până ce sunetul furnăit al difuzoarelor le-a risipit starea de transă. Apelul la formalități: păstrarea pașaportului în mână, deschiderea lui la pagina cu viza, etc. Toată lumea se înghesuie dintr-odată ca să coboare mai iute.

La piciorul pasarelei, din nou îmbulzeală. Nici nu trecuseră bine de porțițe că niște bărbați – mai ales bărbați – îngenuncheară ca să sărute pietrele cheiului. A trebuit să dăm dovadă de multă răbdare până să ajungem la hangarul unde vameși și soldați blajini verificau cu atenție actele și destul de vag bagajele.

Moshe mă trase de braț. Ne duse pe Hubert și pe mine pe un coridor, apoi într-un birou, fără ca nimeni să protesteze. Totul se petrecea într-o veselă dezordine și aparent în cea mai perfectă dezorganizare.

— De cine ar trebui să ne ferim? întrebă Moshe când i-am atras atenția. Englezii au fost alungați. Arabii, pe urmele lor – oficial, au plecat de bunăvoie. Turiștii? Încă nu ne-au descoperit facilitățile care, de altfel, încă nu sunt construite!

Nu am avut când să-i dau replica. Doi bărbați au intrat în încăperea unde tocmai ne așezaserăm în timp ce un soldat tânăr în șort kaki ne servi ceai.

— *Mister Michel Gutmeyer?* întrebă cel mai în vârstă cu un perfect accent de Oxford. Era imaginea însăși a unui ofițer din armata Indiilor. Mic de statură, cu burtică, etalând cu mândrie o mustață căruntă perfect ajustată.

Am ridicat degetul cu timiditate.

— Unchiul dumneavoastră trăiește într-o casă de la periferia Ashkelonului, spuse el întinzându-mi o foaie. Colegul său ne traduse pe dată într-o franceză perfectă.

— Iată adresa pe care a dat-o când a debarcat acum câteva săptămâni în urmă.

M-am întors spre Hubert. Îl ratasem atât de aproape la Bruxelles?

— Vă semnalez că a cerut aplicarea legii reîntoarcerii.

Fără să ne lase răgazul să punem nici cea mai mică întrebare, făcu un scurt salut cu capul, își puse dosarul subțire sub braț și părăsi încăperea, urmat de colegul său ca o umbră. Moshe își izbi palmele.

— Măine dimineață, luăm primul autobuz spre Ashkelon și mergem la el acasă înainte ca naționalitatea israeliană să-i fie oficial acordată.

— Ce este atât de urgent? Procedura cere, îmi imaginez, la fel de mult timp ca la noi.

— Nu atunci când se invocă aplicarea legii reîntoarcerii. O dată ce un imigrat este înregistrat drept cetățean israelian, orice extrădare devine imposibilă.

Hubert îmi veni în ajutor.

— Statul Israel acordă automat naționalitatea tuturor celor care o cer dacă ei reușesc să demonstreze că sunt de origine evreiască. În acest caz, formalitățile sunt reduse. Majoritatea celor care debarcă în Israel au pierdut totul, acte, familie. Administrația se mulțumește cu o dovadă furnizată de martori.

— Cine altcineva decât un evreu ar fi îndeajuns de nebun ca să ceară naționalitatea israeliană? spuse Moshe. Țara este sleită, fără resurse, la marginea sufocării și amenințată de război. Toți conducătorii țărilor vecine, dictatori care au pus mâna pe putere imediat după plecarea occidentalilor, promit populațiilor lor să ne azvârle în mare. Pentru ei, noi suntem țapul ispășitor ideal. În timp ce ei ridică mulțimile împotriva noastră, generalul Neghib în Egipt sau Adib Shishakli în Siria, își pot vedea de micile lor afaceri în loc să satisfacă setea de libertate, de independență sau de dezvoltare a cetățenilor lor.

Noaptea a fost scurtă. Fuseserăm înghesuiți într-un spațiu de refugiere, o încăpere ciudată, în compania a încă o sută de nou sosiți. Spre orele

șase, am văzut cu ușurare că sosește autobuzul spre sud. O rablă hurducătoare care probabil inaugurase linia Ierusalim-Constantinopol pe vremea când turcii erau încă stăpânii regiunii. Rula din obișnuință, așa cum înaintează o mârtoagă bătrână atâta timp cât străbate același itinerariu. În lipsa unui panou de semnalizare, șoferul se orienta, desigur, după spinările măgarilor. La câteva scaune distanță îndărătul meu, moțăiau doi soldați și o fată soldat, cu pistolul mitralieră pe genunchi. Cei doi bărbați, aproape imberbi, poate chiar gemeni, purtau niște ochelari enormi, iar fata era la vârstă la care încă te mai joci cu păpușile. Nu știu ce anume mă neliniștea mai mult, dezinvoltura lor, incredibila lor tinerețe sau aparenta lor stângăcie.

— De ce întorci mereu capul? gemu Hubert care încerca să doarmă pe umărul meu.

Într-adevăr, la ce bun să stau să-i pândesc? Doar nu i-aș fi împiedicat să tragă țintuindu-i cu privirea.

Autobuzul făcu o oprire prelungită la gara Yafo, din suburbia Tel Aviv-ului. O grămadă de autobuze staționa în devălmășie în fața unui chioșc, luat cu asalt de călători. În spate, o copertină ruginită adăpostea câteva ghișee și zeci de vânzători ambulanti, înveșmântați în toate costumațiile planetei. Locul amintea de Africa dacă nu ar fi fost atâția soldați. Moshe făcu ce făcu și ne aduse câteva sticle cu limonadă și niște prăjituri cu miere.

— Nu mai avem mult, dădu el asigurări urcând la loc în autobuz cu eternu-i zâmbet – fără îndoială necesar pentru a putea supraviețui în țara aceea fără să-ți vină să te împuști seară de seară.

Nu erau decât o sută cincizeci de kilometri între Haifa și Ashkelon, dar, pe drumurile acelea infernale, călătoria ținu aproape cinci ore.

La sosire, soarele ardea puternic. Marea, de culoarea argintie a mercurului, se sfârșea la doar câțiva pași de punctul terminus al autobuzului,

într-un murmur melodios și monoton de sirenă. Era, totuși, la fel de inaccesibilă precum Templul din Ierusalim, ocrotită de poftetele unor călători jechoși ca noi printr-o perdea de sârmă ghimpată. După un ocol pe la o cafeteria, Moshe mă întrebă ce plan aveam.

Plan? A, da, Eu eram profesionistul.

— Sunt partizantul metodei brute, am zis eu. Stil israelian. Dăm buzna și dup-aia întrebăm de sănătate.

Moshe dădu din cap cu un aer satisfăcut. Hubert păru mai circumspect.

— Nu-i mai bine să începem cercetând împrejurimile și punând întrebări vecinilor?

— Mie unuia îmi place planul lui Michel, reluă Moshe.

— Dar dacă Gutmeyer nu e singur în apartament? interveni Hubert.

— Ce vrei să zici?

— Omul ăsta, apărut nu se știe de unde, tocmai a debarcat cu un seif plin de monede din aur, lăsând doi morți în urma lui. Oare n-o trăi înconjurat de gărzi de corp?

— Ce propui? am spus golind bolul cu fistic pe care chelnerița imprudentă îl lăsase la îndemâna mea. Nu mai gustasem niciodată așa ceva.

— Să așteptăm să iasă ca să-l interpelăm pe stradă. La lumina zilei, în mijlocul trecătorilor, nu riscăm nimic.

— Bună ziua, domnule. Sunteți doctorul Gutmeyer? El va răspunde că este o eroare. O să picăm de proști privindu-l cum dispăre încă o dată!

— Stă la etajul doi, preciză Moshe arătând spre o casă din fața cafenelei. Nu are decât o singură ieșire. În interior e o scară nu prea largă. Nu există ascensor. La parter este un cizmar. Nu te va urmări. E șchiop. De curând, un cuplu tânăr de evrei ortodocși locuiește la etajul întâi împreună cu doi copii foarte zgomotoși. El este legător de cărți. Nu pare prea periculos. Nu mai mult decât doamna

de la etajul trei, ultimul, o femeie de serviciu de origine marocană care întreține un soț bolnav, cel mai adesea culcat.

— L-ați urmărit pe Gutmeyer? șeful dumatile a pretins totuși că...

— Nu e șeful meu, după cum spui, ci un coleg dintr-un alt serviciu pe care încerc să-l scutesc de detaliile plicticoase. Are și așa destule griji cu propriile sale dosare. Unul dintre camarazii mei și-a dat osteneala de a cerceta casa și împrejurimile ei înainte de-a te lăsa s-o pornești la luptă. În Israel, preferăm să nu ne pierdem prea repede invitații.

— L-a văzut pe Gutmeyer?

— Nu, nu l-a întâlnit. Și a evitat să dea alarma. În aparență, Gutmeyer locuiește singur.

Micul imobil unde se ascundea doctorul Gutmeyer se pierdea în mijlocul unor cutii cenușii, îndesate, din beton învechit.

— Iată ce îți propun, Michel, continuă Moshe. Bați la ușă. Fără să aștepti răspuns, intri. Nimeni nu are broască la ușă în Israel. După douăzeci de minute, dacă nu te-ai întors, vin cu întăriri în vreme ce Hubert anunță poliția.

— Îl însoțesc pe Michel, i-o tăie Hubert.

— Nici vorbă! Rebecca nu mi-ar ierta-o!

Am înghițit o ultimă picătură de cafea și am traversat strada. Am aruncat o privire în prăvălia cizmarului. Cu ciocanul în mână și trei cuie între dinți, pingea un pantof, concentrat la bancul de lucru. Nimeni nu m-a împiedicat să împing ușa casei. În întunericul holului, am ochit scara. Pe primul palier, o femeie grasă mă sili să mă trag într-o parte fără să-mi arunce nicio privire în treacăt. Trăia cu adevărat Gutmeyer la etajul doi al acelei case sau dăduse o adresă falsă la fel cu aceea din Piața Binefăcătorilor? La ideea de a-l întâlni pe omul pe care îl căutau clienții mei fără preget de ani de zile și pe care toată lumea îl socotea mort, inima începu să-mi bată tare. Peste care Gutmeyer aveam să nimeresc? Peste

respectabilul notabil arestat de nemți la Praga sau peste primejdiosul impostor care înhățase averea clienței mele venindu-le, în treacăt, de petrecanie la doi bătrâni la Bruxelles?

Cu prețul unui mare efort de voință, am apăsător butonul soneriei, provocând un ușor țârâit. Un cartonaș prins în pioaneze pe ușă purta numele unui anume Aaron Levin. Îmi șiroia sudoarea pe întreg corpul, nu doar din pricina căldurii sufocante. Am ciocănit. Nimic. Niciun zgomot în apartament. M-am uitat fix la clanta. Să dau buzna, după cum mă sfătuiseră Moshe? Poate că asta era obiceiul în Israel, dar părinții mei mă învățaseră să stăruiesc înainte de a pătrunde în casa unui necunoscut fără să fi fost poftit. Șovăiam asupra pasului ce urma să fac când, spre marea mea surpriză, ușa se deschise.

TEREZIN

— Doctorul Gutmeyer?

Bătrânul care stătea în fața mea era înspăimântător de slab. Nimic nu amintea de notabilitatea corpulentă și mustăcioasă care figura în pozele, vagi, ce-i drept, pe care mi le arătase Irène.

— Ce doriți? spuse el în franceză cu un puternic accent slav.

Am ezitat. Mă înșelam, neîndoielnic, dar nu aveam nimic de pierdut.

— Fiica dumneavoastră, Irène, vă caută de multă vreme... îmi permiteți să intru?

După un scurt moment de șovăială, se dădu la o parte, cu o rămășiță din politețea de odinioară.

— Salonul este la stânga, spuse el, cu un amestec de neîncredere și resemnare.

O încăpere mică servea drept birou, salon, sufragerie și debara totodată. Talmeș-balmeșul de cutii de carton pe jumătate desfăcute nu lăsa liberă decât o îngustă trecere spre o canapea dezarticulată, așezată în fața a doua fotolii decolorate.

Când se așeză, lumina violentă, abia filtrată de storuri, îi lumină chipul. Nici urmă de vreo aluniță pe nas. Nu era Gutmeyer.

— Vă ascult, spuse el, când eu mă așteptam la ceva de genul «Ați bătut la ușa nepotrivită. Pe mine mă cheamă Levin.»

Inutil să mă învârt în jurul cozii.

— De ce vă dați drept doctorul Gutmeyer?

Nu încercă să tăgăduiască.

— Aveți de gând să mă arestați? întrebă el, calm și mereu la fel de țeapăn.

— Nu lucrez pentru poliția israeliană. Sunt un detectiv particular belgian. Am traversat

Mediterana ca să dau de urma doctorului Gutmeyer. Așadar, cine sunteți? Și unde este afurisitul de Gutmeyer al meu?

Păstră o tăcere atât de îndelungată, încât am crezut că adormise.

— Nu contează numele meu de odinioară, murmură el cu glas răgușit. De mult timp mă numesc Gutmeyer. Care-i problema dumneavoastră? Lumea a fost complet întoarsă pe dos. Din cea veche n-a mai rămas nimic.

Ochii săi negri, adânc înfundați în orbite, reflectau hăul sinistru din care scăpase, dar în care își lăsase sufletul.

— Atunci, de ce ați dezgropat numele de Gutmeyer? am insistat eu. Îl cunoșteți?

— Era înainte de război, la Praga. Se întâmpla să mai lucrăm împreună.

— A, și dumneavoastră sunteți medic...

Îmi veni în minte conversația pe care o avusesem cu Martha Topolinek. Irène negase cu violență că tatăl ei ar fi practicat avorturi clandestine, după cum pretindea doamna Topolinek, care lăsase să se înțeleagă că Gutmeyer recomanda, uneori, celor care îl implorau să le ajute, pe unul dintre confrății săi, mai puțin scrupulos sau mai puțin prudent ca el. Să fi fost cumva omul așezat în fața mea?

— Invazia nazistă a provocat debandada. Unii au încercat să-și piardă urma în provincie. Adesea schimbându-și identitatea.

Făcu un gest cu mâna pentru a sublinia că asta era un fapt perfect banal.

— Majoritatea evreilor evitau să-i frecventeze pe coreligionarii lor, chiar și pe cei mai apropiați prieteni, ca să nu se compromită și nici să-i compromită pe aceștia. De îndată ce naziștii au pornit la vânătoare, fiecare a încercat în felul său să se strecoare prin ochiurile plasei. Toată lumea sau aproape toți au fost în cele din urmă prinși și

închiși în ghetoul din Terezin înainte de a fi transferați la Auschwitz sau de a muri pe loc.

— La Terezin l-ați regăsit pe Gutmeyer?

Privirea-i întunecată plonjă în partea cea mai obscură a memoriei sale. Ceea ce vedea acolo îl îngrozea.

— Am fost arestați la câteva zile distanță în aprilie 1942. Ana, soția sa, a murit foarte repede. De tifos. Soțul ei a asistat neputincios la agonia ei. Nu exista niciun mijloc de a o îngriji, nu aveam nici măcar o aspirină. Trupul ei a fost pe dată ars în crematoriul care se găsea în partea de sud a ghetoului. În anul acela, ei eliminau două sute de trupuri pe zi.

— De unde știți? am spus eu șocat. Părea să fi uitat de prezența mea. Îmi lăsa impresia că vorbește cu sine însuși.

— Pe atunci, făceam parte din echipa însărcinată cu aruncarea cadavrelor în cuptor. Tristă ironie, nu-i așa? Un medic devenit gropar. Cum aș putea uita dimineața în care am fost silit să privesc în tăcere trupul inert al Anei Gutmeyer? Ana, în casa căreia luam cina o dată pe lună la Praga... Nu am schițat nici măcar un gest de omagiu. Am azvârlit-o în cuptor cu cârligul meu odată cu celelalte cadavre. Fără vreun gând bun. Fără măcar o rugăciune. Cu capul absolut golit de gânduri. Corp după corp, toată ziua, în așteptarea serii. Cu singura speranță că voi fi desemnat din nou a doua zi să fac aceeași muncă, singura garanție a unei zile în plus de supraviețuire.

L-am întrerupt ca să pun capăt acestei înspăimântătoare povestiri.

— Și Gutmeyer?

Ochii săi se opriră asupra mea, aidoma unei plute în derivă care se agață în sfârșit de o barcă de salvare, după ce a rătăcit la nesfârșit pe mare.

— Încă de la sosire, Gutmeyer a fost trimis la serviciul de infirmerie unde a reușit să mă transfere și pe mine după câteva luni. Germanii

aveau nevoie de specialiști ca să le îngrijească beteșugurile. La Terezin fusese grupată floarea intelectualilor cehi și cei mai eminenți medici din țară. Gardienii noștri erau niște răsfățați. La un simplu pocnet din degete, aveau la dispoziție doctori care, cu doi ani mai înainte, nu i-ar fi primit nici după șase luni de așteptare. Și noi eram norocoși, la rândul nostru – eram ceva mai bine hrăniți decât restul deținuților. Responsabilii lagărului aveau nevoie de noi. Aveau grijă să nu ne trimită în convoaiele expediate spre lagăre.

Ochii săi dădură ocol încăperii, căutând ceva de care să se agațe. Simțeam că nu dădea drumul decât unei părți din adevăr. Tocmai mă pregăteam să-l scutur când a reluat pe un ton mai scăzut:

— Trebuie să înțelegeți că nu eram egalul lui Gutmeyer.

Cugetă îndelung înainte de a merge mai departe.

— El era un chirurg reputat, cu o ușurință de mână de-a dreptul magică, la care germanii țineau mult.

— În timp ce dumneavoastră...

Clătină din cap.

— Din fericire, ei nu-mi cunoșteau trecutul. Nu știau că fusesem suspendat de colegii mei cu puțin înainte de război din cauza câtorva imprudențe.

El să fi fost, oare, măcelarul care o ciopârțise pe doamna Topolinek?

— Știți, germanii acordă legii un respect scrupulos. Pare ceva bizar, având în vedere crimele pe care le-au comis. Nu se simt vinovați. Acționează la ordin. Conștiința lor amuțește în fața unei instrucțiuni scrise. Aș fi fost imediat alungat din infirmerie și expediat la Auschwitz dacă ar fi aflat că fusesem privat de dreptul de practică. Legea e lege, asta e baza religiei lor.

Un ușor scrâșnet ieși dintre buzele lui. Râdea?

— Să ne-ntoarcem la Gutmeyer...

Închise ochii și continuă cu glas monoton.

— La începutul lunii iunie 1944, germanii au început, brusc, să transforme anexa noastră infernală într-un cochet orașel de provincie. În cursul câtorva săptămâni, grămada noastră de noroi a devenit un fermecător sat ceh, ideal revizuit de un decorator de Hollywood. Peluze perfect delimitate, barăci vopsite proaspăt, un teatru, o bibliotecă. Ba chiar au mobilizat și un cineast, cândva celebru, care ocupa un pat vecin cu al meu, Kurt Gerron – a jucat alături de Marlene Dietrich în *Îngerul albastru* – și l-au silit să toarne un film de propagandă menit să arate lumii orașul model pe care Hitler îl oferise evreilor din Praga.

Până la urmă, am înțeles motivul întregii tevaturi. O vizită a reprezentanților Crucii Roșii. Comitetul internațional decisese, în sfârșit, după doi ani și jumătate de la adoptarea soluției finale, să inspecteze un loc de detenție al evreilor. Ei, care închiseseră ochii încă de la începutul războiului, aveau să plece din Terezin fără să fi văzut nimic.

După o plimbare prin decorul acela de operetă, vizitarea falselor magazine și a falselor cafenele, trimișii CICR au avut parte și de reprezentația unei opere pentru copii în compania câtorva sute de deținuți îmbrăcați în haine noi special pentru acea ocazie. Spectacolul a fost urmat de un picnic la țară, la sfârșitul căruia au dat mărturie în fața presei că evreii trăiau în condiții atât de ideale încât zvonurile despre barbaria nazistă nu erau decât un ghiveci de calomnii.

În cursul șederii lor, au vizitat și infirmeria. În ajunul inspecției, germanii i-au înmânat doctorului Gutmeyer textul discursului său. Fusese prevenit. Dacă schimba fie și o virgulă, urma să fie ucis. Gutmeyer a procedat și mai bine. A dispărut. S-a făcut nevăzut fără să lase vreo urmă chiar în dimineța inspecției. Oare izbutise, cumva, să evadeze în chip miraculos, profitând de agitația iscată de lucrări și de du-te-vino-ul muncitorilor în ghetou? Eu cred mai degrabă că a fost eliminat. În

ciuda a doi ani de întemnițare și de bruftuieli, Gutmeyer își păstrase forța caracterului și personalitatea. Sunt convins că naziștii au preferat să-l suprimă, ca să nu existe riscul unei declarații intempestive în fața reprezentanților CICR, lucru care le-ar fi dat peste cap întreaga punere în scenă. Și i-ar mai fi tras după el și pe responsabili lagărului.

— Cum au reacționat germanii?

— Când gardienii însărcinați să-l aducă s-au întors cu coada între picioare, eu am fost desemnat să-l înlocuiesc. Sub amenințarea pedepsei cu moartea, trebuia să joc rolul doctorului Gutmeyer. Numele său figura pe tăblițele inspectorilor elvețieni și insistaseră să-l întâlnească. Eu sunt mult mai slab decât el, dar cam de aceeași talie.

Cine să se mire că doctorul își pierduse burtica? Șmecheria a funcționat. Am recitat textul fără nicio notă falsă și i-am asigurat pe vizitatori de excelente condiții în care trăiesc pensionarii ghetoului. Delegații Crucii Roșii au plecat liniștiți. Nu și-au mai pierdut niciodată timpul să viziteze și alte lagăre. A trebuit să fie descoperite gropile comune de către armata rusă și cea americană în anul următor pentru a se înțelege că Crucea Roșie – ai căror conducători aveau simpatii naziste – fusese complice de-a lungul întregului război la tăcerea organizată în jurul genocidului.

Reprezentarea o dată terminată, am păstrat numele și masca doctorului Gutmeyer, ceea ce mi-a permis să supraviețuiesc la Terezin, când majoritatea celorlalți figuranți ai acestei mascarade fuseseră expediați la Auschwitz, după trecerea delegațiilor Crucii Roșii, spre a se șterge orice dovadă a înșelătoriei. Bietul Kurt Gerron nu a putut asista la proiecția filmului său, *Der Führer schenkt den Juden eine Stadt* („Führer-ul le dăruiește un oraș evreilor”), din care câteva imagini s-or mai fi găsit prin fundul vreunei cinemateci.

— Ce s-a întâmplat cu doctorul Gutmeyer după misterioasa sa dispariție din Terezin?

— La eliberarea lagărului de către Armata Roșie, la 8 mai 1945, eram cvasi-inconștient, lovit de foamete și boală. Am stat șase luni într-o clinică. Am avut nevoie de și mai mult timp ca să reînvăț să supraviețuiesc. Trebuie, oare, să mă justific că nu m-am interesat de soarta foștilor mei tovarăși de lagăr? Vi se pare că sunt egoist, insensibil? Au murit peste o sută douăzeci de mii de «pensionari» de la Terezin. Când mi-am recăpătat destulă forță cât să părăsesc spitalul, mi-am promis să privesc doar înainte. Dacă aș fi aruncat fie și numai o privire peste umăr, spre infernul din care izbutisem să ies, m-aș fi sinucis.

— Cu toate astea, ați rămas în Cehoslovacia?

— Unde voiăți să mă duc? M-am instalat la Brno. Într-o zi, am zărit pe stradă niște foști pacienți pe care îi îngrijisem cândva la Praga. M-am mutat imediat la Bratislava unde am lucrat ca medic în spital. Speram să fiu uitat, când m-am încrucișat pe un culoar cu un confrate din Praga, fost membru al Consiliului Ordinului medicilor, care mă ștersese din rândurile lor. A trecut pe dinaintea mea fără a întoarce capul, prefăcându-se că nu mă recunoaște. A doua zi, am fugit pe jos în Austria. La vremea aceea, nu era prea greu. Acolo am supraviețuit din diverse slujbe mărunte, dar trăiam ca un animal hăituit până să intru în contact cu Agenția Evreiască. Pentru a da definitiv pagina mai departe, trebuia să părăsesc definitiv vechiul continent.

— Tot sub numele de Gutmeyer?

Scoase un oftat adânc frecându-și nervos mâinile.

— La Brno, apoi la Bratislava, era pentru mine singurul mijloc de a subzista într-o țară care îmi interzisese să-mi practic meseria. Apoi, în timp s-a instalat obișnuința. Nici măcar nu m-am mai gândit la aspectul ăsta. Abia când am ajuns aici am

putut renunța la mască și mi-am îngropat trecutul o dată pentru totdeauna.

Înțepenit în fotoliu, niciun mușchi de pe trup nu i se clintea în timp ce vorbea. Aveam impresia că privesc o mumie. Chipul semăna cu capul de mort pe care îl lipea Hubert pe unele din produsele sale cu mențiunea «Uz extern». Fără privirea întunecată care părea că răsare din ungherele cele mai adânci ale galaxiei, l-aș fi putut lua drept o fantomă. Mai rămânea de făcut o ultimă verificare.

— Pe drumul spre Marsilia, nu cumva ați făcut un mic ocol prin Basel?

Insul impasibil păru să fie prins o clipă pe picior greșit.

— Basel? De ce Basel?

— Ca să vă înzestrați cu ceva bani de drum.

Păru sincer năuc. Dacă șterpelise în trecere economiile celebrului chirurg, nu le cheltuise pentru decorarea apartamentului. Văzând dezordinea în care trăia, fie că dădea dovadă de o avariție maladivă, fie că nu se atinsese nici măcar de un bănuț din comoara lui Gutmeyer. Dat fiind punctul la care ajunsese, nu vedeam de ce i-aș fi ascuns în ce condiții reapăruse cel căruia îi subtilizase identitatea. De data asta, chiar păru că se trezește.

— Cine v-a povestit istoria asta?

— Irène, fiica sa. M-a însărcinat să-i găsesc tatăl.

— Imposibil, murmură el.

Tocmai mă pregăteam să-mi reiau întrebările, când ușa se deschise violent. Doi bărbați năvăliră în încăpere.

O NOAPTE ÎN KIBUȚ

— E totul în regulă?

Lui Moshe îi plăceau cu siguranță westernurile. Stătea la intrarea salonului cu brațele depărtate ca un cow-boy care se pregătește să tragă cu arma. În pragul ușii, Hubert supraveghea culoarul.

— Ei! Păstrați-vă calmul, prieteni!

— Eram morți de îngrijorare. Ai urcat de patruzeci de minute.

Gazda noastră tot nu se clintise. Nici măcar nu clipise.

— Acesta e doctorul Gutmeyer? întrebă Moshe arătând spre bătrân.

— Într-un anume fel, da. Pe de altă parte, nu.

— Bravo! exclamă Hubert. Începi să vorbești ca noi.

Le-am rezumat istoria pe care tocmai o auzisem, cum anume Gutmeyer din Ashkelon fusese obligat să pună stăpânire pe identitatea confratelui său în ghetoul de la Terezin. În timp ce îi povesteam viața, mumia rămase cu ochii în gol, fără să sufle o vorbă. Hubert se lăsă să cadă pe o sofa.

— Toată călătoria asta ca să dăm peste peste un omonim?

— Nu ați mai auzit vorbindu-se despre Gutmeyer după eliberarea lagărelor? îl întrebă Moshe pe bătrân.

Bătrânul dădu din umeri.

— Credeți că i-aș fi furat identitatea dacă ar fi supraviețuit?

— Și fiica sa? V-ați gândit ce șoc ar avea dacă ar descoperi că v-ați dat drept tatăl ei vreme de zece ani? Ce-ar suferi?

O dată-n plus, nu avu nicio reacție, fixând cu privirea peretele gol din fața lui. Ce citea, oare în albul acela prăfuit?

— Nu înțeleg succesul lui Gutmeyer. Toată lumea se bate pentru a-i purta numele, remarcă Hubert numărând pe degete. Unul la Ashkelon. Un altul la Basel. Încă unul în apartamentul de deasupra mea. Până și prietenul meu Michel face parte din familie. De unde-i moda asta? Înainte vreme, nebunii se dădeau drept Napoleon. Acum, se dau drept Gutmeyer!

Gutmeyer-ul din Ashkelon reîncepu brusc să vorbească.

— Ce garanție aveți că clienta voastră este mai îndreptățită ca mine să se numească Gutmeyer?

Pusese degetul pe o întrebare pe care Federico o pusese deja. După el, și Moshe.

— Problema voastră, adăugă el, foarte decis să răsucescă și mai mult cuțitul în rană, se află mai degrabă la Bruxelles decât în Israel. La fel și soluția.

Cum nu mai aveam nimic în plus de aflat de la bătrân, am dat semnalul retragerii.

— Mi s-a făcut frică, spuse Hubert, strângându-mi brațul în timp ce părăseam imobilul lui Levin.

— Ce putea să mi se întâmple?

Am arătat spre șirul de clădiri moderne și urâte al căror beton părea deja uzat sub soarele de un alb argintiu, în jurul cărora circulau mame plimbându-și copiii, un factor poștal, câțiva soldați, bunicuțe, un furnizor.

— Nu știu. Cartierul ăsta îmi dă fiori.

— Din moment ce te încrezi în intuiție precum doamna Irma^[26], ghicitoarea în cărți de la Foire du Midi, ce zice globul tău de cristal în legătură cu povestea spusă de Levin-ex-Gutmeyer?

— Când am să i-o spun lui Anne, are să-ți atragă atenția că ea una nu a conștientizat să te pună în gardă împotriva clientei tale. În loc să te tot holbezi la alunița ei, mai bine i-ai fi măsurat lungimea nasului când îți turna gogoși.

Moshe turnă și el sare pe rană.

— N-aveam eu dreptate, ce spuneți? Pe ea trebuia să o anchetăm!

Firișoarele de păr care parcă-i țâșneau prin cămașa descheiată începură să ȝopăie o horă veselă ca să-mi aducă aminte că era mai șmecher ca mine.

— Dacă nu mă înșel, domnule Știe-tot, am replicat eu, echipa dumitale de anchetatori nu a dat peste nici cea mai mică urmă în legătură cu revenirea doctorului Gutmeyer în Cehoslovacia după război. Or, omul care se numește acum Gutmeyer, a trăit oficial la Brno și Bratislava, unde a lucrat fără să se ascundă sub numele de Gutmeyer. Înainte să dai lecții altora...

Fără să-mi răspundă, Moshe se ridică și comandă încă un rând de cafele (cafea! vă dați seama de sacrificiul meu de când intrasem în tribul Gutmeyer?) înainte de a se închide în cabina telefonică.

— Remarca dumitale e pertinentă, spuse el la întoarcere, agitând un deget pe sub nasul meu, în chip de reproș pentru flerul de care dădusem dovadă. Superiorii mei te autorizează să-l întâlnești pe omul care l-a căutat pentru noi pe Gutmeyer în Cehoslovacia. Trăiește acum într-un kibuz din Galileea.

Mi-am tras îndărăt scaunul fără să beau zeama transparentă numită pe aici cafea.

— Te previn, mai adăugă el. Ne vom afla foarte aproape de frontiera siriană. Nu e ceva rar ca arabii să tragă câteva focuri, așa, doar ca să treacă timpul.

Am privit fix cabina din care ieșise. Simțeam o nevoie disperată să aud glasul lui Anne. Era periculos, știam asta. Hubert nu trebuia să mi-o repete. Dar irezistibil. Moshe se lăsă convins să cheme centrala telefonică pentru mine.

— Ai de așteptat între opt și zece ore, spuse el după o scurtă conversație. Noaptea începea să se instaleze. Oboseala de asemenea.

Kibuțul Achdot Yaakov era unul dintre cele mai vechi din țară. Asta ne-a povestit cu mândrie un tip bătrân și rotofei care ne-a primit îmbrăcat în șort la intrarea într-o încăpăre mare, cu tavan înalt, care servea pe rând drept cantină, loc de întâlnire și sală de spectacole. După ce ne-a oferit cafea (iarăși cafea, doar cafea și ce cafea!), ne-a poftit să împărțim prânzul cu membrii kibuțului de cum aveau să se întoarcă de pe ogoare.

— Noi am realizat visul bolșevicilor. O societate egalitară perfectă. Numai un evreu candid ca Troțki își putea imagina că un rus îi va da ceea ce nu are vecinului său! Iar ceea ce are, preferă să distrugă decât să împartă. Aici, dimpotrivă, totul este pus în comun. Pământul, casele, uneltele. Copiii trăiesc și dorm împreună. Nimeni nu primește bani, nu adună bancnote sub saltea. Toată lumea a venit aici fără un ban și așa a rămas, dar fiecare a devenit proprietarul rezultatului muncii sale. Priviți!

Arată spre peisajul ce se vedea prin fereastră.

— Ogoare, pomi fructiferi, o plantație de bananieri. În urmă cu treizeci de ani, pe câmpia asta acoperită de legume rățăceau câteva capre famelice. Kibuțul nostru s-a instalat aici în 1924, pe pământuri răscumpărate de la proprietarii arabi care nu le cultivau. De atunci, el răspunde nevoilor întregii comunități. În schimb, toată lumea muncește rând pe rând, pe ogoare, la curățenie, la grădina de zarzavat sau la bucătărie, oricare ar fi pregătirea sau originea, profesor, savant atomist, blănar, vânzător ambulant sau muncitor. Cine se alătură kibuțului nostru uită de toate și își reîncepe viața de la zero. Dar recunosc că seara, dezbaterile se însuflețesc. Regăsim atunci atmosfera sălilor de studiu din acele *shtetls*^[27] de dinainte de război, unde se taie firul în patru, fiecare vorbește mai tare ca vecinul său și discută la nesfârșit doar pentru a dovedi că este singurul deținător al adevărului.

Și când stau să mă gândesc că eu mă plângeam de discursurile pompoase ale lui Moshe pe vapor! Încă nu pricepusem că asta era o adevărată epidemie care îi atingea pe toți locuitorii Israelului. Din fericire, vorbăria i-a fost întreruptă de sosirea celor numiți *kibboutznikim*^[28].

Hubert scoase un țipăt. L-am recunoscut pe vărul său, Samuel, pe care îl întâlnisem adesea la Hubert acasă la Bruxelles. Samuel fusese adăpostit de Hubert după război, la întoarcerea din lagăr – un altul salvat ca prin miracol. Din când în când, îi dădea câte o mână de ajutor lui Hubert și dormea într-o cămăruță din apartamentul lor. Spre marea disperare a Rebeccăi, seara îl învăța pe băiețelul lor cântece bolșevice și îi citea povestiri închinete gloriei revoluției ruse.

— Dacă regimul îți place atât de mult, Samuel, de ce zăbovești în țara asta de fasciști? Du-te mai degrabă să faci revoluție cu tovarășii lui Stalin, îi repeta Rebecca.

— De câte ori trebuie să-ți spun că eu am fost troțkist militant? Dacă pun piciorul la Moscova, sunt numai bun ca să mă aleg cu un bilet doar dus spre gulag. Micile mele vacanțe la Birkenau și apoi la Treblinka mi-au fost de ajuns, foarte mulțumesc!

Oare acest război de tranșee dus cu Rebecca să-l fi împins pe Samuel să plece în Israel, tocmai el care se proclama prea internaționalist ca să accepte sionismul? Sau poate că descoperise în viața din kibutș o bucățică din idealul său? Samuel, care acum se numea Dov, mă strânse în brațe, foarte fericit, îmi spuse el, să regăsească mirosul de *gueuze grenadine*.

— Berea la butoi este singurul lucru care îmi lipsește din șederea mea la Bruxelles, spuse el. Nu, adăugă el întorcându-se spre Hubert. Uit principalul. Am nostalgia discuțiilor mele în doi cu fiul tău. Ce mai face?

— Grație Rebeccăi, care cu mare caznă a izbutit să-i curețe mintea de toate tentativele tale de îndobitocire, nu va deveni micul luptător bolșevic pe care încercai să-l formezi. La șase ani, nu există un altul mai *ket*⁴²⁹ din Bruxelles ca el.

La sfârșitul mesei, după ce i-am explicat lui Dov ce anume ne aducea la kibut, el ne prezentă lui Shimon. Era numele pe care îl purta acum cehul pe care venisem să-l luăm la întrebări.

— Ce coincidență că sunteți prieteni! strecură Hubert.

— Prieteni? protestă Dov. Cu un fost stalinist? Niciodată!

Am izbucnit în râs, spre deosebire de Shimon, care clătină grav din cap. Nu era o glumă? Greu de ghicit. Oamenii ăștia erau prea complicați pentru un biet detectiv bruxellez. Shimon era un tip înalt, deșelat, cu păr sârmos și privire de oțel, al cărui chip reflecta o nesfârșită tristețe. Probabil că nu mai zâmbise de cel puțin jumătate de veac.

După cină, în timp ce sala cea mare se golea, Moshe ne trase spre o măsuță. Se lăsase noaptea la fel de brusc precum lama unei ghilotine. Afară nu se vedea nicio lumină, în afară doar de capătul incandescent al câtorva țigări. Cineva trase niște perdele groase care astupară complet fereastra.

— Deocamdată, regiunea este liniștită. Doar câteva împușcături de-o parte și de alta a frontierei siriene. E modul fiecăruia de a reaminti pe ce poziții suntem. E de-ajuns o scânteie. Uneori, teroriștii se aventurează în preajma satelor și aruncă în aer o șosea, un camion sau chiar o casă ca să întrețină tensiunea. Sau, pur și simplu, un clan exagerează cu tărbăoiul ca să sfideze un grup concurent, parcă poți să știi.

— Cine se poate obișnui să trăiască astfel?

Toată lumea izbucni în râs. Hotărât lucru, aveam încă nevoie de o lungă ucenicie ca să pot decoda umorul israelian.

— L-am cunoscut vag pe doctorul Gutmeyer înainte de război, la Praga, începu Shimon. Aveam un magazin de mănuși nu departe de cabinetul său. Din când în când, îl vedeam trecând prin fața vitrinei mele, îmbrăcat cu un splendid palton de blană iarna și pălărie șic *made in Italy*. Nu a intrat niciodată în magazinul meu. Nu făceam parte din același mediu. Eu frecventam mișcările comuniste, iar el lumea notabilităților, în majoritate antisemite. A se afișa alături de Gutmeyer le îngăduia să proclame cu mâna pe inimă că nu erau rasiști, deoarece unul dintre cei mai buni prieteni ai lor era evreu.

La sosirea nemților, eu am fugit într-un orășel de provincie. Actele false pe care mi le furnizaseră niște camarazi mi-au permis să mă angajez într-un atelier. Slavă Domnului! Nu am fost dibuit și am ieșit teafăr de sub ocupație.

— Știați că Gutmeyer fusese luat împreună cu întreaga familie la Terezin?

— Nu, la vremea respectivă. Nu prea aveam legături cu comunitatea. Reprezentanții oficiali ai poporului Cărții nu îi iubeau din cale-afară pe cititorii lui Marx, Engels și Troțki. Dar cine, în Cehoslovacia, ignora existența lagărului de la Terezin? Cei care, la fel ca mine, scăpaseră raziilor, au trăit restul războiului cu spaima în suflete că vor fi închiși acolo. Se povesteau istorii de coșmar despre cele ce se petreceau în lagăr.

Și atunci când anchetase în legătură cu soarta doctorului Gutmeyer? La Eliberare?

Mă fixă ca și cum nu aș fi priceput nimic – ceea ce chiar așa părea să fie.

— După cele câteva luni de sărbătoare și de ușurare care au urmat evacuării naziștilor, situația a redevenit atât de haotică în Cehoslovacia încât am plecat să muncesc în Belgia. La Praga, burghezii se temeau că vor pune comuniștii mâna pe pârghiile de comandă în timp ce Stalin acționa pentru luarea puterii de către zbirii săi.

— Exista experiența războiului din Spania. Staliști preferau să-i masacreze mai degrabă pe troțkiști decât pe naționaliști, spuse Hubert.

Shimon dădu din cap.

— Niște prieteni mi-au povestit că la Anvers niște negustori de diamante căutau mână de lucru pentru a-i înlocui pe lucrătorii lor dispăruți. Asta mi se părea ceva mai sigur decât să-i aștept tremurând la Praga pe complicitățile lui Stalin.

— Când mă gândesc că Hubert mă primea la Bruxelles în momentul în care tu debarcai la Anvers! exclamă Dov. Și a trebuit să imigrăm amândoi la două mii de kilometri depărtare de Belgia ca să ne întâlnim!

— Israelul este o țară încă și mai mică decât Belgia! ne atrase atenția Moshe.

— În orice caz pentru evrei! adăugă Hubert.

— Doi ani mai târziu, reluă Shimon, după venirea la putere a comunistilor la Praga...

— ...după lovitura de stat, i-o reteză sec Hubert.

— Dacă vrei... M-am întors în Cehoslovacia. Mi-era dor de țară. Mai mulți tovarăși cu care lucram înainte de război avansaseră în grad odată cu venirea noului guvern. Datorită lor, am putut intra la ministerul de Interne.

— Te-ai făcut polițist, ca să fie limpede?

— Mai mult sau mai puțin.

— Și stalinist convertit, sublinie Dov.

— Nu am fost obligat să particip la arestări și nici la interogatorii sau ceva de genul ăsta. Eram funcționar, însărcinat cu clasarea dosarelor, stabilirea fișelor. Aveam o viață de birou la fel ca în orice administrație din lume.

Interveni atunci Moshe, pe care eu îl credeam pierdut în visare.

— Eu sunt cel care a luat contact cu Shimon. Ne interesa soarta unui anumit număr de evrei cehi dispăruți fără urmă în timpul războiului.

— De ce Shimon? am întrebat eu.

Ochii lui Moshe se îngustară. Își înălță arătătorul.

— Lucra la Ministerul de Interne...

Shimon suspină.

— Dar mai cu seamă mă avea Moshe la mână. Cunoștea cele două falii din armura mea: eram evreu și frecventasem înainte de război cercurile troțkiste.

— Cum de știa Moshe de chestia asta?

— Pe atunci, frecventam aceleași cercuri, Shimon și cu mine, răspunse Moshe fără să dea amănunte. Numai că eu reușisem să fug în Palestina chiar înainte de intrarea nemților.

— Moshe mi-a salvat viața, adăugă Shimon, care făcu o strâmbătură ca și cum toate astea nu aveau nicio însemnătate. Venit la Praga sub o falsă identitate la începutul lui 1950, Moshe a luat discret contact cu mine ca să mă avertizeze în legătură cu ultimele nebunii ale lui Stalin. La Moscova, tătucul popoarelor se lansase într-o campanie de eliminare a evreilor. Vechiul remediu al tuturor conducătorilor ruși de fiecare dată când norodul era nemulțumit. Întreg imperiul risca să fie contaminat.

— N-ai auzit vorbindu-se de complotul halatelor albe? mă întrebă Hubert. Era modul său de a-mi aminti de reproșurile pe care mi le făcea de fiecare dată când mă vedea citind paginile sportive ale ziarelor și rubrica faptelor diverse.

— Devenit complet paranoic, Stalin a pus să fie arestați medicii din anturajul său acuzându-i că vor să-l otrăvească. Dimpreună cu toți prietenii lor evrei.

— Cu acest prilej, Stalin a trecut la marea epurare a partidului comunist ceh, împănat, potrivit spuselor lui, de contra-revoluționari și de troțkiști, reluă Shimon. Principalii conducători ai partidului au intrat la zdup, inclusiv secretarul general, Rudolf Slansky, executat acum doi ani după un simulacru de proces.

— Când Shimon a simțit că-i trece glonțul pe la ureche, mi-a cerut să-l ajut.

— Moshe mi-a dat un pașaport care mă transforma în cetățean al Republicii Democrate Germane. Lucru care mi-a permis să ajung la Berlin, de unde am trecut în vest și în sfârșit în Israel.

— Ce om de treabă! exclamă Hubert.

— Am uitat să precizez că pașaportul avea un preț, ricană Shimon.

Moshe dădu din umeri ca pentru a sublinia că această contra-partidă era derizorie.

— Una sau două informații despre coreligionarii noștri cehi e o favoare pe care o faci familiilor lor, poporului nostru.

— Permisul de liberă trecere nu mi-a fost înmănat decât în schimbul unor documente, ripostă Shimon, mai incisiv decât îl credeam.

— Atunci ai început să-l anchetezi pe doctorul Gutmeyer?

— Ministerul recuperase o parte din arhivele pe care naziștii nu avuseseră timp să le distrugă, în special cele despre ghetoul din Terezin, ținute cu scrupulozitate de germani. Am luat urma intrării în lagăr a doctorului Gutmeyer și pe cea a soției sale. Este menționată trecerea sa în serviciul infirmeriei ghetoului. Dar nimic în legătură cu dispariția sa în 1944 cu prilejul vizitei Crucii Roșii.

— Ai încercat să descoperi ce se întâmplase cu el după război?

— Am căutat în dosarele noastre de la minister, în certificatele de înregistrare, de domiciliu. Am aruncat o privire și pe fișele de la poliție, pe listele de suspecți, am cercetat lista neagră a dușmanilor poporului. Numele lui Gutmeyer nu apărea nicaieri. Pentru mine, el murise împreună cu soția sa la Terezin.

— Aveai acces la toate fișierele?

— Nu, evident. Erau prost coordonate. Și mai trebuia să fiu și atent să nu dau de bănuț. Odată cu

campania de epurare din sânul partidului, lațul se strânsese în jurul administrației noastre. O comisie de anchetă era însărcinată să-i controleze pe toți cei care lucrau în minister. În scandalul care a urmat, au avut loc arestări, printre care cele ale mai multor camarazi troțkiști.

Moshe reîncepu să vorbească reamintind rolul pe care îl jucase el.

— Lucrurile începeau să se înfierbânte. Pentru Shimon sosise momentul să ajungă în RDG. I-am înmănat pașaportul și l-am ajutat să părăsească Praga.

— Nu puteți ști cât m-am simțit de ușurat când i-am zărit pe primii Vopos^[30]. Vă dați seama? Mă simțeam fericit că ajung în Germania!

— Dacă prietenul nostru din Ashkelon a spus adevărul, numele de Gutmeyer ar trebui totuși să fie înscris în registrele populației din Brno și apoi din Bratislava, am stăruit eu.

Shimon clătină din cap.

— Între visul șefilor noștri de a avea un dosar al fiecărui individ și realitate există, din fericire, indolența și stângăcia mai mult sau mai puțin voluntară a bravului soldat Svejek, care toarce molcom în fiecare funcționar ceh. Faptul că doctorul Gutmeyer a scăpat vigilenței serviciilor noastre nu este ceva anormal. Așa-zisul Gutmeyer reîntors din lagăre nu era nici membru de partid, nici funcționar. Doar un tip care se străduia să treacă neobservat.

Noaptea următoare, Hubert și cu mine ne-am ales cu un pat suprapus, dotat cu o saltea îngustă și tare. Decât să stau să număr oile doborâte de soldații sirieni la câțiva kilometri depărtare, am trecut în revistă declarațiile lui Shimon și ale lui Gutmeyer-Levin, încercând să le potrivesc. Fără rezultat.

— Păi ce faci, nu dormi? murmură dintr-odată Hubert.

— Degeaba am parcurs noi mii de kilometri, nu am progresat nici măcar un milimetru, am oftat eu. Îmi lipsește Anne. Fără ea, capul meu nu funcționează. Iar restul nu mai rezistă...

— Poate că nu am căutat bine...

Replica sa trezi o celulă din creierul meu, care începuse să clipească.

— *Podferdeke!* Ai dreptate. Ne-am înșelat. În loc să alergăm după insesizabila fantomă a lui Gutmeyer, ar fi trebuit să căutăm unde anume se afla averea sa. Rebecca a ghicit. De îndată ce vom ști unde au ajuns banii lui, vom înțelege ce s-a întâmplat cu el.

ALB-ALBASTRU

De la prima rază de soare, m-am strecurat afară din pat. Era singurul moment al zilei în care căldura era atât de blândă încât înțelegeai atunci de ce stabilise Dumnezeu grădina Raiului în acel colț de lume. Un ceas sau două mai târziu, puteai verifica, vai, o altă lecție a profesorului meu de religie: infernul nu se află departe de paradis.

Majoritatea membrilor kibutului plecaseră în toiul nopții pe ogoare și plantații. Îi observam, așezat la umbra unul măslin și eram deja ostenit tot văzându-i cum trudesesc din greu sub un soare de plumb, când un braț se strecură pe lângă umărul meu. Hubert se lăsă să cadă alături de mine, cu fruntea plină de riduri.

— Mă simt cam stingherit că profit de ospitalitatea acestor oameni și că o duc boierește în vreme ce ei se agită în jurul nostru.

— Poate că tu chiar nu faci nimic. Dar pe mine mă surprinzi în plină activitate, am zis eu bătând ușurel cu arătătorul în tâmplă.

— Într-adevăr, pari epuizat. E adevărat că ai plecat să lucrezi încă din zori? Ce ne-ai adus pentru micul dejun? Banane? Porumb? Pește din lacul Tiberiada?

— Bani.

— A, da? Banii cresc pe aici în copaci? Înțeleg acum mai bine de ce atâția oameni se bat pentru amărâtul ăsta de colț de țară.

— Am început să caut pista paralelor. Și am vreo câteva idei.

Hubert flutură mâna spre *kibboutznikkim* ocupați să tragă brazde.

— Te bizui pe ei ca să dezgropi comoara?

De unde oare mania asta de a privilegia munca manuală? A face să se învârtă roțile creierului

unui detectiv bruxellez sub soarele asasin al Orientului Mijlociu, fără o *gueuze grenadine* alături ca să ungă angrenajul nu este mai puțin epuizant decât manevrarea lopeții.

— Cred că am descoperit ce a făcut Gutmeyer cu banii o dată ce și-a golit contul.

Hubert scoase un fluierat de admirație.

— Ascultă înainte de a mă lua peste picior. Știm că există prea mulți funcționari vamali între Basel, Bruxelles și Ierusalim ca el să-și fi asumat riscul de a trece frontiera cu bani lichizi asupra lui.

— În locul lui, pur și simplu eu i-aș fi cheltuit. Pe malurile lacului Geneva se găsesc o grămadă de lucruri minunate pe care să ți le oferi, pendule cu cuc, ceasuri, ciocolată.

— Hubert, credeam că ai devenit un bun belgian. Dacă Gutmeyer a ales Belgia ca țară de azil, a-și fi preschimbat averea în ciocolată *elvețiană* ar fi reprezentat o investiție absurdă. Și-ar fi pierdut orice valoare în țara ciocolatelor *Cote d'Or, Jacques și Martougin*.

Am tăcut o clipă ca să menajez suspansul și, mai ales, ca să-mi pun în valoare geniala deducție.

— Am să-ți dau un indiciu. Ți mai amintești filmul după care Anne se dăduse în vânt? *Bărbații preferă blondele*. Te-a sfătuit s-o duci pe Rebecca să-l vadă.

— Cu asta te ocupi tu, mergi la cinema? Pasionantă meserie. Și foarte obositoare.

— Oare ce cântă în film Marilyn Monroe și Jane Russell?

Cum Hubert părea complet pierdut, am început să fredonez *Diamonds are a girl's best friends*^[31].

— Crezi că Gutmeyer a fost jumulit de două fete? Are să fie ușor să-i reconstitui averea!

— Nici vorbă, a preschimbat-o în diamante.

— A, da! Asta da, ce idee brilliantă!

— Era modul cel mai simplu prin care să-și transporte averea.

În timp ce eu eram atât de mândru de găselnița mea, Hubert nu-și manifestă deloc entuziasmul.

— Și zi așa, libidoul tău, stimulat de insolație, asta face să-ți lucreze celulele cenușii?

— Am pus cântecul ăla în legătură cu o reflecție a nevestei tale, am stăruit eu. Amintește-ți! Ea ne-a atras atenția că totul în povestea asta ne conduce spre lumea evreiască. Or, diamantele sunt una dintre principalele activități ale evreilor din Belgia. Și, totodată, mijlocul cel mai la îndemână pentru un hoinar de a-și duce cu sine comoara. Câteva pietre prețioase ascunse într-o șosetă sau într-un *beauty-case*^[32] și gata! Pe sub nasul și în ciuda vameșilor!

— Nu știam că te interesau atât de mult diamantele. Anne are să fie mulțumită!

— Ceea ce m-a făcut să mă gândesc la ele a fost ocolul lui Shimon prin Anvers, atunci când a fugit de KGB.

Hubert nu păru entuziasmat de găselnița mea.

— Dacă ai dreptate, să descoperim o șosetă plină de diamante are să fie mult mai greu decât să punem mâna pe o valiză cu bancnote...

— Dimpotrivă. Urma unui diamant este mult mai simplu de reconstituit. Pietrele nu au valoare decât dacă le poți vinde, ceea ce implică intermedierea unui profesionist. Un necunoscut nu are acces la piața de diamante. E un mediu foarte închis. Este suficient să-l identificăm pe cel căruia Gutmeyer i-a încredințat pietrele și-l găsim pe individ.

— Să admitem că așa stau lucrurile. Dar tu speri cumva să dai peste diamante aici? Într-un kibuț, unde a vorbi despre bani este ceva la fel de obscen ca a te plimba cu un sendvici cu șuncă pe străzile Ierusalimului?

În timpul prânzului, i-am împărtășit lui Moshe rezultatul cugetărilor mele – ferindu-mă să le citez pe Marilyn Monroe și pe Jane Russell. Moshe nu păru prea convins.

— Diamantele nu sunt comercializate decât la Anvers și în Israel, interveni Hubert.

Ideea mea părea să-și croiască drum.

— Mi s-a povestit că niște negustori de diamante belgieni s-au instalat după război la Petah Tikva. Merită osteneala să ne ducem să-i întrebăm.

— Ce mai așteptăm? La drum spre Petah aia și cum îi mai zice!

Mâna lui Moshe se puse pe umărul meu.

— Așteaptă. Dacă un tip pe care nimeni nu-l cunoaște debarcă în Israel cu diamante nu foarte *kasher*, niciun negustor nu va accepta nici măcar să le examineze fără garanția unui *evaluator*.

— Cine mai e și ăsta?

— Atunci când un imigrat ia cu el pietre prețioase sau bijuterii mai mult sau mai puțin de familie, *evaluatorul* servește drept intermediar. El estimează calitatea pietrelor și istoricul originii lor înainte de a le scoate la vânzare printr-un profesionist. Sunt doi-trei, nu mai mulți, care se bucură de încrederea profesioniștilor. Dacă intuiția ta este corectă, Michel, atunci înseamnă că unuia dintre ei i-a încredințat Gutmeyer pietrele spre evaluare.

— Cunoști adresa birourilor lor?

Moshe izbucni în râs.

— Într-o cafenea din Tel Aviv.

— A! Hai că-mi placi! Deja am găsit câteva puncte comune între *evaluatorii* israelieni și detectivii belgieni...

•

După cum o arăta numele, *Zanzi-bar* nu făcea nicio impresie. Firma multicoloră din sticlă, crăpată în mai multe locuri, stătea agățată, nu se știe cum (eram doar pe tărâmul miracolelor) deasupra intrării unei șandramale din beton al cărei aspect evoca în mod vag un buncăr. De cum am trecut de ușă, căldura jilavă mă cuprinse, răzându-și de micul ventilator atârnat de plafon, ca un liliac

încins^[33] și muribund. Dacă ne amintim că omul este alcătuit din 60% apă și 10% *gueuze grenadine*, oare ce va mai rămâne din mine când voi ieși din stabiliment? Moshe ne propuse să-l așteptăm la o masă în fața unei beri. Asta e bere? Lichidul ăla avea gustul, mirosul și culoarea unei cafele fierte. Mai înainte ca eu să apuc să protestez în numele sănătății publice, se făcu nevăzut prin ușa care dădea spre toaletă – lucru pe care îl puteam înțelege – ca să reapară la puțin timp însoțit de un omuleț grasuț, cu un aer mulțumit de sine și cu o înfățișare respectabilă pe care i-o dădeau părul argintiu, minuscula servietă și costumul închis, cu cămașă albă și cravată, pe care îl purta cu mândrie, în ciuda zăpușelii. Moshe ni-l prezintă pe un ton uimitor de deferent. Domnul Patek. De cum se așeză, o chelneriță, ivită de nicăieri, puse în fața lui o ceașcă de cafea neagră și o cafetieră micuță din aramă.

O cafea adevărată, cu aromă la fel de îmbietoare ca la terasa bistroului meu favorit din Piața Binefăcătorilor din Bruxelles.

— Ia te uită! Ce cuvânt fermecat folosești?

Hubert începu să vorbească în idiș. Auzindu-l repetând numele lui Gutmeyer, ghiceam că îi explica afacerea noastră, de ce era esențial ajutorul său, fără a izbuti în mod evident să-l clinească pe omulețul care își sorbea cafeaua cu înghițituri mici, aruncând la răstimpuri câte o privire spre sală. Patek își luă o mutră disprețuitoare de parcă i-am fi vârat sub nas niște gablonțuri de doi bani dându-le drept *Koh-i-Noor*^[34].

— Mucles și taci chitic, rezumă Hubert. Ca să reiau expresia ta favorită, e mai simplu să smulgi patronului de la «Moartea Subită» rețeta pentru *gueuze* decât să capeți o informație de la tipul ăsta.

Moshe, care ne observase în tăcere, se legănă pe scaun înainte de a i se adresa la rândul său lui Patek. În ebraică. Doar câteva cuvinte, nu mai mult. De data asta, Patek păru zdruncinat. O mică

picătură de sudoare îi țâșni pe frunte și se scurse lent de-a lungul nasului. Așadar, era o ființă umană?

S-ar zice că Moshe avea în cele din urmă încredere în mine și găsisese că ideea mea era mai puțin năstrușnică decât o spunea. Văzându-l că redevine stăpân pe situație, m-am extras din *Zanzi-bar*. Afară era cald, dar în comparație cu atmosfera care domnea în buncărul-bar, aveam impresia că respir aerul munților.

— Ți-ai abandonat amicul în cuptorul ăla? l-am întrebat pe Moshe când mi se alătură, ceva mai târziu, însoțit de Hubert. Ați putea fi urmăriți pentru neacordarea de ajutor unei persoane aflate în pericol.

— Patek se simte la fel de în largul său în bistroul ăsta ca tine la terasa din Piața Binefăcătorilor, spuse Hubert.

— Masa aceea de lângă tejghea e biroul lui, confirmă Moshe. Trăiește acolo șase zile din șapte.

— Și diamantele lui Gutmeyer?

Moshe clătină din cap.

— S-ar putea că Patek a fost însărcinat cu cincisprezece zile în urmă să evalueze niște pietre cumpărate în Elveția de la un negustor belgian de diamante.

— Și ce părere are?

— *Evaluatorii* nu se pronunță doar în legătură cu calitatea pietrelor. Ei vor să știe totul despre originea diamantelor care li se aduc. De la război încoace sunt foarte atenți să nu recicleze orice bijuterie. Majoritatea refuză să devină complici ai celor care și-au jefuit coreligionarii din Europa. Datorită acestui sistem, ei au reușit, de altfel, să pună mâna pe bijuterii furate unor familii evreiești și chiar să dibuiască foști naziști care încercau să-și negocieze prada. Sau care îi credeau pe evrei atât de lacomi, după cum repeta propaganda lor, încât să fie gata să accepte orice comoară cu ochii închiși.

— Așadar Gutmeyer a reapărut cu adevărat?
Moshe zâmbi.

— Sau poate că a suferit între timp niște transformări majore. Lui Patek i s-a înfățișat o femeie.

— O femeie?

— Fiica lui Gutmeyer, spuse el agale, savurându-și efectul de surpriză.

M-am holbat la el cu ochii cât cepele. Hubert dădu din cap.

— Poate că clienta ta avea nevoie de ceva *cash* ca să susțină plata nemaipomenitelor tale onorarii...

— Chestia asta nu stă în picioare! De ce să-și fi pierdut doamna de Terrenoir timpul și banii însărcinându-mă pe mine să...

— Banii soțului ei, interveni cu perfidie Hubert.

— ...pun mâna din nou pe averea tatălui ei dacă aceasta era în seiful ei?

— Cine îți vorbește de doamna de Terrenoir? Domnul Patek ne-a descris o roșcovană micuță, uscățivă și plată, cu păr scurt, coafat cu furca! Nimic comun cu creatura care te-a vrăjit, dacă nu cumva ai transformat-o în visul tău pe adevărata Gutmeyer în vampa asta cu care ne-ai împuiat urechile?

M-am prelins pe marginea trotuarului și am clătinat din cap.

— Nu mai înțeleg...

— E totuși simplu, tranșă Moshe. Există o domnișoară Gutmeyer în plus în povestea asta.

— Toată familia asta pare să se dedubleze! Doi doctori Gutmeyer și acum două fiice ale sale!

— Repetă-mi ce ți-a spus dl. Patek.

După o masă frugală și câteva pahare mari de sifon (sifon sau cafea, ce țară!), Moshe reluă:

— Într-o după-amiază, Patek a primit vizita unei tinere doamne care i-a dat cinci pietre cerându-i să le evalueze.

— Marfă de calitate?

— Superbă! adăugă Hubert. Pietre de calitate-ntâi, alb-albastru.

— Și, dacă afacerea se făcea, reluă Moshe, doamna Gutmeyer a precizat că va mai aduce și altele.

— Câte?

— Patek nu a întrebat.

În fața aerului meu surprins, Hubert interveni.

— Tu nu ai niciun simț al comerțului, Michel. Pietrele astea sunt o momeală. Dacă Patek se arată a fi interesat, ea va urca miza. Dar nu-l înveți pe un bătrân *evaluator* să recurgă la astfel de stratageme...

— Indiferent, în aparență, la importanța lotului, *evaluatorul* nostru a întrebat-o despre originea pieselor, potrivit obiceiului său.

— Și de unde proveneau diamantele lui Gutmeyer?

— E inutil să minți în chestiuni din astea. Mărimea unei pietre constituie o veritabilă semnătură. Un tăietor este un sculptor căruia un specialist îi reperează de la prima ochire felul în care folosește uneltele. Pietrele Gutmeyer fuseseră cumpărate de la un negustor de diamante din Anvers, binecunoscut la fața locului – nu întotdeauna din cele mai bune motive – un anume David Grubanski. Tranzacția a avut loc la Geneva, așa cum ai ghicit, Michel. Mă întreb cum a reușit creierul tău să funcționeze, lipsit fiind de atâtea zile de carburantului său obișnuit?

— Înainte de a pleca spre țara cămilelor, am avut precauția să-mi fac niște rezerve. Zici că Grubanski ăsta a adus pietrele de la Anvers la Geneva? Cum i-a evitat pe vameșii elvețieni?

— Dacă vrei să faci comerț cu bani lichizi, ai încredere în elvețieni! Aeroportul din Geneva este construit jumătate în Franța și jumătate în Elveția. Frontiera trece prin mijlocul clădirii, care se află în zona fără vamă. Astfel, călătorul grăbit poate să nu treacă niciodată nicio frontieră. El rămâne într-un

no man's land^[35] în care birourile și sălile de întâlniri sunt la dispoziția sa. O dată tranzacția încheiată, el își reia zborul fără să fi pus piciorul în Confederație. Cât despre cumpărător, acesta se întoarce pe teritoriul său cu pietre ușor de ascuns...

— În șosete...

— Poți cumpăra câte perechi dorești în magazinele *duty free*^[36].

— Încă un lucru, Moshe. Cum ai izbutit să smulgi toate aceste detalii de la *evaluatorul* nostru pentru care secretul profesional trebuie să fie o a doua natură, când Hubert a dat chix?

Un zâmbet larg, de carnasier, a luminat obrazul masiv al tânărului.

— Imposibil să-ți răspund, Michel. Și eu trebuie să respect secretul profesional...

Hubert interveni:

— Dar cum o s-o găsim pe noua fiică a lui Gutmeyer acum, când tranzacția s-a încheiat?

— Nu chiar cu totul. Nu i-a înmănat lui Patek decât cinci pietre. Restul lotului se află încă în posesia ei.

Mi-am golit paharul și am mai comandat un rând. Ca să mă îmbăt cu sifon, trebuia într-adevăr că limba mea să fie în starea în care era limba lui Moise după patruzeci de ani de peregrinare prin deșertul Sinai.

— Dacă sugerezi cumva s-o așteptăm pe bogata noastră moștenitoare vreme de nopți și zile la masa lui Patek de la *Zanzi-bar*, răspunsul e nu!

— Liniștește-te, Michel, răspunse Moshe, bătând ușurel peste buzunarul cămășii. Am adresa ei.

UN DAR PENTRU MÂNTUIREA SUFLETULUI

Văzut din cer, nu știu cum e, dar, văzut de aproape, Ierusalimul nu semăna deloc cu imaginea metropolei mitice, inimă a civilizațiilor, mamă a trei mari religii. Nu semăna nici măcar cu cărțile poștale ale orașului puse în vânzare la chioșcuri. Capitala statului evreu, cu micile sale clădiri oarecare din beton, îmi amintea mai degrabă de un târg de provincie belgian, din care lipseau biserica gotică și berea, dar având în plus soarele și zgomotul.

— Sfinte Doamne! Unde a dispărut Ierusalimul Bibliei?

Moshe întinse degetul spre o lungă construcție din pietre albe neșlefuite și beton brut, învelită în sârmă ghimpată ruginită, care șerpuia printre case, luând forma colinei.

— Dacă vrei să cauți cetatea lui David și a lui Irod, ai nimerit de partea greșită a zidului. În timpul războiului de independență, combatanții din cele două tabere s-au bătut în luptă corp la corp și cu arme albe ca să păstreze intactă fiecare piatră din vechiul oraș. După încetarea focului, Ierusalimul a fost împărțit în două. Orașul istoric, închis ca într-un sipet între ziduri, cu străzile prăfuite pe care le-au străbătut strămoșii noștri, poarta Damascului, turnul lui David, universitatea de pe muntele Scopus, întregul nostru imaginar este, provizoriu, sub suveranitatea hașemiților.

— Provizoriu?

— Nu-mi pierd speranța că arabii, care au sângele la fel de încins ca al nostru, ne vor da într-o bună zi prilejul să reunificăm orașul și să recuperăm în sfârșit ce-a mai rămas din Templu.

Tonul aproape mistic al lui Moshe mă luă prin surprindere.

— Vorbești ca un bigot! Ți-ai ascuns bine kippa⁴³⁷!

Uriașul izbucni în râs.

— Ești pe o cale greșită! Rabinii, preoții, imamii și sectele lor îmi dau mâncărimi!

— A, da? Oare nu te-am auzit eu bine strigând spre cer că ești gata să-ți dai viața ca să îmbrățișezi Zidul Plângerii?

— Pardon, pardon! Dacă vreau să am dreptul să mângâi pietrele albe ale regelui David, nu e ca să mă rog lui Yahve. Ci ca să regăsesc istoria noastră, cultura noastră. Mă voi înclina la zidul Templului ca să șterg blestemul exilului, să împac Israelul cu trecutul său și să închid în sfârșit cercul.

Văzându-ne nedumerirea, ne trase, pe Hubert și pe mine, spre o clădire cu trei etaje, pe jumătate în ruină.

— Vrei să admiri Ierusalimul autentic? Să înțelegi furia mea împotriva arabilor? Atunci, țineți-vă după ghid!

La intrarea în clădirea dărăpănată, o femeie soldat ieși de sub o copertină, cu pușca în mână și o centură de grenade în jurul taliei. Având în vedere legendarul meu curaj, am fost cât pe ce să leșin. La vederea lui Moshe, ea se dădu la o parte. Hubert se hlizea de pomană, când am trecut și eu, femeia soldat îmi aruncă o privire ciudată bătându-se ușor cu mâna peste centură. Am mai întâlnit încă vreo patru-cinci militari când urcam scările putrezite, dar aceștia nici nu ridicară capul. Pe palierul celui de-al doilea etaj, Moshe împinse o ușă și străbăturăm un apartament părăsit, plin de moloz, oprindu-ne mai apoi la doi metri de o fereastră închisă printr-un panou gros din lemn. Cu arătătorul dus la buze, ne porunci să ne ghemuim. Apoi manevră ușor oblonul făcându-l să alunece. O rază de soare traversă încăperea, pe dată întunecată de un nor de praf. După ce aruncă o

privire în exterior, ne invită să admirăm priveliștea, unul câte unul.

— Mai cu seamă să nu ridicați capul! Soldații iordanieni care stau de gardă la câțiva metri de-aici se plictisesc de moarte. Singura lor distracție este să mai ia la țintă din când în când câte un turist imprudent și să-i dea jos pălăria de pe cap. Sau și mai mult de-atât, cu un pic de șansă!

Tabloul era ireal. Soarele incendia acoperișul conic aurit al Domului Stâncii, aruncând o lumină cvasi-divină peste hățișul încâlcit al străduțelor vechiului oraș de la poalele sale. În depărtare, coline din pământ roșu, din care se iveau ici-colo eucalipti și câțiva măslini. Moshe avea dreptate. Nu era nevoie să fii credincios ca să te lași fermecat.

Hubert avea ochii în lacrimi.

— E frumos, așa e?

Îi tremura glasul. În gura lui, «frumos» nu însemna nimic. Încerca doar să exprime ceva imposibil de pronunțat. Un amestec de emoție, fericire și durere. Nu eram sigur că îi pricep mesajul. Am renunțat să-i cer mai mult de atât. După ce am contemplat priveliștea, m-am întors, cu capul plecat, tot în genunchi, să mă pun la adăpost.

— Așadar aici se pare că s-ar fi refugiat *adevărata* fiică a lui Gutmeyer? am întrebat în timp ce ne întorceam în centrul orașului. Trebuie să vedem cumva o semnificație deosebită în chestia asta?

— De data asta, întrebarea ta e mai puțin stupidă decât pare, remarcă Hubert.

— Poate că dacă m-ai asculta mai cu atenție...

— De ce fiica unui burghez din Praga, care a rupt orice legătură cu iudaismul și a crescut-o în ignorarea și chiar negarea strămoșilor, s-a instalat în orașul cel mai sfânt al tuturor religiilor lui Avraam?

— Ce vrei să spui prin «*adevărata* fiică a lui Gutmeyer»? întrebă Moshe, mereu prompt în a comenta tot ce ziceam eu. Că doar nu prin faptul că și-a etalat în fața lui Patek o parte din succesiunea bunului doctor și-a dovedit filiația ultima sosită în cursă. Și nimic nu indică faptul că această domnișoară a decis să se stabilească în Israel.

— Atunci ce face la Ierusalim?

— De ce n-ar face pur și simplu un pic de turism finanțat de revânzarea câtorva bijuterii mai mult sau mai puțin de familie?

Traversam o mică piață de fructe unde oamenii vorbeau unii cu alții în toate limbile pământului.

— Mai e mult? l-am întrebat pe Moshe. Am ajuns deja la poalele turnului Babel!

— După indicațiile lui Patek, doamna G. locuiește la două străzi depărtare.

— Să sperăm că nu și-a ales domiciliul deasupra unei farmacii, adăugă Hubert pe un ton lugubru.

Noua *miss* Gutmeyer nu locuia la un fabricant de pilule, ci într-o școală rabinică, o *yeshiva*. Ceea ce, de asemenea, era de rău augur.

— Fiind educată de tatăl ei, înțeleg că are mult de învățat despre religia și istoria evreiască, mormăi Moshe fără mare convingere.

Când împinse poarta solidă din lemn, se ivi un tânăr îmbrăcat în veșmânt tradițional: redingotă neagră, cămașă albă, pălărie neagră. Barba lui deasă, roșcată și încâlcită se zbârli și mai tare la vederea grupului nostru, precum părul unui câine de pază în fața unor intruși răufăcători.

— Căutați pe cineva? întrebă el, echivalentul în traducere al lui *Vade retro satanas!* Piei, satană!

Descheiați la cămașă, cu hainele boțite, cu capul descoperit, probabil că aduceam cu niște extraterestri pentru locuitorii cartierului. A fost însă și mai rău când am cerut s-o întâlnesc pe doamna Gutmeyer.

— O doamnă în această clădire? Păi, nicio femeie nu este admisă în localurile școlii.

Faptul că ne trecuse prin minte însăși ideea unei prezențe feminine în mijlocul studenților, aplecați peste comentariile Talmudului, păru să-l șocheze mai mult decât dacă am fi etalat niște tatuaje întru gloria lui Hitler. În acel moment, o doamnă grasă cu capul acoperit de o basma trecu prin fața noastră, cărând o găleată plină cu apă murdară.

— Este femeia de serviciu, preciză el cu un aer stingherit, văzând privirile noastre interrogative. O arăboaică, adăugă el.

— Femeilor evreice le este interzis accesul în această școală, dar nu și femeilor arăboaice? am întrebat eu cu un aer nevinovat.

Moshe nu-și mai dădu osteneala să traducă remarca lui.

Încă un eșec? Să crezi asta însemna să nu-l cunoști bine pe Moshe. Hotărât să nu se lase respins, ridică ceva ce trebuie să fi fost un document oficial, fluturându-l pe sub nasul tânărului cerber. După ce-și scărpină barba, acesta plecă după întăriri, adică după un alt bărbos, foarte gras și mult mai în vârstă, care se lansă într-o lungă parlamentare cu Moshe. Dar era mai ușor să convingi un rabin cabalist decât să ai ultimul cuvânt cu ghidul nostru. Oftând din rărunchi, grasul îi deschise în cele din urmă lui Moshe poarta spre sfânta sfintelor.

— N-ar trebui să dureze mult, ne lansă el înainte de a-i urma pe bărboși.

Așteptarea dură, totuși, peste o oră. Între timp, noi dibuiserăm un ungher la umbră și niște scaune vechi pe culoar, dar, vai! nici cea mai mică băutură răcoritoare la orizont, nici măcar o micuță *gueuze grenadine*. Când Moshe își făcu din nou apariția, părea preocupat.

— Haideți, zise el, nu mai avem nimic de făcut aici.

Adunați în jurul unei mese joase dintr-o ceainărie, ne lăsă să ne rehidratăm în timp ce el dădea un telefon în încăperea din spate.

— Iată în ce stadiu ne aflăm, explică el întorcându-se să se așeze lângă noi. Potrivit serviciilor noastre, doamna Gutmeyer nu a părăsit teritoriul israelian. Și-a fixat o nouă întâlnire cu Patek peste două zile.

— Îndurare! am suspinat eu. Cruță-mă de cazanul încins de la *Zanzi-bar*. Poate că în religia voastră nu știți ce e aia infern, dar într-a mea, da! Reține că *yeshiva* din care am ieșit mi se pare la fel de primitoare ca *Zanzi-bar*. De ce-s atât de ostili oamenii ăștia?

Moshe șovăi de parcă nu-și găsea cuvintele în franceză. Ne veni Hubert în ajutor.

— Este o situație bizară pentru un sionist, începu el.

Iată că acum și Hubert se învârtea în jurul cozii. Până la urmă, Moshe și cu el vor încinge o mică horă.

— O parte a evreilor ortodocși care trăiesc în acest cartier resping suveranitatea statului Israel. Dacă iordanienii nu i-ar fi alungat din orașul vechi, ar fi preferat să trăiască în mijlocul arabilor. Nu doar din cauza prezenței locurilor sfinte, dar și din ură față de sioniști. La fel precum cei mai răi dușmani ai noștri, ei neagă existența Israelului. Pentru ei, conducătorii noștri actuali sunt niște impostori. Ei refuză statul Israel.

Am izbucnit în râs.

— Poveștile voastre evreiești mi se par mult prea subtile.

Hubert se aplecă spre mine.

— Într-un anume fel, eu le pot înțelege refuzul de a fi confrunțați cu materializarea visurilor lor seculare. Atunci când un vis se împlinește, s-a sfârșit.

— Și vă mai mirați că *goyim*-ii vă socotesc o bandă de țicniți?

Cu o răbdare neașteptată, Hubert își continuă elanul pedagogic.

— De două mii de ani, din generație în generație, evreii se lamentează că au fost alungați de pe pământul pe care Dumnezeu li l-a dat. Seară de seară, ei se roagă pentru reîntoarcere: *Anul viitor la Ierusalim*.

— Păi au obținut în sfârșit dreptul de a se întoarce acolo și tot nu sunt mulțumiți?

— Ortodocșii socotesc că Israelul nu este Iudeea dăruită de Dumnezeu poporului Său. Pentru aceștia, cei care au smuls independența la ONU sunt niște necredincioși care nu aveau dreptul să proclame independența și suveranitatea unui stat evreiesc.

— Ben Gurion, Weizmann, Golda Meir, ei nu sunt evrei? Parcă ar fi discursul nazist de-andoaselea!

— Toți conducătorii israelieni sunt laici și socialiști. Nu fac mai multe parale decât păgânii. Ba chiar sunt și mai răi pentru că deturnează o parte a poporului evreu de la Scrierile Sfinte. Doar Mesia, în ziua în care se va întoarce, îi va readuce din exil în Țara Sfântă pe evreii împrăștiați. Cu siguranță nu o bandă de polonezi și de ruși crescuți în cultul lui Karl Marx și al lui Theodor Herzl, care au stabilit o democrație de tip occidental, în care bărbații și femeile muncesc ca la Londra sau la Paris, câștigă bani și îi cheltuiesc pe frivolități în loc să-și petreacă timpul cu studierea Bibliei...

— Dar noi nu reprezentăm guvernul israelian. De ce să ne refuze intrarea în școala lor?

— După părerea ta, de unde vin banii care permit cumpărarea și întreținerea clădirilor care îi adăpostesc pe *yeshivot*, profesorii și elevii?

— De la generoși donatori americani sau europeni care cred că-și mântuiesc sufletul de capitaliști putrezi, finanțând așa-ziși savanți, oameni sfinți, care se vor face avocații lor pe lângă Atotputernicul, explică Hubert.

— Astfel, cerul li se va deschide în ziua cu pricina și vor fi primiți de Dumnezeu în persoană în lumea de dincolo, adăugă Moshe.

— Nu cumva e o investiție nesigură pentru adepții unei religii care nu cunoaște nici paradisul, nici infernul?

— Păi de aceea generoșii donatori au drept de prioritate la câteva compensații încă din viață. Privilegiul de a fi primiți de marele rabin în persoană, de a fi fotografiați în compania sa. Și de a-și vedea numele gravat pe veci pe o placă din marmură în curtea școlii. Pe un zid din Ierusalim.

— Nu-mi spune că Gutmeyer...

Moshe încuviință dând din cap.

— Doamnei Gutmeyer i s-au adresat mulțumiri în litere de aur pentru sprijinul pe care l-a adus *yeshivei* ca un omagiu pentru tatăl ei, doctorul Gutmeyer din Praga, asasinat de naziști.

— Diamantele renegatului Gutmeyer investite într-o școală rabinică? Asta-i o glumă! Și tot nu explică de ce conducătorii *yeshivei* ne-au dat afară. Dimpotrivă. Ar trebui să fie mândri să etaleze numele generoșilor mecena.

— După mine, interveni Hubert, ei se feresc de familiile donatorilor. Unii moștenitori, nu foarte fericiți de risipa părintelui lor, încearcă fără îndoială să se opună dispariției moștenirii.

— Nu mai pricep nimic, am zis eu. Fiica lui Gutmeyer, căci așa mi s-a prezentat, mă consultă ca să recupereze patrimoniul tatălui ei, șterpelit dintr-o bancă din Geneva. Or, dacă vă urmăresc eu cum trebuie, banii acestui om, care a făcut totul ca să se dez-iudaizeze, servesc acum la finanțarea unei bande de evrei ortodocși din Ierusalim! Și cine le-a făcut cadoul ăsta? Propria sa fiică. Doar dacă nu cumva este un alt copil al lui? Oricum, doar Dumnezeu știe cine.

— Da' poate că clienta ta nu-i fiica lui Gutmeyer, Michel, mormăi Hubert.

— A, nu? Atunci, cum se face că știe totul despre el, inclusiv numărul contului secret de la Geneva?

— Rămâne în picioare întrebarea care ne obsedează de la bun început: unde este Gutmeyer? O fi înmormântat într-un lagăr de exterminare, după cum afirmă frumoasa placă așezată în cinstea sa pe zidul acestei școli? Sau e tot în viață, după cum crede bancherul său? În acest caz, de ce s-o trimiță pe fiică-sa să preschimbe pietrele în bani lichizi pe Pământul Făgăduinței ca să-i abandoneze unei școli talmudice?

Am început să înțeleg cum orașul ăsta îi făcuse pe mii de oameni să-și piardă mințile de-a lungul secolelor. Deveniseră nebuni și violenți. Probabil că exista în aer o periculoasă combinație chimică.

Nu era pentru prima oară când exploram lumi ciudate, alte planete, pe cea a lucrătorilor italieni din sud, acel Mezzogiorno^[38], sau al pigmeilor din Africa centrală. De data asta, însă, eram într-un alt sistem care le scăpa pur și simplu oamenilor și rațiunii. Oare asculta, cumva, direct de Dumnezeu? În cazul ăsta, îmi pare rău, prieteni, nu-i de competența mea!

GUTMEYER CONTRA GUTMEYER

Cu capul gata să-mi explodeze, am plecat să mă refugiez între cei patru pereți ai camerei mele de hotel. În sfârșit, un loc fără suflet în orașul ăsta care avea prea mult!

Stăteam întins pe pat, îmbrăcat din cap până-n picioare și așteptam să mă strecur în singura sală de baie de pe etaj de îndată ce avea să fie liberă. Să stau la coadă pe coridor, cu săpunul în mână, era peste puterile mele. Baia era ocupată în permanență de un grup de turiști americani. Îi bănuiam că fac parte dintr-o sectă igienistă care îi obliga să se boteze cu apă curată de mai multe ori pe zi.

Fără prezența lui Anne, mintea mea o luase razna. Devenit belgian rătăcitor, unica mea perspectivă era de a mă învărti în cerc, până ajungeam înapoi la punctul de plecare, adică o celulă de la închisoarea din Forest. Iar dacă nu izbuteam să-l aduc la picioarele prigonitorilor mei pe adevăratul asasin al lui Okren și Lipski, împreună cu dovezi clare, eram numai bun pentru închisoare pe viață. Doar Yahve mă mai putea scoate de acolo. Nu poate să facă și El un gest mărunț ca să mă răsplătească pentru faptul că am venit până la poalele templului Său – oricum, cât de aproape o îngăduiau soldații unui Dumnezeu concurent? Ființa umană, creatura Sa favorită, capodopera Sa, nu are ea drept la o a doua șansă?

Am adormit în cele din urmă, legănat de zgomotul țevăriei până ce soneria unui telefon mă deșteptă brusc.

— Federico Simoni, arta coafurii, bună ziua, la dispoziția dumneavoastră!

Mi-au trebuit câteva secunde ca să-mi amintesc unde mă aflam și ce însemna acel apel absurd.

Când mă înregistrasem la hotel, cu mai bine de șase ore în urmă, îi cerusem receptionerului să-mi facă o legătură telefonică cu Bruxelles.

— Mesajul complet nu e cumva «Federico Simoni, arta coafurii, și Michel Van Loo, detectiv particular»?

— Regret, *signor*, e o eroare. Aici este un salon de coafură.

Ce-i asta? Probabil că un polițai supraveghează dacă inamicul public nr. 1 nu dă, cumva, vreun telefon. Cunosându-l pe Federico, eram convins că îl silea să-și vopsească părul în fiecare zi, între două dintre babetele lui, în schimbul dreptului de a-și odihni fundul și bocancii cu ținte pe unul dintre fotoliile din salon. Cu atât mai rău pentru polițai! Nimic pe lume nu mă va face să renunț să aud glasul lui Anne, fie doar și ca să-mi spună că nu există niciun abonat la numărul pe care îl cerusem.

— Mi-o puteți da la telefon pe doamna Anne Van Soest, vă rog?

— Ați nimerit prost, *signor*. Tocmai și-a luat câteva zile de concediu, reluă Federico pe un ton bizar. După cât am înțeles, s-a dus la ambasada Franței după o viză.

Și închise fără să-mi mai aștepte reacția.

Da' ce-i cu toată șarada asta? Anne acasă la soții de Terrenoir? Mi-am petrecut cea mai mare parte a nopții încercând să deslușesc mesajul lui Federico. Fără rezultat. Când am deschis iarăși ochii, aveam impresia că nu dormisem mai mult de zece minute. Soarele de oțel care inunda camera prăfuită îmi spori durerea de cap.

Hubert era așezat la o masă împreună cu Moshe în minuscula sală de mese a hotelului, chiar în fața recepției unde se lua micul dejun. Mă pregăteam să le relatez strania conversație din noaptea precedentă când începu să sune telefonul. După un scurt schimb de cuvinte în engleză, receptionerul îmi întinse receptorul.

— Domnul Van Loo? Un apel pentru dumneavoastră.

Când am dat să zic «Alo?», mi-am adus aminte, cam târziu, că mă numeam Michel Gutmeyer. Se presupunea că Van Loo rămăsese pe peron în Belgia. «Cine...?»

— Michel? În sfârșit! Mi-a fost greu să dau de tine, exclamă o voce familiară.

Era prima doamnă Gutmeyer, Irène de Terrenoir, sau cum o chema, de fapt, că numai bunul Dumnezeu știa asta.

— Ai un moment liber pentru noi? gânguri ea.

Clienta mea e-n Israel? Cu câteva săptămâni în urmă, m-aș fi bucurat la ideea de a mă plimba cu ea la braț pe muntele Măslinilor, dar folosirea cuvântului «noi» dădea de veste că pretențiosul ei soț se alăturase expediției. Ce însemna, oare, prezența ei la Ierusalim, când Federico tocmai mă anunțase că Anne se dusese la ambasadă? Mi-a dat întâlnire la barul hotelului *Regele David* (cel mai elegant din oraș) o oră mai târziu. De cum află vestea, Moshe păru ciudat de mulțumit.

— Perfect! exclamă el frecându-și mâinile. Cele două fiice Gutmeyer sunt așadar reunite pentru runda finală!

În ceea ce-l privește pe recepționarul care mă înscrisese sub numele de «Gutmeyer», acesta nu păru uimit de identitățile mele multiple. Așadar, știa tot Israelul cine sunt, de fapt?

— Mă întreb ce anume a determinat cuplul Gutmeyer să facă această călătorie. Și unde este Anne? le-am spus acoliților mei în timp ce sorbeam dintr-un pahar de suc de portocale rece, ceea ce dădea serios peste cap obiceiurile mele alimentare, înainte de a ataca un ou ochi, așezat pe o farfurie rotundă, care reflecta imaginea mea de impostor. Știți ceva? Am impresia că cei doi clienți ai mei nu mai au încredere în mine.

— Poți să nu le dai dreptate? rânji Moshe. Într-un fel sau altul, doamna de Terrenoir a înțeles că

povestea pe care ți-a turnat-o a început să se deșire din toate părțile, că o altă miss G. a pus mâna pe banii lui tăticu' și că-i dă gata împreună cu rabinii ei, fără ca tu să opui nici cea mai mică rezistență. În locul ei, și eu mi-aș pune întrebări despre eficacitatea ta, zise el strângându-și șervetul. Cu atât mai mult cu cât ai avut grijă să ții pentru tine noile întorsături, în loc să-ți avertizezi clienta.

— E-adevărat. Da' cum au aflat soții de Terrenoir despre apariția unei noi doamne Gutmeyer și despre banii tăticului? Doar voi știți secretul ăsta.

L-am fixat cu o privire stăruitoare pe Moshe, care ridică în cele din urmă mâinile în aer, ca un boxer care abandonează lupta.

— Greșești criticând modul în care Michel și-a executat misiunea, dragă Hubert. Contrar celor ce crezi tu, a informat-o cu scrupulozitate pe Irène de Terrenoir despre ultimele evenimente.

— Poftim?

— Detectivul tău favorit a trimis la Bruxelles un raport complet. Obligație profesională.

Văzând că în ochii mei se aprinde o scânteie asasină, se grăbi să adauge:

— Nu te enerva, Michel! Îți vezi clienta peste o oră. Doar nu aveai de gând să treci sub tăcere faptul că ai descoperit unde s-a dus moștenirea tatălui ei, nu-i așa? Ei, bine! Te-am scutit de reproșurile pe care cu siguranță ți le-ar fi făcut, rezumându-i în locul tău și sub semnătura ta rezultatul investigațiilor pe care le-ai făcut. Doar nu te-a plătit de pomană! Drept pentru care, ia zi, ce-i spui tipului care muncește în locul tău? Dată fiind căldura din ultimele zile, să știi că băutul la mașină este o adevărată corvoadă pentru un om din nord.

Eram prea năucit ca să mai răspund.

— M-am săturat să tot fiu manipulat de unii și de alții! Înțeleg că țineai extrem de mult să descoperi farmecul lui Irène de Terrenoir,

parfumul și alunița ei, da' de ce-ai invitat-o fără știrea mea? Mi-ar fi făcut plăcere să...

Moshe îmi reteză cuvântul.

— Afacerea asta depășește cu mult problema de a ști cine este cu adevărat fiica doctorului Gutmeyer, ce s-a întâmplat cu el și unde este averea sa. Și chiar și motivul celor două asasinate de la Bruxelles. Afacerea asta este cu mult mai gravă decât crezi.

•

Irène de Terrenoir mă aștepta la terasa hotelului de lux, cu o țigară în mână înfiptă într-un portțigaret lung, care strălucea în lumina soarelui cu o lucire atât de orbitoare încât părea încrustat cu diamante (ajunsesem să le văd peste tot în orașul ăsta).

— Ce anume ți-ar face plăcere? întrebă ea într-o dispoziție la fel de bună ca la telefon. Fraza mi se păru cam echivocă înainte ca ea să-mi întindă lista cu băuturi.

Aruncând o privire spre mesele vecine, l-am descoperit pe soțul ei, cufundat într-un ziar britanic, la câțiva metri de noi. Alături de el, Anne sorbea dintr-un suc de portocale. Când mi-a prins privirea, mi-a adresat un zâmbet jalnic fără să se miște de pe scaun. Anne la Ierusalim? Era un miraj sau un nou miracol din Țara Sfântă?

Cum dădeam să mă ridic, Irène îmi puse brutal mâna pe braț. Avea ceva mușchi, doamna!

— Lasă-l în pace! Charles-Henri e cam supărat în dimineața asta...

Când m-am desprins din strânsoare, ea și-a întredeschis poșetuța ca să-mi arate un micuț și drăgălaș revolver și două pașapoarte.

— Nu mă sili să înmânez adevăratele dumitale acte și pe cele ale prietenei dumitale poliției israeliene care a primit, după cum poți bănuî, un mandat de arestare din partea omologilor belgieni. Trebuie să-ți mai explic că prietena dumitale va fi și ea arestată pentru complicitate la crimă?

Ambasada Franței a pregătit deja actele care stabilesc cum te-a ajutat să ascunzi uciderea bietului profesor Okren.

Dacă Moshe mi-ar fi explicat rolul său exact, ca și pe cel al serviciilor sale, mi-aș fi putut bate joc de amenințările ei, dar, cum eu ignoram raporturile lui cu poliția oficială, nu puteam risca s-o arunc pe Anne într-un înspăimântător labirint judiciar.

— Ce doriți? am spus învins, lăsându-mă să cad înapoi în scaun. Mă simțeam îngrozitor de prost, vinovat de pericolele în care o atrăsesem pe Anne. Chiar dacă prezența ei la câțiva metri de mine făcea să-mi bată inima tare.

După ce opri un chelner, scoase din poșetă un telex pe hârtie roz, pe care-l flutură pe sub nasul meu, răspândind în treacăt un pic din picantul ei parfum oriental.

— Ce-i cu toată încurcătura asta?

Am întins mâna. Fără să-mi lase timp să apuc hârtia și să iau cunoștință de ce se presupunea că am scris, o vârî la loc în poșeta pe care o închise cu același pocnet sec și definitiv precum cel al ușii celei mele din închisoarea de la Forest. M-am rugat ca Moshe să nu mă fi atras încă o dată în capcană.

— După cum ați aflat, ancheta mea a avansat mult, m-am aventurat eu prudent. Eliberați-o pe Anne, am mai adăugat dintr-o suflare.

Irène îmi ignoră văicărelile.

— Banii mei, preschimbați în diamante revândute aici în Israel pentru ca banii să fie împărțiți pe la diverși rabini, dumneata numești asta o veste bună?

Am încercat să salvez ce se mai putea.

— Dacă îi dăm crezare domnului Patek, unul dintre cei mai serioși *evaluatori* din țară, doamna care i-a înmănat pietrele se numea Gutmeyer. Banii pe care i-a primit de la el, i-a dăruit unei școli ortodoxe cerând ca o inscripție în marmură să

amintească de tatăl ei... Vreau să zic, de tatăl dumneavoastră.

— Știu toate astea, răspunse Irène sec, închizând ochii și afișând un aer disprețuitor. Mi-ai scris deja. Dar niciun rând, în schimb, despre inițiativele dumitale de a o împiedica pe pacostea aia să-mi facă rău și nici despre cum să-mi recuperez averea.

Parcă am auzit zgomotul unei securi izbind la câțiva centimetri de nasul meu.

— Îmi pari ciudat de tăcut, dragă vere. Am să fiu sinceră cu dumneata. Soțul meu nu e departe de a bănuși că ai trecut la inamic.

Iată cum se explica faptul că o luaseră ostatecă pe Anne.

Dădu din umeri și își flutură pletele, ca și cum nu se putea împiedica să-și facă numărul de femeie fatală.

— Diplomații sunt niște oameni cam paranoici, spuse ea cu un zâmbet. Ajută-mă să-i dovedesc că am avut dreptate să am încredere în dumneata, dragă vere Michel.

— Desigur, am îngăimat eu. Dacă Anne...

Mă întrerupse.

— Pune mâna pe scârba aia de hoată! reluă ea pe un ton vehement. Și elimin-o. Toate mijloacele sunt bune! Nu sunt strânsă la pungă. Apoi, adăugă ea izbucnind brusc în râs, vom redeveni amici.

S-a făcut liniște de parcă ar fi trecut pe-acolo un înger – fenomen devenit destul de rar în regiune. În fața tăcerii mele, ea se enervă.

— Unde se ascunde ticăloasa aia? Ai smuls de la banda aia de bigoți adresa mării lor filantroape?

— Mă tem că e mai greu să le smulgi o informație decât să negociezi cu ei convertirea lor la creștinism. N-a sosit oare timpul să facem apel la poliția israeliană? am sugerat eu, trăgând nădejde să-i strecor cartoful fierbinte lui Moshe.

— Nici nu se pune problema, asta doar dacă nu vrei cumva să te trezești din nou la răcoare!

Exclamația doamnei de Terrenoir răsună sec pe terasă, ca tirul unui terorist palestinian, provocând o oarecare agitație în jurul nostru. Chipul mi se făcu stacojiu.

— Având în vedere poziția soțului meu, reluă ea cu o voce ușor îmblânzită, a alerta autoritățile ca să mă asiste în reglementarea unei probleme personale ar atrage consecințe politice și diplomatice incredibile. Țin să evit ca afacerile mele private să se transforme în afaceri de stat. Conform telexului dumitale, conchise ea fluturând iarăși hârtia roz pe sub nasul meu, prezența mea este necesară pentru închiderea anchetei. Și pentru distrugerea acelei ticăloase. Iată-mă, așa cum mi-ai cerut, adăugă ea, văzându-mă că fac ochii mari. Și iat-o și pe logodnica dumitale, care îți servește, mi s-a spus, drept creier.

Mă fixă cu privirea într-un mod ciudat, înainte de a continua:

— Deci, care ți-e planul de luptă?

Blestemându-l în gând pe Moshe și inițiativele lui, m-am prefăcut că îmi restabilesc avantajul.

— Ai vreo idee în legătură cu identitatea acelei femei?

Am înălțat din umeri.

— Asta încerc să stabilesc.

Ea se uită la ceas.

— O, nu mi-am dat seama cum trece timpul! Îmi pare rău, sunt în întârziere. Vino să mă cauți la începutul după-amiezii. Ți-aș fi propus să dăm o fugă până la escrocii ăia chiar acum, dar soțul meu are o întâlnire cu unul dintre colegi. Te rog să ne scuzi.

Se interpușe când am vrut să mă apropii de Anne.

— Mai târziu, spuse ea. După ce vei fi dat dovadă de ceva bunăvoință.

Am făcut o mișcare cu capul spre Anne care dădu din umeri. Și m-am târât de acolo privind tot timpul peste umăr în spatele meu. De cum am

părăsit terasa, domnul de Terrenoir i se alătură lui Irène. Am băgat de seamă că o ținea de braț pe Anne care înainta cu pas șovăielnic. Ticăloșii ăia cu siguranță o drogaseră.

•

În drum spre hotel, am pășit de-a lungul drumului care izola orașul nou, orașul evreiesc, de cel vechi, ocupat de iordanieni. Între casele abandonate cu ferestre oarbe și stâlpi de rezistență din piatră și beton, se vedeau fire de sârmă ghimpată ca niște ornamente de Crăciun. Unele străzi erau tăiate brutal de când cu separarea orașului, fiind transformate în fundături. Chiar și clădirile erau tăiate în două de zid. Domnea peste întreg cartierul un ciudat amestec de tensiune tăcută și calm aparent. Cu toate astea, trecătorii dădeau impresia că se preumblă la fel de pașnic ca pe Rue Neuve^[39], într-o zi de cumpărături. Tineri râdeau zgomotos, mame împingeau cărucioare, altele mergeau cu plase de provizii în mână. Pretutindeni, soldați blajini se mișcau nepăsători. Însă o violență crudă se ascundea îndărătul fațadelor oarbe, în fundături, îndărătul sârmei ghimpate. M-am gândit că niciun bărbat de pe stradă nu purta tichie. Evreii habotnici nu ieșeau din cartierul lor. Ce însemna acest «stat evreu» cu care se împăuna Hubert? Eu unul fusesem crescut într-o familie catolică, dar care nu acorda o prea mare însemnătate religiei. În unele duminici mergeam la liturghie, respectam botezul și comuniunea, ca să facem la fel ca vecinii. Și mai aveam și un crucifix prăfuit deasupra ușii salonului familial. De când plecasem de acasă, pierdusem orice legătură cu creștinismul. Eram convins că și Hubert renunțase la religie. Și atunci ce voia să spună cu așa-zisa lui apartenență la «poporul evreu» cu care îmi tot împuia urechile?

— Diferența dintre noi, îmi spuse el, stă în cultul memoriei. Un catolic care și-a abandonat credința nu mai acordă nicio importanță istoriei

sale, religiei strămoșilor săi, semnificației acesteia. În timp ce un evreu, oricât de ateu ar fi el, păstrează vie întreaga istorie a poporului său și a persecuțiilor la care a fost supus.

M-am scărpinat în cap ascultându-i explicațiile.

— În fond, Hubert, tu trebuie să-i venerezi pe toți cei care au masacrat evrei de-a lungul veacurilor. Fără ei, ai fi devenit un tip la fel de obișnuit ca mine!

Zâmbind larg, dădu din cap.

— Și tu le datorezi recunoștință. Fără ei, dragă Michel, ai fi în închisoare la Bruxelles în loc să te preumbli liber prin țara strămoșilor mei!

Moshe ne întrerupse conversația.

— Mă simt mai apropiat de tine, Michel, decât de Hubert și de considerațiile lui din alte vremi, când evreii se făceau că mai cred că aparțin unui popor ales. Israelienii sunt prea realiști ca să se împotmolească în acest gen de speculații masochiste. Cu excepția bigoților, pentru care asta este un business.

L-am întrerupt. Soarta lui Anne mi se părea o problemă mult mai acută decât cea a poporului evreu...

— M-am informat, reluă Moshe. Domnul de Terrenoir a prezentat cele trei pașapoarte când a coborât de pe vapor la Haifa.

— Anne nu a dat cumva impresia că s-ar împotrivi? Nu le-a spus nimic vameșilor?

— Nu a fost nici cea mai mică urmă a vreunui incident, a vreunui apel la ajutor. Formalitățile nu au durat mult deoarece el avea pașaport diplomatic. Dacă Anne ar fi reacționat, cei trei ar fi fost duși imediat la interogatoriu.

— E pe calmante, asta-i clar. N-am văzut-o niciodată atât de apatică. Primul lucru e s-o scoatem din ghearele lor, Moshe. Presupun că serviciile tale sunt pregătite?

Dădu din cap cu un aer îngrijorat. Îndrăznește cumva să ezite?

— Nu-i nicio grabă, spuse el în cele din urmă, cu voce suavă de funcționar.

Mie îmi ieșeau ochii din cap. A trebuit ca Hubert să mă țină de brațe ca să mă împiedice să-l strâng de gât.

— Așteaptă, zise el frecându-și ceafa. Potolește-te! Anne este sub control. A interveni înseamnă a o pune în pericol.

— Ce vrea să zică limbajul ăsta esoteric?

— Dacă tu o ajuți pe Irène, aceasta nu-i va face niciun rău. Anne este neprețuită. Soții de Terrenoir o vor trata ca pe un bibelou de porțelan ca să se asigure că mergi pe linia bună. Drept spre comoară. Abia în acel moment vom interveni și-i vom sălta. Dacă poliția intervine prea devreme, își vor lua zborul, dispărând împreună cu Anne, fără să mai avem nici cel mai vag pretext să-i împiedicăm să părăsească țara. Gândește, măcar o dată în viață! Am izbutit să-i atragem pe cei doi de Terrenoir în Israel. Să nu stricăm singura noastră șansă de a-i prinde în cursă. Un pic de răbdare, Michel, și răufăcătorii ăștia au să cadă precum un fruct copt.

Moshe avea, fără îndoială, dreptate. Și totuși, imaginea lui Anne pe terasa hotelului *Regele David*, slăbită, incapabilă să-mi întindă brațele, mă obseda.

— În după-amiaza asta, continuă Moshe, în timp ce tu te vei afla în vizită la *yeshiva*, în compania lui Irène, prietenii noștri își vor desfășura forțele în cartier.

— La ce bun? Ea nu-și va asuma riscul s-o ia și pe Anne.

— Nu, dar întâlnirea dintre cele două doamne Gutmeyer va fi suficientă ca să provoace câteva scânteii.

— Doar nu-ți imaginezi că doamna Gutmeyer cu diamantele o va aștepta pe doamna Gutmeyer de Terrenoir ca s-o invite la ceai?

— Eu sunt mai optimist ca tine, zise Moshe, căruia îi râdeau ochii.

— Iată, poate asta este diferența între un fost evreu și un fost catolic, conchise Hubert.

MAMA VITREGĂ

Căldura copleșitoare golise cartierul de toți locuitorii săi. Numai clienta mea și cu mine eram îndeajuns de nebuni ca să ne aventurăm pe străzi la ceasul siestei, orbiți de o lumină de un alb extravagant. Pentru că i-am pretins să mi-o aducă pe Anne de îndată ce ne-am întâlnit, Irène m-a tras într-o cabină telefonică, a format un număr și mi-a pasat receptorul. Prevăzuse, evident, reacția mea.

Ți-o dau la telefon pe prietena dumitale, mormăi soțul lui Irène.

— Michel?

Avea o voce atât de pierită, că am fost cât pe ce să izbucnesc în plâns. Eram incapabil să vorbesc. Simțeam un nod în gât.

— Nu-ți face griji, zise ea după o lungă tăcere. Sunt în regulă.

Legătura fu întreruptă înainte ca eu să izbutesc să articulez vreun cuvânt. Irène se uită la ceas.

— Te-ai liniștit? întrebă ea cu voce dură. Bun, să ne grăbim dacă vrei să-ți regăsești prietena.

Cum era și firesc, poarta grea din lemn a *yeshivei* era închisă. După ce am sunat în zadar, i-am sugerat lui Irène să revenim spre sfârșitul după-amiezii. După *siestă*. Siesta: acest cuvânt nu însemna nimic pentru ea. Nici măcar atunci când a fost pronunțat de către seducătorul ei detectiv. Pentru început, se agăță de sonerie, presupunând că vibrațiile provocate de degetul unei de Terrenoir vor avea un efect mult diferit asupra ocupanților — cu toții bărbați, este adevărat — față de cele ale unui palid Van Loo. Apoi începu să bată cu pumnii în poartă. Surpriză: încăpățânarea ei dădu roade. Studentul cu barbă roșcată care ne întâmpinase atât de vesel în ajun, deschise în cele din urmă un oblon. Într-un oraș sfânt, nu știi cine îți bate la ușă,

un cerșetor sau un trimis al lui Dumnezeu – uneori cei doi se confundă. Cerule, o femeie! Niciodată Yahve, binecuvântat fie numele Său, nu ar fi pus semnul Său pe o creatură femelă. Înainte ca cerberul să închidă oblonul, Irène îl dădu la o parte cu un gest brusc și intră cu pas de cuceritoare, lăsând în urmă aroma puternică a parfumului ei și trăgându-l după ea pe detectiv.

Descumpănit, bărbosul încercă stângaci să se interpună, cu ambele brațe întinse în fața lui. De parcă îi poți rezista unei Gutmeyer de Terrenoir! În orice caz, cum ar fi putut un biet bigot să împiedice o femeie să meargă înainte atâta timp cât legea îi interzicea să se lase pătat prin apropierea de o fiică a Evei? Dacă Dumnezeu prevăzuse derogări deosebite în cazul femeilor autoritare și vajnice, tânărul nu ajunsese atât de departe cu studiile ca să abordeze acest capitol delicat. Atunci se ivi colegul său, bondocul rotofei, spre marea ușurare a studentului roșcovan care trăgea nădejde că, având în vedere experiența acestuia, colegul său va ști cum să-i țină piept unei creaturi feminine fără să fie dezonorat. Fără să se lase distrasă, Irène continuă să intre mai adânc în inima domeniului interzis, neținând seamă de implorările celor doi bărboși. Străbătu curtea din spate a clădirii și pătrunse într-un alt coridor. Intrigat de vacarm, un bătrân cu păr cărunț ieși dintr-o sală de studiu. Înveșmântat la fel ca cei doi paznici, într-un caftan lung și negru, cu ochelari cu lentile groase la ochi, o întâmpină pe clienta mea cu un zâmbet larg. Iată o schimbare plăcută!

— Bun venit, bun venit! fredonă el în franceză, cu un ușor accent germanic, înainte de a ne invita într-un salonaș aproape lipsit de mobilier – doar o masă, scaune și pereți acoperiți de cărți – și de a ne propune o ceașcă de ceai. Câteva minute mai târziu, tânărul bărbos și roșcovan ne aduse, cu un aer îmbufnat, un samovar și niște pahare.

— Samovarul funcționează permanent, spuse gazda noastră clipind din ochi. Meditația și studiul sunt un lucru bun, dar mai trebuie să cinstim și trupul, adăugă el, fixând-o cu privirea pe doamna de Terrenoir.

Silueta ei de vampă, pletele lungi și buclate, pielea proaspătă și alunița de pe vârful nasului treziseră cumva în mintea respectabilului rabin aceleași gânduri deșuchete ca și în mintea mea, cândva? Nici pe Rita Hayworth n-ar fi primit-o cu mai mult tam-tam. Dar dacă viața pioasă nu reușea să te pună la adăpost de ispite? De altfel, știm noi oare cu adevărat ce le șoptește Dumnezeu la ureche celor mai apropiați slujitori ai Săi? Și nici nu ajunsesem la capătul surprizelor.

— Dragă domnule Van Loo, zise el întorcându-se spre mine. Am deschis gura fără să pot îngăima vreun sunet. Omul mă cunoștea. Sunt foarte fericit să întâlnesc un compatriot. Ei, da! Am trăit, cu puțin înainte de război, câțiva ani la Anvers, înainte de a veni în Palestina. Viața era plăcută pe atunci în Belgia...

— Este și acum, am intervenit eu.

— ...Atât de plăcută că frații mei, verii mei nu au dorit să mă urmeze. Erau ferm convinși că regele avea să-i ferească de război, cu ajutorul lui Dumnezeu, așa cum făgăduia populației. Și mai credeau ei că Hitler nu va cuteza vreodată să pună piciorul în acel paradis terestru, așa-zis neutru. Orbi ce erau! Uitaseră de Gog și Magog^[40]. Și au plătit amarnic. Toată familia mea a pierit în Holocaust, în afară de un singur frate. Mi se pare că ați auzit vorbindu-se despre el?

Ce voiau să însemne vorbele astea? Nerăbdarea clienței mele se ghicea după felul în care degetele ei băteau darabana pe închizătoarea poșetei. Clic-clac-ul care răsuna în încăpere îl avertiza pe bătrânul înțelept că ea era gata să-și armeze revolverul. Așa că și-a dat tot interesul să nu se mai învârtă în jurul cozii.

— Fratele dumneavoastră? A fost clientul meu?
Rabinul izbucni în râs.

— David să facă apel la un detectiv particular?
Idea părea să-l amuze foarte tare.

— Dar, într-o bună zi, cine știe? Dați-mi cartea dumneavoastră de vizită. I-o voi înmâna. Se numește David Grubanski, preciză el, văzându-mă complet pierdut. Eu sunt Abel.

Grubanski? A, da! Negustorul de diamante din Anvers despre care ne vorbise Patek, venit ia Geneva ca să preschimbe averea lui Gutmeyer în diamante în zona de tranzit a aeroportului. Am înțeles, atunci, semnificația întregii convorbiri, aparent fără cap și coadă. O înțelese și clienta mea, ale cărei mâini își opriseră agitația. Intraserăm în miezul subiectului.

— Sunt născută Irène Gutmeyer, interveni clienta mea.

Rabinul dădu din cap. Știa așadar totul despre noi fără să aibă nevoie de vreun detectiv particular. Genul de tip care îți duce meseria în derizoriu.

— Bănuiesc că vă întrebați de ce am acceptat darul doamnei Gutmeyer?

Glasul lui se transformă în șușotit. Ne silea să ciulim urechile. Ceea ce nu o făcu pe Irène să-și piardă cumpătul.

— Sunt sigură că nu ați dorit să jefuiți o fiică de averea tatălui ei. Să uităm că doamna care v-a dăruit cu atâta generozitate moștenirea mea nu este fiica lui Gutmeyer. Și să vedem cum anume reglementăm această neînțelegere.

Rabinul își scărpină barba ca și cum ar fi căutat să-și formuleze răspunsul fără să-și piardă zâmbetul. Un zâmbet pe care, în mod greșit, îl crezusem binevoitor. Farsorul ăsta își bătea joc de fraierii de noi. Irène nu se lăsă nici ea dusă de nas. Cu limbajul său perfid, Grubanski începea să o agaseze în mod foarte serios. Lucru pe care avea să-l înțeleagă curând, dacă mai continua să se

joace cu ea de-a mîța cu șoarecele. Dar individul nu se lăsa cu una, cu două.

— Shosha Gutmeyer nu s-a dat drept sora dumneavoastră, doamnă de Terrenoir. Liniștiți-vă! Noi suntem foarte vigilenți. Sunt surprins că nu cunoașteți locul pe care dânsa îl ocupă în familia dumneavoastră.

— Ce tot spuneți? V-ați lăsat tras pe sfoară de numele fals al unei hoațe care mi-a deturnat banii! Preferați să mă adresez tribunalului?

Rabinul scutură din cap. Avea în continuare același surâs condescendent.

— Nu v-ați mai văzut tatăl de la începutul războiului, nu-i așa, doamnă de Terrenoir?

Ridică mâinile în semn de împăciuire. Un gest mult prea mic în fața furiei și exasperării lui Irène.

— Vino, domnule Van Loo!

Irène se îndreptă spre ușă.

— Nu mai avem ce căuta aici. Aveai dreptate. Am să-i cer soțului meu să se adreseze autorităților israeliene. Soțul meu, domnule, reprezintă Franța!

Dacă Irène crezuse cumva că îl perturbă pe rabinul Grubanski, se înșelase cu totul. Acesta o privi cum se agită cu calmul cu care își privea tinerii învățăcei sâcâiți de intensificarea activității hormonilor.

— Tocmai voiam să vă dau acest sfat, replică el cu un tupeu care m-a uluit. Oameni mai competenți decât mine vă vor putea explica faptul că, în virtutea legii israeliene, Shosha Gutmeyer, mama dumneavoastră vitregă, era perfect îndreptățită să înzestreze *yeshiva* noastră cu averea tatălui dumneavoastră. Sunt sigur că soțul dumneavoastră, care a făcut studii de jurist, după cum mi s-a spus, va fi în măsură să vă traducă toate acestea într-un limbaj simplu.

— Mama vitregă? am tresărit eu puternic.

Rabinul scotoci printr-un dosar deschis ca din întâmplare în fața lui și scoase de acolo o hârtie cu

antetul ambasadei Statelor Unite și întinzându-mi o fotocopie cam neclară a acesteia.

— Doctorul Arnold L. Gutmeyer... Este numele tatălui dumneavoastră, nu-i așa? o întrebă el pe Irène, care rămăsese încremenită în pragul ușii.

Continuă, fără să-i mai aștepte răspunsul.

— Așadar, maiorul Miles Wilder, șeful serviciilor statului civil al autorităților de ocupație americane de la Viena, certifică faptul că doctorul Arnold L. Gutmeyer a luat-o în căsătorie pe domnișoara Shoshana Singer la 30 noiembrie 1945, etc. etc.

Grubanski îndoi foaia.

— Potrivit anchetei noastre, cei doi soți s-au cunoscut în ghetoul de la Terezin. Tatăl dumneavoastră i-a salvat viața Shoshei Singer, bolnavă de tifos. Să fie binecuvântat! O dată vindecată, a lucrat cu el ca ajutor medical până la sosirea Armatei Roșii.

Informația, lansată fără menajamente, ar fi trebuit s-o zguduie pe Irène. Dar asta însemna să n-o cunoști. Încasă totul fără vreo emoție aparentă. Cu buzele strânse, se întoarse spre rabin și spuse pe un ton disprețuitor:

— Tatăl meu a murit la Terezin, domnule. Trebuie să fiți tare naiv ca să credeți în acest basm. Sau foarte interesat... Vă las beneficiul îndoielii. Dar nu cumva să aveți senzația că mă impresionați cu falsul ăsta grosolan. Oricine poate fabrica o pseudo-mărturie servindu-se de o hârtie cu antet, ușor de subtilizat, apoi fotocopiată abia lizibil. Pretindeți că familia dumneavoastră a pierit în Holocaust, dar nu șovăiți să vă serviți de umbra unei alte victime a naziștilor ca să-i acaparați averea? Asta vă este concepția despre religia noastră? Acum pricep de ce tatăl meu a făcut totul ca să mă îndepărteze de iudaism! Haide, Van Loo! Chiar și sub soarele amiezii se respiră mai bine afară decât în acest cuib de ticăloși care se îmbracă

în haina Domnului pentru a-și comite turpitudinile...

•

Hubert izbucni în râs când i-am povestit întrevederea noastră cu rabinul Grubanski. Moshe se mulțumi să clatine din cap.

— O păsărică îmi șoptește că soții de Terrenoir nu vor înștiința autoritățile israeliene.

— Te înșeli, Moshe. E singura lor ieșire. Să facem prinsoare pe o *gueuze grenadine* că îl vor denunța pe Grubanski autorităților încă de mâine.

— Pe ce să facem prinsoare?

— Las-o baltă... Ar fi nevoie de o întreagă viață departe de soare ca să-ți explic în ce fel Dumnezeu, în infinita Sa înțelepciune, a inventat băutura asta într-o zi de nemăsurată sete...

Hubert se grăbi să intervină, văzând că începeam s-o iau razna. De când eram lipsit de bere, nu era ceva surprinzător ca mintea mea să bată câmpii.

— De ce să eliminăm din oficiu explicația lui Grubanski? observă el. Este cumva de-ajuns ca Irène să fie clienta ta pentru a te alătura automat taberei ei și a-i crede balivernele?

— Haide, haide, Hubert. Încă din prima zi ai adoptat poziția lui Anne în legătură cu ea.

M-am întors spre Moshe.

— Că tot veni vorba de Anne... De ce nu ai adus-o aici? A rămas cu colegii tăi? Ce face?

Moshe își ridică ambele mâini ca să-mi oprească fluxul vorbelor. Nu reușeam să mă stăpânesc de când o văzusem prizonieră a propriei mele cliente.

— După ce-am analizat situația, mi s-a părut că intervenția împotriva soților de Terrenoir este prematură, mârâi el întorcând capul.

— Prematură? am zbierat eu. Ce mai aștepți? S-ajungă un cadavru? Știu bine că pe acest pământ au fost inventați martirii, dar Anne și cu mine nu facem parte din clubul ăsta.

— Oamenii mei au urmărit-o pe Irène, replică Moshe. După ce te-a părăsit, s-a întors la *Regele David* ca să-și întâlnească soțul. Dar, gândește, ce naiba! Atâta vreme cât ei cred că tu ești singur în Israel, fără ajutor, la discreția lor și obsedat de teama că vei fi arestat, cei doi de Terrenoir nu se vor atinge nici măcar de un fir de păr din capul lui Anne. De Gutmeyer se tem ei. Înfrânează-ți nervii, Michel. Nu mai avem mult până la deznodământ. Anne a ta nu trece prin nicio primejdie. Supraveghem permanent cuplul ăsta blestemat. La cea mai mică alarmă, vom interveni imediat!

— Vorbești de Gutmeyer ca și cum ar fi în viață, remarcă Hubert.

— Ce te face să crezi că versiunea lui Grubanski ar fi mai puțin credibilă sau mai absurdă decât cea a doamnei de Terrenoir? răspunse Moshe.

Refugiat într-un colț al încăperii, le ascultam distrat dialogul. Nu-mi stătea mintea să particip la reflecțiile lor.

Gutmeyer în viață: nu văd o mai bună explicație pentru semnătura perfectă de pe buletinul de virament de la banca din Basel și de pe formularul de la poșta mare din Bruxelles. De ce-ar fi mințit funcționarii băncii Kreutzer, care țin morțiș că l-au văzut?

— Și-atunci, cum rămâne cu crimele? reluă Hubert. De ce adevăratul doctor Gutmeyer l-ar fi ucis pe vechiul său prieten, profesorul Okren, și l-ar fi sufocat în pat pe bietul meu pacient, domnul Lipski?

Evocarea celor două asasinate făcu să se lase peste noi un văl rece. De fiecare dată când credeam că ne apropiem de adevăr, un alt aspect al dosarului devenea de neînțeles. De la Terezin în Israel trecând prin Bruxelles, moartea plutea peste această afacere. Un blestem se abătea peste toți cei care se apropiau de umbra medicului praghez. Mi-era teamă, eram obosit. Împinsesem lucrurile prea departe. Ajungând s-o amestec și pe Anne. Eu unul

izbutisem să scap de închisoare, dar ea se trezise în captivitate. Degeaba încerca Moshe să-mi dea asigurări, mă temeam pentru viața ei. Dacă soții de Terrenoir fuseseră amestecați în uciderea celor doi bătrâni la Bruxelles – ipoteza nu era mai absurdă decât pista Gutmeyer – asta înseamnă că erau în stare de orice. Îmi venea să las baltă toată această lume cu ifose, s-o smulg pe Anne din mâinile clienților mei de la *Regele David* și să mă retrag din afacere.

— Dacă vei mai pune vreodată piciorul în Belgia, spuse Hubert, ești numai bun pentru o condamnare pentru crimă...

— Nu-mi pasă!

— ...iar Anne pentru complicitate.

Așa că mi-am închis gura aia mare.

— Dezlegarea acestui afurisit de mister e singura ta șansă de supraviețuire, conchise Moshe.

Am scos un urlet de frustrare.

ÎNAPOI LA TEREZIN

După o trecere prin încăperea cu baia, unde am izbutit să profit de ultimele picături de apă rece cu generozitate lăsate de ceilalți călători, m-am alăturat la restaurant lui Moshe, aflat în compania lui Hubert. O apetisantă aromă de carne la grătar și de mirodenii plutea prin sală. Cu toate astea, Moshe afișa un aer sumbru care mă puse pe dată în alertă.

— Soții de Terrenoir se autoinvită la masa noastră, oftă el strângând în mâna-i mare un pahar de rachiu de anason.

Am parcurs sala din priviri, fără să-i zăresc pe Irène sau pe soțul ei.

— Am primit sarcina de a le examina plângerea. Am făcut ochii mari.

— Ai câștigat pariul. Cei doi de Terrenoir au alertat autoritățile israeliene. Îți datorez o *gueuze grenadine*. Dar nu te bucura prea repede. Chiar și pe acest pământ al miracolelor, mă tem că este singurul la care Dumnezeu nu s-a gândit.

— S-a grăbit din cale-afară! A vrut să termine totul în șapte zile. În vreme ce fabricarea de *gueuze grenadine* la butoi cere câteva luni.

Mi-am ridicat paharul cu rachiu de anason în cinstea talentului și intuiției de care dădusem dovadă.

— În cursul conversației, soțul clientei tale a semnalat prezența pe teritoriul nostru a unui belgian căutat pentru crimă și care circulă sub o identitate falsă.

— Râzi de mine? De Terrenoir și-a asumat riscul de a mă denunța când o ține ostatecă pe Anne?

— Un mic gest de întraajutorare între aliați și prieteni. Nu știa că Hubert își luase precauția de-a

face apel la artileria grea...

Cu fruntea încruntată, Moshe își fixă paharul cu anason de parcă încerca să-l transforme în arsenic.

— Clienta ta te-a părăsit.

— Și Anne? Ți-ai prevenit colegii? Trebuie s-o recuperăm imediat. Nu le mai este de folos cu nimic. Ba dimpotrivă, riscă să-i compromită.

Moshe mă înșfăcă de braț și mă sili să mă așez la loc.

— Ce crezi că-i pot face lui Anne, când poliția este cu ei, la cererea lor?

Nu pricepeam nimic din manevrele dubioase ale cuplului de Terrenoir.

— Dintr-un motiv pe care nu-l cunoaștem, de Terrenoir încearcă dintr-odată să te îndepărteze. Probabil că, fără să-ți dai seama, te-ai apropiat prea tare de ceva ce nu trebuia să descoperi.

— Eu? De la bun început, ancheta mea bate pasul pe loc. Nu știu nimic mai mult despre Gutmeyer, familia și averea sa decât în ziua în care Irène a intrat pentru prima dată în biroul meu.

— E vorba despre *yeshiva*, interveni Hubert. Acolo te-ai ars. În după-amiaza aceea, ai devenit dintr-odată stânjenitor, pentru că ai auzit o altă versiune a istoriei Gutmeyer. Soții de Terrenoir s-au temut că-i vei acorda credit lui Grubanski.

Am închis ochii. Gutmeyer era în viață și recăsătorit? Lucrul cel mai amuzant era că ambii mei clienți se înșelaseră cu totul crezând că povestea spusă de Grubanski mă impresionase. În schimb, manevrele cuplului de Terrenoir pentru a mă expedia în Belgia schimbau totul. De data asta, eram zdruncinat.

— Ei voiau ca tu să regăsești pista banilor lui Gutmeyer la Bruxelles, înainte ca el să dispară, și nu să te interesezi de originea averii sale și nici de parcursul ei în Israel, observă Hubert.

— Cu alte cuvinte, nu contau pe faptul că vei fi atât de șiret, adăugă Moshe.

În acest timp, chelnerul veni să pună pe masă niște apetisante costițe de miel. Am privit carnea cu un aer distrat. Gândul că urma să fiu forțat să mă întorc la Bruxelles și soarta lui Anne îmi tăiaseră apetitul.

— Mănâncă, zise Moshe cu gura plină și agitându-și cuțitul, eu sunt cel însărcinat să-l caut pe respectivul Van Loo ca să-l urc pe vapor.

Hubert reuși încă o dată să dibuiască firul care avea să ducă la dezlegarea acestei afaceri.

— Și dacă am regândi totul după versiunea Grubanski? La infirmeria din Terezin, Gutmeyer face cunoștință cu cea care îi va deveni a doua soție.

— Să nu ne grăbim. Ana, mama lui Irène, nu era și ea la Terezin?

— După spusele lui Levin, a murit foarte repede, continuă Hubert, care nu se atinsese de rachiul de anason.

— Îmi dai voie...? l-am întrebat punând mâna pe paharul lui.

— Aici vreau să ajung. De ce Ana Gutmeyer moare la Terezin, dar nu și soțul ei?

Cum vedea că noi nu-i pricepeam întrebarea, reluă:

— Supraviețuitorii de la Terezin se numără pe degetele unei singure mâini. Cum a izbutit Gutmeyer să evite deportarea?

— Dublul său din Ashkelon ne-a explicat. Germanii aveau nevoie de medici ca să-i îngrijească pe oamenii lor, soldați, gardieni.

Hubert dădu din umeri.

— Aveau la dispoziție medici evrei competenți cu grămada, ca să zic așa. Pierdeau unul, arestau încă zece.

— Și atunci?

— Câțiva supraviețuitori ai lagărelor și-au salvat pielea acceptând să colaboreze, murmură Hubert cu glas răgușit.

Se lăsă o mare tăcere în jurul mesei.

— Asta este o acuzație gravă, reluă în cele din urmă Moshe. Cu neputință de verificat, doar dacă nu cumva vreun martor...

Se întrerupse. Pricepuse unde bătea Hubert.

— Există unul. Aaron Levin, falsul Gutmeyer...

— La rândul său, unul care s-a salvat ca prin minune. Sunt convins că acest provocator de avorturi ne-a ascuns partea esențială a istoriei.

Moshe flutură bucata de carne pe care tocmai o devora. Eu îmi dădui la o parte farfuria, obsedat de imaginea lui Anne, blocată într-o cameră, drogată, la pământ.

— Încă de mâine îl vom pune pe jeratec ca să-i stoarcem secretele, reluă Moshe, cu gura plină. Tipul ar fi trebuie să ne fie recunoscător, mai adăugă el, întinzând un os perfect curățat în direcția mea.

Îmi venea să vomit.

— L-am fi putut denunța. Iar el ne răsplătește îndrugându-ne gogoși?

— Dacă rabinul spune adevărul, murmură Hubert, Levin trece printr-o primejdie de moarte.

— Fir-arsă fie!

Convins de îngrijorarea lui Hubert, Moshe le ceru prin telefon colegilor săi să trimită niște polițiști la domiciliul lui Levin și să-l aducă la comisariatul din Ierusalim. Până să ne terminăm noi masa, Levin era încă în viață. Și furios că fusese închis. De cum ne văzu apărând, începu să protesteze. Moshe îl întrerupse cât se poate de sec, spunându-i că nu era deloc în interesul lui să atragă atenția asupra sa.

O noapte petrecută în celulă veni de hac rezistenței lui Levin. La ce bun să mai prelungească tăcerea în jurul lui Gutmeyer, pe care nu-l mai văzuse din lagărul de la Terezin? Să protejeze un om pe care îl credea mort?

Așadar, în cele din urmă, Levin se apucă să povestească.

— Dac-am tăcut până acum, preciză el, a fost mai degrabă de rușine decât din solidaritate.

Lăsându-și capul în jos, recunoscă că Gutmeyer acceptase să colaboreze cu autoritățile lagărului. Hubert scoase un oftă care semăna cu o tânguire.

— Nu imediat, se grăbi Levin să precizeze. Naziștii se folosiseră de el, accentuând treptat presiunea până când cedase. După moartea Anei, nu mai era decât o marionetă. La fel ca toți ceilalți deținuți, se știa condamnat. Totul s-a schimbat din ziua în care a cunoscut-o pe Shosha, de care s-a îndrăgostit nebunește. O dragoste fulgerătoare și absurdă între două ființe aflate pe culoarul morții. De la o zi la alta, Shosha urma să moară de tifos, iar el în dușurile lagărului. Și atunci, unde și-au descoperit ei acea stranie sete de viață? Gutmeyer a tras niște sfori ca s-o interneze pe Shosha la infirmerie, în schimbul câtorva servicii aduse nemților.

Până unde s-a coborât? Până la eliminarea unor bolnavi? Levin a refuzat cu obstinație să răspundă. A pretins că nu știa. Și la ce bun să mai stăruim? Răspunsul n-ar fi schimbat nimic, oricum. Nu eram acolo ca să-l judecăm pe Gutmeyer, ci ca să-i dăm de urmă. O fi colaborat și Levin? Deși e adevărat că întrebarea ne stătea tuturor pe buze, nimeni nu a avut, totuși, chef s-o rostească. Și ce făceam dacă răspundea afirmativ?

În schimb, el recunoscă că povestirea pe care ne-o înșirase despre vizita Crucii Roșii la Terezin era falsă. După cum fusese prevăzut, Gutmeyer primise delegații. Ba chiar fusese unul dintre organizatorii mascaradei. Însărcinat să-i primească pe reprezentanții CICR, doctorul îi învăluisese în vorbe frumoase – oricum, aceștia nu erau cu adevărat interesați de soarta prizonierilor.

După plecarea celor de la Crucea Roșie, niciunul dintre cei trei nu fusese deportat așa cum se-ntâmplase cu majoritatea celorlalți participanți la mascaradă. Gutmeyer izbutise să

supraviețuiescă în infirmerie împreună cu Shosha până la sosirea Armatei Roșii. Levin de asemenea. La Eliberare, fiecare plecase separat, Levin spre Praga, Gutmeyer și soția sa, Dumnezeu știe unde. Și-au jurat să nu se mai revadă niciodată. Înainte de a se despărți, Gutmeyer îi mărturisise lui Levin că își abandona numele, temându-se de răzbunarea unuia sau altuia dintre cei scăpați ca prin miracol de la Terezin.

— Iar dumneata ai profitat ca să te faci stăpân pe numele lui? Nu ți-a fost teamă că vei fi denunțat? a întrebat Hubert.

— Mă temeam mai curând de ura celor care mă cunoscuseră înainte de război, răspunse Levin, cu ochii ațintiți pe lemnul plin de pete al mesei.

Și de ura celor care îl întâlneau în lagărul de la Terezin, mi-am spus eu în gând.

— În marele haos din noua Cehoslovacie, declară Hubert tăios ca o lamă, ai mizat că erau mult mai mulți oameni care își vor aminti de numele onorabilului Gutmeyer de odinioară, decât de evrei fantomă scăpați din infernul de la Terezin. Câți erau ăștia? Abia o mână de oameni, incapabili să vorbească, să arunce măcar o privire în trecut sau prea rușinați că au scăpat.

Când Levin se ridică, Moshe stăruie să fie însoțit.

— Nu, mulțumesc, răspunse Levin înaintând cu pas greoi către ușă.

În ciuda protestelor lui, Moshe îi ordonă unui polițist să-l ducă. «Cu sirena pornită!» sublinie el.

Degeaba făcu scandal Levin, Moshe se ținu tare pe poziție. I-am venit în ajutor. În mintea mea, rușinea și mânia se amestecau.

— Lasă-l în pace! Datorită lui, cunoaștem fața ascunsă a lui Gutmeyer.

Moshe clătină din cap. Am arătat cu degetul spre Levin.

— Poate că tipul ăsta s-a comportat ca o jigodie, noi nu putem ști. Oricum, eu refuz să judec comportamentul unui om condamnat să

supraviețuiescă în infern. Și îi tăgăduiesc oricui dreptul s-o facă.

— Gândește-te, Michel. E mai bine ca omul ăsta să fie luat drept un răufăcător de către anturajul său, decât drept țintă de către un ucigaș, îmi atrase atenția Moshe.

Levin îl privi cu ochii măriți și făcu un pas înapoi, de parcă ar fi vrut să se reîntoarcă la masa din fundul comisariatului.

— Toți cei care dețin o parte din secretul lui Gutmeyer au fost eliminați înainte de a deschide gura, explică Moshe întinzându-i o ceașcă de cafea. De data asta, asasinul va fi înțeles că noi știm totul. Nu-și va asuma riscul de a te doborî. Moartea dumitale nu îi mai servește la nimic.

După plecarea lui Levin, am atras atenția că ucigașul părea să-și fi pierdut îndemânarea. Era pentru prima oară că i-o luam înainte.

— Poate că e mai puțin alert în Israel decât în Belgia? constată Hubert. O fi un efect al climei? Al hranei?

— Sau al poliției, adăugă Moshe făcând cu ochiul.

•

Reîntorși la hotel, am mai zăbovit împreună cu Hubert pe canapeaua de la recepție.

— Nu pricep, am zis, cum o victimă a Holocaustului poate colabora cu călăul său. Asta depășește capacitatea mea de înțelegere.

— Și el este o victimă.

— A te pune în slujba naziștilor nu este o crimă?

— Și dacă ar fi cumva gestul unui sinucigaș? Hai la culcare! trase Hubert concluzia. Am auzit destule coșmaruri pe ziua de azi. Mi-e dor să visez frumos.

Se îndepărtă greoi, fără să mă aștepte și dispăru pe scară. După ce am mai stat o vreme în hol, m-am îndreptat în cele din urmă și eu spre cameră. Cu neputință să adorm. Fiecare oră care trecea făcea ca situația lui Anne să fie tot mai alarmantă.

Era zadarnic să mă bizui pe Moshe. El îl voia pe Gutmeyer. Soarta lui Anne nu-l interesa. Din cauza lui, aşteptasem prea mult. Trebuia să intervin în zori ca s-o scot din ghearele soţilor de Terrenoir, cu atât mai mult cu cât situaţia mea în Israel devenea precară. Îl bănuiam pe Moshe că era gata să mă îmbarce la bordul primului vapor spre Europa. De când Irène mă abandonase, nu mai prezentam niciun interes pentru el.

După câteva ore de insomnie, am sfârşit prin a mă ridica din pat ca să fac o mică vizită la baie, când am auzit paşi pe coridor. În clădirea aceea veche, construită în perioada otomană, totul trosnea la cea mai mică mişcare. Cineva înainta încercând să nu facă zgomot. Un călător grijuliu cu somnul vecinilor? Am hotărât să aştept ca noctambulul să ajungă în camera sa înainte să ies. Spre marea mea surpriză, se opri chiar în faţa uşii mele. Cumva vreun călător beat care nu mai reuşea să citească numărul camerelor şi s-o găsească pe a sa? Un uşor zgomot metalic mă făcu să tresar. Cel al unui obiect depus cu grijă pe pragul uşii. Era momentul să-mi salut vizitatorul şi să văd ce-mi aducea în toiul nopţii.

CEL MAI BUN RESTAURANT DIN ORIENTUL MIJLOCIU

Agresorul meu (bărbat?, femeie?) reacționează cu suplețea unei feline. De cum am deschis ușa, îmi trânti o lovitură violentă drept în față. În patru labe, pe jumătate amețit, m-am agățat de barele patului ca să mă ridic. Până să-mi vin eu în fire și să mă năpustesc pe urmele atacatorului, acesta cobora deja în mare viteză scara. Când am ajuns și eu în hol, el o ștersese. Ușa hotelului se mișca în întuneric.

Un portar pe jumătate adormit ieși la iveală din cauza zgomotelor puternice. Nu văzuse nimic. După închiderea hotelului cam pe la orele unsprezece, se retrăsese în chichineța lui, îndărătul recepției, de unde putea acționa un buton de deschidere a ușii fără să se miște din fotoliu... Și deci și fără să verifice intrările și ieșirile.

— Trăim într-o țară sigură. Iar în acest hotel nu se află decât călători cinstiți, spuse el aruncându-mi o privire sfidătoare.

Decât să stau să compar cu el statisticile privind criminalitatea în Israel și în Belgia, am preferat să-l sun pe Moshe care veni fuguța însoțit de trei polițiști.

— Sunt explozibili, anunță el după ce examinează geanta pe care agresorul o abandonase în fața ușii camerei mele. Cât să arunce în aer întreg hotelul.

— Aștia sunt *fedayini*, mârâi portarul-știe-tot. Noaptea, mișună prin Ierusalim ca șobolanii, iar în zori se întorc în sectorul de est prin canale.

— Dar cum îți explici tu răzbunarea unor teroriști arabi față de niște detectivi bruxellezi? întrebă Hubert.

— Poate că mirosul de *gueuze grenadine* evocă niște practici contrare învățăturii Coranului?

Sosiți între timp, geniștii poliției ne scoaseră din hotel la fel ca pe toți ceilalți clienți ca să cerceteze clădirea cu mare atenție, în amănunțime. Astfel, am fost mânați spre o cafenea afumată, invadată de muncitorii de pe un șantier vecin.

— Așa deci, palestinieni? am întrebat după ce am sorbit o înghițitură din apa aia călduță, numită pe-aici cafea.

Moshe se înșelă în privința întrebării mele. Arată discret spre grupul care își termina micul dejun.

— Muncitorii ăștia arabi nu ar face rău niciunei muște. Țin prea mult la munca lor. De altfel, îi detestă încă și mai mult pe regele Iordaniei și pe beduinii săi decât pe israeliți.

— Eu vorbeam de *fedayini*...

Moshe dădu din umeri.

— Trebuie să așteptăm concluziile specialiștilor, dar eu unul nu cred în ideea asta. Teroriștii operează din Gaza. Trecerea liniei de demarcație între cele două sectoare ale Ierusalimului este mult mai primejdioasă. Aceasta este supravegheată de soldații noștri, în timp ce înspre Gaza patrulează niște oarecare soldați ONU. Oricum, cine a mai auzit vreodată ca un terorist să urce în vârful degetelor la etajul întâi al unui hotel ca să plaseze o bombă chiar în fața ușii unui călător belgian? Dacă ținea morțiș să arunce în aer clădirea asta (și de ce-ar fi ales, oare, acest banal hotel?), și-ar fi plasat încărcătura în garaj sau în fața intrării de serviciu.

Am luptat împotriva gustului amar pe care mi-l lăsa explicația lui Moshe. Așadar, eu eram cel vizat. Mi-am binecuvântat nesuferitele de insomnii care ne salvaseră pe toți.

— Și atunci cine a fost? Gutmeyer?

Moshe dădu din cap.

— Cine altcineva?

M-am strâmbat. Era prea simplu.

— Omul ăsta este un adevărat Fregoli^[41]. Și-a educat fiica să-și deteste neamul, asta înainte ca el să dispară ca evreu în lagăr, după care reapare în calitate de colaborator al naziștilor. Iar acum, iată-l că se preschimbă în terorist?

Hubert se sili să readucă printre noi calmul. Și, după bunul său obicei, începu să raționeze.

— Să nu acționăm pripit, prieteni. Nimic nu dovedește că Gutmeyer a debarcat în Israel. Că o fi supraviețuit lagărului de la Terezin nu e cu neputință. În acest caz, unde s-a dus? De ce s-a evaporat între Basel și Bruxelles? Nevastă-sa, Shosha, a negociat singură cumpărarea de diamante cu David Grubanski pe aeroportul din Geneva. Tot ea le-a adus la *yeshiva* fratelui acestuia, Abel. A mai și comandat ca numele soțului ei să fie înscris pe placa comemorativă cu mențiunea «mort la Terezin».

Iată unde ne conducea frumosul raționament al lui Hubert. Într-o fundătură. Existau tot atâtea argumente pentru a crede că Gutmeyer era mort cât și pentru a-l crede în viață.

— Poate ca Shosha l-a asasinat în Elveția ca să pună mâna pe avere?

— Și s-o dăruiască, mai apoi, unei *yeshiva*? ăsta, da, scenariu delirant! Dacă nu cumva o fi devenit vreo nebună mistică!

— O ucigașă care se teme de Dumnezeu ajungând să-i dăruiască fructul hoțiilor ei! Cunoscut prea puține exemple, chiar și în Biblie, rânji Moshe. Trebuie să punem mâna pe această Shosha Gutmeyer, spuse el.

— Nădăjduind că nu e prea târziu, am adăugat eu și am cerut încă o ceașcă de apă caldă. După mine, Shosha trebuie să fie mai ușor de găsit decât un pic de cafeină în zeama asta lungă...

— Nu mă siliți să fac o nouă vizită la *yeshiva*, oftă Hubert. Pentru mine e un calvar. Din copilărie nu am mai petrecut atâta timp într-o sală de studiu,

de când am acceptat să-i dau o mână de ajutor acestui *goy* de Michel Van Loo.

— Nu cumva se spune că necunoscute sunt căile Domnului, dragul meu Hubert?

— Ăsta e genul de frază băgată în capul catolicilor, bombăni el. Evreii sunt mai realiști. Ei știu că toate căile între Dumnezeu și oameni sunt întrerupte de multă vreme.

Ieșind din cafenea, Moshe făcu semn unei camionete de poliție care opri în dreptul nostru. El urcă în vehicul și ne recomandă să ne întoarcem la hotel.

— A fost o tentativă de atentat, spuse el tăindu-mi protestele. Nu mai este o afacere privată.

Îi făcu semn șoferului să demareze.

— Încercați să vă odihniți după evenimentele din cursul nopții și să vă recăpătați forțele. Ziua încă nu s-a sfârșit.

— Și-acum ce vom face? întrebă Hubert.

— Tu ai să te duci la culcare. Eu plec în căutarea lui Anne. Am avut prea mult timp încredere în Moshe. În realitate, soarta ei îl lasă indiferent. E gata de orice ca să dea de urma lui Gutmeyer, dar nu scoate o vorbă în privința lui Anne. Să se amestece în soarta unei belgiene aflată în mâinile unor diplomați francezi e mult prea complicat pentru un funcționar israelian.

— Vin cu tine.

Inutil să-i explic că trebuia să se gândească la Rebecca și la fiul său. Ba dimpotrivă. Pericolul care mă pândea îi întărea determinarea. În ciuda tentativelor mele de a-l face să se răzgândească să mă urmeze, se ținu de mine ca scaiul. Am fost nevoit să umblu cu el după mine până la *Regele David*, unde ne aștepta o surpriză a naibii de mare.

Domnul și doamna de Terrenoir? Niciun client nu fusese înregistrat sub acest nume. Poate doamna Gutmeyer? La rândul ei, complet necunoscută. Afurisita aia de japiță îmi dăduse cu praf în ochi atunci când mă invitase pe terasa

hotelului. Și, mai cu seamă, îi înșelase pe prietenii lui Moshe, intrând în holul hotelului după vizita la *yeshiva*. Așadar bănuia că era urmărită. Și ne trăsesese clapa tuturor.

În zadar am insistat, am făcut apel la director. Degeaba. Nu exista nici cea mai mică urmă a soților blestemați în afurisitul ăla de hotel. Eram gata să inspectez fiecare cameră în parte când Hubert mă trase afară. Simțeam că îmi pierd mințile. Dacă Anne nu era amenințată de nicio primejdie, după cum mi-o tot repeta Moshe, câtă vreme ar fi fost încuiată în vreo cameră din principalul hotel al Ierusalimului, absența soților de Terrenoir de la *Regele David* dădea totul peste cap. Unde o ascundeau?

Hubert luă situația în mâini. Mă duse la consulatul Franței, unde l-am urmat ca un somnambul. Nici acolo nimeni nu-l cunoștea pe diplomat. Și nici la ambasadă. Văzându-mi starea de nervozitate, consulul verifică prin telefon în fața noastră. Dacă domnul de Terrenoir se afla în Israel, omisese să-i anunțe pe colegii săi din Tel Aviv și Ierusalim.

— Regulile cer ca un diplomat în călătorie să le facă o vizită de curtoazie reprezentanților aflați la post în țara respectivă, admise el din vârful buzelor. Poate că nu a avut încă prilejul... Doriți să vă lăsați cartea de vizită ca să vă sune atunci când va trece să ne vadă?

Ca să evit o discuție sterilă, am scris în grabă adresa și numărul de telefon al hotelului meu.

Când îi propusesem să dăm o fugă până acolo când fusesem la *yeshiva*, Irène amânase vizita pe mai târziu.

— Am o întâlnire, îmi spusese ea, cu un coleg al soțului meu venit special din Tel Aviv.

Altă minciună. La fel ca așa-zisul apel telefonic al consulatului către autoritățile israeliene. De Terrenoir însuși dăduse telefonul. O mlaștină de minciuni în care Anne era pe cale să se scufunde.

Reîntorși la hotel, am dat peste un mesaj de la Moshe care îmi cerea să vin după el într-un restaurant turcesc, «cel mai bun din Orientul Mijlociu și din împrejurimi. Vă datorez acest lucru ca să vă mai reveniți din emoții.» L-aș fi strâns de gât.

— Hai, spuse Hubert punându-și pălăria și trăgându-mă de braț.

— Du-te tu dacă vrei. Îți închipui că am chef să petrec într-un restaurant gastronomic?

După o scurtă împotrivire, l-am urmat în cele din urmă, cu un nod în gât. Ce puteam face altceva? Ajutorul lui Moshe era indispensabil ca să o elibereze pe Anne, dacă nu cumva se dovedea a fi prea târziu. Era singura soluție.

Cel mai bun restaurant din Orientul Mijlociu se dovedi mai greu de dibuit decât un umorist în armata israeliană. Fiecare trecător pe care îl întrebam ne trimitea într-o altă direcție. Până să eșuăm pe o ulicioară sordidă, plină de clădiri mizere, pe jumătate abandonate, și hangare cu acoperiș din tablă ondulată. Genul de loc primejdios, unde orice bun psihiatru îți recomandă să faci turism după ce ai fost pe punctul să calci peste o bombă. La fiecare pas, pândeam ungherele ascunse, mă uitam cu atenție la acoperișul clădirilor. Instinctiv întorceam capul de cum auzeam vreun zgomot, sigur fiind că cel care fusese însărcinat să ne elimine se pregătea să-și ducă misiunea la bun sfârșit.

Moshe ne aștepta, cu un aer nepăsător, sprijinit de intrarea într-o clădire micuță din beton al cărei etaj neterminat era înconjurat cu sârmă ruginită. Nimic nu indica acolo vreun restaurant, în afara unei săgeți desenate neglijent cu vopsea neagră pe zidul intrării, urmată de cuvântul *Cemal*, și arătând spre o scară ce ducea la o pivniță întunecoasă, luminată de o lampă de șantier și încărcată de țesături și sofale multicolore.

Așezată într-un fotoliu, la fel de dezinvoltă ca la un cocktail și mult mai proaspătă decât mine, Anne ne aștepta cu un pahar de vin alb în mână.

IRENE, MARGARETHA ȘI TERESA

M-am prelins pe o sofa și am închis ochii. Am numărat câteva secunde înainte de a-mi deschide pleoapele: Anne nu se evaporase. Îmi întinse paharul ei zâmbind. Am remarcat că mâna îi tremura ușor.

— Asta se numește *prosecco*, pare-se. Ai mai gustat deja? Încearcă. E grozav. Bea, stăruie ea. Ai nevoie!

Am golit paharul din două înghițituri înainte de a mă ridica și a o lua în brațe. Când se strânse lipindu-se de mine, nu mi-am putut împiedica lacrimile să curgă. Mi-am afundat obrazul în părul ei. O simțeam la fel de emoționată ca și mine și la fel de incapabilă să se exprime. I-am sărutat chipul, buzele. Aveam impresia că sunt beat, exaltat și făcut praf în același timp.

— Hai, povestește, am murmurat cu glas răgușit.

— Las-o în pace pe fata asta! exclamă Moshe. E ceva foarte simplu. Oamenii mei au recuperat-o.

M-am uitat urât la el. Nu reușeam să-l cred. Până acum mă dusesese cu vorba. Cum de se transformase brusc într-un adevărat copoi?

— Doar te-am asigurat că am păstrat contactul cu ea, reluă Moshe fără să se enerveze. Uite! Am intervenit de îndată ce domnul de Terrenoir a chemat poliția. Din acel moment, Anne devenise pentru ei mai mult o povară decât ceva util. Venise vremea s-o recuperez. Și iat-o!

Unde o ascunseseră oare? Hubert explică cum am descoperit că povestea cu *Regele David* era o momeală.

— Ceea ce ne-a dat de gândit a fost reîntoarcerea lui Irène la *Regele David* după vizita ei împreună cu Michel la *yeshiva*, ricană Moshe. A

vrut să fie cam prea șmecheră. Noi desfășurasem deja dispozitive importante în jurul hotelului. Doi băieți supravegheau ușile din spatele clădirii fără a-i mai pune la socoteală pe cei care se găseau în interior și în hol. În pofida tuturor lucrurilor de care te temeai, nu ne-am asumat niciun risc.

Ascultam vag ce povestea Moshe, stând cu capul vârât în pletele lui Anne, incapabil să aud altceva în afară de bătăile inimii ei.

— Alarma s-a declanșat atunci când Irène a intrat la toaletă în loc să se îndrepte spre recepție. A fugit prin ușa destinată furnizorilor ca să se ducă după soțul ei într-un mic apartament de lângă universitate, de unde am readus-o pe Anne înapoi la civilizație...

M-am întors spre ea.

— Cum au reușit ticăloșii ăștia să te atragă în acest viespar?

Înainte ca Anne să-mi fi putut răspunde, Moshe bătu de două ori din palme.

— Povestea poate să mai aștepte. Nu și masa. E timpul să ne recăpătăm forțele și să sărbătorim faptul că suntem din nou împreună.

Perdeaua care despărțea salonul de bucătărie se ridică, lăsând să apară un personaj neliniștitor, un soi de colos care etala cu mândrie o pilozitate excesivă, obraji prost rași și o mustață gigantică, semănând cu un ghidon de bicicletă.

— Tipul ăsta deja îmi taie pofta de mâncare, am murmurat eu în franceză către Anne.

Un zâmbet oribil luminează chipul omului care îmi răspunse într-o franceză perfectă și cântată:

— Așteptați să gustați din mâncărurile mele înainte de-a vă plânge de bucătar.

În pofida grosolăniei mele, el izbucni în râs și se făcu nevăzut îndărătul unei perdele din mărgel. Reveni ducând un platou mare din argint încărcat cu feluri necunoscute de mâncare. Un parfum alcătuit din mii de arome se răspândi în cavernă. Moshe nu exagerase. Bucătăria acestui respingător

personaj era divină. Nu mai lipsea decât un pahar de *gueuze grenadine* ca să mă cred ajuns – înainte de vreme – în paradis.

— Cemal a venit din Izmir în Palestina în perioada otomană, preciză Moshe între două îmbucături. E un om plin de resurse, nu doar când e în fața mașinii de gătit. Cunoaște aproape toate dialectele din Mediterana. L-am auzit reperând orașul de origine și, uneori, chiar cartierul în care trăia un om numai după accent.

— Să nu se obosească și cu mine. Îl provoc să-l ghicească pe cel din Schaerbeek!

— Ai dreptate. Nu-i cunoaște decât pe nativii din zona Mediteranei...

— Cine poate pretinde că Bruxelles nu este scăldat de apele Mediteranei? Este cosmopolit, prăfuit, de neînțeles, iar locuitorii săi se dau în vânt după povești de adormit copiii.

— Da, dar acolo plouă neconținut, observă Anne.

— Asta ne împiedică să vedem marea, am conchis eu înainte de a reveni cu discuția la clienta mea și la soțul ei. Au fost duși la răcoare?

— Ai de gând să le duci portocale?

Moshe nu se grăbi să-și golească farfuria de *arnavit cigon* (cubulețe de ficat de miel, pregătite cu ardei roșu și ceapă) înainte de a răspunde:

— Sub ce acuzație? Un diplomat în vizită în Israel împreună cu soția sa și cu prietena detectivului său particular?

— *Podferdom!* Fir-ar să fie! Așadar, iată-i decum liberi să se facă nevăzuți când ei au răpit-o pe dragostea vieții mele? Așa funcționează justiția în această țară?

Interveni Anne. Începea să revină la viață.

— Ca să fiu cinstită, i-am urmat de bunăvoie.

— De bunăvoie?

— Eram atât de îngrijorată că nu am nicio veste de la tine. Nu știam nici măcar dacă ai izbutit să

debarci sau dacă vameșii israelieni îți dibuiseră pașaportul fals.

I-am explicat că încercasem în câteva rânduri să telefoniez la salon. În zadar. Comunicațiile internaționale din Israel erau îngrozitoare.

— Cu atât mai bine! Era o nebunie! Eram supravegheată de oamenii lui Gravenage care plasase un polițist în permanență la salon.

— Cu siguranță că le-a plăcut la nebunie clientelor! Am bănuț chestia asta atunci când am nimerit peste Federico.

— Noroc că a fost el cel care a ridicat receptorul! Dacă aș fi fost eu, polițistul de serviciu ar fi priceput doar văzându-mi mutra că tu erai la celălalt capăt al firului. Te-ar fi reperat imediat.

— De ce ai luat contact cu soții de Terrenoir?

— Ambasada era singurul loc în care zbirii lui Gravenage nu puteau veni după mine. De Terrenoir m-a primit cu amabilitate. Când i-am întrebat dacă erai teafăr și nevătămat, m-a anunțat că își făcea bagajele ca să te întâlnească, căci nici el nu primise nicio informație de la plecarea ta în Israel.

— Ghicesc urmarea. I-ai propus să-l însoțești?

Anne roși și dădu din cap.

— Am fost o proastă, așa e?

— Când s-a transformat în temnicer?

— De la Haifa, am plecat în taxi spre Ierusalim. Închiriasse un apartament unde ne aștepta un tip care îi servea drept ghid, șofer și bucătar totodată.

— Îl cheamă Dov, zise Moshe.

— El este, reluă Anne. Un tip scund, uscățiv și al dracului.

— L-ați arestat? am exclamat eu.

— Doarme, deocamdată, la un comisariat din Haifa, zise Moshe. E foarte obosit, adăugă el făcând cu ochiul către Anne. I-ai dat mare bătaie de cap!

— Dov ăsta e o brută necioplită care se purta într-un fel foarte neliniștitor, explică Anne. După

ce mi-am despachetat lucrurile, când am vrut să părăsesc camera, mi-am dat seama că era închisă cu cheia. Atunci am înțeles că mă aruncasem singură în gura lupului. Mai apoi, nu puteam face un pas fără cerberul meu. Asta până ce m-au eliberat oamenii dumitale. Nu știu cum să-ți mulțumesc, Moshe.

Nu-mi plăcea felul în care Moshe o fixa pe logodnica mea. Aștepta cumva vreo recompensă în natură? După o pauză, preciză în silă că Anne nu fusese amenințată de nici cel mai mic pericol.

— Poftim?

— Dov face parte din serviciile noastre...

Așadar, Irène și soțul ei, care crezuseră că mă prind în cursă răpind-o pe Anne, căzuseră ei înșiși în capcană! Iată cum se explica faptul că autoritățile israeliene îi lăsaseră s-o șteargă. Moshe mă privi cu o mutră hilară.

— Ai ghicit, Michel. Soții de Terrenoir au încercat s-o șteargă azi dimineață la Haifa, zise el trecându-și limba peste buze ca nu cumva să piardă vreo firimitură din *manti cu sumac*^[42] pe care le înghițea cu lăcomie. După intervenția oamenilor noștri în apartament, s-au temut probabil că vor fi urmăriți, neștiind faptul că omul lor bun la toate aparținea poliției. Și au încercat să se îmbarce sub un nume fals, ceea ce i-a făcut să-și piardă statutul diplomatic. Deocamdată sunt reținuți la căpitănia portului, unde încearcă să-și explice situația, cerând prezența unui reprezentant al ambasadei.

— Sub ce nume călătoreau?

— Gutmeyer, firește.

— Eh! am oftat eu, în timp ce curățăm zdravăn farfuria de sos cu o bucată de pâine. Nu i-ai prins încă. Irène are dreptul să-și folosească numele de fată, așa e?

Moshe vârî în gură o *dolma*^[43] înainte de a-mi răspunde.

— Gutmeyer este numele care figurează pe pașaportul ei francez, răspunse el lent, ca și cum fiecare cuvânt era cântărit și trebuia ca noi să îi pricepem toate subînțeleșurile.

— Și pe certificatul de căsătorie.

Moshe clătină din cap, cu obrazii umflați de bunătățile preparate de bucătarul lui turc favorit.

— Și-a petrecut viața schimbându-și identitatea. Cine mai știe care este cea bună? Luați din fața mea toate mâncărurile astea, exclamă el, altfel pocnesc!

În loc să strângă masa, Cemal îi umplu paharul cu un vin dens și închis la culoare.

— Nu mai încerca încă o dată să ne impresionezi, Moshe, am spus eu, văzând că o fixa pe frumoasa mea logodnică de parcă ar fi fost o irezistibilă bucată de *lukum*. Hubert ne-a dat deja marea informație. Potrivit actelor furnizate de organizația internațională a refugiaților, Irène are dreptul de a se mai numi și Margaretha Zelle, nume pe care l-a purtat în cursul războiului ca să scape de nemți.

— E tare bine că-ți aperi clienta prin toate mijloacele. Totuși, lucrurile sunt mai puțin clare decât crezi. Să ne întoarcem un pic în trecut. Când Gestapo-ul a debarcat în casa familiei Gutmeyer, la Praga, fiica lor a scăpat de razie. Printr-un noroc, nu se afla în apartament. A fost adăpostită de către un comerciant de origine olandeză, Arnoid Zelle, a cărui fiică a devenit în mod oficial, grație actelor false furnizate de Rezistență. Dar, după eliminarea partizanilor celui numit *Reichsprotektor*, Reinhard Heydrich, supraviețuirea în capitala cehă devenise un calvar. Orașul forfotea de naziști, nebuni după război. Zelle a trimis-o atunci pe Irène, devenită Margaretha, la unul dintre prietenii săi într-un fund de țară în Moravia, un anume Alexander Hynek.

— Toate astea le știm, am oftat eu dezmiertând brațul lui Anne.

Nedând atenție întreruperii mele, Moshe continuă. Nu era ușor de urmărit, căci, în timp ce vorbea, reîncepuse să ciugulească din felurile de mâncare, cu atât mai mare entuziasm cu cât Cemal așezase între timp alte patiserii pe masă.

— Acest Hynek avea o fată de vârsta lui Irène, Teresa. Pentru vecini, Irène, alias Margaretha, era o verișoară a Teresei, venită din capitală unde se murea de foame. Hynek i-a interzis fiicei sale să-și ia «verișoara» la întrebări. Era mai bine ca ea să știe cât mai puțin cu putință. Cum putea să reziste o adolescentă de șaisprezece ani care află că misterioasa ei verișoară, de a cărei existență până atunci nici nu avusese habar, ascundea un secret? Refugiate într-un hambar, cele două fete și-au povestit, evident, viața. După câteva luni, Teresa știa totul despre Irène Margaretha. Au început să poarte aceleași haine și să-și pieptene la fel părul. Hazardul le dăruise aceeași aluniță pe nas. Nu chiar în același loc, una o avea pe vârful nasului, cealaltă pe o latură. Cine ar sta să remarce acest amănunt? Doar originea socială le deosebea. Una era fiica unui țăran sărac din Moravia, cealaltă, singura moștenitoare a unor evrei burghezi bogați din Praga.

— Cam mare diferența...

— Sărac, bogat, asta nu mai însemna nimic, reacționează Hubert. În schimb, una trăia alături de părinții ei, liberi și sănătoși, în timp ce părinții celeilalte erau morți sau aproape morți într-un lagăr nazist, jefuiți de toate bunurile lor. Iată adevărata diferență între ele...

— Te înșeli, Hubert, îl corectă Moshe. În fața Armatei Roșii, frontul german a început să cedeze, însă retragerea nazistă s-a făcut în teroare. Când s-au retras din regiunile ocupate, au ucis, au ars, au distrus totul în calea lor, ca să nu le lase eliberatorilor decât ruine și cadavre. Silit să abandoneze Moravia, un regiment german a dat foc fermei lui Hynek, după ce îi închisese înăuntru

pe țăran, pe soția sa și pe Irène-Margaretha. Toți trei au pierit în incendiu. Doar Teresa a supraviețuit. Când a văzut că se apropie trupele, s-a ascuns pe câmp.

— Irène a murit carbonizată? Ce tot spui?

— La sosirea Armatei Roșii, continuă Moshe, Teresa i-a urmat pe soldații ruși până la Praga, unde credea că va găsi familia lui Irène. Socotea că ei aveau o datorie față de ea, doar părinții ei le salvaseră fiica. Când a ajuns în capitala cehă, și-a dat repede seama cât se înșelase. Aproape toți evreii duși la Terezin muriseră, printre ei și soții Gutmeyer, care nu figurau pe lista puținilor supraviețuitori alcătuită de Crucea Roșie. Soții Gutmeyer dispăruseră, și-a spus Teresa, dar nu și datoria față de ea. De aceea s-a înstăpânit pe singurul lucru rămas de pe urma lor, numele și câteva acte și fotografii pe care le-a mai găsit în apartament.

— Și uite-așa, Irène Gutmeyer nu era Margaretha Zelle? Nu pot crede...

— Să zicem că era, mai degrabă, Teresa Hynek.

Un zâmbet ușor flutura pe buzele lui Anne. Vestea asta nu părea s-o surprindă. Cu un gest gingaș, luă în mâini bolul plin de curmale.

— De unde ai scos romanul ăsta? m-am încăpățânat eu, deloc convins de povestea lui Moshe. Să nu-mi spui că acum clienta mea s-a pus pe destăinuiri?

— Cel care ne-a povestit este tatăl ei. Cine putea, mai bine ca el, să-și identifice fiica?

— Tatăl ei? Hynek a scăpat din incendiul fermei? Și trăiește acum în Israel?

— Cine ți-a spus ție de Hynek? se umflă în pene Moshe. Gutmeyer este martorul meu!

Mi-am răsturnat paharul.

— Cum? Ai dat de urma lui?

Moshe se lăsă pe spate în perne, savurându-și momentul. Ne luase complet pe nepregătite, pe mine și pe Hubert. Un zgomot violent, ca o

împuşcătură, îmi tăie respirația. Anne tocmai
dăduse drumul din mână bolului plin de curmale.

PRIN COTLOANELE YESHIVEI

Ca și cum ar fi așteptat semnalul ăsta, perdeaua sălii se întredeschise. M-am ridicat, cu inima bătându-mi nebunește. În locul doctorului Gutmeyer se ivi domnul Patek, strângând la piept o servietă din piele burdușită.

— *Podferdeke!* Pe naiba! Ce căutați aici? Nu există nici cel mai mic diamant în taverna asta!

Bătrânul *evaluator* se lăsă să alunece într-un fotoliu prea scund pentru el, își scoase pălăria și se șterse pe obraji cu o batistă. După ce goli cu sete paharul cu suc de fructe pe care i-l întinsese colosul turc, se întoarse cu un aer furios spre Moshe.

— M-ai făcut să vin din Tel Aviv cu un autobuz stricat și sufocant, plin de soldați la fel de dezordonați ca niște puștani în vacanța școlară și de fermieri împruși care transportă pui vii, foarte mulțumesc... De ce nu m-ai lăsat să iau un taxi?

— Din motive de securitate. Plecarea dumitale din Tel Aviv trebuia să se facă discret. Soldații ăia despre care zici te însoțeau pe dumneata, nu se întorceau din permisie. Aveau sarcina să te protejeze.

Patek sughiță.

— Să mă protejeze? De cine? De ce?

În loc să-i răspundă, Moshe îi puse o întrebare neașteptată.

— La ce oră ai întâlnire cu rabinul Feldman?

— Astă seară, la șase, răspunse negustorul de diamante aruncând mașinal o privire la ceasul cu mici pietre prețioase pe cadran, care scânteiau în lumina lămpilor.

Moshe bătu din palme precum un regizor care aplaudă sfârșitul unui spectacol privind cu orgoliu spre publicul cucerit.

— Dragă Michel, până la sfârșitul zilei, vei putea în sfârșit să redevii Van Loo! Cel puțin, dacă totul merge strună...

— Oprește-te cu jocul ăsta de-a v-ați-ascunselea! Unde e Gutmeyer?

Moshe ridică brațul ca să stopeze valul meu de întrebări. Fără să-mi răspundă, se ridică în picioare cu o uimitoare suplețe, în ciuda ospățului pantagruelic pe care tocmai îl înghițise. Și urcă scara câte patru trepte deodată. Înțelegeam acum mai bine motivul acelui prânz interminabil: așteptasem sosirea lui Patek.

Pe stradă, staționau două Jeep-uri, cu motoarele în funcțiune. Moshe urcă în primul, însoțit de *evaluator*. Celălalt ne duse pe noi la hotel unde șoferul, un soldat, ne ajută să străbatem barajul pe care poliția îl ridicase în hol. În sfârșit, o sală de baie pe de-a-ntregul și numai la dispoziția noastră! De îndată ce Anne își isprăvi îndelungile-i abluțiuni, m-am năpustit sub duș. Evident, apa abia începuse să curgă, blândă, miraculoasă, că îngerul nostru păzitor bătuse darabana în ușă. Plecare imediată! Ordin de la Moshe! *Nom di djosse!* Ce țară! De acord, au de recuperat două mii de ani, dar de ce să grăbească în halul ăsta un belgian care nu este nicidecum răspunzător de exilul lor?

Vehiculul militar ne lăsă la un bloc distanță față de *yeshiva*, unde Moshe ne întâmpină în compania altor cinci tineri, îmbrăcați la fel ca el, în panaioni cenușii și cu cămăși deschise la piept. Ni-i prezintă drept *haverim* («prieteni» îmi șopti Hubert). Prăvăliți comod în Jeep-uri, patru soldați profitau de soare. L-am căutat din ochi pe domnul Patek. Așezat pe pragul ușii uneia dintre casele de pe partea opusă a străzii, *evaluatorul* fie își marca distanțarea față de noi, fie se proteja de razele soarelui, ucigătoare pentru o ființă ca el, care-și petrecea zilele în infernul lipsit de ferestre de la *Zanzi-bar*. Cufundat în gânduri, părea să regrete că își părăsise «biroul». Fără doar și poate că știa de

planul lui Moshe, pe care eu unul încercasem în zadar să-l ghicesc. Îmi lipseau prea multe elemente. Sau imaginația. Și mai cu seamă eram obsedat de ideea că voi fi în sfârșit față-n față cu Gutmeyer. Nu reușeam încă să cred că fantoma după care alergam de luni întregi își relua înfățișarea umană și băntuia aceleași locuri ca și noi, amestecat cu restul eroilor biblici.

Fix la orele șase, Patek se ridică și îi aruncă o privire neliniștită lui Moshe. La un semn din cap din partea acestuia, înaintă cu pas greoi până la *yeshiva*, ținându-și servieta în mână. Parcă era un condamnat la moarte în drum spre scaunul electric. Când să treacă pragul, o ultimă ezitare păru să-l întoarcă din drum, după care intră în clădire.

După o foarte lungă așteptare, un bărbat apăru din *yeshiva*. Un bătrân bine legat, marcat de ani, cu ochi albaștri ageri și păr de un cenușiu metalic. Chipul spân, haina și pantalonii de culoare deschisă, toate contrastau cu uniforma tradițională a celor care frecventau acele locuri. După ce trecu pragul, își aprinse fără grabă o țigară, pretext ca să observe împrejurimile. La vederea Jeep-urilor și a micului nostru grup, păru că dă înapoi, după care se îndepărtă cu pași mari spre centrul orașului. Acei *haverim* ai lui Moshe nu-i lăsară răgazul. Trei dintre ei, postaji discret în fața *yeshivei*, îi săriră în spate. În ciuda numărului lor, omul ar fi izbutit să le scape atacatorilor dacă unul dintre soldați nu s-ar fi năpustit să-i pună cătușele.

Ceva mai târziu, un alt bărbat ieși din clădire, mult mai firav decât cei dintâi. Nu opuse nicio rezistență, dar începu să scoată niște schelălăieli îngrozitoare când cătușele îi prinseră încheieturile. Moshe se apropie de ei, ținând o fișă în mână.

— Domnul Gruber?

Niciunul dintre cei doi nu deschise gura.

— Domnul Katzman?

— El este! murmură o voce înăbușită.

Moshe întoarse capul. Hubert arăta spre tipul pirpiriu.

— Îl cunoști?

— Frecventa farmacia mea înainte să plece în Israel.

Omul reîncepu să geamă.

— Nu vă e rușine? Reprezentanți ai statului evreu care ridică mâna asupra unui supraviețuitor al lagărelor?

Întorcându-se spre spițerul meu, zise:

— Spune-i, Hubert, în ce stare am ajuns la Bruxelles, în 1945. Dumneata m-ai îngrijit.

Moshe rămase impasibil.

— În calitate de cetățean al acestei țări, cer respectarea drepturilor mele, insistă el bătând din picior.

Moshe se întoarse spre celălalt individ.

— Și dumneata, domnule Gruber?

Omul stătu pe gânduri un lung moment înainte de a răspunde, cu glas răgușit, într-o ebraică ezitantă.

— Mă numesc acum Topor. Gruber a rămas în lagăr împreună cu toți prietenii mei.

— Ați fost la Terezin amândoi?

Își înălțară capetele, măsurându-l pe Moshe cu îngâmfare. Atitudinea lui Moshe mă făcu să mă simt stingherit. La fel ca pe Anne și Hubert, tot atât de șocați ca și mine.

— Vreți să vă goliți buzunarele? continuă Moshe, inflexibil.

Katzman cedă primul. Cu capul între umeri, depuse pe capotă un teanc de bancnote, dolari americani, legați cu elastice închise la culoare. Gruber-Topor se execută și el în cele din urmă, adăugând mândru:

— Sunt banii mei. Ce îmi reproșați? Că mi-am repatriat bunurile în Israel și că am investit în țara noastră? Rețineți de față cu martori că mă supun forțat. Vă previn, numărul ăsta are să vă coste foarte scump.

Moshe verifică fiecare bancnotă, notă seriile, apoi strecură teancurile într-o pungă și le înmână câte o chitanță celor doi.

— Sunt banii pe care tocmai i-a dat Patek, spuse el atrăgându-ne atenția. Prietenul nostru n-ar trebui să mai întârzie mult cu pietrele.

— În sfârșit, o vorbă de bun simț! izbucni Gruber-Topor. Din moment ce aveți încredere în acest *evaluator*, rețineți că el este cel care a asigurat legalitatea operațiunii. Și terminați cu circul ăsta! Diamante contra dolari, de când așa ceva este ilegal? Suntem într-un stat de drept, în care evreii sunt cetățeni pe de-a-ntregul. Dumneata, vino aici! se adresă el pe un ton imperios soldatului care îi pusese cătușele. Scoate-mi brățările astea! Vezi bine că funcționarul ăsta e complet smintit!

Discursul lui Gruber iscă o anume șovăială în rândurile colegilor lui Moshe chiar de când aceștia auziseră că cei doi erau supraviețuitori ai lagărelor.

— În primul rând, am creat o țară în care evreii pot să dea din gură după pofta inimii! zise Moshe. Gata cu vorbăria! Să nu vă fie prea milă de acești oameni, se crezu el obligat să adauge către *haverim*. Da, au venit de la Terezin, dar știți cu ce preț? Grație averii coreligionarilor lor pe care i-au lăsat să moară.

— Minciuni! Astea sunt pietrele mele! protestă Katzman cu voce plângăreată.

— Înainte de război, adăugă Moshe, Gruber era șofer de camion în Boemia, iar Katzman, un mărunț statistician la o societate de asigurări! Iar acum, destul!

Bătu din palme, expresia obișnuită a mulțumirii sale, și arătă cu degetul spre intrarea *yeshivei*.

— Hai să-l găsim și pe maestrul acestui abominabil business. Și închideți-i pe aceștia doi! Dacă mai continuă să peroreze, duceți-i de cealaltă parte a străzii, să-i audă și soldații iordanieni. Să converseze cu ei! Eu am obosit să-i mai ascult!

Lăsându-i pe cei doi bărbați încătușați de barele Jeep-urilor, păziți de doi *haverim*, Moshe îi conduse pe ceilalți și pe soldați spre *yeshiva*, făcându-ne semn să nu ne clintim până la sfârșitul operațiunilor.

— Misiunea dumitale de detectiv particular este pe punctul să ia sfârșit, dragă Michel Gutmeyer, ricană el. Ești nerăbdător să-ți întâlnești omonimul? Așteaptă aici. Ai să-l vezi cum apare curând în carne și oase.

O dată în plus, Moshe mă lăsă baltă pe stradă și intra cu trupa sa în școala rabinică. Mă săturasem să stau cu brațele încrucișate fără să pricep nimic. Încălcându-i ordinele, l-am urmat, imitat de Hubert.

Sub portic, l-am zărit mai întâi pe tânărul paznic cu barbă roșcată care încercase în zadar să se opună. Lipit de zid, începu să tremure văzându-ne cum pătrundem la rândul nostru cu forța în sfânta sa casă de studii, cu firele bărbii zbârlite de parcă își vârâse degetul într-o priză electrică. Străbaterea curții se dovedi mult mai dificilă. Moshe și oamenii săi fură întâmpinați cu o ploaie de pietre, bucăți de caldarâm și chiar cu niște cratițe, ceea ce îi sili să se întoarcă din drum.

— Duceți-vă după puști! ordonă Moshe. Și chemați întăriri!

— Să folosim armele împotriva unei *yeshiva*? Nici să nu te gândești. Tot cartierul are să se revolte! îl avertiză Hubert.

Avea dreptate. Atrăși de zgomot și de zarva neobișnuită, locuitorii începeau să se adune, majoritatea fiind evrei religioși. Erau și câțiva copii. Când trei soldați, aducând puști, voiră să pătrundă în școală, au fost blocați de mulțime. Fără a fi încă agresivi cu adevărat, vecinii făceau un soi de baraj, cerând explicații. De ce poliția ataca un loc sacru, niște rabini respectați, oameni sfinți?

— Vorbărie, vorbărie, mereu vorbărie! se lamentă Moshe. Țara asta nu e o democrație, e o

pilpulocrație^[44]! Și ne mai mirăm că-i neguvernabilă!

Două camionete de poliție ni se alăturară, cu toate sirenele în funcțiune. De cum se dădură jos, agenții respinseră grupul format care amenința cu răzmerița. Imbrânciți de polițiști, vreo douăzeci de bărbați în caftane lungi și negre, purtând pe cap tradiționalele lor pălării mari, începură să riposteze forțelor de ordine. Veneau mereu alții și alții. Descumpăniți, polițiștii nu mai știau cum să reacționeze. Erau instruiți să-i ciomăgească pe arabi, pe huligani sau pe muncitorii răzvrătiți. Nu pe niște bătrâni evrei pioși. Situația risca să devină extrem de încurcată. Moshe își smulgea părul din cap.

— De ce ții morțiș să pătrunzi în *yeshiva* asta cu forța? spuse Hubert. Să ne întoarcem mai târziu, diseară, când toți oamenii ăștia vor fi la ei acasă.

— Dacă Patek n-a ieșit, înseamnă că a mers ceva prost. Bandiții care s-au adăpostit înăuntru buncărului ăsta au ghicit probabil că le-am descoperit manevrele. Trebuie neapărat să-l scoatem pe Patek din ghearele lor.

— Pe el sau pietrele? întrebă Hubert.

Moshe se enervă.

— De ce crezi că l-a chemat rabinul Feldman pe Patek? În servieta sa se află averea celor doi soți Gutmeyer. Dacă noi părăsim locul, servieta va dispărea. Și, odată cu ea, dovada nelegiuirilor lui.

— Credeam că rabinul folosea darurile de la admiratorii săi pentru opere de binefacere, am intervenit eu.

Moshe izbucni în râs și se întoarse spre oamenii săi care, în sfârșit, veniseră înarmați, polițiștii izbutind de bine, de rău să-i respingă pe manifestanți în stradă și să ridice bariere.

Noua tentativă de traversare a curții se dovedi la fel de penibilă ca și prima. Ocupanții *yeshivei* păreau să dispună de o rezervă inepuizabilă de

pietre și diverse alte proiectile. De data asta, polițiștii nu se mai lăsară descumpăniți.

Câteva împușcături făcură să zboare în țandări ferestrele primului etaj, de unde ne improșcau cu tot ce le cădea sub mână, ceea ce le mai potoli zelul, permițându-ne să ajungem în cealaltă latură a curții și să pătrundem în corpul clădirii.

La parter nu se aflau în sălile de studii decât elevi și profesori înspăimântați, lipiți de ziduri, luându-i în mod evident pe acei *haverim* drept o ceată de cazaci beți și dezlănțuiți în plin pogrom.

La etaj, primirea se vădi mai dură. Tineri bărboși, cu înfățișare redutabilă, păreau gata de încăierare. În fața unor oameni înarmați, fură nevoiți totuși să se resemneze să ne lase cale liberă, privindu-ne ostili și strângându-și ciomegele în mâini. În ochii lor, teroriști palestinieni și polițai israelieni erau totuna – niște brute fără Dumnezeu. Explorând birourile, am dat peste Abel Grubanski, așezat la masa lui de lucru, cu un aer senin în pofida zarvei. Când Moshe băgă capul pe ușă, îl salută și dădu semne că vrea să se lanseze într-un discurs.

— Așteptați-vă avocatul, domnule Grubanski, înainte de a ne potopi cu un val de cuvinte pe care le veți regreta mai târziu, când vă veți găsi în fața judecătorului.

— Singurul judecător în fața căruia mă supun, răspunse Grubanski, este...

Moshe îi tăie din nou vorba:

— Unde-i Feldman?

— Da' ce, sunt paznicul fratelui meu? replică Grubanski, cu un zâmbet ușor pe buze. Rabinul Feldman își vede fără îndoială de treburile sale, la fel ca mine.

— Vrei să spui că a șters-o cu banii? exclamă Moshe care ieși în grabă din birou.

Unul dintre oamenii săi îi puse mâna pe braț și îl trase spre o debara. Pe jos zăcea Patek, cu ochii

închiși, având o pată mare roșie sub ochiul drept. Hubert se repezi la el.

— E-n regulă! Doar lovit. Aduceți niște apă.

— Nu văd prețioasa lui servietă, am remarcat eu.

Moshe deschise una dintre ferestrele care dădeau spre stradă și-i întrebă pe soldații rămași de pază. Nimeni nu ieșise din clădire. Nici din curte, ne dădură asigurări polițiștii rămași de pază la parter. O cercetare meticuloasă a etajului nu dădu la iveală nici urmă de rabinul Feldman.

— Unde naiba s-o fi dus? S-a evaporat?

Moshe era pe punctul să se lase în voia puterii miraculoase a vreunui rabin când am zărit o ferestruică prost închisă în spatele debaralei unde îl găsisem pe Patek. Prin acest soi de ieșire de urgență izbutisem eu să scap de inspectorul Gravenage. Așa cum procedasem la Bruxelles, m-am strecurat peste pervaz și am nimerit pe o streășină largă, care ducea la o mică platformă metalică unde stătea agățată o scară de fier ruginită ce dădea spre acoperișul clădirii vecine.

— Fir-ar să fie! urlă Moshe care se ținea după mine în ciuda corpolenței. Doar am pus să fie verificate ușile clădirii fără să stau să mă gândesc la o ieșire de urgență!

În timp ce își rostea mai departe imprecățiile împotriva lui Dumnezeu, a rabinilor și a lui însuși, eu am ieșit pe platformă, urmat de *haverim*-ii lui Moshe, apoi, sărind de pe un acoperiș pe altul, am ajuns pe terasa ultimei case de pe stradă. O ușă rămasă deschisă dădea spre scara interioară care-ți permitea să ajungi în stradă.

— Îl cunoști pe rabinul Feldman? îl întrebă Moshe, cu respirația tăiată, pe un vânzător ambulant de băuturi răcoritoare și fructe. Acesta aprobă din cap cu un aer respectuos.

— L-ai văzut trecând pe-aici, cu câteva minute în urmă, ducând o servietă?

— Nu. O valiză. Din piele de crocodil! preciză vânzătorul cu vocea plină de respect, arătând spre o stradă din fața noastră.

— S-a ars! exclamă unul dintre polițiști. Ca toate străzile laterale din cartier, și asta dă taman în zidul care taie Ierusalimul în două.

Moshe grăbi pasul, tot mai agitat.

— Feldman nu a putut comite o asemenea eroare grosolană. Sunt sigur că el cunoaște la perfecție cartierul și meandrele sale.

Hubert întoarse capul spre orașul vechi, unde se zăreau, în depărtare moscheea Al-Aqsa, Domul Stâncii, Sfântul Mormânt, turnul lui David.

— Încearcă oare să treacă de linia verde ca să se refugieze în locurile sfinte? întrebă Hubert.

— Suntem în război, răspunse Moshe. De îndată ce vreun imprudent, venit dinspre vest, își arată nasul în zona de est, soldații legiunii arabe trag asupra lui. Au fost admirabil instruiți de englezi.

În timp ce își debita tirada, ne-am izbit de zidul din beton murdar care izola orașul evreiesc de cetatea istorică aflată sub control iordanian. Moshe împinse ușa ultimei case de pe stradă care era lipită de zid, apoi urcă până la ultimul etaj care ieșea în consolă. La fel ca în toate clădirile demarcate de linia verde, ferestrele acesteia erau protejate de blocuri din prefabricate, având ferestruici înguste săpate în ele.

Nu a fost nevoie de mai mult de o clipă pentru a-l repera pe bărbatul care tocmai escalada zidul nu departe de postul nostru de observație, ducând o valiză în mână. Cobora acum în goană peste o grămadă de moloz și se îndrepta spre orașul vechi. În ciuda vârstei, dădea dovadă de o uimitoare forță fizică. Întoarse capul o clipă, simțindu-se poate urmărit, după care grăbi pasul. Era cât pe ce să ajungă la o potecă din pământ bătătorit care ducea la primele case din Ierusalimul de est, când Moshe începu să strige.

Omul se întoarse din nou. În pofida distanței, a anilor și a încercărilor prin care trecuse, silueta sa evoca vag personajul care figura în fotografiile lui Irène, dar chipul său era de nerecunoscut. Nu doar din cauza bărbii negre și dese care îi ascundea obrazul. Nasul, buzele, totul părea diferit de portretele lui Gutmeyer. Aș fi pus prinsoare că alunița care îi împodobește odinioară nasul acum dispăruse. De unde mă găseam eu, era cu neputință să verific.

— O fi adevărat...? am murmurat eu.

— Întoarce-te, Gutmeyer! Îți riști viața! urlă Moshe.

Nu vom ști niciodată ce s-ar fi petrecut dacă Moshe nu l-ar fi strigat. El să fi fost cel care le atrăsese atenția soldaților iordanieni sau aceștia deja îl luaseră în cătare pe bărbatul care părăsise clandestin cartierul evreiesc al orașului? Un strigăt de avertizare în engleză îmi acoperi glasul și pe cel al lui Moshe. Urmărit de o rafală de pistol mitralieră. Gutmeyer Feldman încremeni pe loc, părând să ezite. Să nu se miște, așa cum îi ordona ofițerul arab, sau să facă imediat cale-ntoarsă? Alese să alerge în direcția orașului arab. Către Zidul Plângerii. Nădăjduia, oare, să se pună cumva la adăpost în hățișul de străduțe întunecoase care ducea spre rămășițele templului? Ar fi trebuit mai bine să-i aștepte pe soldații Legiunii? L-ar fi doborât aceștia oricum? Primul glonț îl atinse în picior. Căzând lat în mijlocul drumului, lăsă din mână valiza care se deschise. Un al doilea glonț îi străpunse pieptul în timp ce zeci de diamante se rostogoleau printre gunoaie sub privirea unui câine care întoarse capul, dezgustat de o astfel de risipă.

RABINUL ASCUNS

Cu capul în mâini, Hubert îți provoca milă când îl vedeai. Șleampăt, cu chipul acoperit de sudoare în pofida răcoritoarelor și a micului ventilator care făcea tot ce îi stătea în putință ca să aerisească încăperea supra-încălzită, pe care Moshe o numea pompos «sala de recepție», fără a avea mai multă eficacitate decât musca la arat. Lunga încăpere văruiată era la fel de sobră precum cantina unui kibuț. Fotoliile desperecheate care o umpleau păreau să fi fost furate dintr-un han tirolez.

— Ce glumă proastă cu Gutmeyer care a scăpat de exterminarea nazistă ca să fie doborât de un soldat arab sub ochii noștri! oftă Hubert.

— Ai fi preferat să fie strivit de un autobuz israelian? am replicat eu. Văzând cum se circulă în țara asta, nimeni nu poate spera să iasă cu viață din Tărâmul Făgăduinței! În religia voastră, e mai bine să fii ucis de unul dintre ai voștri?

Hubert îmi aruncă o privire urâtă.

— Îmi pare rău, credeam că ești foarte mândru de simțul vostru al umorului.

Ca să-mi mai vin în fire, am întins mâna spre platoul cu sendviciuri cu castraveți murați, roșii și castraveți cruzi, așezat pe masă, dar am renunțat. Nodul de gheață din gât mă împiedica să înghit ceva.

— Atâta amar de drum străbătut ca să-l vedem doborât sub ochii noștri, interveni Anne. Gutmeyer își va păstra așadar secretele...

Moshe aprinse pipa scurtă al cărei capăt îl tot morfolea de la începutul întâlnirii noastre.

— Nu cu totul, chiar dacă acest puzzle, recunosc, va rămâne parțial neterminat. Să trecem rapid peste ceea ce știți deja. Dragostea fulgerătoare a doctorului Gutmeyer pentru Shosha,

una dintre compatrioatele sale în lagărul de la Terezin.

— Levin ne-a explicat cum a introdus-o la infirmerie...

— ...unde doctorul nostru beneficia de un tratament privilegiat.

— De fapt, ce anume îi aducea statutul ăsta? întrebă Anne. Calitatea îngrijirilor pe care le acorda germanilor?

Moshe clătină din cap.

— Dacă a reușit să se agațe de acei post pe tot parcursul războiului fără a fi deportat, o datorează mai puțin talentului său de medic cât mai degrabă iscusinței de a-și jefui coreligionarii în contul câtorva gardieni și ofițeri. O adevărată organizație criminală. După ce i-au dibuit pe deținuții bogați, avocați, medici, bancheri, negustori avuți, gardienii le propuneau un bilet de intrare la infirmerie. Acei oameni de bună credință erau convinși că mai scapă de infern contra făgăduielii unei șpăgi pe care urma să o plătească mai târziu, când vor fi ieșit de la Terezin. Refugiindu-se pe domeniul doctorului Gutmeyer, se aruncau în capcana fatală. De cum își livrau secretele, erau condamnați. Un simplu drum numai dus în direcția lagărelor morții.

— Cum sperau nemții că Gutmeyer va izbuti să le stoarcă secretele?

— Toți acei indivizi din înalta societate bănuiau că aveau puține șanse să scape cu viață de la Terezin, dar trăgeau nădejde că vor scăpa de infern copiii lor. Pe coarda asta a mizat Gutmeyer. Le-a propus să-și pună secretele la comun, conturi, ascunzători unde le erau disimulate bunurile, operele de artă. Dacă unul singur dintre ei supraviețuia, urma să devină memoria întregului grup și să intre în legătură cu familiile celorlalți dispăruți. De ce să nu fi avut încredere în Gutmeyer, un ștab evreu la fel ca ei?

— Și singurul care a supraviețuit este tocmai el. Poate că nici măcar complicii săi germani!

— A supraviețuit, zise Hubert cu dinții încleștați. Dar cu ce preț...

Îngrozită de această povestire, Anne se ridică și începu să se plimbe prin încăpere.

— Cum a putut un evreu să se comporte la fel ca un nazist, ba chiar mai rău decât un nazist?

— Nu era singurul în acest caz, din păcate, oftă Hubert. Așa-numiții kapo⁽⁴⁵⁾, denunțatori, colaboratori zeloși, din ăștia nemții au găsit câțiva și printre ai noștri. Pe de-o parte este abominabil, desigur, dar, pe de altă parte, e liniștitor.

— Liniștitor?

— Da. Asta dovedește că evreii sunt la fel ca și ceilalți oameni.

— Nu știu de ce îi detești pe rabini, Hubert. Ai aceeași talent ca ei în a tăia firul de păr în patru, comentând interminabil fiecare paragraf din modul de întrebuințare...

Fără să se lase descumpănit de remarca mea, Hubert continuă, cufundat în gânduri și amintiri.

— La Bruxelles, îmi amintesc de unul dintre acei trădători. Se numea Jacques. Un muncitor textilist, care îi însoțea pe cei din Gestapo la razii. Avea fler în a ghici ascunzătorile, a merge pe filiere și a-și dibui coreligionarii fugari. Nu știu câți evrei bruxellezi are Jacques pe conștiință, câte familii a trimis în lagăre. Rezistența a încercat să-i vină de hac. În zadar. La fel ca Gutmeyer, Jacques a izbutit să-și pună pielea la adăpost.

Moshe se interpuse. Simțea că Hubert și cu mine eram gata să ne încăierăm.

— Vă mai amintiți de cei doi oameni pe care i-am arestat ieri, Gruber și Katzman? Și ei au fost kapo evrei la Terezin.

— Dar cu bunurile evreilor care se destăinuiseră lui Gutmeyer cum a rămas? se grăbi să întrebe Anne.

— Când acestea erau ascunse în Cehoslovacia, era lesne pentru germanii din lagăr să pună mâna pe ele. În schimb, ca să golești conturi din străinătate – din Elveția mai ales – trebuia ca ei să aștepte sfârșitul războiului și să spere în victorie. Însă istoria nu a cunoscut *happy end*-ul pe care îl așteptau.

— O dată ce lagărul a fost eliberat, de ce a așteptat Gutmeyer mai mult de șapte ani până să-și recupereze averea la Basel?

— La fel ca mulți alți medici, a fost luat în furgoanele Armatei Roșii. Stalin îi iubea atât de mult pe evrei, că nu a vrut să se despartă de ei. Suspecți pentru că rămăseseră în viață la Terezin, Gutmeyer și soția sa și-au petrecut câțiva ani în Siberia. Mai înainte de a izbuti să părăsească Uniunea Sovietică, în direcția Elveției, unde Gutmeyer a pus în sfârșit mâna pe bani. În treacăt, s-a servit din conturile unora dintre pacienții săi morți fără urmași la infirmeria de la Terezin. Ceea ce explică peregrinările sale în interiorul teritoriului helvet. Și trecerile sale din Basel la Geneva mergând prin Zürich.

— Rămânea să-și scoată paralele și să le transfere într-un loc sigur. Aici a intrat în scenă David Grubanski?

— Da. Negustorul de diamante a venit de la Anvers să preschimbe la Geneva mormanul de bancnote în câteva pietricele ușor de transportat. I-a mai făcut încă un serviciu. Cum Gutmeyer căuta un adăpost sigur, i l-a prezentat pe fratele său Abel, care conducea o *yeshiva* la Ierusalim.

— Refugierea la Ierusalim, când el colaborase cu națiștii, nu însemna să se arunce în gura lupului?

— Dimpotrivă. Cine l-ar fi căutat printre supraviețuitorii din Holocaust, odată transformat într-un rabin respectabil și izolat în sala de studii?

— Ai dreptate. Era ascunzătoarea ideală. În schimb, de ce directorul unei respectabile *yeshiva*

a acceptat să devină complicele unui om atât de dubios, un monstru pe care ar fi trebuit să-l blesteme și să-l denunțe?

— De vină sunt prestigiul și banii. Să nu crezi că un om așa-zis înțelept, respectuos față de lege, este atât de dezinteresat pe cât o lasă să se înțeleagă cuvintele frumoase pe care le debitează și valorile despre care îi învață pe alții... Abel Grubanski era îndatorat până-n gât, iar școala sa era pe punctul de a se închide.

— Și totuși... Nu a simțit mirosul pe care îl răspândeau banii lui Gutmeyer?

— Când și-a întâlnit fratele la Geneva, Abel nu mai avea o lețcaie. Situația sa financiară era cu atât mai umilitoare cu cât avea ambiția să devină liderul comunității de evrei ortodocși. El, care se făcuse cunoscut prin declarații înflăcărâte împotriva creării statului Israel, nu mai avea mijloace să-și susțină fanfaronadele. Era pe punctul de a pierde totul, *yeshiva*, poziția, bunurile. Dovada că Mesia și bunul Dumnezeu își băteau joc de pretențiile lui ridicole.

— Cu siguranță. Nimic nu seamănă mai mult cu un om politic în derivă decât un rabin rămas lefter, remarcă Hubert.

— Grubanski a înțeles că Gutmeyer căuta să se ascundă. De cine anume? De ce? Habar n-avea. Sunt sigur că la vremea respectivă, a preferat să n-o știe. Dacă Dumnezeu îi trimitea un păcătos ca să-i salveze pe amândoi, putea el să pună la îndoială mesajul Său?

— Ca întotdeauna, Dumnezeu e calul de bătaie! exclamă Hubert.

— Cei doi aveau toate motivele să devină parteneri. Datorită fondurilor doctorului Gutmeyer, Abel Grubanski și-a relansat *yeshiva* muribundă, care a devenit o școală religioasă de referință. În schimb, Gutmeyer a dispărut pentru a renaște sub un nume nou și trăsături noi, cele ale prea-respectatului mare rabin Feldman.

Hubert izbi cu pumnul în masă, făcând să sară castraveciorii care începeau să se înmoaie.

— Ce paradox! El, care și-a petrecut viața la Praga încercând să șteargă orice urmă de iudaism în jurul său și în familia sa, iată-l acum transformat într-o figură eminentă a iudaismului cel mai conservator.

— Falsa Irène, care cunoștea prin adevărata fiică a lui Gutmeyer toate detaliile vieții tatălui ei, povestea că era interzis în casă să fie evocată figura bunicului rabin, am spus eu.

— Cu un părinte rabin, lui Gutmeyer nu i-a fost prea greu să se strecoare în pielea lui Feldman. Era suficient să zgârii un pic pentru ca toată memoria sa de copil să iasă la suprafață...

— Și-a schimbat și fizionomia, după câte am înțeles?

— Trăind la Ierusalim, chiar și fără să iasă din cartierul ortodox, nu era la adăpost de o întâlnire neplăcută – cineva pe care-l cunoscuse odinioară la Praga sau, mai rău, la Terezin. A intrat așadar pe mâinile unui chirurg. În Israel? Prea primejdios. Atunci și-a amintit de medicul legist pe care îl cunoscuse cândva la Praga și pe care îl revăzuse la Bruxelles cu puțin timp înainte de război.

— Camille-Jean Okren...

Anne și cu mine am lansat numele bătrânului profesor într-un glas.

— Așadar, Okren m-a mințit. Știa perfect că fostul său elev rămăsese în viață în urma războiului...

Moshe își frecă degetul mare de arătător.

— Banii... Mereu banii...

— Înțeleg acum mai bine sensul biletului ascuns în portofel.

— L-a operat el însuși?

Moshe clătină din cap.

— Nu. Okren era prea bătrân, dar lucrase cu poliția și știa cui să se adreseze. Erau câțiva medici abili și care să nu pună întrebări și la Bruxelles. La

sfârșitul războiului, chirurgia a cunoscut un adevărat boom. Gutmeyer nu era singurul care voia să-și schimbe înfățișarea. O dată bandajele scoase, nu-i era greu să plece iarăși din Belgia, spre un alt colț al lumii, în America Latină sau în Israel, potrivit taberei în care voia să ajungă.

— Dacă operația a fost un succes, de ce l-a eliminat Gutmeyer pe bietul Okren? întrebă Anne.

— Bătrânul profesor s-a dovedit prea lacom. Și prea periculos pentru viitorul lui Gutmeyer. Deși a fost răsplătit cu generozitate, Okren a crezut că face o treabă isteată dacă împrumută de la prietenul său, chirurgul, câteva fotografii ale intervenției. Fotografii care i-au îngăduit să-l șantajeze pe Gutmeyer.

— Așadar, ca să găsească acele poze i-a răscolit casa lui Okren și i-a răsturnat biblioteca?

— Putem să presupunem că așa a fost.

— Dar cu Lipski cum rămâne? De ce-a fost suprimat? Nu avea nicio legătură cu Okren.

— Lipski trecuse și el pe la Terezin. Era ultimul martor.

— Deci asta încerca el să-mi explice. Iar eu nu am înțeles nimic din bâiguiala lui, oftă Hubert stingherit. Mă gândesc că, dacă aș fi făcut efortul să-l ascult, aș fi dezlegat secretul activităților lui Gutmeyer la infirmeria lagărului. Iată de ce s-a enervat Lipski atât de tare când am început să-l iau la întrebări. Deși era conștient, totuși starea sa nu-i permitea să se exprime coerent și inteligibil.

Moshe scoase un suspin prelung fără să cuteze să mă privească direct în față.

— Gutmeyer se temea foarte tare că Lipski va sta de vorbă cu tine, Michel.

— Vrei să zici că vizita mea împreună cu Hubert i-a semnat condamnarea?

— Nu știu cum a aflat de întâlnirea voastră cu Lipski. Cu toată mutra lui *à la* Frankenstein, Gutmeyer s-a simțit obligat să se ducă la fostul său

bancher ca să-i închidă obloanele înainte să-l vizitezi din nou...

— Eu sunt cauza...

— Nu vă necăjiți, Michel, Hubert. Cum ați fi putut ghici?

— Dar cele trei cheițe pe care le-ai subtilizat de la Lipski, își aminti Anne. Crezi că ascundea într-un seif documente care ar fi permis să-l acuzi pe Gutmeyer?

Am clătinat din cap.

— N-o vom ști niciodată.

Cu brațele încrucișate peste piept, Anne păru să se lase pradă unei profunde reflecții. Avusesem parte de prea multe emoții dintr-odată.

— Irène a scăpat ca prin urechile acului, murmură ea. Dacă Gutmeyer ar fi aflat de prezența ei la Bruxelles, i-ar fi făcut și ei felul. Cum de-a aflat de Lipski dar nu și de Irène?

Moshe se uită cu tristețe spre Hubert.

— Iarăși am să te mâhnesc, Hubert. În farmacia ta a fost hotărâtă soarta bietului Lipski.

— Ce-ai spus?

— Venind după medicamente, Katzman l-a zărit pe Lipski care ieșea din farmacie. S-a grăbit să-i spună lui Gutmeyer care se refăcea la acesta acasă după operație.

— Atunci înseamnă că individul care i-a sugerat să împrumute adresa mea a fost Katzman? întrebă Hubert, doborât în urma tuturor acestor dezvăluiri.

Moshe aprobă din cap.

— Gutmeyer ar fi părut suspect în ochii bancherului elvețian dacă n-ar fi completat căsuța cu «adresa actuală» din formular. Viza care figura pe pașaportul lui indica Belgia drept destinație. Nu avea de ales. Să se înscrie la domiciliul lui Okren sau Katzman era prea periculos, prea riscant. Orice șmecheraș l-ar fi dibuit iute. În schimb, farmacia era un adăpost ideal. Nimic nu-l lega de Hubert. Și, ca să evite bănuielile farmacistului nostru favorit, dacă acesta ar fi găsit corespondență

trimisă pe numele său, a făcut ca aceasta să fie retrimisă la o cutie poștală anonimă de la poșta centrală. Gata, treaba era bine ticluită.

— Desigur, tot Katzman a fost cel care a deturnat asupra ta bănuielile poliției, Michel, remarcă Moshe. Pentru a evita ca polițiștii din Bruxelles să se intereseze de soarta lui Gutmeyer după eliminarea celor doi bătrâni, Katzman a strecurat în biroul tău dovada complicității tale la crime și a trimis scrisoarea anonimă care i-a făcut pe polițai să te înșface.

— Orice idiot și-ar fi dat seama de lucrătură...

Hubert clătină din cap, deloc convins.

— Nu ai fost în totalitate cinstit cu ei. Le-ai ascuns elementele cele mai bizare, care i-ar fi putut duce spre tatăl clienței tale. În special alegerea adresei de la Bruxelles.

Îmi cunoștea răspunsul.

— Știu că ai tăcut ca să mă aperi pe mine. Drept mulțumire, îți făgăduiesc ca, la întoarcerea acasă, să pun la punct în mod definitiv un leac împotriva insomniei.

— Și s-o sfârșesc precum pacientul tău, Lipski? Nu, mulțumesc.

— Cum ai reconstituit acest puzzle? îl întreabă Anne pe Moshe.

— Cele două marionete pe care le-am interpellat ieri la ieșirea din *yeshiva* au mărturisit tot. Abel Grubanski a trecut și el la mărturisiri când și-a dat seama că tăcerea avea să-l facă să treacă drept complice al celor mai cumplite crime ale lui Gutmeyer, cele pe care le-a comis în timpul războiului. Să-l primești acasă pe un mare rabin, să-i accepți banii și să te lași dus de nas de acesta nu sunt delictes...

— Dar bomba care a fost gata să spulbere frumosul nostru hotel și, în mod special, unica lui sală de baie?

Moshe își luă iarăși pipa și o aprinse, chiar dacă, în mod evident, habar n-avea cum s-o umple și

știind bine că se va stinge după câteva secunde. De ce nevoia asta de a-și ascunde stinghereala?

— Cel care a încercat să vă suprime este unul dintre bărboșii aflați în slujba lui Gutmeyer. O să-l identificăm noi până la urmă. I-am arestat pe toți.

După o scurtă pauză, oftă, lăsându-și pipa pe masă:

— Mă simt întrucâtva răspunzător pentru toată încurcătura asta.

— Tu?

— În timpul prânzului nostru la Cemal, ți-am povestit adevărata istorie a lui Irène Gutmeyer. Ți-amintești?

— Mi-a plăcut la nebunie că pretențiosul ăla de Terrenoir a luat în căsătorie o biată țarancă din Moravia când el credea că se va înrudi cu familia unui ștab din Praga.

— Gutmeyer a fost cel care mi-a spus-o.

Am înțeles unde voia să ajungă.

— Așadar, l-ai văzut? I-ai vorbit pe când el juca, încă, rolul rabinului Feldman? *Podferdeke!* Fir-ar să fie! Iată de ce i s-a făcut frică!

Moshe trase din nou din pipă, sperând să găsească astfel consolarea pe care eu i-o refuzam.

— L-am întâlnit în ajunul tentativei de atentat din camera ta de hotel. Și i-am arătat o fotografie a clienței tale, spunându-i că pretindea că este fiica sa și că angajase un detectiv particular ca să-l regăsească.

Ridică brațele.

— I-am precizat că nu exista, după știința mea, nicio acuzație împotriva sa în Israel. Faptul că-și schimbase numele de Gutmeyer în acela de Feldman era conform legii reîntoarcerii.

— Și atunci de ce l-ai interogat?

— Ambasada Franței ne-a cerut să-l ajutăm pe unul dintre diplomații ei, care credea că socrul lui trăia în Israel. Feldman a privit fotografia lui Irène. Și a râs batjocoritor înainte de a-mi povesti, fără o

lacrimă, că fiica sa fusese ucisă și că Teresa Hynek îi furase identitatea.

Eu însă nu m-am lăsat înșelat și că adevăratul motiv al întâlnirii de la *yeshiva* era altul.

— Recunoaște că această întrevvedere nu era decât un pretext ca să-l sperii.

Moshe se uită la pipă, incapabil să obțină vreo satisfacție de pe urma ei. O aruncă pe masă.

— Nu aveam nici cea mai mică posibilitate de a-l prinde pe acest nemernic și de a-l face să-și plătească toate ticăloșiile, dar voiam ca el să priceapă că știam totul.

— S-a panicat. Așa cum sperai.

— De cum am plecat, l-a chemat pe Patek, foarte hotărât să-l abandoneze pe rabinul Feldman scumpelor sale studii și să dispară prin alte locuri, cu averea din nou preschimbată în pietre prețioase și strecurată în pantofi. Nu mi-am închipuit că va profita ca să-l elimine în treacăt pe bietul detectiv particular care servise drept alibi la vizita mea...

— Hotărât lucru, conchise Hubert, călătoria asta în Israel mi-a permis să descopăr și mai multe motive foarte serioase ca să-i detest pe rabini cu religia lor cu tot...

— Comportamentul Shoshei Gutmeyer îți dă apă la moară, Hubert. Noi am crezut că-i o nebună mistică, în stare să doneze averea Gutmeyer din convingeri religioase...

— Când, în realitate, ea îi aducea pur și simplu soțului ei pietrele pe care le transportase de la Geneva...

— Cum are să trăiască de acum încolo? întreabă Anne.

— Dacă ar fi fost catolică, spuse Hubert, s-ar fi retras cu siguranță la o mănăstire. Evreii nu se prea omoară cu firea după femei în așezămintele lor religioase.

— Ce religie machistă³⁴⁶! exclamă Anne.

— Ne-a trebuit ceva timp să găsim ieșirea din labirintul ăsta...

— Martorii te-au înșelat cu toții, mă consolă Anne. Okren te-a mințit, iar Lipski, a cărui minte bătea câmpii, a fost eliminat. Să nu vorbim de Irène, care și-a machiat adevăratul trecut. Și nici de Levin, atât de discret în privința fărădelegilor adevăratului Gutmeyer la Terezin. Tu crezi, Moshe, că l-a ajutat să-i jefuiască pe prizonieri?

— Cred că a închis ochii ca să nu-și piardă prețiosul refugiu de la infirmeria lagărului. Recunosc că, în aceleași circumstanțe, nu știu eu ce aș fi făcut...

— După război, ce l-a împiedicat să denunțe crimele lui Gutmeyer?

— Și-ar fi dat la iveală propria lașitate.

— Ca mai toate personajele implicate în afacerea asta...

M-am întors spre Hubert.

— Nu mi-ai descris tu statul Israel ca pe un soi de utopie, grădina Raiului reconstituită, populată cu ființe bune la suflet și muncitoare, având în mijloc arborele înțelepciunii, dar fără șarpe?

În loc să-mi răspundă, Hubert slobozi un oftat la fel de adânc ca acela al unui supporter al echipei l'Union Saint-Gilloise în seara unei înfrângeri în fața clubului Daring. Apoi se întoarse spre Moshe, cu un aer înfrânt.

— Cum de l-ați lăsat pe Gutmeyer să intre în Israel? Și pe cei doi zbiri? Și pe clona sa, Levin? Dar pe rabinul Feldman? Dumnezeu i-a alungat pe Adam și pe Eva, dar voi deschideți larg porțile ca să pătrundă lichelele astea?

— Haide, haide, Hubert, răspunse Moshe, doar sunt evrei!

— Închizând ochii, riscați să instalați violența și barbaria în Israel. Cei răi îi contamineză pe cei buni. Asta e o regulă universală. Feriți-vă! Pe viitor...

Moshe izbucni în râs.

— Cu înțelepciunea ta de doi bani, ai să fii mereu un evreu în exil, Hubert. Ești prea belgian

ca să devii israelian...

— Ai dreptate, Moshe, reluă Hubert, privind în zare. Locul meu nu-i aici. Îmi lipsește Piața Binefăcătorilor.

— Și o doză zdravănă de *gueuze grenadine*? am adăugat eu.

Hubert făcu o strâmbătură.

— Nu exagera... O doză de *gueuze*, nu! Nici belgian pe de-a-ntregul nu voi izbuti să fiu, trase el concluzia izbucnind în râs.

•

În timp ce vaporul părăsea Haifa la căderea nopții, uriașul dom aurit al templului Baha'i, agățat de colină, părea că strălucește precum ultima stea de pe Pământul Făgăduinței, înainte de a se stinge de îndată ce se ivi luna.

Prăvălit într-un fotoliu de răchită, Hubert avea aerul posac ce nu-l mai părăsea de la moartea lui Gutmeyer și de la dezvăluirile privind fărădelegile sordide ale acestuia. El, care atâta îmi ridicase în slăvi idealismul întemeietorilor tânărului stat Israel, dezinteresul lor, devotamentul locuitorilor veniți majoritatea cu mâinile goale, plini de cicatrice, pentru a construi o lume nouă, tocmai descoperise cealaltă față a marelui vis ai tinereții sale, oile negre și pe cele râioase.

— Sunt fericit că ai venit după mine, Anne. E bine că am împărțit cu tine călătoria asta infernală pe aleile așa-zisului paradis terestru.

Anne se strânse lângă mine tremurând.

— Ți-e frig?

În loc să-mi răspundă, își lipi ușor buzele de ale mele. Dar brusc se îndreptă de spate, cu toate simțurile în alertă.

— Ce te-a apucat? Ai văzut o fantomă?

Am încercat s-o iau din nou în brațe.

— Nu simți nimic?

O ușoară aromă picantă părea să coboare de pe puntea clasei superioare care ne domina, ieșită ușor în afară.

— Aromele Orientului?

Anne mă împinse îndărăt cu bruschete.

— Cea a netrebnicei tale cliente, da...

Irène?

Am încercat să discern chipurile oamenilor *șic* rezemați de bastingaj pe puntea privilegiaților, dar, din pricina întunericului, nici vorbă să deslușesc ceva. Se auzea rumoarea vocilor, a râsetelor, clinchetul paharelor, într-o ceață străpunsă de halouri de lumină.

— Ea și cu bărbatul ei au fost desigur eliberați odată cu noi... Sacrosancta imunitate diplomatică.

Anne începu să râdă.

— Poate că ar trebui să-i dai un telefon la întoarcerea noastră la Bruxelles.

— Tocmai tu îmi sugerezi s-o sun pe Irène? N-am nimic să-i spun.

— Ba da. Că ai închis dosarul pe care ți l-a încredințat, că ți-ai îndeplinit misiunea, l-ai regăsit pe Gutmeyer și mai ales comoara lui...

— Mda. Inaccesibilă. Acum în mâinile autorităților iordanene.

— Inaccesibilă pentru un evreu, neîndoielnic nu și pentru un de Terrenoir mandatat de autoritățile de la Quai d'Orsay^[47]. Ce îl împiedică să dea o fugă până la Amman ca să recupereze averea unei persoane având statut de supus francez? Este singura moștenitoare a averii Gutmeyer.

— Ce tot spui? Știi la fel de bine ca mine că Irène nu e fiica lui...

Anne mă privi cu ochi strălucitori.

— Doar tu știi. Când îi vei înmâna factura, îi vei explica simplu că, atâta vreme cât lucrezi pentru ea, ești obligat să respecți secretul profesional.

— Mi se pare, Anne, că ai deprins niște maniere ciudate în Israel. Și ce recompensă aștepți pentru sfaturile tale bune?

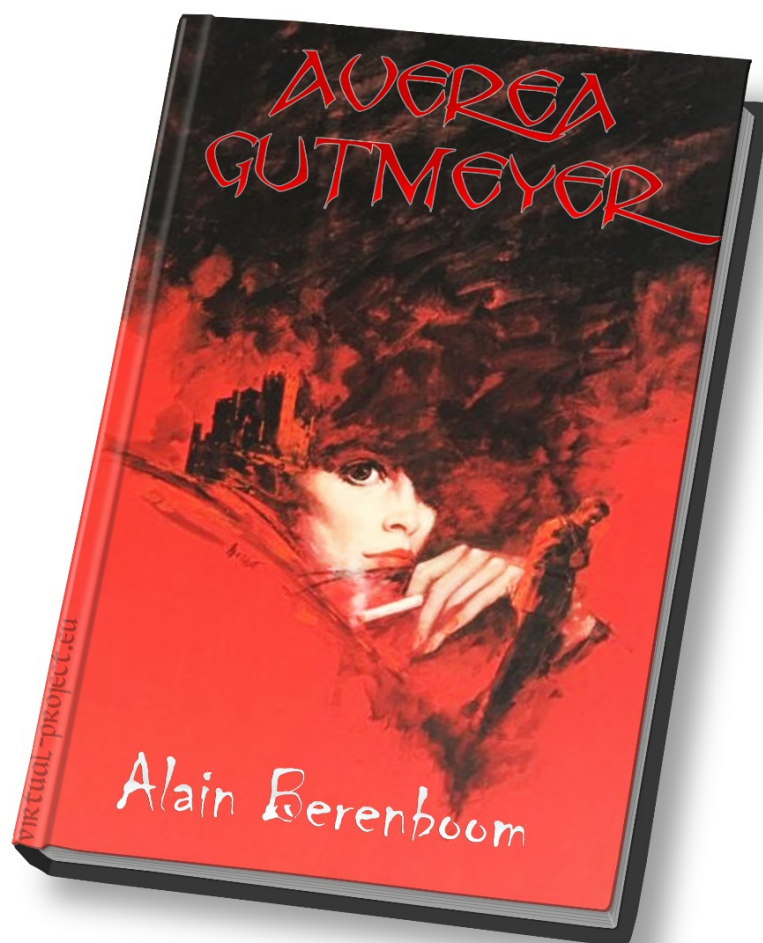
— Cu banii pe care ți-i va da, sugerez să-mi cumperi o gigantică sticlă din acel parfum la care

visez de când l-am adulmecat pe scara care duce la biroul tău...

— Asta-i tot?

Mâna i se așează pe părul meu în timp ce mă apleca spre gura ei.

— Urmarea e cenzurată, îmi spuse ea între două sărutări, trăgându-mă spre cabină. Dacă ne ascultă niște urechi vrăjmașe...

virtual-project.eu

violin

- ^[11] În *Le Roi du Congo* (Rege în Congo), o anchetă precedentă a lui Van Loo (n.aut.).
- ^[12] Echivalentul, în dialect bruxellez, al expresiei *Nom de Dieu*, devenită din înjurătură o exclamație de enervare fără conotație religioasă, un fel de *Fir-ar să fie!* (n.tr.).
- ^[13] Bere belgiană cu sirop de suc de rodie (n.tr.).
- ^[14] Partener de antrenament, în engleză în text (n.tr.).
- ^[15] Fangio, Juan Manuel (1911-1995), pilot de curse argentinian, de cinci ori campion mondial (n. tr.).
- ^[16] Wimille, Jean-Pierre (1908-1949), faimos pilot de curse francez și membru al Rezistenței în timpul celui de-al Doilea Război Mondial (n.tr.).
- ^[17] Zatopek, Emil (1922-2000), atlet ceh, alergător, multiplu campion olimpic și mondial (n.tr.).
- ^[18] Morfeu, zeul viselor în mitologia greacă, fiul Somnului și al Noptii (n.tr.).
- ^[19] «Chioșc care vinde cartofi prăjiți» în dialect bruxelez (n. red.).
- ^[10] Waterzooi, specialitate belgiană, alcătuită din bucăți de pește de apă dulce sau pui fierți în supă de legume, cu garnitură dreasă cu smântână (n. tr.).
- ^[11] Acest termen ebraic desemnează actul de a imigra în Israel, (n.aut.).
- ^[12] «Nu era decât un preludiu: acolo unde sunt arse cărțile, până la urmă vor fi arși oamenii.»
- ^[13] Mic sul de pergament comportând două pasaje biblice, pus într-un receptacol și fixat pe buiandrugul ușilor unei locuințe.
- ^[14] Goy, la plural goyim, desemnează pe cei ce nu sunt evrei, la fel ca termenul biblic de gentili (n.tr.).
- ^[15] Cârnat scurt și gros din carne și creier de porc, cu usturoi (n.tr.).
- ^[16] Un fel de prăjitură compactă și destul de grea, alcătuită din rămășițe de aluat de patiserie și/sau pâine cu stafide, la origine din termenul englez *pudding* (n.tr.).
- ^[17] Studiul sistematic al talmudului prin metoda disputei cazuistice (n.tr.).
- ^[18] Termenul, traducibil prin «alipire», «anexare», desemnează anexarea Austriei de către Germania nazistă în 1938, explicată prin dorința de a constitui Germania Mare care să reunească populațiile de limbă germană (n.tr.).

- ^[19] Kashner sau kosher, termen ebraic însemnând «potrivit unui scop anume», în general «potrivit consumului», de unde generalizarea «potrivit, admis» (n.tr.).
- ^[20] Eretz Yisrael, țara Israel (N.r.).
- ^[21] «Câine corcit» în dialect bruxellez.
- ^[22] Ploaie puternică, în franceza bruxelleză (n.tr.).
- ^[23] Persoană de origine evreiască născută în Israel, adesea sinonim cu băștinaș (n.tr.).
- ^[24] Djellaba este veșmântul tradițional larg al arabilor (n.tr.).
- ^[25] Organizație paramilitară din Palestina care a luptat alături de Marea Britanie în cel de-al Doilea Război mondial și a devenit în 1948 nucleul armatei noului stat Israel (n.tr.).
- ^[26] «Irma prezicătoarea», comedie din 1947 cu Fernandel (n.tr.).
- ^[27] Mici orașele cu numeroasă populație evreiască în Europa centrală și de est, înainte de Holocaust (n.tr.).
- ^[28] «Membri ai kibutului» în ebraică.
- ^[29] «Ștengar» în dialect bruxellez. Echivalent al celui «titi» parizian.
- ^[30] Prescurtare de la Volkspolizei, poliția poporului, numele poliției din RDG (N.tr.).
- ^[31] «Diamantele sunt cei mai buni prieteni ai fetelor», titlul cântecului din film (N.tr.).
- ^[32] Trusă de toaletă (în engleză în text) (n.tr.).
- ^[33] Joc de cuvinte greu traductibil între chauve-souris - liliac și chauffe-souris, termenul chauffe fiind prezentul verbului chauffer - a încălzi, a înfierbânta (n.tr.).
- ^[34] «Muntele de lumină», diamant celebru care a aparținut Marelui Mogul, aflat acum în tezaurul Angliei (n.tr.).
- ^[35] În traducere: «țara nimănui», în engleză în text (n.tr.).
- ^[36] În traducere: «scutit de taxe vamale», în engleză în text (n.tr.).
- ^[37] Tichie sau scufie pe care o poartă pe cap evreii religioși la diverse ceremonii sau în lăcașurile de cult (n.tr.).
- ^[38] Vezi *La recette du pigeon à l'italienne*, o altă anchetă a lui Michel Van Loo, Genese Edition 2012, Porumbel à l'italienne la Editura Crime Scene Press, 2016.
- ^[39] Stradă pietonală din Bruxelles, cea mai frecventată arteră comercială din Belgia, echivalentă cu Bd Magheru sau Calea Victoriei în București (n. red.).

^[40] Două forțe ostile în mitologia ebraică, creștină și musulmană. În Apocalipsă, ele reprezintă două popoare supuse Satanei și care luptă împotriva împărăției de o mie de ani a lui Iisus Hristos (n.tr.).

^[41] Leopoldo Fregoli (1867-1936), actor italian, magician și ventriloc, renumit pentru capacitatea schimbării rapide a fizionomiei și costumației (n.tr.).

^[42] Un fel de ravioli cu carne de miel, sos din iaurt cu usturoi și mirodenii, cum ar fi sumacul, o plantă tropicală folosită în Orientul Mijlociu pentru aromă, specialitate turcească (n.tr.).

^[43] Farfurie cu legume împănate cu diverse umpluturi, fel de mâncare balcanic și mediteraneean (n.tr.).

^[44] **Vezi nota 17 (N.tr.).**

^[45] Prizonieri din lagărele de concentrare naziste desemnați de gărzile SS să supravegheze munca silnică sau să facă muncă administrativă (n.tr.).

^[46] Termen derivat din cuvântul spaniol «macho»/mascul, bărbătuș, dar și viril, curajos, folosit pentru a desemna o atitudine de superioritate și aroganță masculină (n.tr.).

^[47] Numele sub care este desemnat ministerul de Externe francez, pornind de la adresa din Paris (n.tr.).

Table of Contents

- [1.](#)
- [2.](#)
- [3.](#)
- [4.](#)
- [5.](#)
- [6.](#)
- [7.](#)
- [8.](#)
- [9.](#)
- [10.](#)
- [11.](#)
- [12.](#)
- [13.](#)
- [14.](#)
- [15.](#)
- [16.](#)
- [17.](#)
- [18.](#)
- [19.](#)
- [20.](#)
- [21.](#)
- [22.](#)
- [23.](#)
- [24.](#)
- [25.](#)
- [26.](#)
- [27.](#)
- [28.](#)
- [29.](#)

Table of Contents

1.	2
2.	12
3.	21
4.	26
5.	38
6.	45
7.	53
8.	63
9.	69
10.	80
11.	85
12.	98
13.	105
14.	112
15.	122
16.	131
17.	138
18.	148
19.	158
20.	166
21.	178
22.	187
23.	196
24.	208
25.	217
26.	225
27.	232

28.
29.

241
252